

NCSS

***Národní centrum sociálních studií, o.p.s.
Praha***

**FINANČNÍ SITUACE RODIN S DĚTMI
V ČESKÉ REPUBLICE
HR154/06**

ŘEŠITEL ING. VÁCLAV MARTINOVSKÝ, CSc.

**I. Analýza statistických údajů charakterizujících finanční
situaci rodin s dětmi**

PRVNÍ A DRUHÁ ČÁST

ÚNOR 2007

OBSAH

První část

1. Základní metodická východiska a data

1.1 Statistika rodinných účtů	1
1.2 Mikrocensus	3
1.3 Šetření o nákladech na výživu a výchovu dítěte	5

2. Analýza příjmů a výdajů rodin s dětmi

2.1 Analýza příjmové situace rodin s dětmi na základě Mikrocensu 2002	7
2.1.1 Struktura domácností v České republice	7
2.1.2 Příjmové rozdělení rodin a vliv počtu dětí na finanční situaci	7
2.1.3 Význam sociálních dávek v příjmové struktuře rodin	9
2.1.4 Zatížení rodinných rozpočtů daněmi a zákonným pojistným	12
2.1.5 Závěry	14
2.2 Analýza příjmů a výdajů rodin s dětmi na základě Statistiky rodinných účtů	15
2.2.1 Vývoj strukturálních a příjmových charakteristik domácností	15
2.2.2 Vývoj struktury výdajů domácností	18
2.2.3 Vývoj výdajů rodin s dětmi	19
2.2.4 Příjmy rodin s dětmi	31
2.2.5 Závěry	38
2.3 Analýza finanční situace rodin s dětmi z hlediska finančních rezerv a zadlužování	40
2.3.1 Základní indikátor finanční situace rodin s dětmi	40
2.3.2 Spoření rodin s dětmi	49
2.3.3 Půjčky a splátky a celkové zadlužení rodin s dětmi	50
2.3.4 Závěry	53
2.4 Analýza výdajů rodin s dětmi na základě Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte	55
2.4.1 Složení souboru domácností	55
2.4.2 Výdaje na děti	59
2.4.3 Výdaje související se vzděláním dětí	66
2.4.4 Závěry	72

Druhá část

3. Analýza vybraných aspektů finanční situace rodin s dětmi	
3.1 Možnosti rodin s dětmi financovat bydlení	1
3.1.1 Pořízení vlastnického bydlení	1
3.1.2 Nájemní bydlení	7
3.1.3 Podpora bydlení ze strany státu	14
3.1.4 Závěry	15
3.2 Specifické rodinné situace	16
3.2.1 Identifikace a finanční situace neúplných rodin	16
3.2.2 Rodiny v nepříznivé sociální situaci	20
3.2.3 Závěry	24
3.3 Finanční situace pěstounských rodin	25
3.3.1 Základní údaje o pěstounských rodinách	25
3.3.2 Příjemci odměny pěstouna	27
3.3.3 Příjemci zvláštní odměny pěstouna	31
3.3.4 Modelové propočty příjmů pěstounských rodin	34
3.3.5 Závěry	36
Přílohy	38
Literatura	64

I. Analýza statistických údajů charakterizujících finanční situaci rodin s dětmi –

První část

1. Základní metodická východiska a data

Finanční situaci rodin s dětmi je možné v obecné rovině studovat ze dvou hledisek. Prvním je pohled na stranu výdajů, kde lze identifikovat strukturu výdajové strany a na základě podrobné analýzy určit hlavní výdajové komponenty, jakož i případný nedostatek prostředků na zajištění základních potřeb. Druhým pohledem, který se pro analýzu finanční situace rodin nabízí, je pohled na jejich příjmovou stránku. Předmětem zkoumání je zde zejména struktura příjmů, především ve smyslu porovnání významu pracovních a sociálních příjmů, a také výše příjmů na hlavu a její porovnání s náklady na zajištění základních životních potřeb, což je možné provést s využitím institutu životního minima.

Tato studie se soustřeďuje na analýzu jak příjmových tak výdajových charakteristik rodin s dětmi, přičemž jako limitující faktor se zde jeví existující soubor dat. Základními pravidelnými zdroji informací vedenými Českým statistickým úřadem jsou Mikrocensus a Statistika rodinných účtů, které jsou v nepravidelných intervalech doplněny speciálními výběrovými šetřeními. Podpurným zdrojem informací je statistika Ministerstva práce a sociálních věcí, využity jsou zejména údaje z informačního systému státní sociální podpory.

1.4 Statistika rodinných účtů

Statistika rodinných účtů je v současnosti jediným uceleným zdrojem dat, která průběžně charakterizují hospodaření konkrétních sociálních skupin domácností a podávají tak základní informace využitelné k analytické a koncepční činnosti v oblasti životní úrovně obyvatelstva. Prioritně je zaměřena na sledování výdajů a spotřeby domácností, zároveň však podává aktuální informace o příjmech, což má svůj význam zejména v období, kdy nejsou k dispozici výsledky Mikrocensu.

Jednotkou výběru a zpravodajskou jednotkou šetření je hospodařící domácnost, tzn. soubor osob společně bydlících, které se společně podílejí na úhradě základních výdajů (na výživu, provoz domácnosti, údržbu bytu apod.). Jádrem těchto domácností je zpravidla rodina, ale může to být i jednotlivec. Domácnosti setrvávají ve zpravodajském souboru celý rok, pokud se nezmění některá z jejich klíčových výběrových charakteristik. Šetření je prováděno u souboru cca 3 000 domácností vybraných záměrným kvótním výběrem, což, jak uvádí sami zpracovatelé, v určitém smyslu omezuje možnost zobecnění údajů na celou populaci. Nicméně informace o odlišnostech spotřeby v domácnostech uspořádaných podle rozličných hledisek nebo o vlivu různých faktorů (např. pohyb cen, situace na trhu) na strukturu vydání a spotřební zvyklosti domácností nelze získat z jiných zdrojů. Statistika rodinných

úctů do jisté míry umožňuje provádět potřebná kvantitativní a kvalitativní srovnání na celorepublikové úrovni, s tím že je v podstatě jediným zdrojem informací o vydáních domácností ve vazbě na jejich příjmy. Čistý peněžní příjem je však pouze jedním z výběrových znaků.

Ve statistice rodinných účtů existují dva druhy souborů:

1. Základní soubor cca 3 000 domácností je konstruován tak, aby jeho složení podle zvolených výběrových znaků odpovídalo struktuře domácností dle Mikrocenzu a Sčítání lidu, domů a bytů v ČR. Příjmové rozložení domácností se každoročně upravuje podle vývoje příjmů. Výběrovými znaky jsou:

- sociální skupina domácnosti,
- čistý peněžní příjem na osobu,
- počet nezaopatřených dětí (u domácností ekonomicky aktivních osob) nebo počet členů a pohlaví (u domácností důchodců bez aktivních členů).

Hlavním výběrovým znakem je sociální skupina domácnosti, odvozená od ekonomické aktivity a postavení v zaměstnání osoby v čele domácnosti. Osobou v čele je v úplných rodinách vždy muž, v neúplných rodinách většinou rodič (je-li ekonomicky aktivní, v opačném případě může být osobou v čele ekonomicky aktivní dítě). V nerodinných domácnostech se za osobu v čele domácnosti považuje osoba s nejvyšším příjmem.

Pro tento soubor bylo pro roky 2004 i 2005 stanoveno:

- 1 750 domácností zaměstnanců,
- 300 domácností zemědělců,
- 450 domácností samostatně činných osob,
- 500 domácností důchodců.

Pro tři nejvýznamnější skupiny domácností se používají ještě další výběrová kritéria, a to:

- čistý peněžní příjem na 1 člena domácnosti a počet nezaopatřených dětí pro domácnosti zaměstnanců a domácnosti osob samostatně výdělečně činných,
- důchod na 1 člena domácnosti a počet členů (u jednočlenných domácností také pohlaví osoby) pro domácnosti důchodců bez ekonomicky aktivních členů.

Do skupiny zaměstnanců se zařazují osoby v pracovním poměru, tj. dělníci a ostatní zaměstnanci, a to ve všech oborech kromě zemědělství. Dále sem patří i společníci s.r.o. (příp. komanditisté komanditních společností), jestliže jsou zaměstnaní ve vlastním podniku na základě pracovní smlouvy a pobírají mzdu.

Za nezaopatřené se považují děti předškolního a školního věku, dále děti starší (do 26 let), které se soustavně připravují na své budoucí povolání nebo pro svůj duševní nebo tělesný stav nejsou schopny si zajistit vlastní obživu a ještě nepobírají invalidní důchod.

2. Doplňkový soubor 400 domácností slouží k zabezpečení údajů za domácnosti s minimálními příjmy, které jsou sice zastoupeny i v základním souboru, ale jejich malý počet nezajišťuje dostatečnou reprezentativnost. V základním souboru jsou tyto domácnosti zastoupeny úměrně jejich skutečnému podílu na celkovém počtu

domácností v příslušné sociální skupině. V doplňkovém souboru jsou zastoupeny domácnosti zaměstnanců, zemědělců a samostatně činných osob, dále domácnosti nezaměstnaných, osamělých matek pobírajících rodičovský příspěvek nebo invalidních důchodců s nezaopatřenými dětmi. V době náboru nesmějí mít čistý peněžní příjem vyšší než 1,3násobek životního minima, podmínkou pro zařazení do zpracování jsou příjmy nepřekračující 1,4násobek životního minima. Životní minimum se počítá pro každou zpravodajskou domácnost samostatně. Životní minimum pro domácnost je součtem základních částek stanovených pro osoby, tj. děti podle věku a dospělé, a částky pro domácnost, závisující na počtu členů. U dětí je pro zařazení do věkové kategorie rozhodující věk dovršený v příslušném roce (např. děti, které během roku 2005 dosáhly 6 let věku, byly zařazeny do druhé skupiny, tj. 6 – 10 let). V úvahu nebyla brána možnost zvýšení životního minima domácnosti z důvodu specifických potřeb (např. dietního stravování) některého člena, protože tyto informace nejsou ve Statistice rodinných účtů zjišťovány.

Čistý peněžní příjem je definován jako hrubý příjem domácnosti snížený o daň z příjmů a příspěvky na zdravotní a sociální pojištění. Do příjmů se nezapočítávají ani půjčky, přijaté úvěry a vybrané úspory. Z čistého příjmu domácnosti se vypočte průměr na 1 člena.

Do hrubých peněžních příjmů nejsou započteny vybrané úspory, přijaté bezhotovostní půjčky, úvěry a výpůjčky. Tyto položky, které mají protějšky na straně vydání, jsou uváděny samostatně jako "bilanční položky". Čisté peněžní příjmy se získají z hrubých příjmů odečtením částek na zdravotní a sociální pojištění a zálohy na daně z příjmů.

Náplň peněžních vydání je analogická náplni příjmů; hrubá peněžní vydání nezahrnují vklady, splacené bezhotovostní půjčky, splacené úvěry a půjčky soukromým osobám. Čistá peněžní vydání se od hrubých liší o částky zdravotního a sociálního pojištění a zálohy na daně z příjmů.

Základní položky vydání jsou od roku 1999 členěny podle klasifikace CZ-COICOP. Klasifikace je třístupňová, má 12 oddílů, 54 skupin a 145 podskupin. Oddíly jsou:

- 01 Potraviny a nealkoholické nápoje
- 02 Alkoholické nápoje, tabák
- 03 Odívání a obuv
- 04 Bydlení, voda, energie, paliva
- 05 Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy
- 06 Zdraví
- 07 Doprava
- 08 Pošty a telekomunikace
- 09 Rekreační a kultura
- 10 Vzdělávání
- 11 Stravování a ubytování
- 12 Ostatní zboží a služby

1.5 Mikrocensus

Struktura příjmové strany jednotlivých domácností není ze strany Českého statistického úřadu dlouhodobě systematicky studována. Na rozdíl od pravidelně sestavovaných Statistik rodinných účtů, v nichž je důraz kladen především na výdajovou stranu, analýza příjmové strany musí vycházet z výběrového šetření Mikrocensus, které je prováděno jednou za šest let. Aktuální data jsou k dispozici pouze z roku 2002. Tento fakt by však neměl výsledky provedené analýzy nějak výrazně znehodnotit, neboť během období 2002-2005 nedošlo k výraznějším ekonomickým ani sociálním otřesům.¹ V budoucnu bude možné tuto hypotézu ověřit jednak zpracováním dalšího Mikrocensu v roce 2008² a jednak využitím údajů získaných z výběrových šetření EU-SILC.

Výběrové šetření Mikrocensus 2002 se uskutečnilo v březnu roku 2003 a mělo charakter výběrového zjišťování o peněžních a naturálních příjmech domácností za rok 2002. Účelem šetření bylo získat reprezentativní údaje o úrovni a struktuře příjmů a základní sociálně demografické charakteristiky domácností a jejich členů, potřebné k analýze příjmových ukazatelů.

Příjmové údaje byly publikovány za společně hospodařící domácnosti, které jsou nejmenší ekonomickou jednotkou. Jsou k dispozici i údaje za jednotlivé osoby, avšak ty nejsou pro účely naší analýzy podstatné. Pro Mikrocensus 2002 bylo vybráno 11040 bytů, tj. zhruba 0,25 % (v Hlavním městě Praze 0,5 %) z celkového počtu trvale obydlených bytů. Výběrový plán byl založen na náhodném dvoustupňovém výběru. Oporou výběru byl registr sčítacích obvodů, odrážející územní organizaci platnou v době sčítání lidu, domů a bytů 2001.

Bylo zjištěno, že mezi 11 040 vybranými byty bylo 351 bytů (3,2 %) neobydlených. Protože nebyl připuštěn systém substituce a tazatel tak nesměl za neobydlené byty vybírat náhradní, proběhlo vlastní zjišťování v 10 689 bytech a jeho výsledek stručně shrnuje následující tabulka.

---

¹ Tento předpoklad by naopak nebylo možné přijmout při práci s údaji ze šetření Mikrocensus 1996, které bylo provedeno před nástupem ekonomické recese druhé poloviny 90. let. Jak dokazují dílčí výsledky některých studií (např. Galuščák-Pavel 2005), měla tato recese významný dopad na strukturu příjmů domácností, zejména v důsledku existence výrazných efektů nárůstu nezaměstnanosti.

² V současné době ČSÚ uvažuje o úplném zrušení šetření Mikrocensus a jeho celkovou substitucí šetřením EU-SILC.

Tabulka 1 Výsledky výběrového šetření Mikrocensus 2002 z hlediska návratnosti

	Počet	%
Počet vyšetřených bytových domácností	7678	71,80
Počet nevyšetřených bytových domácností	3011	100,00
v tom		
domácnost nezastižena	689	22,90
cizí státní příslušník (jazyková bariéra)	39	1,30
odmítnutí z objektivních příčin (zdraví)	218	7,20
odmítnutí jako takové	2065	68,60

Zdroj: ČSÚ

Získané údaje pak byly upraveny v souladu se standardními pravidly. Zejména se jednalo o potřebu odstranit problém chybějících a podhodnocených příjmů. Věrohodnost finálních výsledků byla ověřena jejich konzistentností se systémem národních účtů.

1.6 Šetření o nákladech na výživu a výchovu dítěte

Mimořádné šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte uskutečnil Český statistický úřad v roce 2003. Cílem šetření bylo získání údajů o vydáních na děti v různých typech domácností a o průměrných peněžních vydáních na dítě specifikovaných podle věku, pohlaví a typu domácnosti, ve které žije. Data za rok 2003 tak poskytují svým způsobem ojedinělé informace o zatížení současných rozpočtů domácností v souvislosti se zajišťováním výchovy a výživy dětí v České republice. Předchozí šetření obdobného druhu se konalo v roce 1998.

Šetření o nákladech na výchovu a výživu dětí bylo organizováno v rámci pravidelného šetření statistiky rodinných účtů v průběhu celého roku 2003. Při jeho zabezpečení byly uplatněny organizační a metodické zásady pro běžnou statistiku rodinných účtů, doplněné o opatření zajišťující splnění cílů šetření. Domácnosti byly vybírány záměrným kvótním výběrem, přičemž kvótními znaky jsou sociální skupina, výše čistého peněžního příjmu a u domácností ekonomicky aktivních osob počet nezaopatřených dětí. Kvótní výběr záměrně posiloval určité méně zastoupené typy domácností, především domácnosti se 3 dětmi, aby za ně bylo možno samostatně zpracovat výsledky.

Šetření se uskutečnilo u všech domácností ekonomicky aktivních osob s 1, 2, nebo 3 nezaopatřenými dětmi. Ze základního zpravodajského souboru splňovalo tato kritéria 1474 domácností. Pro posílení počtu rodin s dětmi a zvýšení vypovídací schopnosti výsledků byl rozepsán a vytvořen speciální, tzv. dodatkový soubor 432 domácností. Šetření o nákladech na výchovu a výživu dětí se celkem zúčastnilo 1906 společně hospodařících domácností. Zjišťování údajů o nákladech na výchovu a výživu dětí proběhlo v domácnostech ve dvou samostatných částech.

Ve všeobecné části šetření byly ve všech domácnostech zjišťovány v průběhu celého roku 2003 všechny jednotlivé výdaje (kromě potravin, nápojů, tabákových výrobků a

potřeb pro hospodářství) s přesným určením osoby, které bylo příslušné vydání určeno. Vyskytovaly se dva typy výdajů:

- přímé výdaje – vydání bezprostředně a jednoznačně sloužící uspokojení individuálních potřeb konkrétního dítěte nebo dospělého. Za přímé byly považovány i ty výdaje, které byly určeny pro spotřebu dvou nebo tří dětí současně,
- společné výdaje – vydání určená pro společnou spotřebu dospělých i dětí současně, tj. výdaje celé domácnosti, na jejich spotřebě se podíleli všichni členové domácnosti nebo alespoň jedno dítě a jeden dospělý.

Ve speciální části šetření byly získány podrobné údaje o vydáních na potraviny a nápoje a o naturální spotřebě. Podíl jednotlivých členů domácnosti na spotřebě většiny potravin a nápojů nelze zjistit při nákupu, ale až v okamžiku spotřeby. Z tohoto důvodu bylo nutno pro tuto část šetření zvolit metodu, která se v běžné statistice rodinných účtů nepoužívá. Z celého souboru domácností zúčastněných v šetření byl vybrán podsoubor o rozsahu 715 domácností, u něhož byla jednorázově po dobu 9 dní formou tzv. „jídelníčku“ zjišťována přímá spotřeba potravin a nápojů jednotlivými členy domácnosti.

Náplň položek peněžních příjmů a vydání byla stejná jako ve Statistice rodinných účtů, základní položky vydání jsou členěny podle klasifikace CZ-COICOP. Specifické bylo, že položky vydání v přepočtu na dospělé a na děti byly uváděny jako přímá vydání a celková vydání (obsahující jak přímé výdaje tak podíl ze společných výdajů připadající na příslušné dítě, resp. dospělého).

Pouze přímými výdaji byly všechny výdaje za potraviny, nápoje a veřejné stravování, za odívání a obuv, za výrobky oční optiky, všechny druhy ambulantní a ústavní lékařské péče, výdaje za motocykly a jízdní kola, za většinu druhů veřejné dopravy, za aktivní zájmovou činnost, za vzdělání, za dětskou rekreaci tuzemskou i zahraniční, za ubytování na internátě, koleji a akcích organizovaných školou, za služby kadeřnických salónů a zařízení osobní péče, za pojištění osob, za dětské kočárky a sedačky, vydání na soukromé podnikání.

Jako pouze společné výdaje byly prezentovány některé výdaje za bydlení (nájemné za hlavní bydliště, služby související s bydlením, plyn v bombách, kapalná paliva, tepelná energie), pojištění související s bydlením, pořízení a rekonstrukce domu a bytu, hospodářské a pěstitelské potřeby, služby pro osobní hospodářství.

Všechny ostatní položky mohly být výdaji jak přímými, tak společnými, takže ve výsledcích byly uvedeny jako vydání celkem a z toho přímá vydání.

Zpracování výsledků šetření bylo podstatně náročnější než zpracování běžných rodinných účtů. Výstupy obsahují údaje za domácnosti s 1 až 3 dětmi v třídění:

- podle počtu dětí,
- podle čistého peněžního příjmu na osobu,
- podle typu obce.

K zajištění reprezentativnosti výsledných nákladů na děti bylo nutno odstranit disproporce v zastoupení jednotlivých skupin domácností i dětí. S ohledem na četnost ve výběrovém souboru byly domácnosti rozděleny celkem do 31 typů podle počtu dětí v domácnosti (1, 2, 3 děti), podle věkové skupiny dětí, u domácností s 1

dítětem se rozlišovalo ještě pohlaví. Pro tyto skupiny domácností bylo vypočítáno jejich skutečné zastoupení ve výběrovém souboru šetření a porovnáno s údaji Mikrocenzu 2002.

Typ domácnosti byl konstruován při zpracování výsledků na základě údajů za jednotlivé členy. V Šetření nákladů na výchovu a výživu dítěte byl v úplné rodině základní jednotkou manželský (partnerský) pár s nezaopatřenými dětmi, v neúplné rodině jeden z rodičů a alespoň jedno nezaopatřené dítě. V rámci společného hospodaření mohly být k této základní jednotce přiřčeny další jednotlivé osoby (např. babička, ekonomicky aktivní dítě). Jestliže všechny děti byly nezaopatřené a v hospodařící domácnosti nežily další osoby, jednalo se o čistou rodinu.

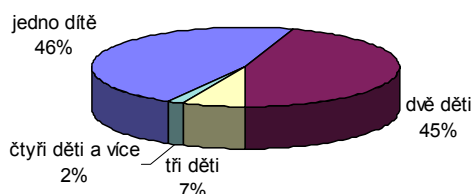
2. Analýza příjmů a výdajů rodin s dětmi

2.1. Analýza příjmové situace rodin s dětmi na základě Mikrocensu 2002

2.1.1 Struktura domácností v České republice

V roce 2002 bylo v České republice identifikováno 4 053 811 domácností. Většina z nich jsou domácnosti, ve kterých nežijí nezaopatřené děti. Konkrétně se jedná o 62,9 %, z čehož však téměř polovinu představují domácnosti důchodců. Zbytek, tedy 37,1 %, jsou domácnosti, ve kterých žije alespoň jedno nezaopatřené dítě. Struktura těchto domácností z hlediska počtu dětí je zřejmá z následujícího grafu.

Graf 1 Struktura domácností s nezaopatřenými dětmi

Zdroj: Mikrocensus 2002, ČSÚ a vlastní výpočty

Z grafu vyplývá, že zastoupení domácností s jedním a dvěma dětmi je téměř shodné, zatímco domácnosti se čtyřmi a více dětmi jsou relativně vzácné.

2.1.2 Příjmové rozdělení domácností a vliv počtu dětí na finanční situaci rodiny

Počet dětí má samozřejmě dopady na celkovou příjmovou situaci jednotlivých domácností/rodin. Pokud budeme finanční situaci rodin posuzovat z hlediska příjmů na hlavu, je jasné, že s narozením každého dítěte se v daném výrazu zvyšuje jmenovatel, což výslednou hodnotu snižuje. Na druhou stranu je však nutné uvažovat i o určitém zvýšení čitatele, a to v důsledku snížení daňového zatížení (pracující rodič si mohl snížit daňový základ daně z příjmů fyzických osob o odčitatelné částky na děti, případně i na nepracujícího druhého rodiče) a také v důsledku růstu sociálních příjmů/sociálních dávek. Obecně však lze konstatovat, že s růstem počtu dětí se snižují příjmy na hlavu. Tento závěr dokumentuje následující tabulka.

Tabulka 2 Domácnosti podle výše čistého peněžního příjmu ve vztahu k životnímu minimu v roce 2002 v ČR

		Domácnosti úhmem	Čisté příjmy ve vztahu k násobkům životního minima										3 a více ŽM
			méně než ŽM	1,00 - 1,09 ŽM	1,10 - 1,19 ŽM	1,20 - 1,29 ŽM	1,30 - 1,39 ŽM	1,40 - 1,59 ŽM	1,60 - 1,79 ŽM	1,80 - 1,99 ŽM	2,00 - 2,19 ŽM	2,20 - 2,99 ŽM	
Počet domácností	absol.	4 053 811	133 247	72 857	73 812	105 059	116 046	345 078	450 059	575 539	464 847	917 788	799 479
	v %	100,0	3,3	1,8	1,8	2,6	2,9	8,5	11,1	14,2	11,5	22,6	19,7
	absol.	10 116 765	391 894	226 645	217 145	321 231	347 421	883 742	1 023 055	1 264 438	1 156 559	2 360 004	1 924 631
	v %	100,0	3,9	2,2	2,1	3,2	3,4	8,7	10,1	12,5	11,4	23,3	19,0
Průměrný počet na domácnost:													
členů		2,50	2,94	3,11	2,94	3,06	2,99	2,56	2,27	2,20	2,49	2,57	2,41
ekonomicky aktivních		1,11	0,37	0,43	0,66	0,83	0,90	0,77	0,70	0,68	0,93	1,45	1,79
nezaopatřených dětí		0,61	1,34	1,43	1,29	1,35	1,23	0,85	0,60	0,44	0,51	0,51	0,35
nepracujících důchodců		0,56	0,14	0,19	0,26	0,30	0,38	0,55	0,80	0,96	0,92	0,49	0,19
ostatních členů		0,22	1,09	1,06	0,73	0,58	0,48	0,39	0,17	0,12	0,13	0,12	0,08

Zdroj: Mikrocensus 2002, ČSÚ

Z tabulky vyplývá potvrzení výše načrtnuté teze o nižším příjmu rodin s dětmi. Většina domácností s dětmi je z hlediska příjmů koncentrována v intervalu ohraničenému 1,4násobkem životního minima. Výrazně lépe jsou na tom domácnosti bez dětí s ekonomicky aktivními členy, kde se většina koncentruje v intervalu od 1,6násobku životního minima.

Uvedené trendy lze demonstrovat i na výpočtech čistého příjmu na hlavu. Následující tabulka jednoznačně demonstrovuje negativní korelaci mezi počtem dětí a příjmy na hlavu. Výrazný pokles lze identifikovat především u neúplných rodin, kde čisté příjmy na hlavu nedosahují ani třetiny hodnoty u jednočlenné domácnosti.

Vedle posuzování čistého příjmu je také zajímavé porovnání jeho struktury. Druhý řádek uvedené tabulky ukazuje, kolik procent z čistého příjmu tvoří hrubé pracovní příjmy. Zde zaujme především hodnota u úplných rodin s dětmi, kde se tento index pohybuje nad hranicí 1. Význam pracovních příjmů pak výrazně klesá u neúplných rodin. Situace u rodin bez dětí je negativně ovlivněna faktem, že v souboru jsou zahrnuty i domácnosti důchodců, což logicky snižuje index poměru hrubých pracovních příjmů v čistém příjmu.

Tabulka 3 Základní příjmové charakteristiky jednotlivých typů domácností v roce 2002

Typ domácnosti	Rodina bez dětí		Úplná rodina			Neúplná rodina		
	1	2	2+1	2+2	2+3 a více	1+1	1+2	1+3 a více
Počet členů domácnosti								
Čistý příjem na hlavu v Kč	140917	125674	91590	75487	55567	68892	57214	45871
Poměr hrubého příjmu k čistému příjmu	0,77	0,85	1,02	1,03	0,87	0,63	0,53	0,35
Poměr sociálních příjmů k čistému příjmu	0,36	0,31	0,16	0,14	0,27	0,38	0,44	0,58
Počet domácností ve skupině	521569	662797	378212	523389	99024	126621	80668	13341

Zdroj: Mikrocensus 2002, ČSÚ a vlastní výpočty

Dalším aspektem příjmové situace rodin s dětmi je význam sociálních příjmů (důchody, nemocenské, podpora v nezaměstnanosti, dávky státní sociální podpory, dávky sociální péče). Význam sociálních příjmů, jakožto procenta příjmů celkových, je také zachycen v tabulce 3. Údaje u rodin bez dětí opět nejsou zcela vypovídající, neboť jsou vychýleny domácnostmi důchodců, kde jsou starobní důchody započítávány do sociálních příjmů. Zajímavější jsou tedy údaje u rodin s dětmi. Zde je patrná pozitivní korelace mezi počtem dětí a procentuálním významem sociálních příjmů v celkových čistých příjmech domácnosti. Zejména u domácností s více dětmi jsou tyto indexy poměrně vysoké. Například průměrná úplná rodina se třemi a více dětmi je ve svém příjmu odkázána z více než 27 % na sociální dávky. Ještě výraznější je tato závislost u neúplných rodin, kde se u domácnosti s jedním dítětem pohybuje na úrovni 38 % a výrazně stoupá až na 58 % u domácnosti s třemi a více dětmi. Neúplné rodiny jsou tak značně závislé na sociálních transferech se všemi negativními dopady z toho plynoucími.

2.1.3 Význam sociálních dávek v příjmové struktuře rodin

Hlavním zdrojem příjmů rodin by měly být příjmy pracovní. Pokud je tento zdroj nedostatečný, nastupuje v případě České republiky dávkový systém. Jeho velký rozsah však s sebou nese i určité negativní dopady, a to zejména ve smyslu vytváření závislosti na pomoci státu nebo odrazování od práce.³ Jak vyplynulo z tabulky 3, představují sociální příjmy/sociální dávky významnou složku příjmů rodin s dětmi a do značné míry tak umožňují eliminovat negativní dopady zvýšení počtu členů domácnosti na hodnotu čistého příjmu na hlavu. Jsou to jednak dávky státní sociální podpory, jejichž výše je odvozena od poměru rozhodného příjmu a životního

³ Podrobněji k této problematice např. Pavel-Vítek 2005.

minima rodiny. Sem spadají zejména přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a sociální příplatek. Nezávisle na příjmu je prostřednictvím státní sociální podpory vyplácen rodičovský příspěvek, porodné a pohřebné. Druhou skupinu dávek pro rodiny s dětmi vázanou na příjem tvoří dávky sociální péče z titulu sociální potřeby, někdy též nesprávně nazývané dávky do životního minima. Ty jsou určeny pro rodiny, jejichž příjem, včetně dávek státní sociální podpory, neumožňuje uspokojovat základní životní potřeby a rodiny si příjem z objektivních důvodů (kvůli stáří, zdravotnímu stavu, péči oděti nebo dospělé závislé osoby apod.) nemohou zvýšit.

V této části se pokusíme identifikovat význam jednotlivých složek dávkového systému pro zmírňování negativního dopadu počtu dětí na výši čistého příjmu na hlavu. Analýzu rozdělíme na dvě části. V první budeme porovnávat význam sociálních dávek mezi domácnostmi s dětmi a bez dětí a to bez ohledu na to, jestli jde o pracující nebo nepracující domácnosti. Druhá část se zaměří na význam těchto dávek u domácností, kde dospělí jedinci pracují.

V případě domácností bez dětí jsou potenciální sociální příjmy tvořeny jednak příspěvkem na bydlení (který je součástí systému dávek státní sociální podpory) a jednak dávkami sociální péče z titulu sociální potřeby. Z tabulky 4 vyplývá, že význam příspěvku na bydlení pro příjem bezdětných domácností je relativně nevýznamný. V případě jednočlenné domácnosti se pohybuje pouze na úrovni 0,6 % a u dvoučlenných domácností je to ještě méně. Poněkud významnější jsou dávky z titulu sociální potřeby. Zde se jejich podíl na příjmu bezdětných domácností pohybuje kolem 5 % v případě jednočlenné domácnosti a kolem 1 % v případě domácnosti dvoučlenné. Je tak patrné, že partnerské soužití snižuje závislost na sociálních dávkách.

Příjmy rodin s dětmi mají zlepšit i jiné sociální dávky, než uvedené v případě bezdětných domácností. Z dávek státní sociální podpory se jedná zejména o přídávky na děti, které jsou poskytovány, pokud výše rozhodného příjmu nepřesáhne trojnásobek životního minima. Pro nejchudší rodiny s dětmi, s příjmem do 1,6násobku životního minima, je určen sociální příplatek.

Pro rodiny s dětmi se ukazuje, že nejmenší význam v jejich příjmové struktuře má příspěvek na bydlení. Procentuálně se na čistých příjmech domácnosti podílí od 0,6 % v případě úplných rodin s jedním dítětem až po 3,6 % u neúplných rodin se třemi a více dětmi. Daleko významnější se ukazují přídávky na děti. Jejich podíl na čistých příjmech domácností s dětmi se pohybuje v intervalu od 2 % do 15 %. Zejména u neúplných rodin tyto přídávky tvoří významnou část jejich rozpočtu.

Sociální příplatek, který je určen pro nízkopříjmové rodiny, obecně není příliš důležitý u úplných rodin, naopak nezanedbatelnou úlohu hraje u neúplných rodin, kde tvoří až 8 % příjmů.

Také v případě dávek sociální péče z titulu sociální potřeby lze nalézt významný nárůst jejich procentuálního významu v celkovém čistém příjmu. To sice není tak výrazné u úplných rodin, kde lze identifikovat vyšší příjmovou kapacitu, ale v případě neúplných rodin je to již téměř 9 %. Zajímavé je, že je tento poměr relativně stabilní

bez ohledu na počet dětí v domácnosti. To svědčí o relativně vysokém významu a preventivním charakteru přídavků na děti a dalších dávek státní sociální podpory.

Tabulka 4 Význam jednotlivých druhů sociálních dávek vyjádřený jejich podílem na čistého příjmu

Všechny domácnosti								
Typ domácnosti	Rodina bez dětí		Úplná rodina			Neúplná rodina		
Počet členů	1	2	2+1	2+2	2+3 a více	1+1	1+2	1+3 a více
Přídavky na děti	0	0	0,021	0,043	0,087	0,058	0,097	0,149
Sociální příplatek	0	0	0,006	0,009	0,037	0,043	0,071	0,066
Příspěvek na bydlení	0,006	0,001	0,006	0,005	0,013	0,026	0,031	0,036
Sociální potřebnost	0,049	0,012	0,02	0,018	0,034	0,086	0,083	0,084
Domácnosti, kde jsou všichni dospělí ekonomicky aktivní								
Typ domácnosti	Rodina bez dětí		Úplná rodina			Neúplná rodina		
Počet členů	1	2	2+1	2+2	2+3 a více	1+1	1+2	1+3 a více
Přídavky na děti	0	0	0,015	0,034	0,059	0,04	0,083	0,101
Sociální příplatek	0	0	0,001	0,003	0,009	0,014	0,029	0,039
Příspěvek na bydlení	0,0003	0	0,001	0,002	0,002	0,007	0,015	0,015
Sociální potřebnost	0,0003	0	0	0,003	0,001	0,007	0,003	0,011

Zdroj: Mikrocensus 2002, ČSÚ a vlastní výpočty

Z hlediska fungování sociálního systému je nutné se zaměřit na analýzu užšího vzorku respondentů, resp. na analýzu domácností, jejichž dospělí jedinci jsou ekonomicky aktivní. Z logiky věci plyne, že význam jednotlivých dávek bude nižší než v předchozím případě.

U bezdětných rodin vidíme, že význam příspěvku na bydlení je zcela marginalizován a průměrná dávka sociální péče z titulu sociální potřebnosti je nulová. Také u rodin s dětmi se význam sociálních dávek významně snižuje. I tak však zejména přídavky na děti zůstávají relativně významným zdrojem příjmů. U úplných rodin s jedním dítětem je to sice pouze 1,5 %, ale u rodin s třemi a více dětmi již procent šest. U neúplných rodin je tento podíl ještě významnější. V případě jednoho dítěte jsou to 4 %, pokud se zaměříme na situaci se třemi a více dětmi, pak je to již přes 10 %.

Význam sociálního příplatku se oproti předešlému případu také snížil. Zejména u dvoupříjmových rodin je jeho podíl na celkových příjmech relativně zanedbatelný. Naopak v případě neúplných rodin stále představuje poměrně významnou složku

čistých příjmů domácnosti; nicméně i zde je vidět poměrně razantní pokles o cca 50%.

2.1.4 Zatížení rodinných rozpočtů daněmi a zákonným pojistným

Vedle přímé finanční podpory rodin s dětmi ze strany státu prostřednictvím sociálních dávkových systémů je rodina podporována i nepřímo prostřednictvím daňových opatření. Rovněž z tohoto hlediska je nutné, aby daňový systém včetně systému zákonného pojistného neodrazoval od práce a nevytvářel kulturu závislosti na státu. V případě rodin s dětmi je tento přístup podporován možností uplatnění daňového zvýhodnění. Toto zvýhodnění se však týká pouze daně z příjmů fyzických osob a ne zákonného pojistného, které je v České republice reprezentováno pojistným na sociální zabezpečení a příspěvkem na státní politiku zaměstnanosti a pojistným na všeobecné zdravotní pojištění. V případě pojištění nejsou rodiny s dětmi zvýhodněny.

Daňové a pojistné zatížení rozpočtu rodiny je možné měřit jednoduchým indexem, který ukazuje, kolik procent s hrubého příjmu z práce bylo odvedeno na daních a pojistném. Následující tabulka a graf ukazují daňové zatížení v roce 2002 u jednotlivých typů rodin. V případě domácností bez dětí byly vyloučeny domácnosti důchodců a nezaměstnaných.

Tabulka 5 Zatížení rodinných rozpočtů daní z příjmů a zákonným pojistným
(zahrnutý pouze případy, kdy všichni dospělí členové rodiny jsou ekonomicky aktivní)

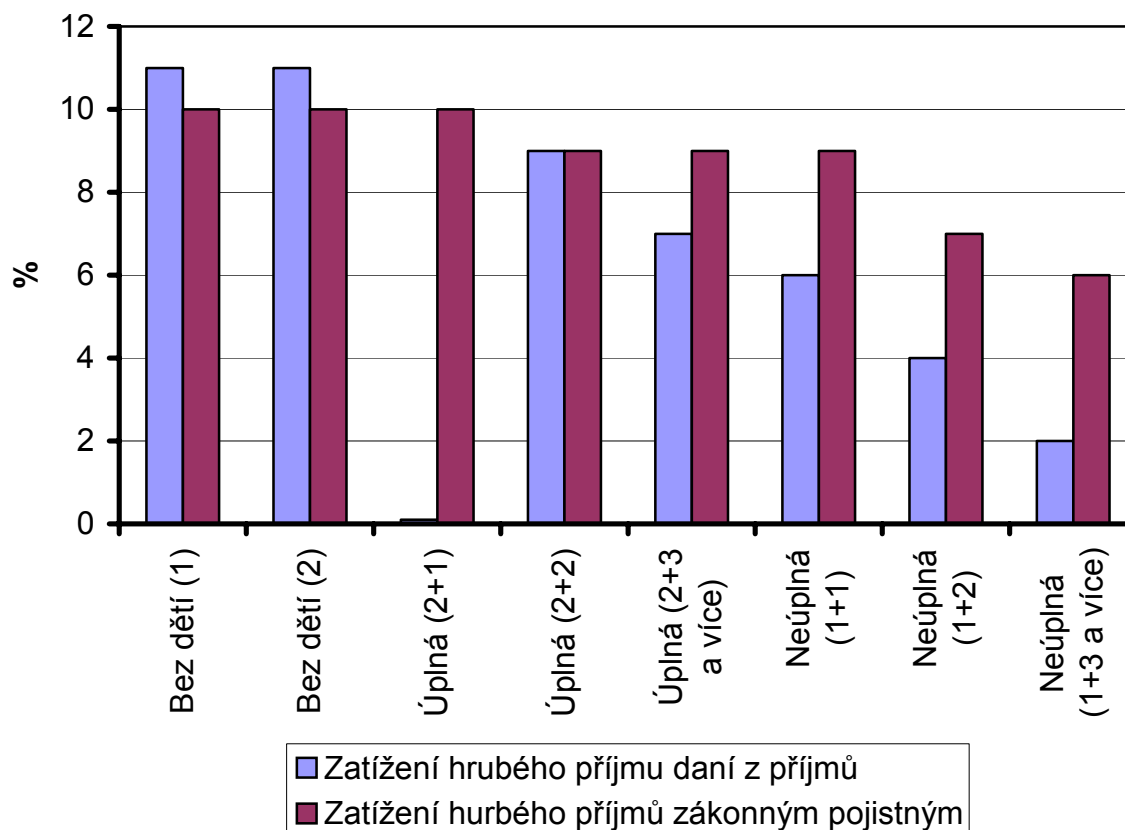
Typ domácnosti	Rodina bez dětí		Úplná rodina			Neúplná rodina		
	1	2	2+1	2+2	2+3 a více	1+1	1+2	1+3 a více
Počet členů domácnosti	1	2	2+1	2+2	2+3 a více	1+1	1+2	1+3 a více
Zaplacená daň z příjmů/hrubý příjem	0,11	0,11	0,1	0,09	0,07	0,06	0,04	0,02
Zaplacené zákonné pojistné/hrubý příjem	0,1	0,1	0,1	0,09	0,09	0,09	0,07	0,06

Zdroj: Mikrocensus 2002, ČSÚ a vlastní výpočty

Poznámka: Vzhledem k nedostupnosti dat nejsou do výpočtu zahrnuty daně z příjmů zaplacené srážkou (např. z výnosů úroků a drobných autorských honorářů).

Graf 2 Zatížení hrubého příjmu rodin daní z příjmů a pojistným

Zdroj: Mikrocensus 2002, ČSÚ a vlastní výpočty

Z vypočtených údajů vyplývá relativně rychlý pokles daňového zatížení rodin s dětmi (a i pokles zatížení zákonným pojistným). Zatímco v případě domácností bez dětí je na dani z příjmů efektivně odvedeno 11 %, u úplných rodin s dětmi se tento koeficient snižuje z 10 na 7 %. Ještě výraznější je pokles tohoto ukazatele u neúplných rodin, kde například domácnosti s třemi a více dětmi odvádí na dani z příjmů pouze 2 %.

Během posledních několika let byly daňové úlevy či zvýhodnění rodin v podobě odčitatelných položek na děti a na nepracující manželku/manžela podstatně modifikovány několika novelami zákona o daních z příjmů. Od 1. ledna 2005 nezdanitelná část základu daně na vyživované dítě byla nahrazena daňovým zvýhodněním na vyživované dítě žijící s poplatníkem v domácnosti, které má podobu slevy na dani (odčítá se přímo od vypočtené daně/zálohy na daň). V případě, že je sleva na dani vyšší než daňová povinnost, vyplatí se ekonomicky aktivnímu poplatníkovi se zdanitelnými příjmy rozdíl ve formě daňového bonusu. Rovněž na manžela/manželku s ročním příjmem pod stanovenou hranici lze žádat slevu na dani. Novinkou je také možnost uplatnění společného zdanění manželů, kteří vyživují alespoň jedno dítě. Výpočet daně ze společného základu daně manželů sníží celkové daňové zatížení rodiny především v případě, že jeden z manželů nemá zdanitelné příjmy nebo jsou-li příjmy manželů hodně rozdílné. Institut společného zdanění bylo možno využít počínaje zdaňovacím obdobím 2005. V době zpracování

této studii nebyly dosud k dispozici údaje, které by umožnily vyhodnotit vliv těchto nových daňových opatření na finanční situaci rodin s dětmi. Negativní fiskální dopady v řádu miliard či podstatné zvýšení počtu podaných daňových přiznání svědčí o tom, že rodiny tuto nepřímou finanční podporu využily. Dle předběžných údajů uplatnilo možnost společného zdanění 350 tisíc manželských párů, kterým bylo na dani z příjmu vráceny 4 miliardy Kč, což v průměru představuje více než 11 tisíc na rodinu.

2.1.5 Závěry

- Analýza vycházející z výsledků výběrového šetření Mikrocensus 2002 prokázala, že zvyšující se počet dětí má negativní dopady na příjem na hlavu. Důvodem je fakt, že zvýšení počtu členů není v plném rozsahu kompenzováno snížením daní a zvýšením sociálních transferů.
- Na straně dávkového systému se ukazuje, že sociální příjmy tvoří významnou část čistých příjmů domácností, kde minimálně jeden ekonomicky aktivní člen nepracuje. To může vést ve svém důsledku ke vzniku situace, kdy se zejména u nízkopříjmových skupin stírá rozdíl mezi příjmy z práce a příjmy ze sociálních dávek. Podstatně se tak snižuje motivace lidí zvyšovat své pracovní úsilí, případně hledat práci vůbec .
- Z provedených analýz vyplývá, že v oblasti povinných odvodů (daní a pojistného) se počet dětí projevuje klesající průměrnou mírou zdanění. Tento pokles je významně identifikovatelný u daně z příjmů fyzických osob. Naproti tomu u zákonného pojistného je vzhledem k jeho konstrukci daleko menší.

2.2 Analýza příjmů a výdajů rodin s dětmi na základě Statistiky rodinných účtů

2.2.1 Vývoj základních strukturálních a příjmových charakteristik domácností

V období let 1989 – 2005 byly celkově ve Statistice rodinných účtů analyzovány údaje u cca 50 tisíc domácností. Jedná se v průměru asi o 2 900 domácností ročně (viz tabulka 6). Výběrový soubor kryje kolem 0,07% všech domácností.

Tabulka 6 Složení domácností, hrubé peněžní příjmy a vydání v letech 1989 – 2005, průměrná domácnost, průměry na osobu a rok v Kč

	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2000	2002	2003	2004	2005
Počet domácností	3 874	3 729	3 189	2 572	2 539	2 586	3 182	3 185	2 955	2 974	2 965
Průměrný počet na domácnost:											
členů	2,64	2,58	2,49	2,49	2,53	2,49	2,49	2,47	2,46	2,46	2,34
ekonomicky aktivních	1,33	1,30	1,19	1,19	1,21	1,18	1,17	1,15	1,15	1,14	1,12
nezaopatřených dětí	0,84	0,79	0,73	0,72	0,74	0,71	0,71	0,71	0,72	0,71	0,61
nepracujících důchodců	0,38	0,38	0,47	0,49	0,47	0,47	0,47	0,47	0,47	0,47	0,48
HRUBÉ PENĚŽNÍ PŘÍJMY CELKEM	26 796	33 664	47 937	65 215	82 804	94 588	97 807	109 011	114 760	119 923	127 294
Příjmy ze závislé činnosti	20 214	23 878	34 012	45 588	57 366	64 830	66 967	73 480	76 165	79 962	83 620
Příjmy z podnikání	.	223	2 146	3 233	5 712	6 593	6 679	7 345	10 061	10 515	10 730
Sociální příjmy	5 162	8 195	9 774	13 073	16 283	18 959	20 165	23 425	23 659	24 723	27 072
ČISTÉ PENĚŽNÍ PŘÍJMY CELKEM	23 500	29 586	40 915	54 934	70 044	80 771	83 422	93 154	98 102	102 217	108 676
HRUBÁ PENĚŽNÍ VYDÁNÍ CELKEM	25 748	32 160	46 332	62 488	80 911	92 026	94 010	102 732	108 023	111 805	117 784
z toho: daň z příjmů	3 296	4 078	2 933	4 390	5 757	6 040	6 351	7 017	7 577	8 138	8 601
zdravotní a sociální pojištění	x	x	4 089	5 891	7 003	7 777	8 034	8 840	9 081	9 568	10 017

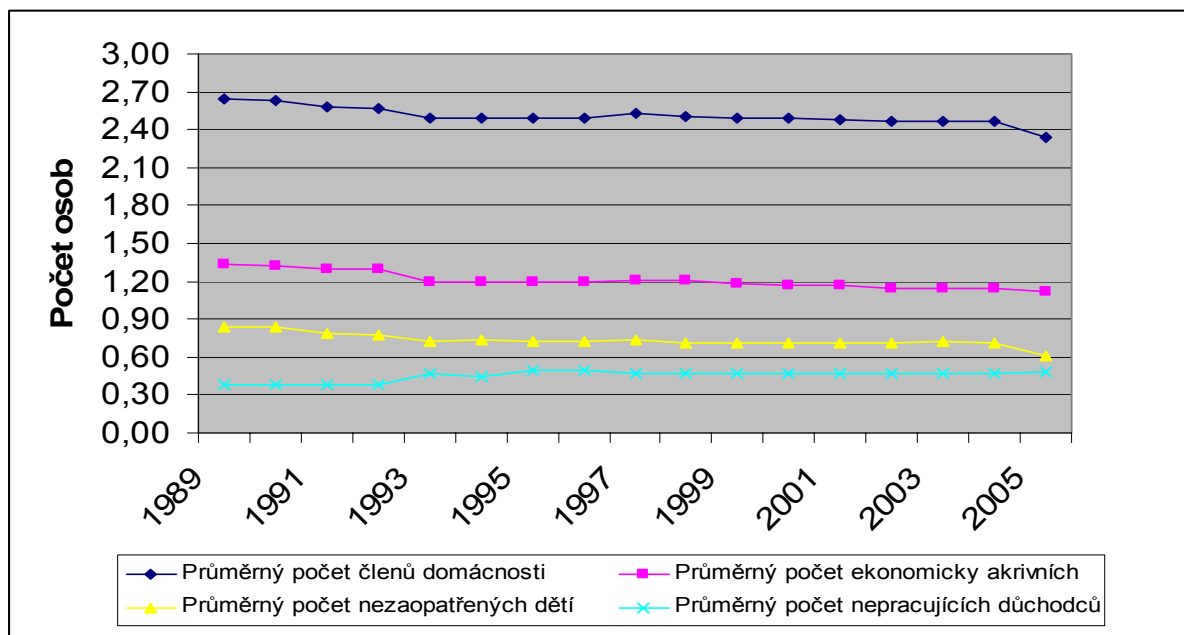
Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Graf 3 ukazuje, že od roku 1989 dochází postupně ke změně struktury domácností, přičemž v posledních letech jsou patrné zejména tyto změny:

- klesá průměrný počet členů domácností (za posledních pět let o 0,15; o 0,31 od roku 1989),
- průměrný počet ekonomicky aktivních osob mírně klesá, ale po počátečním snížení v 90. letech je více stabilní (za posledních pět let o 0,05; o 0,21 od roku 1989),
- průměrný počet nezaopatřených dětí poměrně rychle klesá, přičemž poslední dostupná data za rok 2005 ukazují výrazný pokles (za posledních pět let o 0,10; o 0,23 od roku 1989, nicméně pokles mezi rokem 2004 a 2005 o 0,1),
- průměrný počet nepracujících důchodců se v souboru pozvolna zvyšuje (za posledních pět let pouze o 0,01; o 0,10 od roku 1989).

Pro zkoumané domácnosti lze tedy pozorovat trend obdobný všem ostatním vyspělým zemím – pozvolné stárnutí domácností, narůstající podíl domácností s méně členy a klesající počet dětí v domácnostech. Tyto údaje ve Statistice rodinných účtů jsou doloženy rovněž údaji ze Sčítání lidu, bytů a domů a Mikrocensu, zejména v letech 1996 a 2002.

Graf 3 Vývoj průměrného počtu osob ve sledovaných domácnostech v letech 1989 - 2005, průměrná domácnost

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

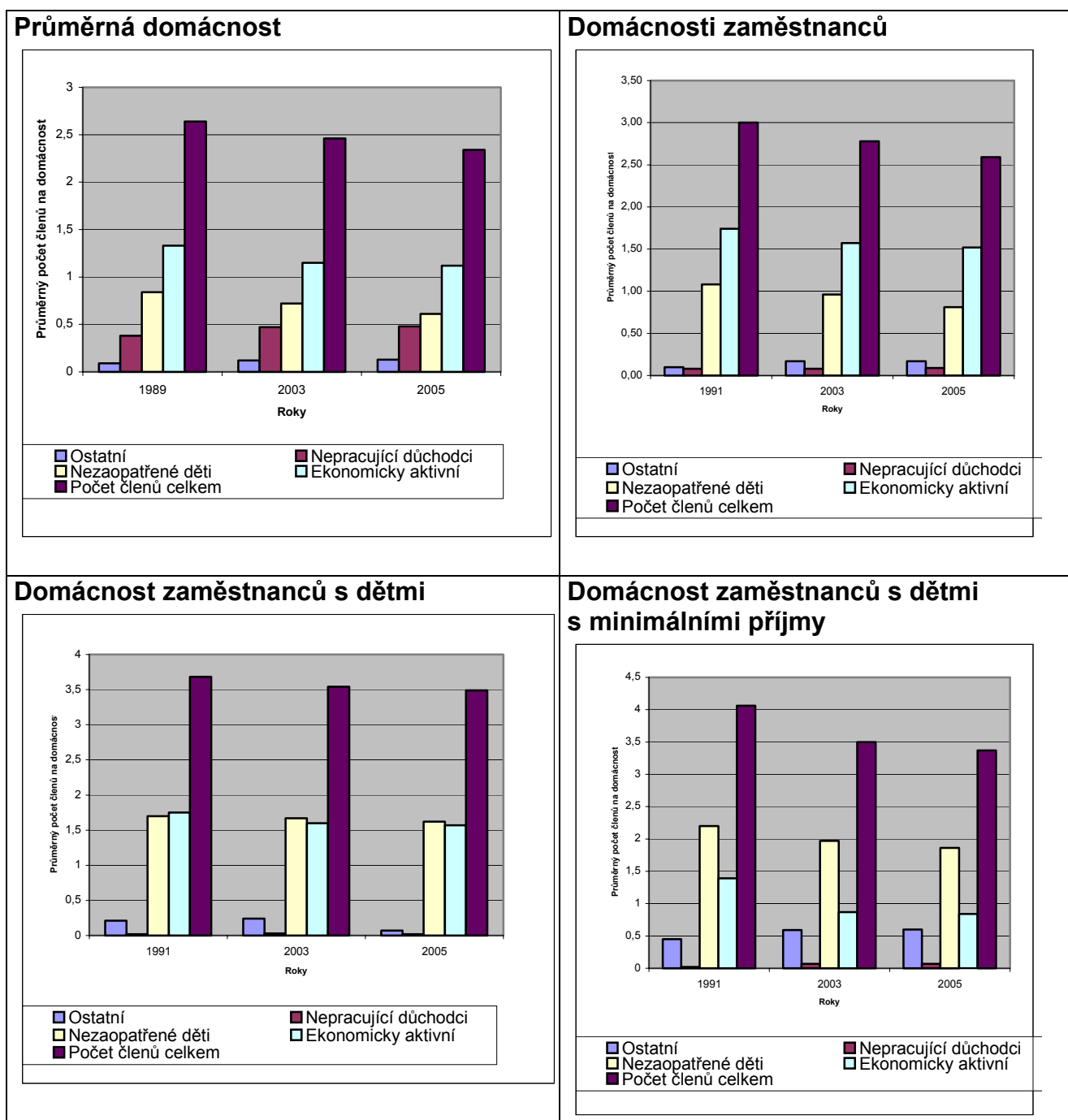
Statistika rodinných účtů rozděluje domácnosti na sedm základních typů:

- průměrná domácnost,
- domácnosti zaměstnanců,
- domácnosti zemědělců,
- domácnosti osob samostatně výdělečně činných,
- domácnosti důchodců,
- domácnosti zaměstnanců s dětmi,
- rodiny s dětmi s minimálními příjmy.

Vzhledem k tomu, že rodiny zemědělců a samostatně výdělečně činných nejsou ve výkazech Českého statistického úřadu dále rozděleny na domácnosti s dětmi a bez dětí, nebude se jimi analýza dále zabývat. Pozornost nebude věnována ani domácnostem důchodců.

Graf 4 ukazuje, jak se mění průměrný počet členů domácností pro průměrnou domácnost, domácnost zaměstnanců a dvě typové domácnosti s dětmi - rodiny zaměstnanců s dětmi a rodiny zaměstnanců s dětmi a s minimálními příjmy. Nejvýznamnější změny jsou zřetelné u poklesu počtu členů domácností zaměstnanců a domácností s dětmi s minimálními příjmy a v případě poslední jmenovaných domácností i u poklesu počtu nezaopatřených dětí.

Graf 4 Průměrný počet členů v letech 1989, 2003 a 2005

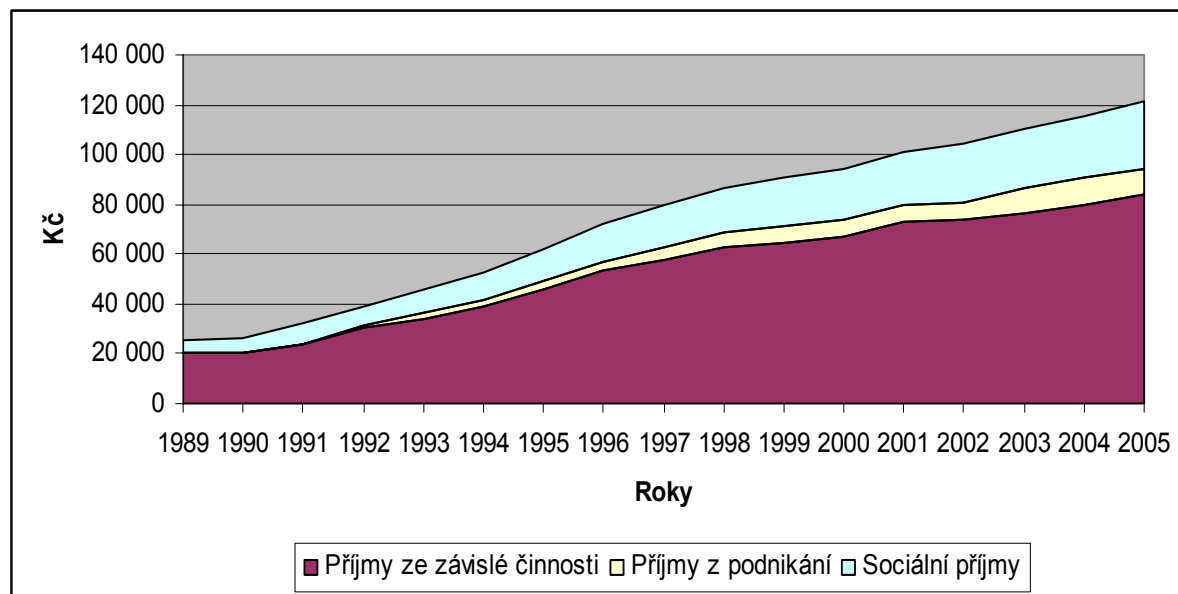

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Z pohledu struktury jednotlivých příjmů (tabulka 6 a graf 5) se ve sledovaném vzorku domácností postupně zvyšuje podíl příjmů z podnikání (z 0,8 % na 9,9 % mezi roky 1991 až 2005) a sociálních příjmů, a to na úkor příjmů ze závislé činnosti (pokles z 80,7 % na 76,9 % v roce 2005). Celkově se ale struktura peněžních příjmů podle zdrojů během let 1993 – 2003 změnila velmi pozvolně, a to především díky stále dominujícím příjmům ze závislé činnosti. Sociální příjmy se v posledních letech pohybují kolem 23 až 25 % celkových hrubých peněžních příjmů. V příjmech z podnikání jsou podle platné metodiky zachyceny částky, jimiž podnikající člen

domácnosti přispěl do rodinného rozpočtu nebo které použil pro svoji osobní spotřebu.

Graf 5 Vývoj jednotlivých složek hrubých peněžních příjmů v letech 1989 – 2005 (Kč, nezahrnutý jiné příjmy), průměrná domácnost

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

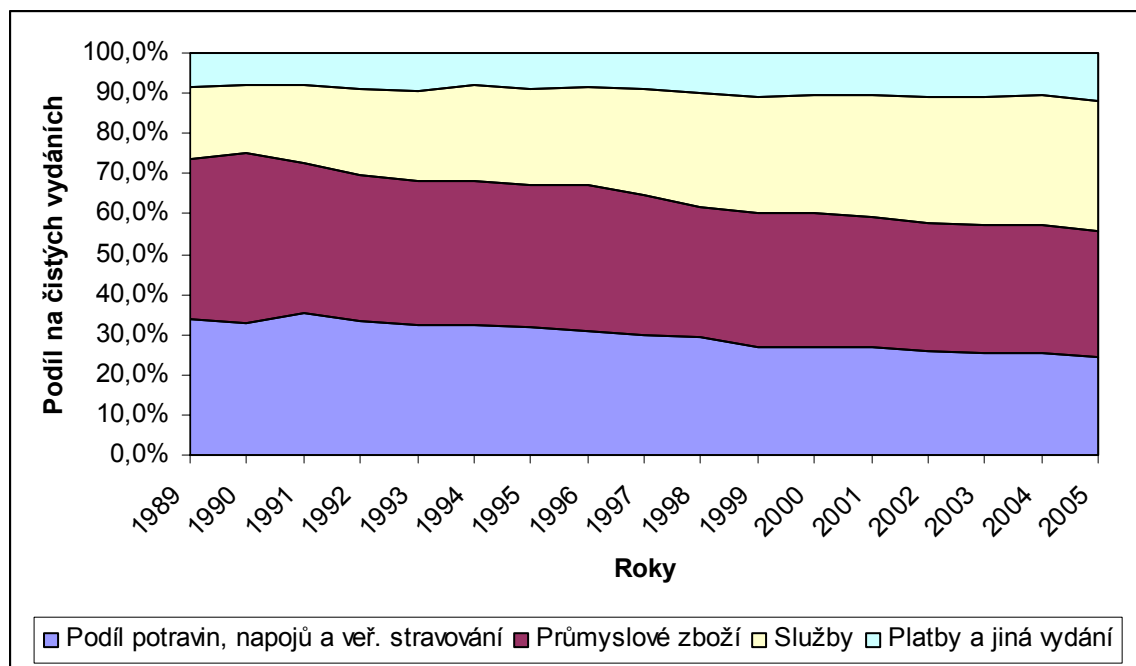
Podrobnější analýza příjmů domácností je provedená v jiné části studie, nicméně na základě údajů Statistiky rodinných účtů je evidentní, že v příjmech domácností dochází k nárůstu významu sociálních příjmů, a to zejména důchodů a podpor v nezaměstnanosti. Naopak klesá podíl příjmů z hlavního zaměstnání, a to i v neprospěch ostatních příjmů ze závislé činnosti. Dynamicky narůstají příjmy z hlavní podnikatelské činnosti, naopak stagnují či dokonce klesají příjmy z prodeje zemědělských výrobků.

2.2.2 Vývoj struktury výdajů domácností

Analýzy založené na Statistice rodinných účtů a Mikrocensu potvrzují, že pokud jsou ekonomické poměry ustálené, je růst nebo pokles spotřeby v domácnostech nízký a v meziročním srovnání nelze vyvozovat zásadní závěry o pohybu spotřeby. K tomu je zapotřebí srovnání za delší časové období než je rok. Pokud by ale došlo v ekonomice k významným změnám, mohou podstatně ovlivnit i hospodaření individuálních domácností během jednoho roku (např. roky 1990, 1991, 1997). Údaje ze Statistik rodinných účtů za roky 1989 až 2005 ukazují, že po změně politického režimu koncem roku 1989 a zásadních ekonomických reformách v letech 1990 – 1992 se struktura výdajů českých domácností v podstatě stabilizovala. Postupně ale dochází k dlouhodobým změnám ve struktuře výdajů, které se zpožděním kopírují trendy ve vyspělých zemích. Jedná se především o:

- postupný pokles podílu výdajů na potraviny, nápoje a veřejné stravování, který ukazuje na rostoucí životní úroveň domácností, které si tak mohou dovolit věnovat stále větší díl svých výdajů i na „zbytné“ výdaje (pokles podílu těchto výdání z 33,9 % v roce 1993 na 24,4 % v roce 2005, tedy o 9,5 procentního bodu),
- pokles výdajů vydání na průmyslové zboží, který je jednak způsoben rostoucí životní úrovní a tudíž stejným efektem jako u potravin, ale také pomalejším růstem cen průmyslového zboží oproti službám, což postupně snižuje podíl těchto výdání v celkových výdáních domácností (pokles podílu těchto výdání z 39,8 % v roce 1993 na 31,2 % v roce 2005, tedy o 8,6 procentního bodu),
- výrazný růst výdání na služby, který bude zřejmě i nadále pokračovat a který se zpožděním kopíruje obdobné trendy v zahraničí (růst podílu těchto výdání ze 17,8 % v roce 1993 na 32,6 % v roce 2005, tedy o 14,8 procentního bodu).

Graf 6 Změna struktury čistých vydání domácností podle druhu v letech 1989 – 2005, průměrná domácnost

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

2.2.3 Vývoj výdajů rodin s dětmi

V průběhu posledních 17 let se měnila struktura výdání průměrné domácnosti od potravin, nápojů a průmyslového zboží směrem ke službám. V této části studie budou ukázány rozdíly ve struktuře výdajů mezi jednotlivými typy domácností s dětmi.

Tabulka 7 Základní charakteristiky vývoje jednotlivých typů domácností ve vybraných letech

	Průměrná domácnost			Domácnosti zaměstnanců			Domácnosti zaměstnanců s dětmi			Domácnosti zaměstnanců s dětmi s minimálními příjmy		
	1989	2003	2005	1989	2003	2005	1991	2003	2005	1991	2003	2005
Počet domácností	3874	2955	2965	2645	1730	1734	1518	999	683	324	424	422
Průměrný počet na domácnost:												
členů	2,64	2,46	2,34	3,00	2,78	2,59	3,68	3,54	3,49	4,06	3,5	3,37
ekonomicky aktivních	1,33	1,15	1,12	1,74	1,57	1,52	1,75	1,6	1,57	1,39	0,87	0,84
nezaopatřených dětí	0,84	0,72	0,61	1,08	0,96	0,81	1,7	1,67	1,62	2,2	1,97	1,86
nepracujících důchodců	0,38	0,47	0,48	0,08	0,08	0,09	0,02	0,03	0,02	0,02	0,07	0,07
ostatních	0,09	0,12	0,13	0,10	0,17	0,17	0,21	0,24	0,07	0,45	0,59	0,6
Čistý peněžní příjem na osobu v Kč/rok												
	23500	98102	108676	24031	101672	113297	26054	86482	91690	17436	43454	45971
z toho sociální příjmy v %	22	24,1	24,9	13,8	11,6	12,1	20,3	11,0	11,1	34,2	39,3	38,9
Čistá peněžní vydání na osobu v Kč/rok												
	22453	91365	99165	22828	93050	100949	24632	80374	84655	17055	44536	46746
Saldo vybraných úspor a vkladů	-380	-5505	-8998	-482	-7672	-12316	-489	-4928	-7473	184	1912	1544

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Základní charakteristiky vývoje složení a příjmů pro zvolené čtyři typy domácností ve vybraných letech jsou uvedeny v tabulce 7 a lze je popsat takto:

- právě tak jako průměrné domácnosti směřují všechny analyzované domácnosti k menšímu počtu osob,
- rodina, jejíž příjmy nepřekračovaly 1,4násobek životního minima, byla v roce 1991 v průměru větší, měla více dětí a více tzv. ostatních osob⁴ a naopak méně osob ekonomicky aktivních než průměrná rodina s dětmi. Avšak v roce 2005 byl počet členů obou typů domácností s dětmi téměř stejný (3,49 a 3,37 osoby),
- ostatní rozdíl se však průběhu sledovaného období prohloubily a odrážely změny ve složení domácností s minimálními příjmy - zatímco dříve byly pod hranicí minimálních příjmů spíše rodiny s větším počtem dětí a ženou pobírající rodičovský příspěvek, postupně přibývaly rodiny s osobou nezaměstnanou nebo nepracujícím důchodcem a neúplné rodiny,
- vývoj příjmů v souboru rodin s dětmi s minimálními příjmy je limitován vývojem životního minima⁵ - v roce 1991 příjem na osobu v rodině s minimálními příjmy dosahoval dvou třetin příjmu zaměstnanecké rodiny, v roce 2005 to byla jen přibližně polovina,
- rodiny s dětmi a minimálními příjmy jsou vysoce závislé na sociálních příjmech – v domácnostech zaměstnanců s dětmi v období 1991 - 2003 podíl sociálních příjmů klesl (z 20 na 11 %), v rodinách s minimálními příjmy sociální příjmy v roce 2005 představovaly již 39 % čistých příjmů domácnosti (růst o 5 procentních bodů),
- rodiny s dětmi a s minimálními příjmy si své finanční prostředky soustavně doplňovaly výběrem z úspor (po celé období),
- ostatní domácnosti více ukládaly než vybíraly po většinu let, pouze v letech 1990 a 1992 u domácností zaměstnanců převažovaly výběry z úspor nad vklady.

---

⁴ Ženy pobírající rodičovský příspěvek, nezaměstnaní, ženy v domácnosti.

⁵ Životní minimum bylo valorizováno, přesto rostlo v průměru pomaleji než pracovní příjmy a důchody, v důsledku toho se příjmová disproporce mezi rodinami s dětmi prohloubila.

Tabulka 8 Struktura vydání jednotlivých typů domácností ve vybraných letech (v %)

	Průměrná domácnost			Domácnosti zaměstnanců			Domácnosti zaměstnanců s dětmi			Domácnosti zaměstnanců s dětmi s minimálními příjmy		
	1989	2003	2005*	1989	2003	2005*	1991	2003	2005*	1991	2003	2005*
Čistá peněžní vydání na osobu v Kč/rok	22453	91365	99165	22828	93050	100949	24632	80374	84655	17055	44536	46746
Potraviny, nealk. nápoje	26,3	19,8	20,6	25,1	18,4	19,3	26,1	18,8	19,8	30,9	26,7	26,8
Alk. nápoje, tabák	4,6	3,2	2,9	4,6	3,2	2,8	4,4	2,7	2,3	4,8	2,4	2,2
Odivání a obuv	11,0	5,7	5,6	11,3	6,0	5,9	10,8	6,5	6,3	10,1	5,6	5,5
Bydlení	9,7	20,5	20,1	9,2	19,5	18,8	10,9	18,7	17,4	12,4	24,3	25,3
Vybavení a provoz domácnosti	8,4	7,4	6,7	8,6	7,5	7,0	8,5	7,3	6,8	7,5	6,5	4,4
Zdravotnictví	0,4	1,7	2,0	0,3	1,6	1,7	0,4	1,4	1,6	0,3	1,2	1,3
Doprava	10,9	9,9	11,1	11,5	10,9	11,9	10,3	11,2	12,2	8,2	5,9	6,2
Spoje	1,5	4,4	4,6	1,4	4,4	4,5	1,5	4,3	4,6	1,6	4,8	4,9
Volný čas	11,7	9,8	10,6	11,9	10,1	11,0	11,6	10,7	11,5	9,7	7,4	8,0
Vzdělání	0,2	0,5	0,5	0,3	0,6	0,6	0,7	0,8	0,9	0,6	0,7	1,0
Stravovací a ubytovací služby	4,6	4,4	5,1	5,0	4,8	5,6	5,6	5,4	6,2	5,7	5,1	5,4
Ostatní zboží a služby	6,1	7,8	10,2	6,3	8,1	10,7	5,9	7,8	10,4	6,2	6,4	9,1
Jiná vydání	4,6	4,9	x	4,5	5,0	x	3,3	4,4	x	2	2,7	x

Poznámka: * Údaje pro rok 2004 a 2005 nevycházejí ze stejné metodiky jako výsledky pro roky 1989 – 2003. Výsledky pro rok 2005 jsou poměrem mezi nominálními výdaji dle jednotlivých skupin spotřebních vydání a spotřebním vydáním na osobu v Kč za rok pro příslušné typy domácností.

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Struktura vydání jednotlivých typů domácností se podstatně liší. Na jedné straně byly změny ve struktuře vydání v domácnostech zaměstnanců a zaměstnanců s dětmi podobné jako v průměrné domácnosti. S určitými výjimkami se podobně vyvíjela i vydání důchodců. Odlišně se ale vyvíjí výdaje rodin s dětmi s minimálními příjmy.

Základní trendy ve výdajích průměrné domácnosti a průměrné domácnosti s dětmi jsou ve sledovaném období i od roku 1989 obdobné. Rámcově lze shrnout, že mimo domácností s minimálními příjmy platí, že narůstá podíl vydání na bydlení a klesá podíl vydání za potraviny a nápoje. U rodin s minimálními příjmy ale zůstává ve struktuře vydání daleko výraznější podíl vydání na potraviny a bydlení (celkem vzrostl na již více než 50 % oproti rodinám zaměstnanců s dětmi, kdy činil 37 %), a to v neprospěch vydání za vybavení domácností, vydání na volný čas a vydání za dopravní prostředky.

Hlavní rysy vývoje v posledních dvou dekadách lze popsat takto⁶:

- struktura vydání a její vývoj byly v rodinách zaměstnanců s dětmi podobné jako u domácností zaměstnanců celkem,
- rodiny s minimálními příjmy ve srovnání s rodinami zaměstnanců musely relativně větší část svých vydání věnovat na potraviny a nealkoholické nápoje (v roce 1991 to bylo 30,9 % proti 26,1 % v domácnostech zaměstnanců) a na bydlení (12,4 % proti 10,9 %); podíl ostatních skupin vydání byl přibližně stejný nebo nižší (vybavení a provoz domácnosti, doprava, volný čas),
- u rodin s dětmi s minimálními příjmy se podíl vydání na potraviny a nealkoholické nápoje snižuje pomalěji než u ostatních rodin s dětmi (o 4,1 procentního bodu oproti 6,3 bodu),
- podíl nákladů na bydlení se u rodin s dětmi s minimálními příjmy zdvojnásobil (růst o 12,9 bodu, u zaměstnanců o 6,5),
- celkem se podíl výdajů na bydlení a potraviny a nápoje za období 1991 – 2005 u zaměstnanců s dětmi příliš nezměnil (činil 38,5 % oproti původním 37 %), u rodin s minimálními příjmy se jejich podíl zvýšil ze 43,3 % na 52,1 %,
- to u rodin s minimálními příjmy znamenalo nutnost omezit vydání na nákup dopravních prostředků (nominální stagnace resp. malý růst výdajů⁷) a na provoz dopravních prostředků (podprůměrný růst - index 153,7 proti 269,6 v rodinách zaměstnanců s dětmi),
- výdaje na odívání a obuv u zaměstnanců s dětmi vzrostly nominálně od roku 1991 o 122 %, u rodin s dětmi s minimálními příjmy jen o 46 %,
- snížily se výdaje na volný čas u rodin s dětmi s minimálními příjmy (pokles podílu o 1,7 bodu, u zaměstnanců jen o 0,9 bodu),
- v domácnostech zaměstnanců se náklady na bydlení staly hlavní položkou výdajů (20%),
- podíl vydání na potraviny a nealkoholické nápoje v domácnostech zaměstnanců proti roku 1989 klesl na 19,3 %, což představuje snížení o 23 %.

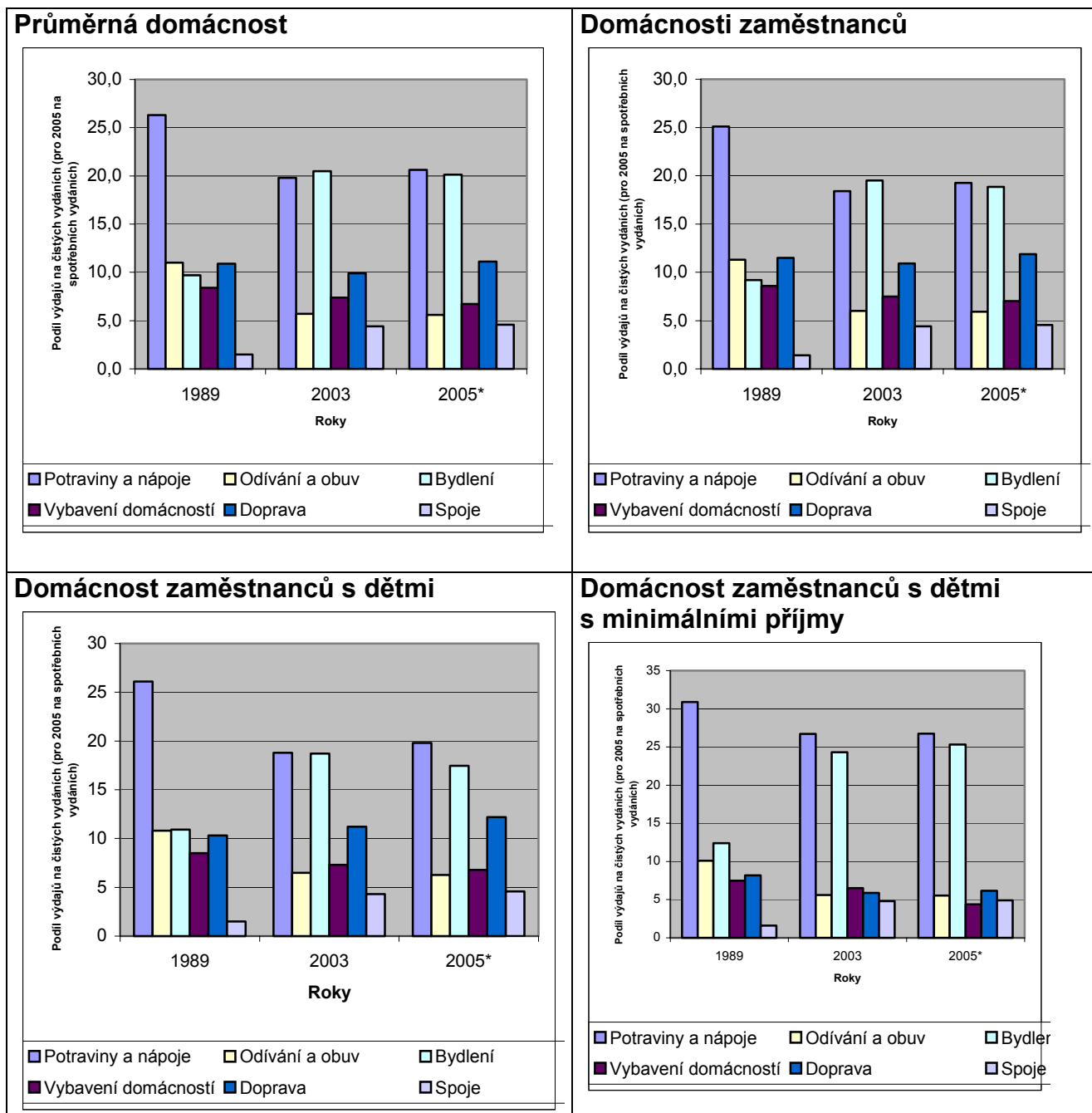
---

⁶ Údaje pro rok 2004 a 2005 nevycházejí ze stejné metodiky jako výsledky pro roky 1989 – 2003. Data pro roky 1989 až 2003 nejsou založena na stávající systemizaci CZ-COICOP, proto není možné jednoduše prodloužit časové řady až do roku 2005. Výsledky pro roky 2004 a 2005 jsou poměrem mezi nominálními výdaji dle jednotlivých skupin spotřebních vydání a spotřebním vydáním na osobu v Kč za rok pro příslušné typy domácností.

⁷ Růst počtu automobilů v rodinách s dětmi od roku 1991 do roku 2005 z 74 na 82, u rodin s dětmi s minimálními příjmy ve stejném období pokles ze 62 na 41 automobilů.

Tyto trendy jsou ještě zřetelnější, pokud se podíváme na dále uvedený graf, který srovnává vývoj vydání v hlavních kategoriích (potraviny a nápoje, odívání a obuv, bydlení, vybavení domácností, doprava, spoje) dle čtyř základních typů domácností od roku 1989. Graf potvrzuje výrazně vyšší podíl výdajů na potraviny a bydlení u domácností s minimálními příjmy a zejména výrazně vyšší dynamiku nárůstu podílu výdajů spojených s bydlením u těchto typů domácností.

Graf 7 Struktura vydání jednotlivých typů domácností v letech 1989, 2003 a 2005 (v %)

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Pro podrobnější hodnocení finanční situace různých typů rodin s dětmi jsou použity následující definice domácností zaměstnanců s nezaopatřenými dětmi ze Statistiky rodinných účtů:

- domácnosti s dětmi celkem, což jsou všechny rodiny, v nichž alespoň polovinu zpravodajského období bylo přítomno nezaopatřené dítě,
- úplné čisté rodiny, jsou definovány jako manželský pár s nezaopatřenými dětmi, s rodinou nežije žádný další příbuzný ani ekonomicky aktivní dítě,
- neúplné čisté rodiny, které tvoří jeden z rodičů a nezaopatřené dítě, resp. děti, přičemž v rodině nežije žádný další příbuzný ani ekonomicky aktivní dítě,
- domácnosti s dětmi a s minimálními příjmy do 1,4násobku životního minima.

Trendy ve vývoji struktury peněžních vydání výše uvedených typů domácností s dětmi v letech 2001 až 2005 zobrazují tabulky 9 až 12. S použitím ukazatele, který vyjadřuje podíl dané položky výdajů k čistým peněžním příjmům domácnosti, lze v tabulkách vysledovat následující základní charakteristiky, kterými se odlišuje vývoj výdajů analyzovaných typů rodin s dětmi od domácnosti průměrné:

- u průměrné domácnosti se ve sledovaném období snižuje podíl spotřebních vydání na čistých peněžních příjmech (o 2,8 % na 83,8 %), přičemž hlavní příčinou je pokles vydání na potraviny a nápoje (o 2,5 % na 17,3 %) a odívání a obuv (o 1,1 % na 4,7 %); roste podíl výdajů na bydlení a ostatní výdaje (shodně o 0,8 % na 16,9 % u bydlení a 8,5 % u ostatních výdajů),
- u domácností s dětmi je pokles podílu spotřebních vydání pomalejší než u průměrných domácností (snížení o 1,7 % na 85,3 %), přičemž jak výdaje na potraviny tak na odívání klesají rovněž pomaleji než u průměrných domácností (o 1,9 % resp. 1,2 % na 16,9 % u potravin resp. 5,4 % u odívání); výdaje na bydlení se v podstatě drží na konstantní výši (růst ze 14,3 % na 14,9 % s určitými výkyvy); odlišná je ale situace u úplných čistých rodin se třemi dětmi – poměrně výrazně narůstá podíl spotřebních výdajů na čistých příjmech domácností (o 4,1 % na 86,2 %), což je způsobeno zejména nárůstem výdajů na bydlení a bytové vybavení (o 2,7 %), vydání na dopravu (o 2,0 % na 11,0 %) a ostatních vydání (nárůst o 1,4 % na 8,7 %), pokles vydání za potraviny o 1,3 % (na 19,0 %) tento růst nestačí vykompenzovat,
- rozdíl mezi úplnými a neúplnými čistými rodinami spočívá v tom, že u první skupiny podíl spotřebních vydání o 2,1 % klesl (na 84,7 %), zatímco u druhé skupiny o 2,2 % vzrostl (na 91,2 %); pokles relativních vydání na potraviny je pomalejší u neúplných rodin (pokles o 0,9 % mna 19,4 % oproti poklesu o 2,0 % na 16,7 % u úplných čistých rodin) a naopak rychlejší růst (1,4 % vs. 0,5 %) existuje u vydání na bydlení, které u neúplných rodin dosahují také daleko vyšších hodnoty (20,9 % oproti 14,2 % pro úplné rodiny); pro ostatní položky jsou tempa změn vydání u neúplných a úplných rodin srovnatelná,
- u úplných čistých rodin s jedním dítětem oproti stejným rodinám se dvěma dětmi klesá podíl spotřebních vydání rychleji (o 3,9 % resp. o 1,5 %), ale pokles vydání za potraviny i za odívání je v podstatě srovnatelný (-1,9 % vs. 2,0 % resp. -1,5 % vs. -1,2 %); podstatnější růst lze u těchto typů domácností sledovat pouze v položce ostatní vydání (cca 1 %); u neúplných čistých rodin s jedním dítětem je situace komplikovanější – zejména v důsledku nárůstu podílu vydání na bydlení (o 2,5 % na 21,3 %) a ostatních vydání (o 1,1 %), který není dostatečně kompenzován poklesem vydání za potraviny (pokles o 1,5 % na 18,2 %) a

odívání (pokles o 1,0 % na 6,3 %), dochází k nárůstu váhy celkových spotřebních vydání z 87,0 % na 91,2 %,

- u úplných čistých rodin s minimálním příjmem a jedním nebo dvěma dětmi je situace obdobná – postupně klesá podíl spotřebních vydání k čistým peněžním příjmům, který byl vyšší než 100 % (nyní 100,4 % resp. 99,9 %, což je pokles o 0,8 % resp. 1,6 %), což znamenalo, že domácnosti více čerpaly ze svých úspor; u úplných čistých rodin s minimálním příjmem a třemi dětmi se naopak podíl spotřebních vydání na čistých příjmech zvyšuje o 3,9 % (na 99,8 %), což signalizuje zhoršování finanční situace těchto domácností; u všech těchto typů domácností klesá podíl vydání za potraviny (o 1,8 %, 3,6 % a 2,2 % na 26,3 %, 26,2 % a 28,2 %), u domácností s jedním a dvěma dětmi se snížil i podíl výdajů za bydlení (o 1,0 % resp. 0,6 %), ale u domácností s třemi dětmi se tento podíl zvýšil o 0,7 % na 20,3 %; poměrně rychle rostoucí položkou u všech těchto typů domácností jsou ostatní výdaje (růst o 0,7 až 1,8 %),
- u neúplných čistých rodin s jedním dítětem mírně klesá podíl spotřebních vydání na čistých příjmech (o 0,4 % na 101,0 %), přičemž opačný trend lze sledovat u neúplných čistých rodin s dvěma dětmi (růst o 2,0 % na 97,1 %); výdaje na potraviny i přes pokles u obou typů domácností (o 4,2 % resp. 1,0 %) zůstávají v porovnání s ostatními domácnostmi vysoké (25,4 % resp. 26,2 %); výrazně narůstají výdaje na bydlení (o 2,5 % resp. 2,0 % na 34,3 % resp. 29,3 %); u domácností s dvěma dětmi rychleji narůstají i ostatní výdaje (o 1,1 %).

Tabulka 9 Vývoj vydání rodin s dětmi v letech 2001 až 2005

	Průměrné domácnosti					Domácnosti s dětmi celkem					Domácnosti s dětmi a minimálními příjmy				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Spotřební vydání v Kč	78 090	80 397	84 568	87 259	91 085	69 318	71 046	74 742	76 924	78 195	40 147	42 769	43 140	44 618	45 696
Potraviny a nealk nápoje	17 843	17 818	17 924	18 485	18 775	15 017	14 890	15 007	15 677	15 485	11 909	11 941	11 866	12 426	12 228
Alkoholické nápoje a tabák	2 431	2 509	2 541	2 517	2 603	1 778	1 882	1 806	1 854	1 790	924	939	1 020	975	996
Odivání a obuv	5 208	5 229	5 221	5 173	5 095	5 274	5 163	5 186	5 043	4 908	2 432	2 485	2 504	2 517	2 536
Bydlení, voda, energie	14 523	15 948	16 654	16 846	18 336	11 431	12 672	13 001	13 236	13 642	9 678	10 471	10 758	11 040	11 568
Bytové vybavení, opravy	5 402	5 550	5 693	5 708	6 116	4 400	4 638	4 734	4 857	5 302	1 765	1 922	2 107	2 116	2 001
Zdraví	1 333	1 417	1 574	1 674	1 795	985	1 034	1 126	1 189	1 247	477	517	525	568	582
Doprava	8 558	8 028	9 038	9 586	10 132	8 375	7 696	9 007	9 052	9 539	2 509	2 896	2 611	2 726	2 816
Pošty a telekomunikace	3 039	3 252	3 666	4 021	4 162	2 767	2 885	3 282	3 615	3 582	1 587	1 770	1 868	2 055	2 242
Rekreace a kultura	8 253	8 452	9 109	9 548	9 673	7 940	8 136	8 651	9 078	9 009	3 216	3 431	3 470	3 566	3 677
Vzdělávání	437	461	547	516	497	626	669	778	716	717	359	399	405	390	445
Stravování a ubytování	4 062	4 110	4 438	4 598	4 643	4 301	4 429	4 688	4 830	4 853	2 104	2 311	2 319	2 364	2 457
Ostatní	7 000	7 622	8 164	8 588	9 257	6 424	6 949	7 477	7 777	8 119	3 187	3 687	3 689	3 875	4 149
Spotřební vydání v %	86,6%	86,3%	92,6%	85,4%	83,8%	87,0%	87,1%	86,4%	84,9%	85,3%	98,3%	99,0%	99,3%	99,0%	99,4%
Potraviny a nealk nápoje	19,8%	19,1%	19,6%	18,1%	17,3%	18,8%	18,3%	17,4%	17,3%	16,9%	29,1%	27,6%	27,3%	27,6%	26,6%
Alkoholické nápoje a tabák	2,7%	2,7%	2,8%	2,5%	2,4%	2,2%	2,3%	2,1%	2,0%	2,0%	2,3%	2,2%	2,3%	2,2%	2,2%
Odivání a obuv	5,8%	5,6%	5,7%	5,1%	4,7%	6,6%	6,3%	6,0%	5,6%	5,4%	6,0%	5,8%	5,8%	5,6%	5,5%
Bydlení, voda, energie	16,1%	17,1%	18,2%	16,5%	16,9%	14,3%	15,5%	15,0%	14,6%	14,9%	23,7%	24,2%	24,8%	24,5%	25,2%
Bytové vybavení, opravy	6,0%	6,0%	6,2%	5,6%	5,6%	5,5%	5,7%	5,5%	5,4%	5,8%	4,3%	4,4%	4,8%	4,7%	4,4%
Zdraví	1,5%	1,5%	1,7%	1,6%	1,7%	1,2%	1,3%	1,3%	1,3%	1,4%	1,2%	1,2%	1,2%	1,3%	1,3%
Doprava	9,5%	8,6%	9,9%	9,4%	9,3%	10,5%	9,4%	10,4%	10,0%	10,4%	6,1%	6,7%	6,0%	6,0%	6,1%
Pošty a telekomunikace	3,4%	3,5%	4,0%	3,9%	3,8%	3,5%	3,5%	3,8%	4,0%	3,9%	3,9%	4,1%	4,3%	4,6%	4,9%
Rekreace a kultura	9,2%	9,1%	10,0%	9,3%	8,9%	10,0%	10,0%	10,0%	10,0%	9,8%	7,9%	7,9%	8,0%	7,9%	8,0%
Vzdělávání	0,5%	0,5%	0,6%	0,5%	0,5%	0,8%	0,8%	0,9%	0,8%	0,8%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	1,0%
Stravování a ubytování	4,5%	4,4%	4,9%	4,5%	4,3%	5,4%	5,4%	5,4%	5,3%	5,3%	5,1%	5,3%	5,3%	5,2%	5,3%
Ostatní	7,8%	8,2%	8,9%	8,4%	8,5%	8,1%	8,5%	8,6%	8,6%	8,9%	7,8%	8,5%	8,5%	8,6%	9,0%

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Tabulka 10 Vývoj vydání rodin s dětmi v letech 2001 až 2005

	Úplné čisté rodiny celkem					Úplné čisté rodiny s jedním dítětem					Úplné čisté rodiny se dvěma dětmi				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Spotřební vydání v Kč	68 757	70 485	73 733	76 093	77 779	80 251	82 282	86 240	89 227	90 827	66 635	68 035	71 595	73 586	74 789
Potraviny a nealk nápoje	14 748	14 593	14 784	15 409	15 254	16 031	15 887	16 406	17 068	16 930	14 489	14 288	14 314	14 926	14 809
Alkoholické nápoje a tabák	1 765	1 882	1 827	1 863	1 811	2 216	2 288	2 229	2 318	2 277	1 620	1 800	1 726	1 752	1 643
Odívání a obuv	5 198	5 163	5 032	4 941	4 874	6 199	5 720	5 856	5 773	5 689	5 107	5 058	4 950	4 903	4 783
Bydlení, voda, energie	10 794	12 672	12 246	12 484	12 973	12 849	14 670	14 864	15 672	15 365	10 345	11 331	11 627	11 581	12 408
Bytové vybavení, opravy	4 503	4 638	4 699	4 864	5 531	5 507	5 959	6 071	6 231	7 011	4 301	4 247	4 375	4 547	4 937
Zdraví	939	1 034	1 101	1 158	1 189	1 126	1 056	1 303	1 325	1 322	881	1 026	1 101	1 163	1 201
Doprava	8 888	7 698	9 489	9 565	9 991	11 124	10 486	11 423	11 315	12 824	8 356	7 810	9 236	9 284	8 984
Pošty a telekomunikace	2 618	2 885	3 113	3 407	3 399	3 090	3 311	3 695	3 806	3 906	2 591	2 637	2 932	3 328	3 311
Rekreace a kultura	7 928	8 136	8 541	8 974	9 000	8 738	8 681	9 308	9 828	9 530	7 944	8 217	8 779	9 133	9 329
Vzdělávání	626	615	682	707	717	585	665	666	758	711	659	579	690	699	775
Stravování a ubytování	4 328	4 429	4 687	4 849	4 811	4 733	4 793	5 112	5 313	5 132	4 336	4 462	4 692	4 844	4 925
Ostatní	6 422	6 949	7 532	7 871	8 229	8 052	8 765	9 307	9 818	10 131	6 005	6 579	7 172	7 426	7 684
Spotřební vydání v %	87,1%	87,1%	86,0%	84,7%	85,0%	86,1%	85,6%	85,4%	83,0%	82,2%	88,3%	88,1%	86,3%	85,5%	86,8%
<i>Potraviny a nealk nápoje</i>	18,7%	18,0%	17,3%	17,2%	16,7%	17,2%	16,5%	16,3%	15,9%	15,3%	19,2%	18,5%	17,3%	17,3%	17,2%
<i>Alkoholické nápoje a tabák</i>	2,2%	2,3%	2,1%	2,1%	2,0%	2,4%	2,4%	2,2%	2,2%	2,1%	2,1%	2,3%	2,1%	2,0%	1,9%
<i>Odívání a obuv</i>	6,6%	6,4%	5,9%	5,5%	5,3%	6,7%	6,0%	5,8%	5,4%	5,2%	6,8%	6,6%	6,0%	5,7%	5,6%
<i>Bydlení, voda, energie</i>	13,7%	15,7%	14,3%	13,9%	14,2%	13,8%	15,3%	14,7%	14,6%	13,9%	13,7%	14,7%	14,0%	13,5%	14,4%
<i>Bytové vybavení, opravy</i>	5,7%	5,7%	5,5%	5,4%	6,0%	5,9%	6,2%	6,0%	5,8%	6,3%	5,7%	5,5%	5,3%	5,3%	5,7%
<i>Zdraví</i>	1,2%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,2%	1,1%	1,3%	1,2%	1,2%	1,2%	1,3%	1,3%	1,4%	1,4%
<i>Doprava</i>	11,3%	9,5%	11,1%	10,6%	10,9%	11,9%	10,9%	11,3%	10,5%	11,6%	11,1%	10,1%	11,1%	10,8%	10,4%
<i>Pošty a telekomunikace</i>	3,3%	3,6%	3,6%	3,8%	3,7%	3,3%	3,4%	3,7%	3,5%	3,5%	3,4%	3,4%	3,5%	3,9%	3,8%
<i>Rekreace a kultura</i>	10,0%	10,1%	10,0%	10,0%	9,8%	9,4%	9,0%	9,2%	9,1%	8,6%	10,5%	10,6%	10,6%	10,6%	10,8%
<i>Vzdělávání</i>	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%	0,6%	0,7%	0,7%	0,7%	0,6%	0,9%	0,8%	0,8%	0,8%	0,9%
<i>Stravování a ubytování</i>	5,5%	5,5%	5,5%	5,4%	5,3%	5,1%	5,0%	5,1%	4,9%	4,6%	5,7%	5,8%	5,7%	5,6%	5,7%
<i>Ostatní</i>	8,1%	8,6%	8,8%	8,8%	9,0%	8,6%	9,1%	9,2%	9,1%	9,2%	8,0%	8,5%	8,6%	8,6%	8,9%

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Tabulka 11 Vývoj vydání rodin s dětmi v letech 2001 až 2005

	Úplné čisté rodiny se třemi dětmi					Neúplné čisté rodiny celkem					Neúplné čisté rodiny s jedním dítětem				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Spotřební vydání v Kč	54 358	55 330	58 950	58 096	60 387	71 722	72 750	75 939	78 999	78 950	79 945	79 081	83 407	87 253	89 562
Potraviny a nealk nápoje	13 433	13 383	13 753	13 831	13 289	16 402	16 111	15 618	16 949	16 816	18 005	17 517	17 291	17 888	17 822
Alkoholické nápoje a tabák	1 503	1 260	1 447	1 392	1 357	1 557	1 603	1 367	1 493	1 384	1 819	1 990	1 810	1 913	1 833
Odívání a obuv	3 721	3 722	3 891	3 446	3 429	5 620	5 628	5 277	5 318	5 186	6 661	6 221	5 896	5 843	6 175
Bydlení, voda, energie	8 761	9 496	9 371	9 372	9 801	15 689	16 534	17 442	18 054	18 093	17 259	18 044	19 599	20 190	20 952
Bytové vybavení, opravy	3 159	3 813	3 314	3 368	4 651	3 588	4 271	4 321	4 726	4 190	4 572	4 746	4 857	5 402	5 147
Zdraví	784	613	718	790	888	1 280	1 337	1 239	1 367	1 485	1 449	1 492	1 492	1 510	1 823
Doprava	5 930	5 449	7 254	6 320	7 675	4 744	4 009	5 514	4 469	5 157	4 143	3 952	4 928	4 574	5 592
Pošty a telekomunikace	1 788	1 997	2 673	2 906	2 500	3 671	3 425	3 790	4 390	4 231	4 059	3 596	4 131	4 774	4 808
Rekreace a kultura	6 418	6 361	6 320	6 719	6 542	8 223	8 371	8 766	9 502	9 181	9 619	9 257	9 666	10 689	10 462
Vzdělávání	556	561	733	606	523	728	864	1 255	824	842	837	845	1 202	932	961
Stravování a ubytování	3 452	3 630	3 843	3 877	3 624	4 101	4 327	4 739	4 752	4 987	4 469	4 521	4 996	5 165	5 454
Ostatní	4 853	5 044	5 634	5 472	6 107	6 119	6 268	6 611	7 156	7 399	7 002	6 902	7 538	8 374	8 535
Spotřební vydání v %	82,2%	87,1%	88,6%	85,2%	86,2%	89,0%	91,6%	90,7%	89,6%	91,2%	87,0%	94,5%	92,0%	90,8%	91,2%
<i>Potraviny a nealk nápoje</i>	20,3%	21,1%	20,7%	20,3%	19,0%	20,3%	20,3%	18,6%	19,2%	19,4%	19,6%	20,9%	19,1%	18,6%	18,2%
<i>Alkoholické nápoje a tabák</i>	2,3%	2,0%	2,2%	2,0%	1,9%	1,9%	2,0%	1,6%	1,7%	1,6%	2,0%	2,4%	2,0%	2,0%	1,9%
<i>Odívání a obuv</i>	5,6%	5,9%	5,9%	5,1%	4,9%	7,0%	7,1%	6,3%	6,0%	6,0%	7,3%	7,4%	6,5%	6,1%	6,3%
<i>Bydlení, voda, energie</i>	13,2%	14,9%	14,1%	13,7%	14,0%	19,5%	20,8%	20,8%	20,5%	20,9%	18,8%	21,6%	21,6%	21,0%	21,3%
<i>Bytové vybavení, opravy</i>	4,8%	6,0%	5,0%	4,9%	6,6%	4,5%	5,4%	5,2%	5,4%	4,8%	5,0%	5,7%	5,4%	5,6%	5,2%
<i>Zdraví</i>	1,2%	1,0%	1,1%	1,2%	1,3%	1,6%	1,7%	1,5%	1,6%	1,7%	1,6%	1,8%	1,6%	1,6%	1,9%
<i>Doprava</i>	9,0%	8,6%	10,9%	9,3%	11,0%	5,9%	5,0%	6,6%	5,1%	6,0%	4,5%	4,7%	5,4%	4,8%	5,7%
<i>Pošty a telekomunikace</i>	2,7%	3,1%	4,0%	4,3%	3,6%	4,6%	4,3%	4,5%	5,0%	4,9%	4,4%	4,3%	4,6%	5,0%	4,9%
<i>Rekreace a kultura</i>	9,7%	10,0%	9,5%	9,9%	9,3%	10,2%	10,5%	10,5%	10,8%	10,6%	10,5%	11,1%	10,7%	11,1%	10,7%
<i>Vzdělávání</i>	0,8%	0,9%	1,1%	0,9%	0,7%	0,9%	1,1%	1,5%	0,9%	1,0%	0,9%	1,0%	1,3%	1,0%	1,0%
<i>Stravování a ubytování</i>	5,2%	5,7%	5,8%	5,7%	5,2%	5,1%	5,5%	5,7%	5,4%	5,8%	4,9%	5,4%	5,5%	5,4%	5,6%
<i>Ostatní</i>	7,3%	7,9%	8,5%	8,0%	8,7%	7,6%	7,9%	7,9%	8,1%	8,6%	7,6%	8,2%	8,3%	8,7%	8,7%

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Tabulka 12 Vývoj vydání rodin s dětmi v letech 2001 až 2005

	Neúplné čisté s min. příjmem					Neúplné čisté s min. příjmem a 1 dítětem					Neúplné čisté s min. příjmem a 2 dětmi				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Spotřební vydání v Kč	41 437	44 351	45 658	46 973	47 527	45 673	47 980	48 768	49 969	51 294	40 373	43 151	45 620	46 275	45 832
Potraviny a nealk nápoje	12 056	12 448	12 488	13 052	12 690	13 345	13 169	13 241	13 389	12 926	11 523	12 043	12 224	12 683	12 347
Alkoholické nápoje a tabák	734	699	808	838	874	1 090	980	1 015	1 054	1 099	704	537	615	647	694
Odívání a obuv	2 384	2 608	2 635	2 609	2 590	2 600	2 814	2 903	2 856	3 061	2 246	2 519	2 591	2 566	2 329
Bydlení, voda, energie	12 125	13 127	13 707	13 982	15 030	14 315	14 852	15 412	15 875	17 405	11 570	12 736	13 346	13 221	13 812
Bytové vybavení, opravy	1 619	1 762	2 042	2 039	1 792	1 678	1 751	2 025	2 128	1 880	1 553	1 623	2 219	1 956	1 778
Zdraví	534	585	578	583	584	592	750	638	709	653	529	516	563	578	583
Doprava	1 485	1 624	1 720	1 773	1 585	1 474	1 549	1 399	1 548	1 550	1 485	1 694	2 020	2 006	1 692
Pošty a telekomunikace	1 804	2 005	2 091	2 257	2 512	2 040	2 235	2 237	2 471	2 649	1 747	1 887	2 069	2 156	2 412
Rekreace a kultura	2 973	3 346	3 407	3 464	3 508	2 992	3 790	3 614	3 437	3 531	2 929	3 147	3 612	3 745	3 531
Vzdělávání	381	357	363	366	380	375	328	356	309	382	361	304	376	384	314
Stravování a ubytování	2 443	2 433	2 417	2 422	2 356	1 877	2 026	2 162	2 276	2 317	2 774	2 752	2 629	2 601	2 562
Ostatní	2 898	3 356	3 404	3 588	3 626	3 295	3 738	3 768	3 917	3 840	2 952	3 392	3 354	3 732	3 779
Spotřební vydání v %	96,7%	98,4%	99,7%	99,6%	98,9%	101,4%	100,9%	102,9%	101,9%	101,0%	95,1%	96,7%	98,8%	98,1%	97,1%
<i>Potraviny a nealk nápoje</i>	28,1%	27,6%	27,3%	27,7%	26,4%	29,6%	27,7%	27,9%	27,3%	25,4%	27,1%	27,0%	26,5%	26,9%	26,2%
<i>Alkoholické nápoje a tabák</i>	1,7%	1,6%	1,8%	1,8%	1,8%	2,4%	2,1%	2,1%	2,1%	2,2%	1,7%	1,2%	1,3%	1,4%	1,5%
<i>Odívání a obuv</i>	5,6%	5,8%	5,8%	5,5%	5,4%	5,8%	5,9%	6,1%	5,8%	6,0%	5,3%	5,6%	5,6%	5,4%	4,9%
<i>Bydlení, voda, energie</i>	28,3%	29,1%	29,9%	29,6%	31,3%	31,8%	31,2%	32,5%	32,4%	34,3%	27,3%	28,5%	28,9%	28,0%	29,3%
<i>Bytové vybavení, opravy</i>	3,8%	3,9%	4,5%	4,3%	3,7%	3,7%	3,7%	4,3%	4,3%	3,7%	3,7%	3,6%	4,8%	4,1%	3,8%
<i>Zdraví</i>	1,2%	1,3%	1,3%	1,2%	1,2%	1,3%	1,6%	1,3%	1,4%	1,3%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%
<i>Doprava</i>	3,5%	3,6%	3,8%	3,8%	3,3%	3,3%	3,3%	3,0%	3,2%	3,1%	3,5%	3,8%	4,4%	4,3%	3,6%
<i>Pošty a telekomunikace</i>	4,2%	4,4%	4,6%	4,8%	5,2%	4,5%	4,7%	4,7%	5,0%	5,2%	4,1%	4,2%	4,5%	4,6%	5,1%
<i>Rekreace a kultura</i>	6,9%	7,4%	7,4%	7,3%	7,3%	6,6%	8,0%	7,6%	7,0%	7,0%	6,9%	7,1%	7,8%	7,9%	7,5%
<i>Vzdělávání</i>	0,9%	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%	0,7%	0,8%	0,6%	0,8%	0,9%	0,7%	0,8%	0,8%	0,7%
<i>Stravování a ubytování</i>	5,7%	5,4%	5,3%	5,1%	4,9%	4,2%	4,3%	4,6%	4,6%	4,6%	6,5%	6,2%	5,7%	5,5%	5,4%
<i>Ostatní</i>	6,8%	7,4%	7,4%	7,6%	7,5%	7,3%	7,9%	7,9%	8,0%	7,6%	7,0%	7,6%	7,3%	7,9%	8,0%

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

2.2.4 Příjmy rodin s dětmi

Hodnocení příjmů domácností dle řady různých hledisek představuje základ pro ilustraci možností rodin s dětmi financovat jejich různé potřeby. Z následujících údajů, které dokumentují rozložení všech domácností podle čistého peněžního příjmu na osobu v roce 2005 podle Statistiky rodinných účtů, lze snadno vyčíst, že vyšší příjem na osobu mají v průměru domácnosti s méně dětmi a naopak domácnosti s větším průměrným počtem dětí na domácnost patří při zatřídění domácností podle výše příjmu na hlavu do nižších příjmových skupin. Nehodnotíme tu dostatečnost či nedostatečnost příjmů domácností s dětmi, protože při tomto rozdělení se ignorují např. rozdílná výše potřeb dospělých a dětí.

Tabulka 13 Příjmy a vydání za domácnosti celkem podle čistého peněžního příjmu na osobu (decily) v roce 2005, průměry na osobu v Kč za rok

	Prvních 10%	Druhých 10%	Třetích 10%	Čtvrtých 10%	Pátých 10%	Šestých 10%	Sedmých 10%	Osmých 10%	Devátých 10%	Desátých 10%
Průměrný počet na domácnost										
Členů	3,63	2,88	2,40	2,22	2,18	2,08	2,22	2,12	1,92	1,73
Ekonomicky aktivních	1,25	1,04	0,79	0,63	0,75	0,86	1,26	1,47	1,59	1,52
Nezaopatřených dětí	1,79	1,15	0,77	0,51	0,45	0,42	0,44	0,31	0,16	0,11
0 - 5 let	0,51	0,32	0,17	0,08	0,08	0,10	0,08	0,04	0,04	0,02
6 - 9 let	0,35	0,23	0,14	0,06	0,09	0,06	0,06	0,05	0,02	0,01
10 - 14 let	0,51	0,29	0,21	0,14	0,13	0,10	0,08	0,08	0,04	0,03
15 - 25 let	0,42	0,31	0,25	0,23	0,15	0,16	0,22	0,14	0,06	0,05
Nepr důchodců	0,09	0,44	0,70	1,00	0,92	0,70	0,44	0,27	0,13	0,08
Ostatních osob	0,50	0,25	0,14	0,08	0,06	0,10	0,08	0,07	0,04	0,02
Pobírajících důchod	0,10	0,48	0,72	1,01	0,93	0,74	0,52	0,36	0,26	0,28
Spotř jednotek	2,59	2,16	1,89	1,81	1,77	1,71	1,81	1,76	1,63	1,50
Peněžní příjmy										
Hrubé peněžní příjmy celkem	66 797	85 569	95 326	102 167	111 572	123 031	139 896	164 238	197 822	285 473
Příjmy ze závislé činnosti	42 933	54 281	54 066	50 135	57 618	69 943	92 647	121 454	154 043	214 768
Příjmy z podnikání	7 724	8 422	5 780	5 427	6 387	9 116	13 933	15 196	18 367	23 878
Sociální příjmy	13 479	19 956	31 180	43 681	44 186	40 012	29 356	20 672	17 543	18 959
Ostatní příjmy	2 662	2 911	4 298	2 923	3 381	3 960	3 960	6 917	7 870	27 868
Čisté peněžní příjmy celkem	58 899	74 854	84 460	91 650	99 109	107 734	119 138	136 358	162 007	231 526
z toho: ze závislé činnosti	35 034	43 566	43 200	39 619	45 155	54 646	71 890	93 573	118 227	160 820
Hlavní zaměstnání	33 305	41 048	41 008	37 297	42 631	51 597	69 226	90 006	114 636	154 518
Osoba v čele	25 872	29 833	28 991	25 004	26 341	33 154	42 722	55 137	70 281	100 506
Manželka	7 305	10 744	11 659	11 511	14 785	16 565	21 828	29 881	38 411	48 947
Ostatní osoby	127	471	358	782	1 506	1 876	4 676	4 988	5 945	5 064
Vedlejší zaměstnání	1 730	2 517	2 194	2 321	2 523	3 050	2 664	3 567	3 592	6 303
Hodnota decilu	68 736	80 454	88 242	95 347	103 188	112 380	127 248	147 591	181 440	x

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Standardní zpracování Statistiky rodinných účtů neumožňuje provádět rozřazení podle výše příjmu pouze za samotné domácnosti s dětmi. Statisticy zpracovávají zvlášť průměrné výsledky za soubor domácností zaměstnanců s dětmi a za soubor domácností zaměstnanců s dětmi a s minimálními příjmy (do 1,4násobku životního minima, platného v roce 2005). V této části studie se zaměříme na příjmy různě

velkých rodin s dětmi dvou základních typů, které budeme označovat jako průměrné rodiny s dětmi a chudé rodiny s dětmi.

Následující tabulka ilustruje rozdíl mezi průměrným složením domácností a průměrnými příjmy a výdáními těchto dvou typů domácností s dětmi.

Tabulka 14 Příjmy a výdaje domácnosti s dětmi - rodiny zaměstnanců a rodiny s minimálními příjmy v roce 2005, průměry v Kč na osobu za rok

	Domácnosti				Index (zaměstnanci = 100)
	zaměstnanců		s minimálními příjmy		
	absolutně	%	absolutně	%	
Průměrný počet na domácnost					
členů	3,49	x	3,37	x	x
ekonomicky aktivních	1,57	x	0,84	x	x
nezaopatřených dětí	1,62	x	1,86	x	x
0 - 5 let	0,39	x	0,36	x	x
6 - 9 let	0,27	x	0,34	x	x
10 - 14 let	0,45	x	0,60	x	x
15 - 25 let	0,51	x	0,56	x	x
nepracujících důchodců	0,02	x	0,07	x	x
ostatních osob	0,28	x	0,60	x	x
osob pobírajících důchod	0,07	x	0,11	x	x
spotřebních jednotek	2,54	x	2,43	x	x
PENĚŽNÍ PŘÍJMY					
Hrubé peněžní příjmy celkem	112 261	100,0	49 819	100,0	44,4
Příjmy ze závislé činnosti	95 224	84,8	23 742	47,7	24,9
Příjmy z podnikání	1 006	0,9	5 083	10,2	505,3
Sociální příjmy	10 201	9,1	17 872	35,9	175,2
Ostatní příjmy	5 830	5,2	3 122	6,3	53,6
Čisté peněžní příjmy celkem	91 690	100,0	45 971	100,0	50,1
z toho: příjmy ze závislé činnosti	74 654	81,4	19 894	43,3	26,6
hlavní zaměstnání	71 899	78,4	18 524	40,3	25,8
osoba v čele	51 359	56,0	15 735	34,2	30,6
manželka	19 340	21,1	2 781	6,0	14,4
ostatní osoby	1 199	1,3	9	0,0	0,8
vedlejší zaměstnání	2 755	3,0	1 370	3,0	49,7
PENĚŽNÍ VYDÁNÍ					
Hrubá peněžní vydání celkem	105 225	100,0	50 595	100,0	48,1
Spotřební vydání	78 195	74,3	45 696	90,3	58,4
Vydání neklasifikovaná jako spotřební	27 030	25,7	4 898	9,7	18,1
z toho: daň z příjmů	9 074	8,6	980	1,9	10,8
zdravotní a sociální pojištění	11 496	10,9	2 868	5,7	24,9
Čistá peněžní vydání celkem	84 655	100,0	46 746	100,0	55,2
NATURÁLNÍ PŘÍJMY	5 644	x	6 197	x	109,8
NATURÁLNÍ VYDÁNÍ	1 786	x	959	x	53,7

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Další tabulka pak ilustruje rozdíl mezi průměrným složením domácností a průměrnými příjmy a výdaji dvou typů domácností s dětmi v souboru Statistiky rodinných účtů v závislosti na typu bydlení (právního důvodu užívání bytu)

Tabulka 15 Příjmy a výdaje domácnosti s dětmi - rodiny zaměstnanců a rodiny s minimálními příjmy podle druhu bytu v roce 2005, průměry v Kč na osobu za rok

	Domácnosti zaměstnanců						Domácnosti s minimálními příjmy					
	nájemní byt		družstevní byt		ve vlastním RD		nájemní byt		družstevní byt		ve vlastním RD	
	absol	%	absol	%	absol	%	absol	%	absol	%	absol	%
Průměrný počet na domácnost												
Členů	3,37	x	3,44	x	3,66	x	3,14	x	3,33	x	3,72	x
Ekonomicky aktivních	1,53	x	1,56	x	1,64	x	0,61	x	0,83	x	1,09	x
Nezaopatřených dětí	1,54	x	1,63	x	1,71	x	1,80	x	1,85	x	1,97	x
0 - 5 let	0,36	x	0,32	x	0,42	x	0,35	x	0,27	x	0,44	x
6 - 9 let	0,25	x	0,28	x	0,30	x	0,37	x	0,29	x	0,38	x
10 - 14 let	0,48	x	0,43	x	0,46	x	0,63	x	0,61	x	0,59	x
15 - 25 let	0,45	x	0,60	x	0,53	x	0,45	x	0,68	x	0,56	x
Nepracujících důchodců	0,01	x	0,02	x	0,03	x	0,06	x	0,13	x	0,05	x
Ostatních osob	0,29	x	0,23	x	0,28	x	0,67	x	0,52	x	0,61	x
Osob pobírajících důchod	0,06	x	0,06	x	0,09	x	0,09	x	0,19	x	0,11	x
Spotřebních jednotek	2,47	x	2,52	x	2,64	x	2,25	x	2,44	x	2,65	x
Peněžní příjmy												
Hrubé peněžní příjmy celkem	115 508	100,0	112 741	100,0	108 347	100,0	48 551	100,0	52 188	100,0	49 346	100,0
Příjmy ze závislé činnosti	98 471	85,3	95 968	85,1	90 911	83,9	18 685	38,5	26 480	50,7	25 735	52,2
Příjmy z podnikání	1 233	1,1	437	0,4	1 327	1,2	3 967	8,2	3 716	7,1	7 297	14,8
Sociální příjmy	9 801	8,5	9 544	8,5	10 788	10,0	21 862	45,0	18 775	36,0	14 283	28,9
Ostatní příjmy	6 002	5,2	6 792	6,0	5 321	4,9	4 037	8,3	3 217	6,2	2 032	4,1
Čisté peněžní příjmy celkem	94 078	100,0	91 913	100,0	88 974	100,0	45 730	100,0	47 861	100,0	45 157	100,0
z toho: příjmy ze závislé činnosti	77 041	81,9	75 140	81,8	71 537	80,4	15 864	34,7	22 153	46,3	21 546	47,7
Hlavní zaměstnání	74 005	78,7	72 338	78,7	69 192	77,8	14 351	31,4	20 882	43,6	20 206	44,7
Osoba v čele	52 774	56,1	52 141	56,7	48 814	54,9	13 146	28,7	18 721	39,1	15 992	35,4
Mmanželka	18 851	20,0	19 017	20,7	19 555	22,0	1 189	2,6	2 160	4,5	4 205	9,3
Ostatní osoby	2 379	2,5	1 179	1,3	825	0,9	15	0,0	0	0,0	9	0,0
Vedlejší zaměstnání	3 037	3,2	2 802	3,0	2 344	2,6	1 513	3,3	1 271	2,7	1 339	3,0
Peněžní výdání												
Hrubá peněžní výdání celkem	109 610	100,0	106 260	100,0	100 022	100,0	49 575	100,0	51 715	100,0	48 893	100,0
Spotřební výdání	83 446	76,1	79 127	74,5	73 461	73,4	45 755	92,3	46 822	90,5	43 974	89,9
Vydání ne spotřební	26 164	23,9	27 133	25,5	26 562	26,6	3 821	7,7	4 894	9,5	4 918	10,1
z toho: daň z příjmů	9 619	8,8	9 260	8,7	8 300	8,3	627	1,3	1 106	2,1	1 064	2,2
zdravotní a sociální pojištění	11 811	10,8	11 568	10,9	11 074	11,1	2 194	4,4	3 221	6,2	3 125	6,4
Čistá peněžní výdání celkem	88 179	100,0	85 433	100,0	80 649	100,0	46 755	100,0	47 388	100,0	44 704	100,0
Naturální příjmy	4 845	x	5 232	x	5 697	x	5 857	x	6 097	x	5 884	x
Naturální výdání	1 641	x	1 709	x	1 930	x	964	x	783	x	1 041	x

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Průměrné složení a průměrné příjmy a výdání domácností zaměstnanců s dětmi v závislosti na typu rodiny, počtu dětí a ekonomické aktivity členů domácnosti udává tabulka 16.

Tabulka 16 Příjmy a výdaje domácnosti zaměstnanců s dětmi podle typu rodiny, počtu dětí a ekonomicky aktivních členů v roce 2005, průměry v Kč na osobu za rok

	Domácnosti s dětmi celkem	Úplné čisté rodiny	z toho							Neúplné čisté rodiny	z toho s 1 dítětem
			1 dítě			2 děti			3 děti v rodině		
			Celkem	1 ekonomicky aktivní	2 ekonomicky aktivní	Celkem	1 ekonomicky aktivní	2 ekonomicky aktivní			
Průměrný počet na domácnost											
Členů	3,49	3,71	3,00	3,01	2,99	3,99	3,98	3,99	4,97	2,37	2,00
Ekonomicky aktivních	1,57	1,67	1,68	1,07	1,96	1,70	1,07	1,96	1,52	0,96	0,98
Nezaopatř. děti	1,62	1,71	1,00	1,01	0,99	1,98	1,98	1,98	2,97	1,36	0,99
0 - 5 let	0,39	0,49	0,44	0,80	0,26	0,50	1,13	0,25	0,60	0,03	0,02
6 - 9 let	0,27	0,31	0,11	0,05	0,15	0,39	0,48	0,35	0,73	0,16	0,16
10 - 14 let	0,45	0,46	0,17	0,06	0,23	0,58	0,27	0,69	0,99	0,47	0,33
15 - 25 let	0,51	0,45	0,28	0,10	0,35	0,51	0,10	0,69	0,65	0,70	0,48
Neprac. důchodců	0,02	0,02	0,02	0,07	0,00	0,01	0,02	0,00	0,03	0,00	0,00
Ostatních osob	0,28	0,31	0,30	0,86	0,04	0,30	0,91	0,05	0,45	0,05	0,03
Pobírající důchod	0,07	0,03	0,03	0,07	0,02	0,03	0,04	0,02	0,06	0,15	0,11
Spotř. jednotek	2,54	2,67	2,27	2,23	2,28	2,83	2,72	2,87	3,36	1,85	1,61
Peněžní příjmy											
Hrubé peněžní příjmy celkem	112 261	112 680	137 372	110 834	149 794	106 083	82 511	115 791	83 332	101 577	117 509
Závislá činnost	95 224	97 069	118 884	88 620	132 962	92 109	62 911	104 134	68 292	76 487	93 556
Podnikání	1 006	1 051	1 534	344	2 108	967	483	1 166	324	74	10
Sociální příjmy	10 201	9 832	11 205	17 651	8 210	8 789	15 500	6 025	10 310	11 670	10 523
Ostatní příjmy	5 830	4 728	5 749	4 220	6 514	4 219	3 618	4 466	4 407	13 345	13 420
Čisté peněžní příjmy celkem	91 690	91 513	110 465	91 090	119 540	86 167	69 622	92 980	70 024	86 538	98 173
z toho: příjmy ze závislé činnosti	74 654	75 902	91 978	68 876	102 708	72 192	50 023	81 323	54 984	61 449	74 220
Hlavní zaměstnání	71 899	73 102	88 449	63 418	100 105	69 622	46 825	79 011	52 962	59 028	71 143
osoba v čele	51 359	50 868	61 905	61 094	62 341	47 419	44 328	48 692	40 002	58 955	71 043
manželka	19 340	22 157	26 456	2 325	37 764	22 112	2 342	30 253	12 960	0	0
ostatní osoby	1 199	77	87	0	0	92	155	66	0	73	101
Vedlejší zaměstnání	2 755	2 800	3 529	5 457	2 602	2 569	3 198	2 311	2 022	2 420	3 077
Peněžní vydání											
Hrubá peněžní vydání celkem	105 225	106 053	128 593	106 708	138 935	100 191	79 013	108 912	77 973	97 513	113 449
Spotřební vydání	78 195	77 779	90 827	74 515	98 498	74 789	64 009	79 228	60 387	78 950	89 562
Vydání ne spotřební	27 030	28 275	37 765	32 193	40 436	25 403	15 004	29 684	17 586	18 563	23 887
z toho: daň z příjmů	9 074	9 471	12 638	9 522	14 099	8 769	5 412	10 151	5 159	5 733	7 976
zdravotní a sociální pojištění	11 496	11 696	14 268	10 222	16 155	11 148	7 476	12 660	8 149	9 305	11 360
Čistá peněžní vydání celkem	84 655	84 887	101 686	86 964	108 681	80 274	66 125	86 101	64 665	82 475	94 113
Naturální příjmy	5 644	5 488	5 742	7 198	5 097	5 660	6 476	5 324	4 429	7 563	8 095
Naturální vydání	1 786	1 690	2 380	1 895	2 626	1 470	1 349	1 520	1 027	2 658	3 056

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Pro účely posuzování finančních možností domácností s dětmi je vhodné doložit průměrné příjmy za domácnost. V následující tabulce jsou určeny „průměrné měsíční příjmy“ (a pro kontrolu i výdaje) průměrných různě velkých domácností s dětmi. Všude v této části studie přitom využíváme především údaje o čistých peněžních příjmech domácností tak, jak jsou definovány Statistikou rodinných účtů. Údaje o přijatých půjčkách a vybraných úsporách zde nejsou za součást disponibilních příjmů považovány.

Tabulka 17 Příjmy a výdaje domácnosti zaměstnanců s dětmi podle typu rodiny, počtu dětí a ekonomicky aktivních členů v roce 2005, průměry na osobu a domácnost v Kč za rok a měsíc

	Domácnosti s dětmi celkem	Úplné čisté rodiny	z toho						Neúplné čisté rodiny	z toho s 1 dítětem	
			1 dítě			2 děti					
			celkem	1 ekonom. aktivní	2 ekonom. aktivní	celkem	1 ekonom. aktivní	2 ekonom. aktivní			
Čisté peněžní příjmy celkem	91 690	91 513	110 465	91 090	119 540	86 167	69 622	92 980	70 024	86 538	98 173
Čistá peněžní vydání celkem	84 655	84 887	101 686	86 964	108 681	80 274	66 125	86 101	64 665	82 475	94 113
Čisté peněžní příjmy na osobu celkem za měsíc	7 641	7 626	9 205	7 591	9 962	7 181	5 802	7 748	5 835	7 212	8 181
Čistá peněžní vydání na osobu celkem za měsíc	7 055	7 074	8 474	7 247	9 057	6 690	5 510	7 175	5 389	6 873	7 843
Čisté peněžní příjmy na domácnost celkem za měsíc	26 667	28 292	27 615	22 773	29 886	28 724	23 208	30 992	29 175	17 092	16 362
Čistá peněžní vydání na domácnost celkem za měsíc	24 622	26 245	25 422	21 741	27 171	26 760	22 040	28 700	26 945	16 289	15 686

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ a vlastní výpočet

Pro účely posuzování finančních možností chudých domácností s dětmi je vhodné také doložit průměrné příjmy za domácnost, náležející do jednotlivých příjmových skupin (podle příjmu na osobu). Rozčlenění domácností podle příjmů na hlavu však neumožňuje vytvořit si přesnou představu o rozložení celkových příjmů domácností, které mohou hrát v možnostech financování různých potřeb roli. V příjmovém rozdělení, které máme k dispozici, jsou v jednom stejném kvantilu zařazeny domácnosti s velmi se lišícími celkovými příjmy domácnosti, neboť jde o příjmové rozdělení různě velkých domácností. (Pouze kdyby byla data o početně stejně velkých rodinách, mohli bychom taková rozdělení podle příjmů na hlavu využít též k ilustraci rozložení příjmů domácností.) K definování příjmů „chudých domácností s dětmi“ proto využijeme oficiálně užívanou hranici, použitou při zpracování Statistiky rodinných účtů, a to 1,4násobek životního minima domácnosti, platný pro rok 2005. Z údajů Statistiky rodinných účtů lze potom využít informace o průměrném čistém peněžním příjmu takto definovaných různě velkých domácností.

Tabulka 19 Příjmy a výdaje domácnosti s nezaopatřenými dětmi a minimálními příjmy podle typu rodiny, počtu dětí a ekonomicky aktivních členů v roce 2005, průměry na osobu v Kč za rok

	Domácnosti s dětmi a min příjmy celkem	Úplné čisté rodiny					Neúplné čisté rodiny		
		Celkem	z toho			3 děti	Celkem	z toho	
			1 dítě	2 děti				1 dítě	2 děti
				Celkem	1 ekon aktivní				
Průměrný počet na domácnost									
Členů	3,37	4,14	3,00	3,99	3,98	4,99	2,57	2,00	3,00
Ekonomicky aktivních	0,84	1,19	1,10	1,25	1,03	1,13	0,50	0,44	0,61
Nezaopatřených dětí	1,86	2,14	1,00	1,98	1,98	2,98	1,57	1,00	1,99
0 - 5 let	0,36	0,48	0,42	0,57	0,79	0,39	0,24	0,21	0,22
6 - 9 let	0,34	0,40	0,10	0,39	0,41	0,53	0,28	0,23	0,35
10 - 14 let	0,60	0,65	0,21	0,57	0,47	1,02	0,56	0,28	0,78
15 - 25 let	0,56	0,61	0,27	0,45	0,31	1,04	0,49	0,28	0,64
Nepracujících důchodců	0,07	0,06	0,03	0,07	0,03	0,09	0,07	0,10	0,03
Ostatních osob	0,60	0,75	0,87	0,69	0,94	0,79	0,43	0,46	0,37
Osob pobírajících důchod	0,11	0,09	0,08	0,08	0,03	0,15	0,13	0,15	0,09
Spotřebních jednotek	2,43	2,92	2,26	2,81	2,77	3,45	1,91	1,57	2,16
Peněžní příjmy									
Hrubé peněžní příjmy celkem	49 819	49 466	54 534	49 652	49 222	47 784	51 075	54 325	50 327
Příjmy ze závislé činnosti	23 742	26 823	32 504	25 251	25 060	28 336	19 845	22 067	21 049
Příjmy z podnikání	5 083	7 963	10 014	9 452	8 653	4 790	946	384	1 229
Sociální příjmy	17 872	13 648	11 389	13 823	14 434	13 690	23 841	26 322	20 773
Ostatní příjmy	3 122	1 031	628	1 126	1 075	969	6 443	5 553	7 276
Čisté peněžní příjmy celkem	45 971	44 943	48 618	45 427	44 951	43 028	48 053	50 797	47 179
z toho: příjmy ze závislé činnosti	19 894	22 301	26 587	21 026	20 789	23 579	16 823	18 539	17 901
Hlavní zaměstnání	18 524	21 089	25 271	19 810	19 548	22 496	15 222	16 396	16 668
Osoba v čele	15 735	16 424	20 459	14 435	17 107	18 702	15 210	16 396	16 640
Manželka	2 781	4 657	4 813	5 362	2 440	3 796	0	0	0
Ostatní osoby	9	6	0	13	0	0	13	0	27
Vedlejší zaměstnání	1 370	1 212	1 316	1 215	1 242	1 082	1 601	2 143	1 234
Peněžní vydání									
Hrubá peněžní vydání celkem	50 595	50 488	55 358	51 295	50 522	48 355	51 423	55 127	50 442
Spotřební vydání	45 696	44 772	48 817	45 388	44 526	42 935	47 527	51 294	45 832
Vydání ne spotřební	4 898	5 716	6 541	5 907	5 997	5 420	3 896	3 833	4 610
z toho: daň z příjmů	980	1 232	2 075	1 131	1 150	1 309	689	1 002	585
zdravotní a sociální pojištění	2 868	3 290	3 842	3 094	3 121	3 448	2 333	2 526	2 563
Čistá peněžní vydání celkem	46 746	45 966	49 441	47 070	46 251	43 598	48 401	51 599	47 295
<i>podle druhu vydání:</i>									
potraviny, nápoje, veřejné stravování	14 544	14 458	15 590	14 324	13 819	14 422	14 803	15 067	14 623
průmyslové zboží	10 927	12 025	12 080	12 889	13 328	11 224	9 315	10 208	9 035
služby	18 019	15 702	18 038	15 386	14 553	15 073	21 779	24 470	20 284
platby	3 257	3 781	3 733	4 471	4 551	2 879	2 503	1 853	3 352
Naturální příjmy	6 197	4 560	5 648	5 375	5 863	2 784	8 909	11 221	8 087
Naturální vydání	959	791	799	956	1 008	585	1 252	1 743	1 010

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

V tabulce 20 jsou určeny průměrné měsíční příjmy různě velkých chudých domácností s dětmi s příjmem do 1,4násobku životního minima platného v roce 2005 (pro kontrolu je uveden i údaj o výdajích).

Tabulka 20 Příjmy a výdaje domácností s dětmi a minimálními příjmy podle typu rodiny, počtu dětí a ekonomicky aktivních členů v roce 2005, průměry na osobu a domácnost v Kč za rok a měsíc

	Domácnosti s dětmi a minim. příjmy celkem	Úplně čisté rodiny					Neúplně čisté rodiny		
		celkem	1 dítě	z toho 2 děti		3 děti	celkem	z toho	
				celkem	1 ekon. akt.			1 dítě	2 děti
Čisté peněžní příjmy na osobu celkem za rok	45 971	44 943	48 618	45 427	44 951	43 028	48 053	50 797	47 179
Čistá peněžní vydání na osobu celkem za rok	46 746	45 966	49 441	47 070	46 251	43 598	48 401	51 599	47 295
Čisté peněžní příjmy na osobu celkem za měsíc	3 831	3 745	4 052	3 786	3 746	3 586	4 004	4 233	3 932
Čistá peněžní vydání na osobu celkem za měsíc	3 896	3 831	4 120	3 923	3 854	3 633	4 033	4 300	3 941
Čisté peněžní příjmy na domácnost celkem za měsíc	12 910	15 504	12 156	15 144	14 984	17 930	10 290	8 466	11 796
Čistá peněžní vydání na domácnost celkem za měsíc	13 130	15 860	12 360	15 692	15 416	18 165	10 365	8 600	11 823

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ a vlastní výpočet

Propojením údajů tabulek 17 a 20 o čistých měsíčních příjmech získáme představu o příjmové situaci obou typů rodin s dětmi – průměrných i chudých. Propočet měsíčních příjmů různě velkých rodin s dětmi je proveden v tabulce 21. Nejdůležitější v ní je poslední sloupec nazvaný průměrný disponibilní měsíční příjem domácností, v němž jsou uvedeny průměrné měsíční příjmy různě velkých chudých a průměrných rodin s dětmi.

Tabulka 21 Přehled průměrných měsíčních příjmů různě velkých rodin s dětmi v roce 2005, v Kč za měsíc

Typ rodiny	Celkový počet členů rodiny	Počet dospělých členů rodiny	z nich průměrně na domácnost ekonomicky aktivních členů*	Počet dětí	Zjištěný průměrný disponibilní měsíční příjem domácnosti v Kč	Životní minimum	Poměr průměrného příjmu a životního minima rodiny**	Odvozený průměrný disponibilní měsíční příjem domácnosti v Kč	Průměrný disponibilní měsíční příjem domácnosti v Kč		
Chudá	N	2	1	0,44	1	8466	6610	1,28		8466	
		3	1	0,61	2	11796	9140	1,29		11796	
		4	1	.	3	.	11410	1,29	14719	14719	
	U	3	2	1,1	1	12156	9580	1,27		12156	
		4	2	1,25	2	15144	11500	1,32		15144	
		5	2	1,13	3	17930	14150	1,27		17930	
Průměrná	N	2	1	0,98	1	16362	6610	2,48		16362	
		3	1	.	2	.	9140	2,15	19651	19651	
		4	1	.	3	.	11410	1,77	20196	20196	
		U	2	1	1	1	22773	9580	2,38		22773
			3	2	2	1	29886	9580	3,12		29886
			2	1,68	1	27615	9580	2,88		27615	
	U	2	1	2	2	23208	11500	2,02		23208	
		4	2	2	2	30992	11500	2,69		30992	
		2	1,7	2	28724	11500	2,5		28724		
		2	1	3	.	14150	x		.		
		5	2	2	3	.	14150	x		.	
		2	1,52	3	29175	14150	2,06		29175		

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ a vlastní výpočet

Poznámky:

N – neúplná rodina

U – úplná rodina

Tečka (.) na místě čísla značí, že údaj není k dispozici, křížek (x) značí, že zápis není možný.

Interpretace dat tabulky 21:

- * Hodnoty průměrného počtu ekonomicky aktivních členů domácnosti, které nejsou celými čísly, jsou vypočítány z celého souboru domácností daného typu a počtu dospělých i dětských členů rodiny, bez ohledu na počet ekonomicky aktivních. V souboru chudých domácností přitom není důvod členit určitý typ domácnosti ještě podle počtu ekonomicky aktivních, z definice chudých totiž vyplývá, že jejich příjmy se nebudou nijak výrazně odlišovat od příjmů za stejný typ domácnosti - budou do 1,4násobku životního minima. K tomuto zjednodušení je vhodné sáhnout i z toho důvodu, že pro domácnosti chudých rodin s dětmi nejsou taková rozlišení ani k dispozici. (Pouze pro rodinu se 2 dětmi je uveden zvlášť údaj za domácnost s 1 ekonomicky aktivním.)
- **Proložené podbarvené hodnoty jsou navrženy expertním odhadem pro odvození disponibilního příjmu domácnosti.

Údaje o průměrném disponibilním příjmu různých typů rodin s dětmi v posledním sloupci tabulky jsou většinou zjištěné Statistikou rodinných účtů za rok 2005 nebo odhadnuté pomocí ostatních údajů. Tato data tvoří základní limitující rámec, v němž se mohou úvahy o výdajích rodin pohybovat. Např. průměrná úplná rodina se dvěma dětmi má měsíčně k dispozici mezi 23208 Kč (je-li ekonomicky aktivní jeden z rodičů) až 30992 Kč (jsou-li ekonomicky aktivní oba), průměrná neúplná rodina se dvěma dětmi musí vyjít s 19651 Kč měsíčně. Chudé rodiny jsou na tom z definice samozřejmě hůře, neúplná rodina s jedním dítětem s příjmem do 1,4násobku životního minima má průměrný měsíční disponibilní příjem 8466 Kč, úplná rodina s jedním dítětem a s příjmem do 1,4násobku životního minima disponuje 12156 Kč. Zjištěné nebo odhadnuté údaje o disponibilním příjmu lze je využít k hodnocení možností různých typů rodin s dětmi uspokojovat jakékoli finančně nákladnější potřeby, v další části studie jsou např. užita k ilustrování finanční dostupnosti bydlení.

2.2.5 Závěry

- Provedená analýza údajů poskytovaných Statistikou rodinných účtů v České republice ukazuje, že v posledních 17 letech dochází k postupné změně struktury spotřeby domácností. Hlavní trendy ve struktuře vydání domácností ukazují pokles váhy spotřebních vydání na celkových čistých příjmech domácností a pokles váhy výdajů na potraviny, odívání, vybavení domácností a alkohol. Naopak narůstají výdaje na bydlení, spoje, zdravotnictví, ostatní služby.
- V porovnání různých typů domácností se zaměřením na rodiny s dětmi se ukazuje, že u těchto rodin relativní výdaje na potraviny a odívání klesají pomaleji, přičemž u rodin s více (třemi) dětmi a u rodin s dětmi a minimálními příjmy je situace složitější.
- Rodiny s dětmi a minimálními příjmy v podstatě všechny čisté příjmy vynakládají na spotřební vydání, přičemž je většina výdajů utracena za bydlení a potraviny. Důsledkem pak je relativně menší podíl vydání na dopravu, volný čas a stravování.

- Oproti výchozímu období musí rodiny s dětmi a minimálními příjmy stále intenzivněji omezovat vydání; mimo oblasti bydlení a potravin byla postupně omezena všechna ostatní vydání (zejména nákupy vybavení domácností, individuální doprava, odívání a alkoholické nápoje a tabák). A to i přesto, že s výjimkou posledního roku čerpají ze svých úspor.
- Postupně se prohloubila závislost nízkopříjmových domácností s dětmi na sociálních příjmech/sociálních dávkách.
- Čistý peněžní příjem na hlavu je v rodinách s dětmi a minimálními příjmy o polovinu nižší než je celkový průměr domácností zaměstnanců s dětmi a o cca 60 % nižší než je průměrný čistý příjem na hlavu v průměrné domácnosti, přitom cca 40 % tohoto příjmu plyne ze sociálních transferů.

2.3. Analýza finanční situace rodin s dětmi z hlediska vytváření finančních rezerv a zadlužování

2.3.1 Základní indikátor finanční situace rodin s dětmi

Analýza finanční situace různých typů rodin s dětmi v této části studie vycházejí také ze Statistiky rodinných účtů a vývojové trendy jsou ilustrovány na stejné skupině domácností zaměstnanců s nezaopatřenými dětmi jako v části 2.2.3. Tzn., že kromě průměrných domácností to jsou domácnosti s dětmi celkem, úplné čisté rodiny, neúplné čisté rodiny a domácnosti s dětmi a s minimálními příjmy.

Vztah hrubých příjmů a hrubých vydání je základním indikátorem vývoje finanční situace domácností. Jeho vývoj pro průměrnou domácnost ukazuje následující tabulka. Z ní je patrné, že rozdíl mezi hrubými příjmy a hrubými výdaji se od roku 1989 do roku 2005 u průměrné domácnosti zvýšil o 8 462 Kč, tj. více jak devětkrát (řádek 1), přičemž míra zlepšení měřená podílem salda k hrubým příjmům nebo hrubým vydáním výrazně narůstá od roku 2001 (řádek 2 a 3).

Tabulka 22 Vývoj rozdílu hrubých peněžních příjmů a hrubých peněžních vydání a jeho podílu na hrubých příjmech a vydáních, průměrná domácnost

	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2002	2003	2004	2005
Hrubé příjmy minus hrubá vydání	1 048	1 504	1 605	2 727	1 893	2 562	5 879	6 279	6 737	8 118	9 510
Podíl ř. 1 na hrubých příjmech	3,9%	4,5%	3,3%	4,2%	2,3%	2,7%	5,6%	5,8%	5,9%	6,8%	7,5%
Podíl ř. 1 na hrubých vydáních	4,1%	4,7%	3,5%	4,4%	2,3%	2,8%	5,9%	6,1%	6,2%	7,3%	8,1%

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Podrobnější pohled na vývoj čistých peněžních příjmů a čistých peněžních vydání obsahuje další tabulka. Ta zahrnuje rovněž tzv. bilanční položky Statistiky rodinných účtů - vybrané úspory, vklady, přijaté půjčky a nákupy na splátky a splátky půjček a splátky zboží.

Tabulka 23 Absolutní a relativní vývoj čistých peněžních příjmů a čistých peněžních vydání a bilančních položek v letech 1989 – 2005, v Kč a v %, průměrná domácnost

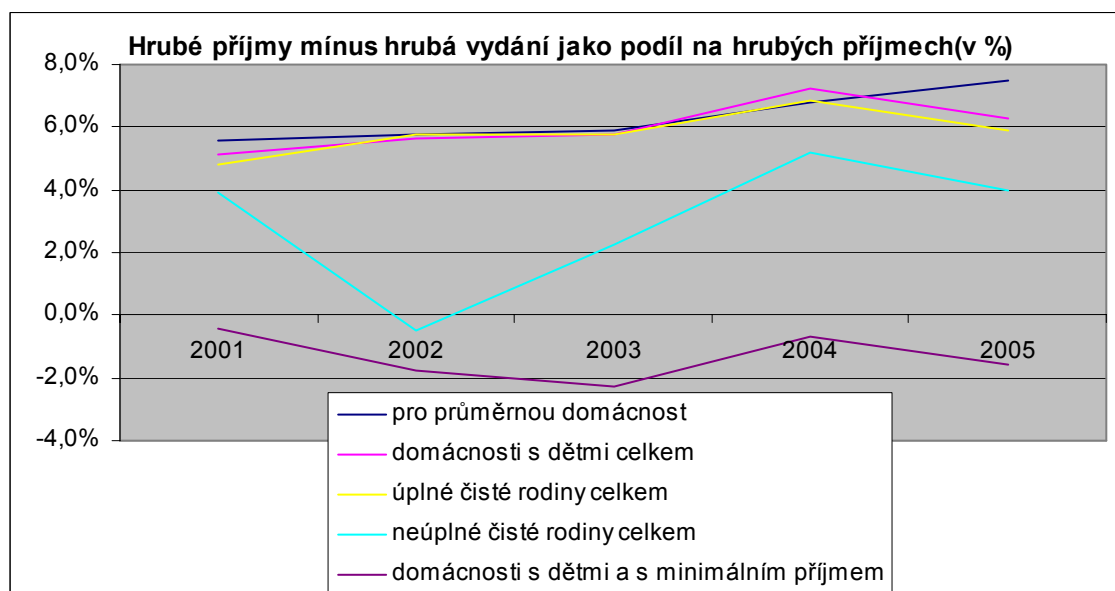
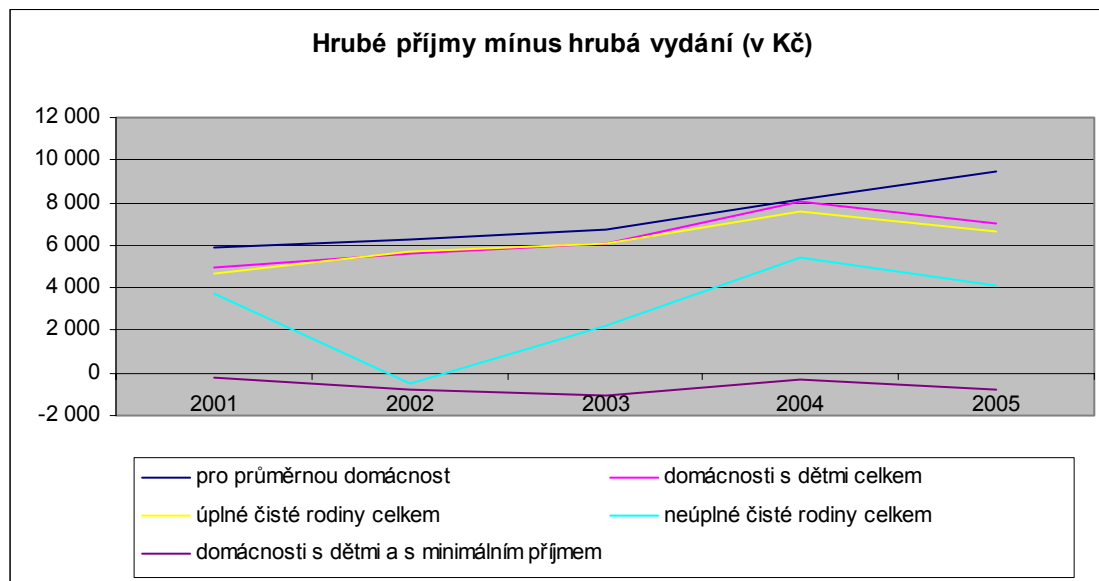
	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2004	2005
ČISTÉ PENĚŽNÍ PŘÍJMY CELKEM	23 500	29 586	40 914	54 934	70 043	80 771	90 167	98 102	102217	108676
ČISTÁ PENĚŽNÍ VYDÁNÍ CELKEM	22 453	28 082	39 309	52 207	68 151	78 209	84 288	91 365	94098	99165
BILANČNÍ POLOŽKY										
Vybrané úspory	3 758	4 175	6 233	11 002	20 657	29 556	39 356	46 327	50124	55818
Vklady	4 138	4 795	6 943	12 675	21 726	31 465	43 739	51 832	57117	64816
Přijaté půjčky, nákup na splátky	447	401	497	645	924	2 146	1 900	2 805	3584	4417
Splátky půjček, splátky za zboží	903	909	945	1 269	1 460	2 256	3 038	3 580	4065	4501
Čisté příjmy minus čistá vydání	1 047	1 504	1 605	2 727	1 892	2 562	5 879	6 737	8 119	9 511
Čisté příjmy minus čistá vydání/čisté peněžní příjmy	4,5%	5,1%	3,9%	5,0%	2,7%	3,2%	6,5%	6,9%	7,9%	8,8%
Vklady minus vybrané úspory/čisté peněžní příjmy	1,6%	2,1%	1,7%	3,0%	1,5%	2,4%	4,9%	5,6%	6,8%	8,3%
Vklady+splátky půjček-vybrané úspory-přijaté půjčky/čisté peněžní příjmy	3,6%	3,8%	2,8%	4,2%	2,3%	2,5%	6,1%	6,4%	7,3%	8,4%

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Hodnoty uvedené v tabulce 23 rovněž ukazují, že finanční situace průměrných domácností se zlepšuje. Mezi roky 1994 až 1996 a poté trvale od roku 2000 rozdíl mezi čistými peněžními příjmy a čistými peněžními vydáními domácností, vyjádřený jako podíl na čistých peněžních příjmech, dosahoval a dosahuje nejvyšších výsledků. V polovině 90. let to bylo až 5 %, v roce 2005 dokonce 8,8 %. Nejnižších hodnot bylo dosaženo v roce 1990 (první výrazné reformy s negativním dopadem na příjmy domácností) a 1992 (rozpad Československa). Obdobný trend lze sledovat u rozdílu mezi vklady a vybranými úsporami jako podílu na čistých peněžních příjmech. Od roku 2000 dochází i u tohoto ukazatele k poměrně vysokému nárůstu z 3,8 % až na 8,3 % v roce 2005. A konečně podíl vkladů a splátek půjček očištěných o přijaté půjčky a vybrané úspory k čistým peněžním příjmům ukazuje, že od roku 2000 rovněž dochází ke zvyšování objemu úspor domácností.

Jak se vyvíjel vztah mezi hrubými peněžními příjmy a hrubými peněžními vydáními v letech 2001 až 2005 u jednotlivých typů domácností zobrazuje graf 7.

Graf 7 Vývoj rozdílu hrubých příjmů a hrubých vydání v Kč a jeho podílu na hrubých příjmech různých typů rodin s dětmi v letech 2001 - 2005

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Podrobné údaje o vývoji základních příjmových a výdajových charakteristik a bilančních položek v letech 2001 až 2005 pro různé typy rodin s dětmi jsou obsaženy v tabulkách 24 až 28.

Tabulka 24 Vývoj základních příjmových a výdajových charakteristik a bilančních položek v letech 2001 až 2005

	Průměrné domácnosti celkem					Domácnosti s dětmi celkem				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Hrubé peněžní příjmy	105 776	109 011	114 760	119 923	127 294	97 072	99 295	105 745	111 238	112 261
Hrubá peněžní vydání	99 897	102 732	108 023	111 805	117 784	92 101	93 700	99 637	103 181	105 225
Čisté peněžní příjmy	90 167	93 153	91 365	102 217	108 676	79 699	81 526	86 482	90 590	91 690
Hrubé příjmy minus hrubá vydání	5 879	6 279	6 737	8 118	9 510	4 971	5 595	6 108	8 057	7 036
Podíl rozdílu na hrubých příjmech	5,6%	5,8%	5,9%	6,8%	7,5%	5,1%	5,6%	5,8%	7,2%	6,3%
Vybrané úspory	39 356	42 812	46 327	50 124	55 818	42 497	45 181	50 468	54 946	59 299
Vklady	43 739	47 853	51 832	57 117	64 816	46 166	50 099	55 396	62 408	66 772
Výběry - vklady (čisté výběry)	-4 383	-5 041	-5 505	-6 993	-8 998	-3 669	-4 918	-4 928	-7 462	-7 473
Čisté výběry/čisté příjmy	-4,9%	-5,4%	-6,0%	-6,8%	-8,3%	-4,6%	-6,0%	-5,7%	-8,2%	-8,2%
Půjčky a nákup na splátky	1 900	2 251	2 805	3 584	4 417	2 316	3 176	3 398	4 663	5 575
Splátky půjček	3 038	3 128	3 580	4 065	4 501	3 386	3 676	4 288	4 731	5 000
Půjčky - splátky (čisté půjčky)	-1 138	-877	-775	-481	-84	-1 070	-500	-890	-68	575
Čisté půjčky/čisté příjmy	-1,3%	-0,9%	-0,8%	-0,5%	-0,1%	-1,3%	-0,6%	-1,0%	-0,1%	0,6%
Saldo výběrů, vkladů, půjček a jejich splátek	-5 521	-5 918	-6 280	-7 474	-9 082	-4 739	-5 418	-5 818	-7 530	-6 898
Saldo/čisté peněžní příjmy	-6,1%	-6,4%	-6,9%	-7,3%	-8,4%	-5,9%	-6,6%	-6,7%	-8,3%	-7,5%

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Tabulka 25 Vývoj základních příjmových a výdajových charakteristik a bilančních položek v letech 2001 až 2005

	Úplné čisté rodiny celkem					Neúplné čisté rodiny celkem				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Hrubé peněžní příjmy	96 637	98 986	105 351	110 775	112 680	94 366	93 393	98 027	103 966	101 577
Hrubá peněžní vydání	91 996	93 308	99 277	103 162	106 053	90 676	93 876	95 800	98 539	97 513
Čisté peněžní příjmy	78 952	80 907	85 691	89 819	91 513	80 602	79 390	83 760	88 167	86 538
Hrubé příjmy minus hrubá vydání	4 641	5 678	6 074	7 613	6 627	3 690	-483	2 227	5 427	4 064
Podíl rozdílu na hrubých příjmech	4,8%	5,7%	5,8%	6,9%	5,9%	3,9%	-0,5%	2,3%	5,2%	4,0%
Vybrané úspory	42 202	44 710	50 020	56 577	60 294	43 209	46 913	49 361	52 488	50 897
Vklady	45 537	49 559	54 984	61 723	67 700	45 964	47 170	50 185	56 811	54 399
Výběry - vklady (čisté výběry)	-3 335	-4 849	-4 964	-5 146	-7 406	-2 755	-257	-824	-4 323	-3 502
Čisté výběry/čisté příjmy	-4,2%	-6,0%	-5,8%	-5,7%	-8,1%	-3,4%	-0,3%	-1,0%	-4,9%	-4,0%
Půjčky a nákup na splátky	2 572	3 332	3 776	5 107	6 328	1 001	3 727	1 856	2 768	2 238
Splátky půjček	3 617	3 963	4 589	4 988	5 439	2 070	2 821	3 023	3 608	2 662
Půjčky - splátky (čisté půjčky)	-1 045	-631	-813	119	889	-1 069	906	-1 167	-840	-424
Čisté půjčky/čisté příjmy	-1,3%	-0,8%	-0,9%	0,1%	1,0%	-1,3%	1,1%	-1,4%	-1,0%	-0,5%
Saldo výběrů, vkladů, půjček a jejich splátek	-4 380	-5 480	-5 777	-5 027	-6 517	-3 824	649	-1 991	-5 163	-3 926
Saldo/čisté peněžní příjmy	-5,5%	-6,8%	-6,7%	-5,6%	-7,1%	-4,7%	0,8%	-2,4%	-5,9%	-4,5%

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Tabulka 26 Vývoj základních příjmových a výdajových charakteristik a bilančních položek v letech 2001 až 2005

	Úplné čisté rodiny s jedním dítětem					Úplné čisté rodiny se dvěma dětmi				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Hrubé peněžní příjmy	115 650	118 814	126 017	134 522	137 372	92 483	94 607	101 806	105 890	106 083
Hrubá peněžní vydání	107 812	111 274	116 222	126 199	128 593	88 392	89 239	97 460	98 073	100 191
Čisté peněžní příjmy	93 205	96 094	100 933	107 516	110 465	75 487	77 199	82 968	86 067	86 167
Hrubé příjmy minus hrubá vydání	7 838	7 540	9 795	8 323	8 779	4 091	5 368	4 346	7 817	5 892
Podíl rozdílu na hrubých příjmech	6,8%	6,3%	7,8%	6,2%	6,4%	4,4%	5,7%	4,3%	7,4%	5,6%
Vybrané úspory	47 810	52 755	56 811	64 690	75 545	41 988	44 160	50 545	52 960	55 786
Vklady	54 213	60 205	64 548	74 112	83 297	44 883	48 079	54 149	59 422	63 419
Výběry - vklady (čisté výběry)	-6 403	-7 450	-7 737	-9 422	-7 752	-2 895	-3 919	-3 604	-6 462	-7 633
Čisté výběry/čisté příjmy	-6,9%	-7,8%	-7,7%	-8,8%	-7,0%	-3,8%	-5,1%	-4,3%	-7,5%	-8,9%
Půjčky a nákup na splátky	3 399	4 404	3 626	7 881	6 437	2 267	2 815	3 963	4 008	6 736
Splátky půjček	4 679	4 320	5 388	6 020	7 517	3 093	3 965	4 440	4 817	4 773
Půjčky - splátky (čisté půjčky)	-1 280	84	-1 762	1 861	-1 080	-826	-1 150	-477	-809	1 963
Čisté půjčky/čisté příjmy	-1,4%	0,1%	-1,7%	1,7%	-1,0%	-1,1%	-1,5%	-0,6%	-0,9%	2,3%
Saldo výběrů, vkladů, půjček a jejich splátek	-7 683	-7 366	-9 499	-7 561	-8 832	-3 721	-5 069	-4 081	-7 271	-5 670
Saldo/čisté peněžní příjmy	-8,2%	-7,7%	-9,4%	-7,0%	-8,0%	-4,9%	-6,6%	-4,9%	-8,4%	-6,6%

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Tabulka 27 Vývoj základních příjmových a výdajových charakteristik a bilančních položek v letech 2001 až 2005

	Úplné čisté rodiny se třemi dětmi					Domácnosti s dětmi a minimálními příjmy				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Hrubé peněžní příjmy	77 500	74 455	78 919	81 035	83 332	44 505	47 007	47 285	48 929	49 819
Hrubá peněžní vydání	76 781	72 570	75 617	75 122	77 973	44 682	47 823	48 368	49 265	50 595
Čisté peněžní příjmy	66 161	63 520	66 502	68 161	70 024	40 856	43 212	43 454	45 071	45 971
Hrubé příjmy minus hrubá vydání	719	1 885	3 302	5 913	5 359	-177	-816	-1 083	-336	-776
Podíl rozdílu na hrubých příjmech	0,9%	2,5%	4,2%	7,3%	6,4%	-0,4%	-1,7%	-2,3%	-0,7%	-1,6%
Vybrané úspory	33 806	32 490	38 957	42 909	45 968	12 552	14 198	16 446	15 757	17 815
Vklady	32 381	35 713	42 539	48 288	52 056	11 629	12 753	14 534	14 383	16 271
Výběry - vklady (čisté výběry)	1 425	-3 223	-3 582	-5 379	-6 088	923	1 445	1 912	1 374	1 544
Čisté výběry/čisté příjmy	2,2%	-5,1%	-5,4%	-7,9%	-8,7%	2,3%	3,3%	4,4%	3,0%	3,4%
Půjčky a nákup na splátky	1 666	3 925	4 148	3 414	3 900	474	783	816	698	860
Splátky půjček	3 673	2 805	3 476	3 527	3 204	1 059	1 288	1 481	1 523	1 573
Půjčky - splátky (čisté půjčky)	-2 007	1 120	672	-113	696	-585	-505	-665	-825	-713
Čisté půjčky/čisté příjmy	-3,0%	1,8%	1,0%	-0,2%	1,0%	-1,4%	-1,2%	-1,5%	-1,8%	-1,6%
Saldo výběrů, vkladů, půjček a jejich splátek	-582	-2 103	-2 910	-5 492	-5 392	338	940	1 247	549	831
Saldo/čisté peněžní příjmy	-0,9%	-3,3%	-4,4%	-8,1%	-7,7%	0,8%	2,2%	2,9%	1,2%	1,8%

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Tabulka 28 Vývoj základních příjmových a výdajových charakteristik a bilančních položek v letech 2001 až 2005

	Neúplné čisté rodiny s minimálním příjmem a jedním dítětem					Neúplné čisté rodiny s minimálním příjmem a dvěma dětmi				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Hrubé peněžní příjmy	48 412	50 746	50 066	51 832	54 325	45 475	47 617	49 256	50 226	50 327
Hrubá peněžní vydání	49 877	52 503	51 994	53 829	55 127	43 872	46 713	48 978	49 711	50 442
Čisté peněžní příjmy	45 060	47 542	47 416	49 040	50 797	42 443	44 633	46 186	47 174	47 179
Hrubé příjmy minus hrubá vydání	-1 465	-1 757	-1 928	-1 997	-802	1 603	904	278	515	-115
Podíl rozdílu na hrubých příjmech	-3,0%	-3,5%	-3,9%	-3,9%	-1,5%	3,5%	1,9%	0,6%	1,0%	-0,2%
Vybrané úspory	11 003	13 775	15 790	16 755	19 067	12 888	13 913	13 410	15 009	16 899
Vklady	9 278	12 153	13 340	14 718	17 312	13 712	13 861	13 019	14 248	17 052
Výběry - vklady (čisté výběry)	1 725	1 622	2 450	2 037	1 755	-824	52	391	761	-153
Čisté výběry/čisté příjmy	3,8%	3,4%	5,2%	4,2%	3,5%	-1,9%	0,1%	0,8%	1,6%	-0,3%
Půjčky a nákup na splátky	601	1 503	401	1 057	476	542	471	321	339	1 735
Splátky půjček	629	1 169	788	1 137	1 079	1 058	1 057	961	1 232	1 119
Půjčky - splátky (čisté půjčky)	-28	334	-387	-80	-603	-516	-586	-640	-893	616
Čisté půjčky/čisté příjmy	-0,1%	0,7%	-0,8%	-0,2%	-1,2%	-1,2%	-1,3%	-1,4%	-1,9%	1,3%
Saldo výběrů, vkladů, půjček a jejich splátek	1 697	1 956	2 063	1 957	1 152	-1 340	-534	-249	-132	463
Saldo/čisté peněžní příjmy	3,8%	4,1%	4,4%	4,0%	2,3%	-3,2%	-1,2%	-0,5%	-0,3%	1,0%

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Na základě tabulek 24 až 28 lze pro analyzované typy rodin s dětmi dovodit, jakým způsobem se vyvíjela jejich finanční situace vyjádřená vztahem hrubých příjmů a hrubých výdání (ukazatel rozdíl mezi hrubými peněžními příjmy a hrubými peněžními výdáními domácností jako podíl na hrubých peněžních příjmech domácností):

- rozdíl mezi hrubými peněžními příjmy a hrubými peněžními výdáními domácností se pro průměrnou domácnost poměrně výrazně zvyšuje, přičemž jako podíl na hrubých příjmech se zvýšil z 5,6 % na 7,5% s podstatným růstem v letech 2004 a 2005,
- u průměrné domácnosti s dětmi se rovněž finanční situace zlepšuje, ale v roce 2005 dochází k mírnému zhoršení (podíl rozdílu mezi hrubými příjmy a hrubými výdáními na hrubých příjmech se zvýšil z 5,1 % na 6,3% do roku 2005, ale mezi roky 2004 až 2005 došlo k poklesu z 7,2 % na 6,3 %),
- obdobný vývojový trend lze sledovat u úplných čistých rodin, kdy podíl rozdílu na hrubých příjmech vzrostl ze 4,8 % na 5,9 %, ale v letech 2004 až 2005 poklesl z 6,9 % na 5,9 %,
- u neúplných čistých rodin se finanční situace měřeno podílem rozdílu mezi hrubými příjmy a výdáními na hrubých příjmech ve sledovaném období s výjimkou roku 2004 v podstatě nezlepšila – růst z 3,9 % na 4,0 % (s výjimkou 5,2 % v roce 2004) lze považovat za zanedbatelný,
- u domácností s dětmi s minimálními příjmy se finanční situace zhoršila a rozdíl mezi hrubými příjmy a výdáními jako podíl na hrubých příjmech poklesl z -0,4 % na -1,6% (ale od roku 2003 došlo ke zlepšení tohoto ukazatele z -2,3 % na 0,7 % v roce 2004 a -1,6 % v roce 2005), což znamená, že tyto, ekonomicky nejméně stabilní domácnosti, nejsou schopny financovat svůj provoz jinak než zadlužováním,
- ukazatel pro úplné čisté rodiny s jedním dítětem kolísá mezi 6,2 až 7,8 %, ale mezi roky 2001 až 2005 se mírně snížil z 6,8 % na 6,4 %; u úplných čistých rodin se dvěma dětmi se situace zlepšila (z 4,4 % na 5,6 %), i když opět v posledních dvou letech došlo k poklesu ze 7,4 % na 5,6 %; jednoznačně nevíce si polepšily úplné čisté rodiny se třemi dětmi, u nichž se ukazatel zvýšil z 0,9 na 6,4 % (v roce 2004 dokonce na 7,3 %); na druhou stranu pro neúplné čisté rodiny s jedním dítětem je situace spíše stabilizovaná resp. se mírně zhoršuje (pokles z 4,0 % na 3,5 %),
- stabilizovanou či zlepšující situaci lze pozorovat u úplných čistých domácností s jedním či dvěma ekonomicky aktivními rodiči s jedním, dvěma či třemi dětmi, i když logicky u domácností s dvěma ekonomicky aktivními členy je rozdíl mezi hrubými příjmy a výdáními vyšší (ukazatel např. pro rodinu s jedním dítětem a jedním ekonomicky aktivním členem vrostl z 2,1 % na 3,7 %, ale s podstatným kolísáním, pro rodinu s dvěma dětmi a dvěma ekonomicky aktivními členy se mírně snížil z 7,9 % na 7,2 % a zůstává tedy téměř dvojnásobný pro rodinu s dvěma ekonomicky aktivními členy; pro rodinu s dvěma dětmi a jedním ekonomicky aktivním členem vzrostl z -1,1 % na 4,2 %, pro rodinu s dvěma dětmi a dvěma ekonomicky aktivními členy se příliš nezměnil – z 6,1 % na 5,9 %),
- u domácností s minimálními příjmy, které mají děti, se situace zhoršuje, a to u většiny podtypů těchto domácností; u domácností s dětmi a s minimálními příjmy celkem se ukazatel snížil z -0,4 na -1,6 %, z toho u úplných čistých rodin s dětmi a s minimálním příjmem z -1,5 na -2,1% a neúplných čistých rodin s minimálním příjmem a dětmi z 1,7 % na -0,7 %,
- takto měřená finanční situace se zlepšila u úplných i neúplných čistých rodin s minimálním příjmem a s jedním dítětem (z -3,4 % na -1,5 % resp. z -3,0 % na -

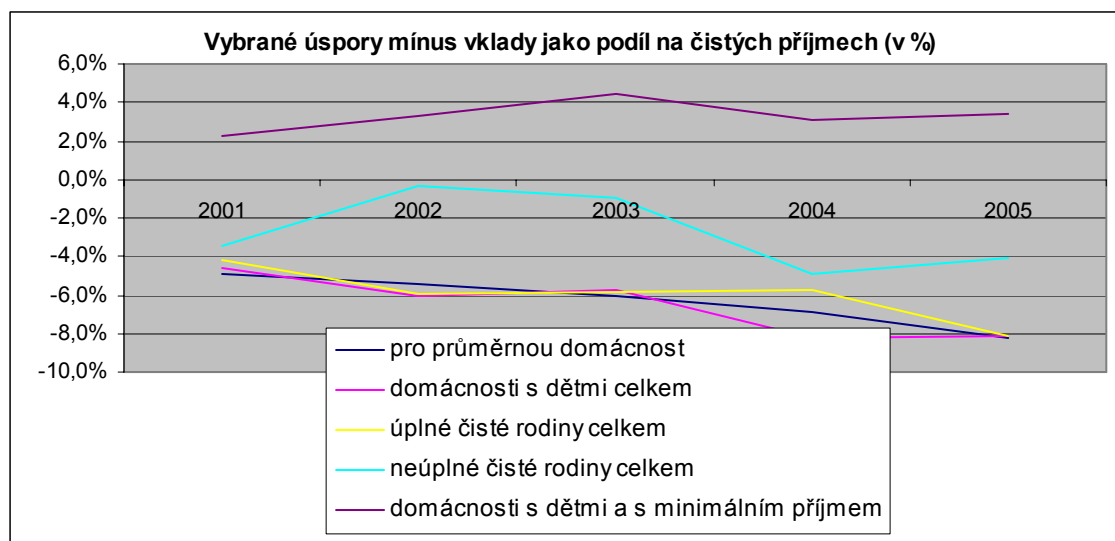
1,5 %); u úplných i neúplných čistých rodin s minimálním příjmem a s dvěma dětmi se zhoršila z -3,1 % na -3,3 % resp. z 3,5 % na -0,2 %, přičemž stejné závěry platí pro úplné rodiny s minimálními příjmy a třemi dětmi.

2.3.2. Spoření rodin s dětmi

České domácnosti jako celek jsou typické tím, že mají sklon k poměrně vysoké tvorbě úspor. Hodnocení možností různých typů rodin s dětmi vytvářet finanční rezervy je založeno na analýze bilančních položek Statistiky rodinných účtů, jejichž vývoj v letech 2001 až 2005 je popsán v tabulkách. Ukazatelem je rozdíl mezi vybranými úsporami a vklady domácností (čisté výběry) jako podíl na čistých peněžních příjmech domácností.

Vývoj tohoto ukazatele pro jednotlivé typy rodin s dětmi zobrazuje graf 8. Záporná hodnota ukazatele znamená, že domácnosti více spoří než vybírají své úspory.

Graf 8 Vývoj rozdílu mezi vybranými úsporami a vklady a jeho podílu na čistých příjmech různých typů rodin s dětmi v letech 2001 až 2005

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Pro sledované období platí, že:

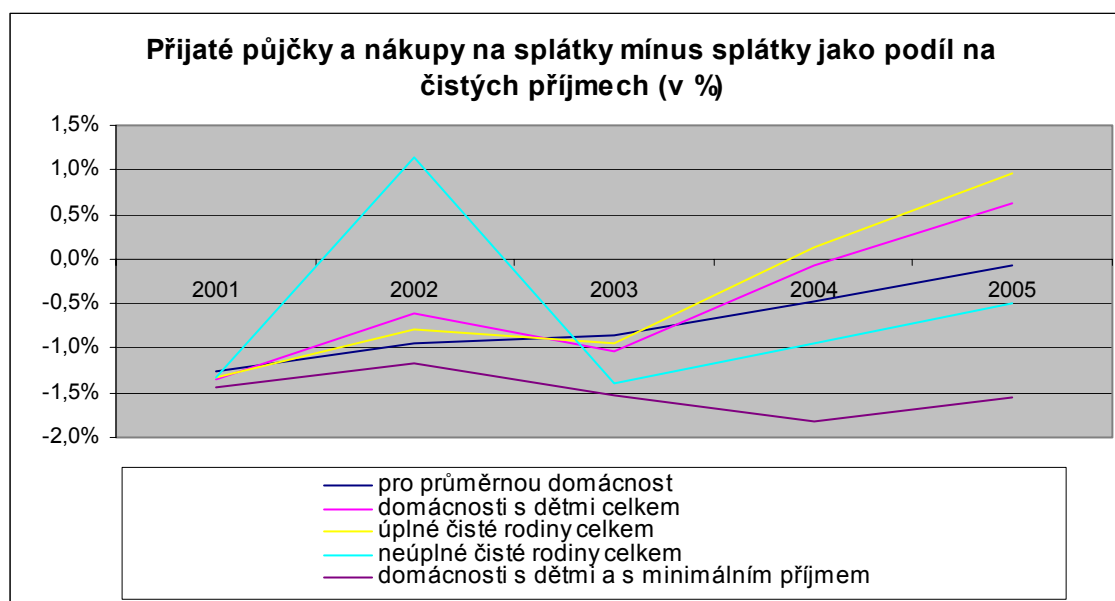
- s výjimkou domácností s dětmi a minimálními příjmy všechny ostatní domácnosti více spoří než vybírají ze svých úsporových účtů, přičemž u většiny domácností absolutně i relativně narůstá objem čistých úspor,
- podíl čistých úspor na čistých příjmech je výrazně vyšší u neúplných než úplných rodin a u rodin s dvěma dětmi než u rodin se třemi nebo jedním dítětem,
- u průměrné domácnosti se sledovaný ukazatel změnil z -4,9 na -8,3 %, u domácností s dětmi -4,6 % na -8,2 % (tedy v podstatě stejný vývoj pro oba typy domácností), z -4,2 % na -8,1 % u úplných čistých rodin z -3,4 % na -4,0 % u neúplných čistých rodin; u rodin s minimálními příjmy a s dětmi se ukazatel zhoršil z 2,3 % na 3,4 %,

- u úplných čistých rodin s jedním i dvěma dětmi objem vkladů přesahuje objem výdajů, nicméně u rodin s jedním dítětem se situace nezlepšuje tak rychle jako u rodin s dvěma dětmi,
- u průměrných rodin i u rodin s dětmi se ukazatel pohybuje mezi cca -6 % až -8 %, u neúplných čistých rodin s jedním dítětem se jeho hodnoty změnilly z -3,5 na -2,7 % (s výrazně kolísajícím průběhem i do pozitivních hodnot), což signalizuje potenciální problém s nárůstem zadlužení těchto domácností; zhruba poloviční hodnoty (-4,3 %) dosahují úplné čisté rodiny s jedním dítětem a jedním ekonomicky aktivním členem (s dvěma ekonomicky aktivními členy -7,9 %); pro úplné čisté rodiny s dvěma dětmi a jedním či dvěma ekonomicky aktivními osobami platí obdobné, ale ještě silnější závěry (-2,5 % resp. -10,8 %),
- u domácností s dětmi a s minimálním příjmem přesahují výběry ukládané prostředky vzhledem k čistým příjmům rodin v roce 2005 o -0,3 % až 5,2 %, přičemž nejméně z úspor čerpají neúplné čisté rodiny s minimálním příjmem a dětmi (1,2 %), z toho neúplné čisté rodiny s minimálním příjmem a dvěma dětmi (dokonce více spoří než vybírají – ukazatel -0,3 %); naopak nejvíce ze svých úspor čerpají úplné čisté rodiny s minimálním příjmem a dvěma (5,3 %) či třemi dětmi (4,8 %),
- finanční situace rodin s dětmi a s minimálními příjmy se spíše zhoršuje, čemuž odpovídá a rostoucí čerpání finančních rezerv domácností s minimálními příjmy (z 2,3 % na 3,4 %).

2.3.3 Půjčky a splátky a celkové zadlužení rodin s dětmi

Na analýze bilančních položek Statistiky rodinných účtů v letech 2001 až 2005 a na tabulkách 24 až 28 je založeno také hodnocení vývoje půjček a nákupů na splátky a splátek půjček u různých typů rodin s dětmi. Ukazatelem je rozdíl mezi objemem půjček a objemem nákupů na splátky a splátkami půjček (čisté půjčky) jako podíl na čistých peněžních příjmech domácností. Vývoj tohoto ukazatele pro jednotlivé typy rodin s dětmi zobrazuje graf 9.

Graf 9 Vývoj rozdílu mezi objemem půjček a objemem nákupů na splátky a splátkami půjček a jeho podílu na čistých příjmech různých typů rodin s dětmi v letech 2001 až 2005

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

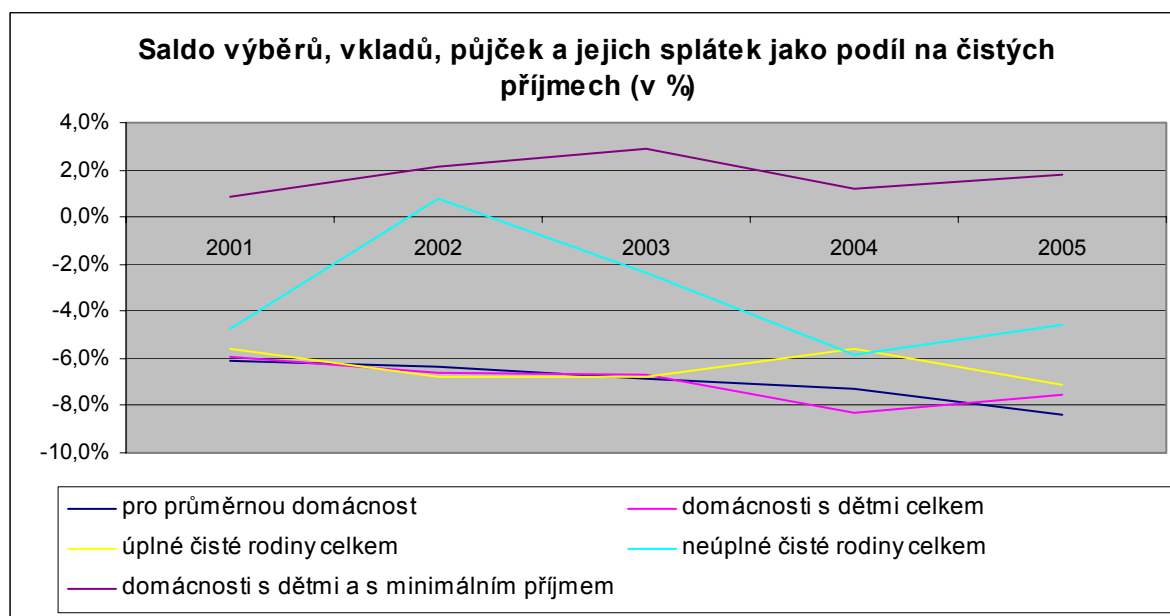
Jednoznačným trendem posledních pěti let je u průměrné domácnosti rychle narůstající objem nákupů na splátky a pomaleji rostoucí splátky těchto půjček. To se projevuje v narůstajícím objemu zadlužení průměrné domácnosti, kdy se sledovaný ukazatel u průměrné domácnosti změnil z -1,3 na -0,1 %.

- stejný trend lze sledovat u domácností s dětmi (růst čistých půjček z -1,3 % na 0,6 %), úplných čistých rodin s dětmi (růst z -1,3 % na 1,0 %), slabší pak u neúplných čistých rodin (růst z -1,3 % na -0,5 %),
- u domácností s dětmi a s minimálními příjmy tento trend neplatí, protože ve sledovaném období došlo u těchto domácností ke snížení čerpání čistých půjček z -1,4 na -1,6 %, přičemž se ale nominální výše půjček a nákupů na splátky téměř zdvojnásobila,
- pro úplné čisté rodiny s jedním nebo dvěma dětmi jsou trendy srovnatelné s průměrnou domácností – sledovaný ukazatel se v těchto domácnostech zhoršil z -1,4 % na 1,7 % resp. u dvou dětí z -1,1 % na 2,3 %; u neúplných rodin s jedním dítětem se situace nezhoršila (-1,2 %),
- nejvíce se zadluženost domácností měřená sledovaným ukazatelem zvyšuje u úplných čistých rodin se dvěma dětmi (z -1,1 % na 2,3 %), z nich pak ještě výrazněji u úplných čistých rodin se dvěma dětmi a dvěma ekonomicky aktivními osobami (z -1,0 na 3,8 %); u úplných čistých rodin se dvěma dětmi a jedním ekonomicky aktivním členem se situace zlepšila (z -1,8 % na -2,6 %) a u úplných čistých rodin se třemi dětmi zhoršila, ale ne tak výrazně jako v předchozích případech, i když míra změny je také značná (z -3,0 % na 1,0 %),
- paradoxně snižující míru tohoto druhu zadlužení lze pozorovat u rodin s minimálními příjmy a s dětmi (pravděpodobně vlivem špatně dostupných spotřebitelských půjček pro tento typ domácností), přičemž tento trend s výjimkou neúplných čistých rodin s minimálními příjmy (změna z -1,4 % na 0 %, v tom

neúplné čisté rodiny s minimálními příjmy a dvěma dětmi z -1,2 % na 1,3 %) platí pro všechny typy těchto domácností; největší zlepšení až z -2,2 na -3,4 % lze pozorovat u úplných čistých rodin s minimálními příjmy a třemi dětmi.

Celkový přehled o zadlužování domácností podává ukazatel, který sumarizuje výběry domácností z účtů, jejich vklady na účty, spotřebitelské půjčky domácností a nákup zboží na splátky a splátky spotřebitelských půjček. Pro srovnatelnost mezi různými typy domácností a v čase je tento součet poměřován k čistým příjmům domácností. Celkové saldo zadlužení a úspor (ukazatel saldo výběrů, vkladů, půjček a jejich splátek jako podíl na čistých peněžních příjmech domácností) znázorňuje graf 10. Pokles tohoto ukazatele, který se obvykle pohybuje v záporných hodnotách, znamená, že zadlužení domácností se zmenšuje. Záporná hodnota ukazatele znamená, že vklady a splátky půjček převažují nad výběry a příjmem nových půjček.

Graf 10 Vývoj salda výběrů, vkladů, půjček a jejich splátek a jeho podílu na čistých příjmech různých typů domácností v letech 2001 až 2005

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Lze konstatovat, že celkovou hodnotu ukazatele z cca poloviny až dvou třetin (podle typu domácnosti a roku) ovlivňuje saldo čistých výběrů, které je nominálně mnohem vyšší než saldo čistých půjček. Pro průměrnou domácnost se celkové saldo ve sledovaném období plynule zlepšuje (z -6,1 % na -8,4 %), totéž platí pro domácnosti s dětmi (z -5,9 % na -7,5 %), i u nich lze pozorovat negativní výkyv pro rok 2005 (z -8,3 na -7,5 mezi roky 2004 až 2005). U domácností s dětmi s minimálními příjmy se ve sledovaném období situace zhoršila (z 0,8 % na 1,8 %), a to zejména v důsledku nárůstu vybíraných úspor.

U ostatních domácností platí následující:

- úplné čisté rodiny zvyšují objem svých úspor (z -5,6 % na -7,1 %), u neúplných čistých rodin je situace stabilní (z -4,7 % na -4,5 %),

- u úplných čistých rodin s jedním dítětem je situace stabilní (z -1,4 % na -1,0 %), u úplných čistých rodin se dvěma dětmi se postupně zlepšuje (z -4,9 % na -6,6 %) a nejvýraznější zlepšení existuje u úplných čistých rodin se třemi dětmi (z -0,9 % na -7,7 %); naopak u neúplných čistých rodin s jedním dítětem se situace zhoršila (z -4,7 % na -3,9 %),
- poněkud překvapivě se situace u úplných čistých rodin s jedním dítětem i dvěma dětmi a jedním ekonomicky aktivním rodičem zlepšuje (z -1,7 % na -4,0 % resp. z 1,8 % na -5,0 % u dvou dětí), u úplných čistých rodin s jedním dítětem a dvěma ekonomicky aktivními rodiči zhoršuje (z -10,0 % na -9,3 %) a u úplných čistých rodin s dvěma dětmi dítětem a dvěma ekonomicky aktivními rodiči mírně zlepšuje (z -6,3 % na -7,0 %),
- stejně jako u ostatních indikátorů je situace nejsložitější u rodin s dětmi a s minimálními příjmy – tyto domácnosti mají v průměru situaci ve sledovaném období stabilizovanou, nicméně horší než průměrné domácnosti nebo domácnosti s dětmi; u úplných čistých rodin s minimálními příjmy a dětmi je situace stabilizovaná, ale problematická (cca 2,1 % po celé období), u neúplných čistých rodin s minimálními příjmy a dětmi se postupně zhoršuje (z -1,4 % na 1,3 %),
- u úplných čistých rodin s minimálními příjmy a jedním nebo dvěma dětmi je situace buď negativní (tři děti: zhoršení z 2,3 % na 4,8 %) nebo stabilizovaná, ale negativní (dvě děti: konstantní stav kolem 5,3 %) nebo se mírně zlepšuje, ale zůstává stále problematická (jedno dítě: z 5,5 % na 4,8 %),
- u neúplných čistých rodin s jedním dítětem se situace zlepšila (z 3,8 % na 2,3 %), u neúplných čistých rodin s dvěma dětmi se situace podstatně zhoršila (z -3,2 % na 1,0 %).

2.3.4 Závěry

- Finanční situace rodin s dětmi se stejně jako finanční situace rodin celkem zlepšuje, nicméně u rodin s minimálními příjmy se spíše zhoršuje. U domácností s dětmi je podíl rozdílu hrubých peněžních příjmů a vydání na hrubých příjmech obvykle výrazně nižší než u průměrné domácnosti.
- Průměrné domácnosti zvyšují objem svých úspor rychleji, než rostou jejich výběry i čisté peněžní příjmy, což signalizuje jejich zlepšující se finanční situaci. To platí i pro domácnosti s dětmi, i když u nich se projevuje efekt více dětí nebo pouze jednoho výdělečného člena jako podstatně limitující. U rodin s dětmi a s minimálními příjmy se vzhledem k rozdílu mezi příjmy a výdaji projevuje opačný efekt – neustále narůstá jejich závislost na předchozích úsporách.
- Průměrné domácnosti i průměrné rodiny s dětmi poměrně rychle zvyšují objem čerpaných spotřebitelských půjček a nákupů na splátky, což zvyšuje míru takto měřeného zadlužení domácností. Pravděpodobně z důvodu špatného přístupu k těmto finančním instrumentům se ale poněkud paradoxně snižuje míra čerpání spotřebitelských půjček u rodin s minimálními příjmy a s dětmi.
- Celková situace v zadlužení průměrných domácností i průměrných domácností s dětmi se ve sledovaném období zlepšuje. To ale neplatí pro rodiny s dětmi a s minimálními příjmy, kde převažují spíše negativní trendy a celkově spíše výběry z účtů a přijímání nových půjček než vklady a splácení půjček. Nejhorší situace u

těchto nízkopříjmových domácností je pak buď u neúplných rodin jako celku nebo rodin s více dětmi. Obecně jako u předchozích ukazatelů platí, že situace se obvykle zhoršuje pro neúplné rodiny s více dětmi.

2.4 Analýza výdajů rodin s dětmi na základě Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte

2.4.1 Složení souboru domácností

Data získaná z mimořádného Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte, které organizoval Český statistický úřad v průběhu roku 2003, představují cenný zdroj informací pro analýzu výdajové stránky finanční situace rodin s dětmi. Zejména proto, že zvolená metoda umožňuje rozlišit položky vydání rodiny podle toho, které osobě jsou určeny, a tím jednoznačně identifikovat výdaje, které se vztahují k dítěti/dětem. Analyzovaná data sice nejsou úplně aktuální, tato skutečnost by však neměla výsledky analýzy příliš znehodnotit, protože v posledních třech letech nedošlo v ekonomické a sociální oblasti k takovým změnám, která by podstatným způsobem ovlivnily strukturu příjmů a výdajů domácností nebo jejich chování.

Základní údaje o zkoumaném souboru rodin s jedním až třemi dětmi jsou v následujících tabulkách. Tabulka 29 obsahuje údaje o počtu a složení domácností a jejich příjmech podle počtu dětí, včetně údajů za neúplné rodiny. Struktura rodin s dětmi podle vybraných charakteristik domácností a osob v nich žijících je popsána v tabulce 30. Přehled charakteristik domácností podle čistého peněžního příjmu na osobu (kvintilové rozdělení) je uveden v tabulce 31.

Zjištění vycházející z tabulek 29 až 31 odpovídají poznatkům získaným z dat Mikrocenzu a Statistiky rodinných účtů a zformulovaných v předchozích částech studie. S rostoucím počtem dětí se příjmová situace rodiny zhoršuje. Dokládá to jak zařazení rodin do příjmových intervalů, kde při vyrovnaném počtu rodin s jedním a dvěma dětmi v třech spodních kvintilech převládají rodiny se dvěma dětmi a v horních dvou kvintilech rodiny s jedním dítětem. Rodiny se třemi dětmi jsou soustředěny do nejnižšího kvintilu a v nejvyšším je jejich zastoupení zanedbatelné. Rovněž hrubé i čisté peněžní příjmy na osobu se s počtem dětí snižují, přitom čisté příjmy klesají rychleji, zvyšuje se význam sociálních příjmů, zejména dávek státní sociální podpory. Příjmová situace neúplných rodin je horší než rodin úplných, kvůli menšímu počtu výdělečně činných srovnatelné příjmy neúplných rodin nedosahují úrovně příjmů rodin celkem.

Tabulka 29 Složení domácností s jedním až třemi dětmi a jejich příjmy v roce 2003 podle počtu dětí, průměry na osobu v Kč za rok

	Domácnosti celkem	v tom s počtem dětí			Neúplné rodiny
		1	2	3	
Počet domácností - výběrový	1 865	770	894	201	270
- přepočtený	1 865	865	875	125	304
Počet členů domácností (přepočtený)	6 535	2 510	3 407	618	753
Počet dospělých osob (přepočtený)	3 546	1 645	1 658	243	331
Počet nezaopatřených dětí (přepočtený)	2 989	865	1 749	374	422
Průměrný počet na domácnost:					
členů	3,50	2,90	3,90	4,95	2,47
ekonomicky aktivních	1,63	1,61	1,65	1,56	1,04
nezaopatřených dětí	1,60	1,00	2,00	3,00	1,39
nepracujících důchodců	0,02	0,04	0,01	0,01	0,01
ostatních členů	0,25	0,25	0,24	0,38	0,03
PENĚŽNÍ PŘÍJMY					
Hrubé peněžní příjmy celkem	104 272	120 250	97 938	74 276	98 106
Příjmy ze závislé činnosti	77 815	91 818	72 510	50 168	69 365
hlavní zaměstnání	74 755	88 616	69 497	47 430	66 062
vedlejší činnost	3 060	3 202	3 013	2 738	3 303
Příjmy z podnikání	11 960	12 839	11 657	10 056	3 749
hlavní činnost	11 707	12 562	11 392	9 969	3 693
vedlejší činnost, prodej zemědělských výrobků	252	277	264	88	56
Sociální příjmy	8 853	9 387	8 164	10 484	12 490
důchody	1 231	2 012	729	823	4 102
dávky nemocenského pojištění	2 248	2 797	1 983	1 478	2 158
podpora v nezaměstnanosti	297	382	241	261	237
dávky státní sociální podpory	4 881	4 027	5 008	7 648	5 838
ostatní sociální příjmy	196	167	203	274	155
Ostatní příjmy	5 645	6 207	5 607	3 567	12 502
z toho: dary od příbuzných	1 947	2 021	1 969	1 521	2 183
Čisté peněžní příjmy celkem	87 525	99 949	82 508	64 704	84 395

Zdroj: Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte, ČSÚ

Tabulka 30 Charakteristiky domácností s jedním až třemi dětmi v roce 2003 podle počtu dětí, v %

	Domácnosti celkem	v tom s počtem dětí			Neúplné rodiny
		1	2	3	
Typ domácnosti					
úplné rodiny celkem	83,7	77,6	88,2	94,3	0,0
z toho čisté rodiny	79,2	68,7	87,5	93,6	0,0
neúplné rodiny celkem	16,3	22,5	11,8	5,8	100,0
z toho čisté rodiny	15,0	20,1	11,4	5,8	92,1
Věk osoby v čele					
do 29 let	11,0	16,5	6,5	3,4	6,5
30 až 39	43,5	36,3	50,1	46,7	46,4
40 až 49	33,7	28,4	37,2	45,6	36,1
50 a více	11,8	18,7	6,2	4,3	10,9
Počet ekonomicky aktivních osob					
0	0,3	0,4	0,2	0,0	1,6
1	39,1	43,7	33,8	43,8	92,2
2 a více	60,7	55,9	66,0	56,2	6,2
Počet nezaopatřených dětí					
1 dítě	46,4	100,0	0,0	0,0	63,7
2 děti	46,9	0,0	100,0	0,0	33,9
3 děti	6,7	0,0	0,0	100,0	2,4
Děti podle věku a pohlaví					
do 1 roku	1,4	1,5	1,5	0,5	0,1
1 až 2 roky	8,0	13,8	5,6	5,9	0,3
3 až 5 let	11,7	12,4	11,2	12,5	3,7
6 až 9 let	8,7	7,9	9,2	8,5	7,2
- chlapci	10,1	7,6	11,2	11,0	7,6
- dívky	14,0	8,9	15,9	16,7	17,2
10 až 14 let	14,3	11,0	15,5	16,6	15,0
- chlapci	8,4	8,1	8,5	8,9	13,0
- dívky	7,7	5,6	8,8	7,9	12,8
15 až 17 let	7,9	12,0	6,4	5,3	8,9
- chlapci	7,7	11,3	6,3	6,2	14,1
- dívky	11,1	11,2	11,1	11,0	14,0
Průměrný věk dítěte celkem	11,1	11,2	11,1	11,0	14,0
prvního	12,3	11,2	13,1	14,5	14,6
druhého	9,4	0,0	9,1	11,7	12,5
třetího	6,9	0,0	0,0	6,9	9,3
Druh bytu					
nájemní	25,4	28,6	23,2	19,2	39,1
družstevní	22,0	21,9	22,4	20,1	25,4
v RD vlastním	37,4	32,7	40,1	50,1	17,5
v osobním vlastnictví aj.	15,2	16,8	14,3	10,6	18,0
Vlastnictví osobního auta	76,7	70,5	82,0	82,8	28,3

Zdroj: Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte, ČSÚ

Tabulka 31 Charakteristiky domácností s jedním až třemi dětmi v roce 2003 podle čistého příjmu na osobu (kvintilové rozdělení), v %

	Nejnižších 20%	Druhých 20%	Třetích 20%	Čtvrtých 20%	Nejvyšších 20%
Typ domácnosti					
úplné rodiny celkem	85,3	78,5	82,7	83,6	88,4
z toho čisté rodiny	84,6	76,9	78,1	74,9	81,5
neúplné rodiny celkem	14,8	21,5	17,3	16,4	11,6
z toho čisté rodiny	14,8	19,3	16,4	14,5	10,2
Věk osoby v čele					
do 29 let	17,6	12,0	10,0	9,0	6,3
30 až 39	51,6	49,8	47,1	38,0	31,0
40 až 49	26,7	31,4	33,3	38,8	38,4
50 a více	4,1	6,9	9,6	14,2	24,4
Počet ekonomicky aktivních osob					
0	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0
1	67,7	45,9	35,5	25,3	20,9
2 a více	31,0	54,1	64,6	74,7	79,1
Počet nezaopatřených dětí					
1 dítě	22,9	37,6	41,8	62,0	67,6
2 děti	58,6	54,3	53,4	36,8	31,4
3 děti	18,5	8,1	4,8	1,2	0,9
Děti podle věku a pohlaví					
do 1 roku	1,5	1,4	1,9	1,4	0,7
1 až 2 roky	13,7	8,2	5,0	5,5	5,7
3 až 5 let	17,8	11,4	11,7	7,1	7,9
6 až 9 let					
- chlapci	10,1	9,6	8,9	7,1	6,9
- dívky	12,9	11,4	10,2	6,6	7,9
10 až 14 let					
- chlapci	12,8	15,7	15,5	15,0	10,4
- dívky	14,0	14,1	14,3	15,5	14,1
15 až 17 let					
- chlapci	5,5	7,4	9,6	11,8	9,0
- dívky	4,3	9,1	6,3	10,9	9,3
18 a více let					
- chlapci	3,0	5,1	8,2	11,0	14,8
- dívky	4,3	6,5	8,4	8,0	13,1
Průměrný věk dítěte celkem					
prvního	8,8	10,6	11,5	12,5	13,2
druhého	10,2	11,8	12,4	13,1	14,0
třetího	7,7	9,1	10,0	11,3	11,0
třetího	5,9	7,4	9,3	7,7	8,6
Druh bytu					
nájemní	22,8	29,5	23,1	25,8	26,0
družstevní	19,8	21,3	20,3	23,2	25,4
v RD vlastním	40,4	32,9	44,6	34,3	34,6
v osobním vlastnictví aj.	17,0	16,3	12,0	16,7	14,0
Vlastnictví osobního auta	69,9	69,1	77,1	80,3	87,0

Zdroj: Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte, ČSÚ

2.4.2 Výdaje na děti

V šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte jsou vydání rodin s dětmi sledována podle členů domácnosti, ke kterým se vztahují. Celkové výdaje domácnosti se skládají z přímých výdajů, tj. vydání určených pro individuální potřebu určité osoby, a výdajů společných pro několik osob nebo celou rodinu. Pro účely analýzy výdajové stránky finanční situace rodin s dětmi a posouzení nákladů na děti jsou použity přímé výdaje domácností na děti, které bezprostředně a jednoznačně zabezpečují určité potřeby jednotlivých dětí. Na jejich základě lze (s vědomím toho, že se jedná o odhady získané zpracováním dat z výběrového šetření omezeného rozsahu) stanovit výši nákladů na děti v závislosti na zvolených charakteristikách.

Tabulky 32 až 36 zobrazují peněžní vydání domácností na děti podle typu rodiny, počtu dětí v domácnosti, příjmu rodiny a věku dítěte. Položky vydání jsou členěny podle klasifikace CZ-COICOP. V tabulkách jsou kvůli rozsahu pro přehlednost prezentovány agregované položky uspořádané do 12 oddílů, podrobné položky vydání jsou v příloze. Některé druhy výdajů jsou svým charakterem definovány pouze jako přímé (potravin, nápoje, vzdělání, některé podrobné položky vydání za oděvy, zdravotní péči, dopravu), jiné podrobné položky pouze jako společné (služby související s bydlením), u většiny existují obě varianty a ty jsou v tabulkách uváděny jako vydání na děti celkem a z toho přímá vydání. Vydání na děti celkem tedy obsahují jednak přímé výdaje, jednak podíl ze společných výdajů připadající na příslušné dítě.

Z analýzy výběrových statistických dat vyplývá několik pozoruhodných zjištění ohledně zatížení rozpočtů domácností výdaji na děti a vlivu jednotlivých zkoumaných faktorů na výši a strukturu nákladů. Vzhledem k původu dat musíme být samozřejmě velmi opatrní při formulaci závěrů a zjištěné tendence brát jako orientační.

Porovnáme-li celkové průměrné roční náklady na příslušné výdajové oddíly na jedno dítě, nejvíce peněz je vydáváno v pořadí na potraviny, bydlení, rekreaci a kulturu, dopravu a ostatní zboží a služby.⁸ Pomineme-li alkoholické nápoje a tabák, nejméně je vydáváno na zdraví, telekomunikace a vzdělání. Uprostřed výdajového pole leží odívání a obuv, výdaje neklasifikované jako spotřební, kde největší skupinu představují náklady na pořízení a rekonstrukce domu a bytu, dále bytové zařízení a opravy a stravování a ubytování mimo domov. Pořadí výdajových oddílů dokládá, že dělení potřeb na základní a rozvojové nehraje takovou roli, na obou koncích spektra se nalézají výdaje, které slouží k uspokojení základních životních potřeb. Výše nákladů na děti je podmíněna důležitostí potřeb (a jejich nákladností) a velmi významně tím, že některé výdaje téměř zcela hradí „stát“ (zdraví) nebo k jejich úhradě podstatnou měrou přispívá (vzdělání).

---

⁸ Tento z definice heterogenní oddíl zahrnuje z hlediska dětí důležitou skupinu osobní péče, včetně osobní hygieny a např. rovněž výdajově významné pojištění.

Tabulka 32 Čistá peněžní vydání na děti v rodinách s jedním až třemi dětmi v roce 2003 podle počtu dětí, průměry na domácnost v Kč za rok

	Domácnosti celkem	v tom s počtem dětí			Neúplné Rodiny
		1	2	3	
Čistá peněžní vydání na děti celkem	122 169	87 823	147 806	180 653	105 247
z toho přímá vydání	65 229	47 302	78 080	99 467	58 536
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	42,4	33,1	48,3	57,0	53,1
A. SPOTŘEBNÍ VYDÁNÍ (CZ-COICOP)	114 023	82 746	137 316	167 658	100 400
z toho přímá vydání	65 103	47 171	77 962	99 327	58 269
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	42,6	33,4	48,4	57,2	53,1
1. Potraviny a nealkoholické nápoje					
přímá vydání	24 371	17 083	29 363	39 924	22 279
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	45,9	35,5	52,2	61,2	57,8
2. Alkoholické nápoje, tabák					
přímá vydání	114	91	126	191	109
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	1,7	1,4	1,8	2,8	2,9
3. Odívání a obuv	8 392	6 274	10 021	11 656	7 348
z toho přímá vydání	8 367	6 256	9 991	11 625	7 320
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	44,6	36,3	49,8	57,3	55,0
4. Bydlení, voda, energie, paliva	20 659	15 757	24 309	29 064	23 526
z toho přímá vydání	69	81	41	179	13
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	44,8	35,3	51,4	60,7	54,9
5. Bytové vybavení, zařízení, opravy	7 379	5 759	8 601	10 052	5 602
z toho přímá vydání	1 529	1 298	1 734	1 683	1 040
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	43,7	35,1	49,8	57,2	53,6
6. Zdraví	1 423	1 047	1 710	2 027	1 239
z toho přímá vydání	1 214	893	1 453	1 765	1 013
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	35,1	27,5	39,9	49,8	39,3
7. Doprava	13 017	8 920	16 233	18 882	7 215
z toho přímá vydání	3 259	2 568	3 698	4 971	3 162
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	41,4	31,3	47,8	55,4	49,8
8. Pošty a telekomunikace	4 221	3 181	4 978	6 129	4 481
z toho přímá vydání	1 876	1 457	2 177	2 670	2 051
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	35,1	27,2	40,6	48,1	45,6
9. Rekreace a kultura	16 464	11 570	20 357	23 114	13 454
z toho přímá vydání	10 502	7 168	13 056	15 731	8 923
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	52,1	41,4	58,4	67,3	62,0
10. Vzdělávání					
přímá vydání	2 276	1 665	2 708	3 489	2 367
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	82,8	75,9	85,6	94,0	83,2
11. Stravování a ubytování	7 102	4 666	8 973	10 882	6 768
z toho přímá vydání	6 518	4 420	8 085	10 084	6 613
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	42,0	31,9	47,4	58,7	58,9
12. Ostatní zboží a služby	8 604	6 733	9 936	12 249	6 013
z toho přímá vydání	5 007	4 190	5 529	7 017	3 379
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	31,7	25,8	35,4	44,0	36,5
B. VYDÁNÍ NEKLASIFIK. JAKO SPOTŘEBNÍ	8 145	5 077	10 489	12 994	4 847
z toho přímá vydání	126	131	118	140	267
% výdajů na děti z výdajů domácnosti	39,8	29,1	45,8	54,0	52,7

Zdroj: Setření o nákladech na výchovu a výživu dítěte, ČSÚ

Tabulka 33 Čistá peněžní vydání na děti v rodinách s jedním až třemi dětmi v roce 2003 podle počtu dětí, průměry na dítě v Kč za rok

	Domácnosti celkem	v tom s počtem dětí			Neúplné rodiny
		1	2	3	
Čistá peněžní vydání na dítě celkem	76 218	87 822	73 903	60 217	75 922
z toho přímá vydání	40 695	47 302	39 040	33 156	42 226
A. SPOTŘEBNÍ VYDÁNÍ (CZ-COICOP)	71 136	82 745	68 658	55 886	72 425
z toho přímá vydání	40 617	47 171	38 981	33 109	42 033
1. Potraviny a nealkoholické nápoje					
přímá vydání	15 205	17 083	14 681	13 308	16 071
2. Alkoholické nápoje, tabák					
přímá vydání	71	91	63	64	78
3. Odívání a obuv	5 235	6 274	5 011	3 885	5 301
z toho přímá vydání	5 220	6 256	4 996	3 875	5 280
4. Bydlení, voda, energie, paliva	12 888	15 757	12 154	9 688	16 971
z toho přímá vydání	43	81	21	60	10
5. Bytové vybavení, zařízení , opravy	4 604	5 759	4 301	3 351	4 041
z toho přímá vydání	954	1 298	867	561	750
6. Zdraví	888	1 047	855	676	894
z toho přímá vydání	757	893	726	588	731
7. Doprava	8 121	8 920	8 117	6 294	5 205
z toho přímá vydání	2 033	2 568	1 849	1 657	2 281
8. Pošty a telekomunikace	2 633	3 181	2 489	2 043	3 233
z toho přímá vydání	1 170	1 457	1 088	890	1 479
9. Rekreaace a kultura	10 272	11 570	10 179	7 705	9 705
z toho přímá vydání	6 552	7 168	6 528	5 244	6 437
10. Vzdělávání					
přímá vydání	1 420	1 665	1 354	1 163	1 707
11. Stravování a ubytování	4 431	4 666	4 487	3 627	4 882
z toho přímá vydání	4 066	4 420	4 042	3 361	4 770
12. Ostatní zboží a služby	5 368	6 733	4 968	4 083	4 337
z toho přímá vydání	3 124	4 190	2 765	2 339	2 438
B. VYDÁNÍ NEKLASIFIKOVANÁ JAKO SPOTŘEBNÍ	5 082	5 077	5 245	4 331	3 496
z toho přímá vydání	78	131	59	47	193

Zdroj: Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte, ČSÚ

Tabulka 34 Čistá peněžní vydání na děti v rodinách s jedním až třemi dětmi v roce 2003 podle čistého příjmu na osobu (kvintilové rozdělení), průměry na dítě v Kč za rok

	Nejnižších 20%	Druhých 20%	Třetích 20%	Čtvrtých 20%	Nejvyšších 20%
Čistá peněžní vydání na dítě celkem	49 793	64 272	75 569	86 998	119 722
z toho přímá vydání	27 712	35 447	41 016	49 220	57 130
A. SPOTŘEBNÍ VYDÁNÍ (CZ-COICOP)	48 276	61 058	71 396	83 846	103 919
z toho přímá vydání	27 672	35 371	40 949	49 109	57 012
1. Potraviny a nealkoholické nápoje					
přímá vydání	11 976	14 081	15 068	17 729	18 903
2. Alkoholické nápoje, tabák					
přímá vydání	26	44	64	88	165
3. Odívání a obuv	3 190	4 545	5 209	6 448	7 881
z toho přímá vydání	3 182	4 529	5 197	6 429	7 856
4. Bydlení, voda, energie, paliva	10 370	11 990	12 762	14 099	16 614
z toho přímá vydání	14	17	35	80	89
5. Bytové vybavení, zařízení, opravy	2 888	3 811	4 680	5 281	7 329
z toho přímá vydání	545	798	1 121	1 182	1 307
6. Zdraví	552	763	833	1 099	1 387
z toho přímá vydání	470	660	701	929	1 192
7. Doprava	4 254	5 835	8 632	9 202	14 949
z toho přímá vydání	1 115	1 504	2 467	2 519	3 017
8. Pošty a telekomunikace	1 528	2 148	2 539	3 421	4 166
z toho přímá vydání	473	868	1 124	1 702	2 080
9. Rekreace a kultura	5 580	8 092	10 444	13 291	16 568
z toho přímá vydání	3 612	5 283	6 577	8 355	10 569
10. Vzdělávání					
přímá vydání	900	1 138	1 344	1 710	2 334
11. Stravování a ubytování	2 854	3 902	4 489	5 582	6 144
z toho přímá vydání	2 652	3 622	4 162	5 115	5 495
12. Ostatní zboží a služby	4 158	4 708	5 330	5 896	7 478
z toho přímá vydání	2 706	2 826	3 088	3 273	4 004
B. VYDÁNÍ NEKLASIFIK. JAKO SPOTŘEBNÍ	1 517	3 214	4 173	3 152	15 803
z toho přímá vydání	40	76	67	111	118

Zdroj: Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte, ČSÚ

Tabulka 35 Čistá peněžní vydání na děti v rodinách s jedním až třemi dětmi v roce 2003 podle věkových skupin, průměry na dítě v Kč za rok

		Celkem	podle věkových skupin					
			0 - 2 roky	3 - 5 let	6 - 9 let	10 - 14 let	15 - 17 let	18+ let
Počet dětí	- výběrový	3160	293	412	594	858	494	510
	- přepočtený	2989	282	350	563	846	483	466
ČISTÁ PENĚŽNÍ VYDÁNÍ CELKEM		76 218	64 700	64 029	67 065	75 125	85 041	96 242
	př.	40 695	27 366	27 642	33 083	40 599	50 406	57 865
A. SPOTŘEBNÍ VYDÁNÍ (CZ-COICOP)		71 136	55 704	56 156	62 620	70 932	82 037	91 085
	př.	40 617	27 364	27 638	33 065	40 529	50 308	57 616
01	POTRAVINY, NÁPOJE	15 205	10 267	11 212	12 687	15 904	18 864	19 170
02	ALKOHOLICKÉ NÁPOJE, TABÁK	71	0	0	0	0	107	346
03	ODÍVÁNÍ A OBUV	5 235	3 318	3 470	4 027	5 280	7 312	6 948
	př.	5 220	3 307	3 457	4 013	5 266	7 292	6 929
04	BYDLENÍ, VODA, ENERGIE, PALIVA	12 888	12 014	12 044	12 046	12 522	13 500	15 101
	př.	43	40	13	21	31	18	141
05	BYTOVÉ VYBAVENÍ, ZAŘÍZENÍ DOMÁCNOSTI; OPRAVY	4 604	5 058	4 877	4 510	4 359	4 602	4 685
	př.	954	1 397	1 170	1 104	831	767	758
06	ZDRAVÍ	888	740	771	767	796	1 091	1 169
	př.	757	670	684	649	658	935	992
07	DOPRAVA	8 121	6 935	6 533	7 302	7 225	8 710	12 037
	př.	2 033	126	276	749	1 215	3 173	6 365
08	POŠTY A TELEKOMUNIKACE	2 633	992	1 039	1 500	2 662	3 953	4 775
	př.	1 170	12	6	180	1 236	2 273	2 678
09	REKREACE A KULTURA	10 272	5 311	6 766	9 539	12 305	12 505	10 782
	př.	6 552	2 731	3 764	6 036	8 114	8 280	6 954
10	VZDĚLÁVÁNÍ	1 420	28	1 559	1 590	1 094	1 360	2 607
11	STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ	4 431	536	3 309	4 332	4 457	4 993	7 117
	př.	4 066	298	2 945	3 856	4 043	4 611	6 918
12	OSTATNÍ ZBOŽÍ A SLUŽBY	5 368	10 505	4 578	4 320	4 330	5 040	6 348
	př.	3 124	8 487	2 552	2 179	2 139	2 628	3 756
B. VYDÁNÍ NEKLASIFIKOVANÁ JAKO SPOTŘEBNÍ		5 082	8 996	7 873	4 445	4 193	3 004	5 156
	př.	78	2	4	18	70	98	249

Zdroj: Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte, ČSÚ

Tabulka 36 Čistá peněžní vydání na děti v neúplných rodinách s jedním až třemi dětmi v roce 2003 podle věkových skupin, průměry na dítě v Kč za rok

	Celkem	podle věkových skupin					
		0 - 2 roky	3 - 5 let	6 - 9 let	10 - 14 let	15 - 17 let	18+ let
Počet dětí - výběrový	388	2	16	58	117	99	97
- přepočtený	422	2	16	63	136	109	97
ČISTÁ PENĚŽNÍ VYDÁNÍ CELKEM	75 922	.	.	57 329	69 264	80 915	94 330
př.	42 226	.	.	30 452	40 465	44 232	52 529
A. SPOTŘEBNÍ VYDÁNÍ (CZ-COICOP)	72 425	.	.	56 987	67 703	76 436	86 627
př.	42 033	.	.	30 435	40 273	44 142	52 072
01 POTRAVINY, NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE	16 071	.	.	12 172	15 677	18 558	17 352
02 ALKOHOLICKÉ NÁPOJE, TABÁK	78	.	.	0	0	77	253
03 ODÍVÁNÍ A OBUV	5 301	.	.	3 753	4 684	6 223	6 409
př.	5 280	.	.	3 736	4 661	6 205	6 385
04 BYDLENÍ, VODA, ENERGIE, PALIVA	16 971	.	.	16 074	16 073	17 049	18 367
př.	10	.	.	5	5	12	16
05 BYTOVÉ VYBAVENÍ, ZAŘÍZENÍ DOMÁCNOSTI; OPRAVY	4 041	.	.	3 393	3 809	4 252	4 513
př.	750	.	.	502	765	820	723
06 ZDRAVÍ	894	.	.	873	786	880	1 044
př.	731	.	.	697	596	748	877
07 DOPRAVA	5 205	.	.	1 793	2 689	7 602	8 172
př.	2 281	.	.	584	989	3 003	4 741
08 POŠTY A TELEKOMUNIKACE	3 233	.	.	1 977	2 554	4 156	4 325
př.	1 479	.	.	263	1 271	2 178	2 029
09 REKREACE A KULTURA	9 705	.	.	7 574	12 206	8 253	9 853
př.	6 437	.	.	4 779	8 832	5 332	5 853
10 VZDĚLÁVÁNÍ	1 707	.	.	1 768	1 117	813	3 476
11 STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ	4 882	.	.	4 481	4 448	4 150	6 887
př.	4 770	.	.	4 252	4 374	4 043	6 799
12 OSTATNÍ ZBOŽÍ A SLUŽBY	4 337	.	.	3 127	3 659	4 422	5 974
př.	2 438	.	.	1 676	1 984	2 353	3 567
B. VYDÁNÍ NEKLASIFIKOVANÁ JAKO SPOTŘEBNÍ	3 496	.	.	342	1 561	4 479	7 704
př.	193	.	.	17	192	90	457

Zdroj: Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte, ČSÚ

Závislost výdajů na děti na příjmech rodiny je zřejmá. V tabulce 34 je vidět, že s rostoucím příjmem rodiny vždy rostou celkové a přímé náklady na dítě, při současném poklesu podílu přímých vydání, byť u jednotlivých výdajových skupin není druhá tendence tak jednoznačná.

Přímá úměra mezi růstem příjmů a výdajů na děti tak zcela neplatí pro neúplné rodiny. Porovnání výdajů na děti u rodin celkem a neúplných rodin, které je v tabulkách 32 a 33, ukazuje, že náklady na jednotlivé výdajové oddíly se příliš neliší. Zjevně nižší výdaje na domácnost i na dítě mají neúplné rodiny na dopravu nebo rekreaci, ale v jiných případech, jako jsou bydlení a vzdělání, jsou výdaje na děti neúplných rodin naopak vyšší. Neúplné rodiny vykazují ve všech výdajových oddílech vyšší podíl výdajů na děti z výdajů domácnosti než rodiny celkem a u všech důležitých výdajů je tento podíl nadpoloviční. Vzhledem k tomu, že rozdíl v příjmech je zřetelně v neprospěch rodin neúplných, představují náklady na děti v neúplných rodinách mnohem větší zátěž pro rodinný rozpočet. Vysvětlením je, že potřeby dětí jsou uspokojovány na úkor potřeb dospělých (nebo na úkor výdajů svým charakterem společným) a že pravděpodobně finančně nebo materiálně pomáhá širší rodina.

Pokud jde o diferencující faktory, hlavními jsou počet dětí a věk. S počtem dětí v rodině náklady absolutně rostou, nejvíce v agregovaných položkách potraviny, stravování a ubytování mimo domov a rekreace a kultura. Zároveň se ve výdajích rodiny odráží vliv pořadí dítěte, s počtem dětí klesají průměrné náklady na jedno dítě. Přitom rychleji klesají výdajově významnější agregované položky – bydlení, rekreace, doprava, odívání. Projevují se v tom jednak úspory z rozsahu, jednak rozpočtové limity rodiny.

Ještě větší vliv než pořadí dítěte má jeho věk. Celkové náklady na dítě s věkem obecně rostou. Ne však u všech položek a ne po celé období. Vysoký trvalý růst je charakteristický pro potraviny a nápoje, dopravu, stravování a ubytování mimo domov, pozvolnější růst pro bydlení. Příkladem výdajů, které s věkem dítěte průběžně klesají, jsou náklady na bytové vybavení, které je pořizováno do dvou let od narození dítěte; obdobně mají nejmenší děti nejvyšší náklady na hygienické potřeby (součást agregované položky ostatní zboží a služby). Zástupcem výdajů, jejichž výše je pod dobu po dobu života dítěte spíše stabilní nebo kolísá, je zdraví a vzdělání. U oděvů a obuvi a rekreace a kultury je po stálém růstu během dětství a dospívání patrný pokles výdajů u nejstarší věkové kategorie. Také z těchto příkladů vyplývá, že vývoj nákladů souvisí především s charakterem potřeb, které uspokojují. Při rozhodování rodin hraje větší roli význam potřeb než rozpočtové omezení, rodiče respektují potřeby dětí víc než své příjmové limity.

Výše uvedené poznatky o nákladech na děti a jejich tendencích zjištěné na podkladě Šetření o nákladech na výživu a výchovu dítěte dokládají, že data z tohoto statistického šetření skýtají značný prostor pro analytické využití⁹. A to nejen při hodnocení výše a skladby celkových nákladů na děti nebo diferencovaných způsobů uspokojování jednotlivých potřeb dětí různého věku a v různých typech rodin, ale také např. při hledání možností úspor a alternativních způsobů uspokojování potřeb

---

⁹ Analytický potenciál dat pořízených na základě Šetření o nákladech na výživu a výchovu dítěte není příliš využíván. Výjimku představuje studie Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí věnovaná uspokojování rozvojových potřeb dětí. Viz Ettllová - Kuchařová 2005.

s cílem optimalizovat výdaje rodiny, při identifikaci nadhodnocených či podhodnocených oblastí rodinného rozpočtu. V neposlední řadě rovněž při směřování opatření sociální a rodinné politiky, při vytipování situací a fází rodinného cyklu, v nichž jsou rodiny ze strany státu podporovány dostatečně nebo naopak těch, kde se dodatečné státní intervence ve prospěch rodin s dětmi ukazují jako žádoucí.

2.4.3 Výdaje související se vzděláním dětí

V důsledku omezení zpravodajského souboru pouze na rodiny s dětmi při zachování rozsahu dvou tisíc domácností poskytuje Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte ve srovnání se Statistikou rodinných účtů průkaznější informace o některých skutečnostech, které jsou předmětem zjišťování v obou souborech. Šetření o nákladech na výchovu a výživu dětí umožňuje např. posoudit nákladnost aktivit souvisejících se vzděláním a volným časem dětí různého věku nebo postihnout nepříznivé sociální situace, kterým čelí jen malý počet rodin.

Následující část studie se věnuje jedné ze specifických výdajových situací, která je vázána na školní docházku dětí a jejich vzdělávací aktivity a která významným způsobem ovlivňuje finanční situaci rodin s dětmi. Také v případě tohoto okruhu zkoumání nesmíme při interpretaci výsledků zapomínat, že údaje pocházejí z výběrového šetření a jsou to hodnoty průměrné.

V oblasti vzdělávání je pozornost zaměřena nejen na přímé náklady na různých stupních vzdělávání – od předškolního po vysokoškolské - a platby typu školné, poplatky za mateřskou školu, družinu i za další vzdělávací aktivity nedefinované stupněm, jako je výuka jazyků, umělecké a sportovní kurzy, zájmové kroužky apod. Do analýzy jsou zahrnuty také nákupy učebnic a školních pomůcek, papírenského zboží a potřeb k psaní a kreslení a rovněž náklady se školou úzce propojené, zejména doprava dětí do školy, stravování ve školních jídelnách a nebo ubytování na internátech a vysokoškolských kolejích. Takto pojaté náklady lépe odrážejí skutečné výlohy, které má rodina v souvislosti se školní docházkou dětí. Náklady na vzdělání v úzkém pojetí jsou vzhledem k bezplatnosti větší části školského systému nízké, pohybují se okolo 5 % celkových spotřebních výdajů rodin. Statistická data pro hodnocení výdajů na školní docházku a vzdělání v širším pojetí podle věku dítěte jsou obsaženy v tabulce 37.

Tabulka 37 Vydání na vzdělání v roce 2003 podle věku dítěte, průměry na dítě v Kč za rok

	Celkem	podle věkových skupin					
		0 - 2 roky	3 - 5 let	6 - 9 let	10 - 14 let	15 - 17 let	18+ let
Počet dětí - výběrový	3160	293	412	594	858	494	510
- přepočtený	2989	282	350	563	846	483	466
10 VZDĚLÁVÁNÍ celkem	př. 1 420	28	1 559	1 590	1 094	1 360	2 607
10.1 Předškolní a základní vzdělávání	373	28	1 480	723	197	32	0
Mateřská škola	290	28	1 480	603	0	0	0
Základní škola 1. - 5. ročník	32	0	0	120	32	0	0
Základní škola 6. - 9. ročník	52	0	0	0	165	32	0
10.2 Střední vzdělávání	257	0	0	0	51	766	760
Střední vzdělávání - školné	217	0	0	0	41	666	627
Střední vzdělávání - ostatní	40	0	0	0	10	100	133
10.3 Pomaturitní nástavbové vzdělávání	51	0	0	0	0	0	330
Pomaturitní nástavbové - školné	44	0	0	0	0	0	283
Pomaturitní nástavbové - ostatní	7	0	0	0	0	0	46
10.4 Vyšší a vysokoškolské vzdělávání	169	0	0	0	0	10	1 072
Vyšší a vysokoškolské - školné	126	0	0	0	0	0	811
Vyšší a vysokoškolské - ostatní	42	0	0	0	0	10	262
10.5 Vzdělání nedefinované podle úrovně	570	0	78	867	847	551	445
Výuka jazyků	128	0	19	128	118	190	241
Umělecké vzdělávání	278	0	46	431	539	183	63
Poplatky za družinu	55	0	0	221	46	0	0
Ostatní vzdělávání nedefinované stupněm	110	0	13	87	143	179	141
07 DOPRAVA	př.	0	5	176	428	1732	3044
Kolejová osobní doprava do školy	181	0	0	2	14	262	863
Silniční osobní doprava do školy - MHD	95	0	0	33	71	222	212
Silniční osobní doprava do školy - BUS	457	0	5	105	231	921	1 430
Kombinovaná osobní doprava do školy - MHD	175	0	0	36	112	327	539
09.5 Noviny, knihy, papírenské zboží		61	150	661	642	1035	752
Učebnice	230	0	4	42	98	671	551
	př. 230	0	4	41	97	670	551
Papírenské zboží, potřeby k psaní a kreslení	383	61	146	619	544	364	201
	př. 370	48	131	604	531	350	191
11 STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ	př.	29	2305	2828	2772	2958	3408
Školní jídelny	1 788	0	13	1 741	2 479	2 559	2 204
Stravování v mateřské škole	442	29	2 257	926	0	0	0
Ubytování na internátě	80	0	0	3	10	211	273
Ubytování na koleji	142	0	0	0	0	37	870
Ubytování na akcích organizovaných školou	152	0	35	158	283	178	61
Výdaje související se vzděláním dětí celkem		118	4019	5255	4936	7112	9811

Zdroj: Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte, ČSÚ

Věkové kategorie, podle nichž jsou v Šetření o nákladech na výživu a výchovu dítěte zaznamenány výdaje, neodpovídají přesně stupňům školského systému, problematické jsou zejména hraniční údaje (dítě ve věku 6 let může, ale nemusí chodit do základní školy). Nicméně v kombinaci s výdajovými skupinami a položkami a po očištění od výdajů, které se nevztahují k příslušnému stupni vzdělání, údaje umožňují alespoň orientačně kvantifikovat, jak je v průměru drahý každý stupeň vzdělání a jak se změní finanční situace rodiny nástupem dítěte do předškolního zařízení, do základní školy a při pokračování studia na střední a vysoké škole.

Tabulka 37 dokládá, že celkové náklady související se vzděláním dětí se s věkem dítěte zvyšují a jejich struktura se mění. Děti do tří let využívají služeb vzdělávacích institucí v minimální míře, jejich celkové náklady na vzdělání jsou nízké (v průměru na dítě 118 Kč ročně) a spočívají především v nákupu kreslicích potřeb. Potřeba vzdělání je u nejmladších dětí uspokojována výchovným působením hraček, kterých průměrnému dítěti rodiče ročně nakoupí za 1750 Kč. Kromě preferencí rodiny existují dva hlavní důvody, proč není využívána institucionalizovaná forma péče o malé děti. Prvním z nich je malá dostupnost, resp. téměř nedostupnost jeslí a obdobných zařízení pro nejmenší děti a rovněž cena za služby těchto zařízení, která je mnoha rodiči považována za příliš vysokou¹⁰. Druhým je délka rodičovské dovolené a rodičovský příspěvek vyplácený ze systému státní sociální podpory.

Nárok na rodičovský příspěvek má jeden z rodičů, který se osobně, řádně a celodenně stará o dítě do čtyř let jeho věku nebo do sedmi let, jestliže je dítě zdravotně postižené. Výše dávky je odvozena od životního minima a spočtena jako určený násobek částky na osobní potřeby rodiče¹¹. Podmínky této dávky se často měnily. Patrné je to na možnosti pracovat a současně pobírat rodičovský příspěvek: vývoj postupoval od původního omezení závislé činnosti na 2 hodiny denně a stanovení výdělkového limitu přes vypuštění časové podmínky až k naprostému uvolnění v roce 2004. Průběžně se také rozšiřovaly možnosti chození dítěte do zařízení pro předškolní děti, u zdravých dětí a dětí zdravých rodičů od původního zákazu pro nepracující rodiče až po omezení na dny v kalendářním měsíci a hodiny denně a jejich modifikaci v roce 2006. Stav rodičovského příspěvku v době Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte charakterizuje tabulka 38.

---

¹⁰ Vzhledem k zadání projektu nejsou otázky dostupnosti jeslí a obdobných zařízení předmětem této studie. Informace k této problematice viz Gelnarová – Plasová 2005.

¹¹ Od 1.1. 2007 se výše dávky odvozuje od průměrné mzdy v národním hospodářství a rovná se 40 % průměrné měsíční mzdy v nevýrobní sféře za kalendářní rok předcházející.

Tabulka 38 Průměrný měsíční počet příjemců rodičovského příspěvku, měsíční výše dávky a podmínky nároku v roce 2003

Počet příjemců		Průměrná výše dávky v Kč	Zákonná výše dávky		Podmínky
Ženy	Muži		Dospělý příjemce v Kč	Nezaopatřené dítě v Kč	
262 502		2528	1,1násobek částky ŽM na osobní potřeby rodiče		Příjem do 1,5násobku ŽM na osobní potřeby rodiče Dítě v zařízení nejvýše 5 dní v měsíci
99,1 %	0,9 %		2552	2695	

Zdroj: MPSV

Náklady na vzdělání dítěte od tří let prudce vzrostou, v širokém pojetí na více než 4000 Kč na dítě ročně. Téměř 40 % celkových nákladů na vzdělání tří až šestiletých dětí tvoří poplatky v mateřské škole, včetně plateb za jazykové a umělecké kurzy, 56 % stravování v mateřské škole a zbytek psací a kreslicí potřeby a náklady na školky v přírodě. Výdaje za dopravu jsou zanedbatelné, avšak vzhledem k metodice vykazování tam není zahrnuto využívání osobního auta k cestám do školky. Ze všech výdajů, které platí rodiče za vzdělání svých dětí (v úzkém pojetí), představují náklady na mateřskou školu absolutně nejvyšší částku. Průměrný roční výdaj za předškolní vzdělání na jedno dítě činí 1480 Kč, což se rovná 1,8 násobku částky průměrného školného na jednoho studenta vysoké školy. Navíc se jedná o výdaje výrazně diferencované v závislosti na velikosti obce, která je zřizovatelem mateřské školy. Čím větší město, tím více se za pobyt dítěte platí. Průměrné ceny stravování se tolik neliší. Dokumentuje to tabulka 39, která srovnává poplatky za mateřskou školu (včetně příspěvků na vybavení škol a úhrad doplňkových akcí organizovaných školkou) a náklady na jídlo v mateřské škole podle velikosti obce (vyjádřené počtem obyvatel).

Tabulka 39 Poplatky za mateřskou školu a cena stravování na jedno dítě dětí v roce 2003 podle velikosti obce, v Kč za měsíc

Velikost obce	Poplatek za MŠ		Stravování v MŠ	
	průměrný	maximální	Průměrný	maximální
Méně než 1000	121,3	500	229,7	964
1000–5000	110,4	550	206,1	686
5000-20000	128,5	500	218,8	592
20000-50000	174,6	600	242,4	696
50000-100000	169,5	676	231,8	631
Více než 100000	243,7	980	292,4	922
Celkem	161,3		239,0	

Zdroj: Šetření o nákladech na výživu a výchovu dítěte, ČSÚ a vlastní výpočet

Další možností, jak může být zajištěna mimo-rodinná péče o nejmenší a předškolní děti i o mladší školáky, je využití služeb specializovaných hlídacích agentur a obdobných organizací poskytujících služby zaměřené na děti. Zařazení aktivit těchto organizací mezi vzdělávací činnosti není zcela přesné, protože jejich primárním účelem není vzdělávat nebo vychovávat. Jejich úkolem je postarat se o děti pracujících nebo jinak vytížených rodičů v době, kdy rodiče sami nemohou. V některých případech to znamená poskytovat celodenní profesionální péči o děti,

v jiných pravidelně pomáhat při organizaci volného času dětí a např. doprovázet děti do kroužků nebo jen pohlídat děti po dobu krátkodobé nepřítomnosti rodičů. Některé agentury současně s hlídáním dětí nabízejí i pomoc v domácnosti. Skutečnost, že využití služeb profesionálních hlídacích agentur není levnou záležitostí, dokládá tabulka 40. Údaje pocházejí především z ceníků organizací, které se specializují na hlídání dětí, a také z informací rodin, které jejich služeb využívají. Jsou tudíž pouze ilustrativní. Ovšem ještě větší problém než relativně vysoká cena je malá dostupnost, profesionální hlídací agentury působí především ve větších městech a jejich okolí.

Tabulka 40 Ceny účtované organizacemi, které se specializují na hlídání dětí v roce 2006, v Kč za hodinu

Nabízená služba	Základní cena v Kč	Příplatky** 10 – 50 % k základní ceně
Hlídání dětí v zařízení organizace/ bytě pečovatelky*	50 - 100	Důvody: cizí jazyk dítě do jednoho roku nemoc dítěte
Hlídání dětí v domácím prostředí	90-150 minimální 46 (Valašské Meziříčí) maximální 170 (Praha)	zdravotní postižení dítěte další dítě noční hodiny
Doprovázení dětí do zájmových aktivit	90-140	soboty, neděle a svátky režijní náklady doprava za klientem vstupní poplatek

Zdroj: Vlastní výběr z ceníků organizací poskytujících služby hlídání dětí

Poznámky:

* Mateřská centra, soukromé jesle a školičky ani dětské koutky v obchodech, kulturních a sportovních zařízení nejsou do této kategorie zahrnuty.

** Existují slevy pro pravidelné hlídání a stálé zákazníky a při hlídání více dětí současně.

Se vstupem dítěte do základní školy se průměrné výdaje související se vzděláním nezvyšují, naopak v průměru poklesnou o téměř 300 Kč ročně a u dítěte na prvním stupni základní školy dosáhnou průměrné výše 3700 Kč ročně¹². Náklady na povinnou školní docházku v prvním až pátém ročníku základní školy ze 73 % reprezentují školní stravování, ubytování na akcích pořádaných školou, doprava do školy a nákup učebnic a školních pomůcek. Náklady na vzdělání v užším pojetí zaujímají jen 17 %. Skutečně velmi nízký podíl vlastních nákladů na školní vzdělání, který v prvním až pátém ročníku činí 3% celkových nákladů na vzdělání (120 Kč ročně), je dán bezplatností základního vzdělání, resp. velmi řídkým výskytem placení školného v základním vzdělání. O to více prostředků vynakládají rodiny na doplňkové vzdělání umělecké, jazykové a jiné. Na tyto formy vzdělání připadá v prvním až pátém ročníku 7krát vyšší podíl než na školní vzdělání a jen za družinu je u dětí v nižších ročnících vydávána částka ve výši téměř dvojnásobku průměrných nákladů na školní vzdělání. Tato výdajová skupina je ale u dětí na prvním stupni základní

¹² V tabulce 37 výdaje na vzdělání šesti až devítiletých dětí zahrnují i položky za mateřskou školu. Výdaje na vzdělání v úzkém pojetí včetně mateřské školy činí 1590 Kč, celkové výdaje související se vzděláním činí 5255 Kč a kromě výše uvedených výdajů zahrnují i položku stravování v mateřské škole. Po očištění údajů o náklady na mateřskou školu se rovnají výdaje na vzdělání v prvním až pátém ročníku v úzkém pojetí 987 Kč a celkové výdaje 3736 Kč.

školy poněkud nadhodnocena, neboť zahrnuje i náklady šestiletých dětí, které ještě nechodí do základní školy.

Celkové výdaje na vzdělání dítěte v šestém až devátém ročníku jsou ve srovnání s výdaji dítěte v prvním až pátém ročníku vyšší o 1100 Kč a činí průměrných 4850 Kč ročně¹³. Struktura výdajů je u obou stupňů základní školy obdobná. Náklady na školní stravování, ubytování na akcích pořádaných školou, doprava do školy a nákup učebnic a školních pomůcek tvoří v šestém až devátém ročníku 78 % celkových nákladů na vzdělání, podíl nákladů na vzdělání v úzkém pojetí činí 12 % a podíl nákladů na školní vzdělání stejně jako na prvním stupni 3 %. Přitom na doplňkové vzdělání umělecké, jazykové a jiné připadá v šestém až devátém ročníku 5krát vyšší podíl než na školní vzdělání. Tato výdajová skupina - vzdělání nedefinované podle úrovně - se ze všech věkových kategorií nejvíce týká dětí chodících do základní školy.

U studentů střední školy také připadá větší díl celkových výdajů na vzdělání převyšujících 7100 Kč ročně na související náklady¹⁴. Z hlediska objemu jdou v pořadí stravování, doprava do školy, učebnice a jiné školní pomůcky, ubytování na internátě a na akcích pořádaných školou. Vydání na středoškolské vzdělání v úzkém pojetí jsou v ročním průměru o cca 350 Kč vyšší než na základní vzdělání a činí 1350 Kč. Nejvýznamnější položkou je školné, které se svou průměrnou výší 666 Kč na dítě a rok tvoří téměř polovinu úzkých výdajů, druhou polovinu tvoří ostatní výdaje na střední školu a vzdělání nedefinované stupněm, jehož význam je ve srovnání se základní školou nižší.

Pokračuje-li dítě ve studiu na vyšší nebo vysoké škole, náklady rodiny na vzdělání v úzkém pojetí se zvýší přibližně o 40 % a za jedno dítě se v průměru zaplatí cca 1100 Kč ročně, z toho školné činí v 811 Kč. Rozhodne-li se dítě pro pomaturitní nástavbové studium, přinese to naopak citelnou úsporu, protože ve srovnání se střední školou poklesnou úzce pojaté náklady na vzdělání o 57 % na průměrných 330 Kč ročně. Hlavním důvodem je nižší školné, které v průměru činí 283 Kč ročně.

Vzhledem k tomu, že pomaturitní nástavbové vzdělání a vyšší a vysokoškolské vzdělání se týká stejné věkové kategorie osob, data získaná z Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte neumožňují rozlišit související výdaje na dopravu, knihy, stravování a ubytování tak, aby se daly přiřadit k příslušným stupňům vzdělání. Pro věkovou kategorii nad 18 let se celkové průměrné náklady na vzdělání blíží 10 000 Kč ročně. Ve srovnání s výdaji středoškolské studium se v důsledku prodloužení dojezdové vzdálenosti do školy a bydlení na koleji zvýšila vydání za dopravu a za ubytování, při současném snížení vydání za knihy a učebnice a za stravování v jídelně.

---

¹³ Při hodnocení výdajů na vzdělání na druhém stupni základní školy jsou náklady dětí ve věku deset až čtrnáct let očištěny od nákladů, které se vztahují k prvnímu stupni základní školy a ke střední škole. Očištěné náklady na vzdělání v užším smyslu činí 1011 Kč a celkové náklady 4853 Kč.

¹⁴ Po očištění údajů tabulky 37 o výdaje, které se netýkají studentů na střední škole, činí výdaje na jednoho středoškoláka v úzkém pojetí 1350 Kč a celkové 7065 Kč.

2.4.4 Závěry

- Rovněž analýzy provedené na základě dat z mimořádného Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte dokládají, že příjmová situace rodiny se zhoršuje s rostoucím počtem dětí a chybějícím členem rodiny. Zřejmá je též závislost výdajů na děti na příjmech rodiny.
- Zkoumání zatížení rozpočtu domácností s jedním až třemi dětmi výdaji na děti potvrdilo, že výše konkrétních přímých nákladů na děti je podmíněna důležitostí potřeb a jejich nákladností a také tím, nakolik se na jejich úhradě podílí stát. Nejvíce rodiny s dětmi vydávají za potraviny, bydlení, rekreaci a kulturu, nejméně za zdraví, komunikaci a vzdělání.
- Hlavními diferencujícími faktory jsou počet a věk dětí. S počtem dětí výdaje v rodině absolutně rostou a zároveň klesají průměrné náklady na jedno dítě. Projevují se jednak úspory z rozsahu a jednak příjmové limity rodiny. Ještě větší vliv na vývoj celkových výdajů dítěte má jeho věk, i když nikoli sám o sobě, ale ve vztahu k potřebám, které jsou v daném věku uspokojovány. Při rozhodování o alokaci prostředků jsou respektovány potřeby dětí a potlačena rozpočtová omezení.
- Typ rodiny, resp. její neúplnost se ve výši výdajů na děti projevuje minimálně. Vzhledem k nižším příjmům tak představují náklady na děti v neúplných rodinách mnohem větší finanční zátěž. A potřeby dětí jsou uspokojovány na úkor potřeb dospělých.
- Analýza výdajů na vzdělání včetně výdajů souvisejících ukazuje, jak se mění finanční nákladnost jednotlivých stupňů vzdělání. Na tomto základě kvantifikované skokové zvýšení výdajů při vstupu dítěte do školy mateřské, základní, střední a vysoké, s výjimkou zahájení povinné školní docházky vždy v řádu 1000 Kč, výrazně ovlivňují výdajovou stránku finanční situace rodin s dětmi.

I. Analýza statistických údajů charakterizujících finanční situaci rodin s dětmi –

Druhá část

3. Analýza vybraných aspektů finanční situace rodin s dětmi

3.1 Možnosti rodin s dětmi financovat bydlení

Bydlení, jeho kvalita a dostupnost představují základní lidskou potřebu. Zajištění uspokojivé úrovně bydlení je jedním z předpokladů založení rodiny a jejího spokojeného života. Ve vztahu k finanční situaci rodin s dětmi se jedná o mimořádně nákladnou záležitost, mnohdy přesahující jejich možnosti. Bytovou situaci pomáhá řešit stát prostřednictvím programů a nástrojů podpory bydlení¹⁵. Tyto nástroje lze rozdělit do čtyř skupin. Domácnosti s vyššími příjmy, u nichž se předpokládá zejména orientace na vlastnické bydlení, jsou podporovány prostřednictvím daňových úlev a úrokových dotací spojených se splácením hypotečních a jiných úvěrů. Středně příjmovým rodinám jsou určeny nízkoúročené půjčky, zvýhodněné úvěry a dotace poskytované bytovým družstvům a dalším subjektům, které staví nájemní byty. Domácnosti s nižšími příjmy, jejichž možnosti finančně participovat na pořízení svého bydlení jsou omezeny, mohou využít obecního nájemního bydlení, existujícího nebo nově stavěného se státní dotací. Další pomoc při zajištění bydlení pro všechny tři výše uvedené skupiny domácností představuje státem podporované stavební spoření. Zvláštní pomoc (např. podporované bydlení) stát poskytuje osobám, které jsou silně znevýhodněny v přístupu k bydlení z důvodů špatné příjmové situace nebo které mají specifické potřeby v oblasti bydlení dané věkem, zdravotním stavem či nepříznivými životními okolnostmi.

3.1.1 Pořízení vlastnického bydlení

Orientační ceny bytů vycházejí z údajů, které Institut regionálních informací publikoval v listopadu 2006. Nejnižší a nejvyšší ceny standardních bytů na trhu jsou uvedeny v tabulce 41. Za standardní byt je považován byt družstevní nebo v osobním vlastnictví, I. kategorie, s podlahovou plochou 68 m², opotřeбенý z cca 40%.

---

¹⁵ Blíže viz Koncepce bytové politiky, Ministerstvo pro místní rozvoj 2005

Tabulka 41 Ceny bytů ve vybraných městech

Město	Nejnižší cena standardního bytu	Město	Nejvyšší cena standardního bytu
Most	289 673 Kč	Praha	2 399 000 Kč
Chomutov	314 024 Kč	Plzeň	1 341 032 Kč
Teplice	343 230 Kč	Beroun	1 300 744 Kč
Bruntál	381 690 Kč	Pardubice	1 276 050 Kč
Havířov	448 218 Kč	Zlín	1 230 000 Kč
Česká Lípa	505 054 Kč	Hradec Králové	1 227 018 Kč
Děčín	517 175 Kč	Mělník	1 221 038 Kč
Karviná	521 187 Kč	Kolín	1 212 039 Kč
Sokolov	538 859 Kč	Olomouc	1 172 318 Kč
Ostrava	542 467 Kč	Kladno	1 171 430 Kč

Zdroj: Institut regionálních informací

Jak je zřejmé z tabulky, ceny standardních bytů se v uvedených městech výrazně liší. Podstatné je, že na nákup nejlevnějšího bytu je potřebné mít k dispozici částky v řádu statisíců, ceny dražších bytů se pohybují v milionech. Pomineme-li pro rodiny s dětmi nepříliš běžnou situaci, že mají vlastní prostředky, za které mohou byt zakoupit, lze řešit potřebu peněz hypotečním úvěrem nebo např. stavebním spořením, kombinací naspořených finančních prostředků a úvěru.

Analýza možností rodin s dětmi financovat vlastnické bydlení se odvíjí od hodnocení jejich příjmů na základě Statistiky rodinných účtů, které je obsahem části 2.2.4. V následujících tabulkách jsou porovnány údaje o disponibilních příjmech dvou základních typů rodin s dětmi, tak jak je sumarizuje tabulka 21, s požadovaným minimálním příjmem, který domácnost musí mít, aby splnila podmínky instituce poskytující úvěr.

Požadovaný minimální příjem souvisí s objemem úvěru, délkou splatnosti a úrokovou sazbou, neboť to vše ovlivňuje výši požadovaných splátek. Finanční instituce propočítává schopnost splácet nejen v závislosti na výši příjmu, ale též na spotřebě rodiny. Proto se částky liší i v závislosti na složení rodiny. Podmínky úvěru a výši úroku dále ovlivňuje též podíl krytí zastavované nemovitosti úvěrem, tzn. skutečnost, zda je poskytován úvěr na 100 % nebo např. jen na 70 % odhadnuté hodnoty zastavované nemovitosti, či zda úvěr pokrývá nižší podíl nemovitosti, která může, ale nemusí být tou pořízovanou. Při vyšším krytí hodnoty zastavované nemovitosti úvěrem zpravidla bývá požadován vyšší úrok.

Prezentovány jsou příklady požadavků na minimální příjem domácnosti jedné z mnoha hypotéčních bank, která uveřejňuje orientační propočty na veřejně přístupných webových stránkách. Jsou uvažovány hypotéční úvěry ve výši 300 tisíc Kč, 500 tisíc Kč, 700 tisíc Kč, 1 milion Kč a 1,5 milionu Kč a lhůty splatnosti 5, 10, 15, 20, 25, 30 let. Úroková sazba činí 5% p.a.

Tabulka 42 Porovnání průměrných disponibilních měsíčních příjmů rodin s dětmi s minimálním příjmem požadovaným hypoteční bankou v Kč za měsíc k úvěru ve výši 300 tisíc Kč a úrokovou mírou 5 %

Typ rodiny	celkový počet členů rodiny	počet dospělých členů rodiny	z nich průměrně na domácnost ekonomicky aktivních členů	počet dětí	průměrný disponibilní měsíční příjem domácností v Kč	Minimální požadovaný příjem (v Kč) pro poskytnutí hypotečního úvěru ve výši 300 tis. Kč, 5% p.a., se splatností						
						5 let	10 let	15 let	20 let	25 let	30 let	
chudá rodina	neúplná	2	1	0,44	1	8466	13450	10341	9322	8821	8531	8344
		3	1	0,61	2	11796	16300	13191	12172	11671	11381	11194
		4	1	.	3	14719	18610	15501	14482	13981	13691	13504
	úplná	3	2	1,1	1	12156	16750	13641	12622	12121	11831	11644
		4	2	1,25	2	15144	18700	15591	14572	14071	13781	13594
		5	2	1,13	3	17930	21410	18301	17282	16781	16491	16304
průměrná rodina	neúplná	2	1	0,98	1	16362	13450	10341	9322	8821	8531	8344
		3	1	.	2	19651	16300	13191	12172	11671	11381	11194
		4	1	.	3	20196	18610	15501	14482	13981	13691	13504
	úplná	2	2	1	1	22773	16750	13641	12622	12121	11831	11644
		3	2	2	1	29886	16750	13641	12622	12121	11831	11644
		2	2	1,68	1	27615	16750	13641	12622	12121	11831	11644
		2	2	1	2	23208	18700	15591	14572	14071	13781	13594
		4	2	2	2	30992	18700	15591	14572	14071	13781	13594
		2	2	1,7	2	28724	18700	15591	14572	14071	13781	13594
		5	2	1,52	3	29175	21410	18301	17282	16781	16491	16304
Výše měsíční splátky v Kč						5661	3181	2372	1979	1753	1610	

Zdroj: ČSÚ, vlastní propočty

Z tabulky 42 je vidět, že zatímco úvěr ve výši 300 tisíc Kč některé z chudých rodin banka poskytne pouze při delších lhůtách splatnosti, všechny průměrné domácnosti příjmové podmínky banky pro poskytnutí úvěru vyhoví. Takovéto varianty jsou v tabulce podbarveny. V případě úvěrů na vyšší částky se jejich dostupnost snižuje, pochopitelně nejdříve pro chudé domácnosti. Se zvyšováním částky úvěru se podbarvené pole zmenšuje a „posouvá“ směrem k dlouhým dobám splatnosti. Názorně to dokumentují tabulky 43 až 46.

Tabulka 43 Porovnání průměrných disponibilních měsíčních příjmů rodin s dětmi s minimálním příjmem požadovaným hypoteční bankou v Kč za měsíc k úvěru ve výši 500 tisíc Kč a úrokovou mírou 5 %

Typ rodiny		celkový počet členů rodiny	počet dospělých členů rodiny	z nich průměrně na domácnost ekonomicky aktivních členů	počet dětí	průměrný disponibilní měsíční příjem domácností v Kč	Minimální požadovaný příjem (v Kč) pro poskytnutí hypotečního úvěru ve výši 500 tis. Kč, 5% p.a., se splatností						
								5 let	10 let	15 let	20 let	25 let	30 let
chudá rodina	neúplná	2	1	0,44	1	8466	18076	12897	11195	10363	9878	9568	
		3	1	0,61	2	11796	20926	15747	14045	13213	12728	12418	
		4	1	.	3	14719	23236	18057	16355	15523	15038	14728	
	úplná	3	2	1,1	1	12156	21376	16197	14495	13663	13178	12868	
		4	2	1,25	2	15144	23326	18147	16445	15613	15128	14818	
průměrná rodina	neúplná	5	2	1,13	3	17930	26036	20857	19155	18323	17838	17528	
		2	1	0,98	1	16362	18076	12897	11195	10363	9878	9568	
		3	1	.	2	19651	20926	15747	14045	13213	12728	12418	
	úplná	4	1	.	3	20196	23236	18057	16355	15523	15038	14728	
		3	2	1	1	22773	21376	16197	14495	13663	13178	12868	
			2	2	2	1	29886	21376	16197	14495	13663	13178	12868
			2	1,68	1	1	27615	21376	16197	14495	13663	13178	12868
		4	2	1	2	2	23208	23326	18147	16445	15613	15128	14818
			2	2	2	2	30992	23326	18147	16445	15613	15128	14818
			2	1,7	2	2	28724	23326	18147	16445	15613	15128	14818
			5	2	1,52	3	29175	26036	20857	19155	18323	17838	17528

Výše měsíční splátky v Kč	9435	5303	3953	3299	2922	2684
---------------------------	------	------	------	------	------	------

Zdroj: ČSÚ, vlastní propočty

Tabulka 44 Porovnání průměrných disponibilních měsíčních příjmů rodin s dětmi s minimálním příjmem požadovaným hypoteční bankou v Kč za měsíc k úvěru ve výši 700 tisíc Kč a úrokovou mírou 5 %

Typ rodiny		celkový počet členů rodiny	počet dospělých členů rodiny	z nich průměrně na domácnost ekonomicky aktivních členů	počet dětí	průměrný disponibilní měsíční příjem domácností v Kč	Minimální požadovaný příjem (v Kč) pro poskytnutí hypotečního úvěru ve výši 700 tis. Kč, 5% p.a., se splatností						
								5 let	10 let	15 let	20 let	25 let	30 let
chudá rodina	neúplná	2	1	0,44	1	8466	22703	15453	13070	11905	11228	10790	
		3	1	0,61	2	11796	25553	18303	15920	14755	14078	13640	
		4	1	.	3	14719	27863	20613	18230	17065	16388	15950	
	úplná	3	2	1,1	1	12156	26003	18753	16370	15205	14528	14090	
		4	2	1,25	2	15144	27953	20703	18320	17155	16478	16040	
průměrná rodina	neúplná	5	2	1,13	3	17930	30663	23413	21030	19865	19188	18750	
		2	1	0,98	1	16362	22703	15453	13070	11905	11228	10790	
		3	1	.	2	19651	25553	18303	15920	14755	14078	13640	
	úplná	4	1	.	3	20196	27863	20613	18230	17065	16388	15950	
		3	2	1	1	22773	26003	18753	16370	15205	14528	14090	
			2	2	2	1	29886	26003	18753	16370	15205	14528	14090
			2	1,68	1	1	27615	26003	18753	16370	15205	14528	14090
		4	2	1	2	2	23208	27953	20703	18320	17155	16478	16040
			2	2	2	2	30992	27953	20703	18320	17155	16478	16040
			2	1,7	2	2	28724	27953	20703	18320	17155	16478	16040
			5	2	1,52	3	29175	30663	23413	21030	19865	19188	18750

Výše měsíční splátky v Kč	13209	7424	5535	4619	4092	3757
---------------------------	-------	------	------	------	------	------

Zdroj: ČSÚ, vlastní propočty

Tabulka 45 Porovnání průměrných disponibilních měsíčních příjmů rodin s dětmi s minimálním příjmem požadovaným hypoteční bankou v Kč za měsíc k úvěru ve výši 1 milion Kč a úrokovou mírou 5 %

Typ rodiny	celkový počet členů rodiny	počet dospělých členů rodiny	z nich průměrně na domácnost ekonomicky aktivních členů	počet dětí	průměrný disponibilní měsíční příjem domácností v Kč	Minimální požadovaný příjem (v Kč) pro poskytnutí hypotečního úvěru ve výši 1 mil. Kč, 5% p.a., se splatností							
						5 let	10 let	15 let	20 let	25 let	30 let		
chudá rodina	neúplná	2	1	0,44	1	8466	29734	19381	15984	14326	13362	12745	
		3	1	0,61	2	11796	32584	22231	18834	17176	16212	15595	
		4	1	.	3	14719	34894	24541	21144	19486	18522	17905	
	úplná	3	2	1,1	1	12156	33034	22681	19284	17626	16662	16045	
		4	2	1,25	2	15144	34984	24631	21234	19576	18612	17995	
		5	2	1,13	3	17930	37694	27341	23944	22286	21322	20705	
průměrná rodina	neúplná	2	1	0,98	1	16362	29734	19381	15984	14326	13362	12745	
		3	1	.	2	19651	32584	22231	18834	17176	16212	15595	
		4	1	.	3	20196	34894	24541	21144	19486	18522	17905	
	úplná	3	2	1	1	22773	33034	22681	19284	17626	16662	16045	
			2	2	1	29886	33034	22681	19284	17626	16662	16045	
			2	1,68	1	27615	33034	22681	19284	17626	16662	16045	
		4	2	1	2	23208	34984	24631	21234	19576	18612	17995	
			2	2	2	30992	34984	24631	21234	19576	18612	17995	
			2	1,7	2	28724	34984	24631	21234	19576	18612	17995	
		5	2	1,52	3	29175	37694	27341	23944	22286	21322	20705	
		Výše měsíční splátky v Kč						18871	10606	7907	6599	5845	5368

Zdroj: ČSÚ, vlastní propočty

Tabulka 46 Porovnání průměrných disponibilních měsíčních příjmů rodin s dětmi s minimálním příjmem požadovaným hypoteční bankou v Kč za měsíc k úvěru ve výši 1,5 milionu Kč a úrokovou mírou 5 %

Typ rodiny	celkový počet členů rodiny	počet dospělých členů rodiny	z nich průměrně na domácnost ekonomicky aktivních členů	počet dětí	průměrný disponibilní měsíční příjem domácností v Kč	Minimální požadovaný příjem (v Kč) pro poskytnutí hypotečního úvěru ve výši 1,5 mil. Kč, 5% p.a., se splatností							
						5 let	10 let	15 let	20 let	25 let	30 let		
chudá rodina	neúplná	2	1	0,44	1	8466	41528	26010	20927	18451	17016	16100	
		3	1	0,61	2	11796	44378	28860	23777	21301	19866	18950	
		4	1	.	3	14719	46688	31170	26087	23611	22176	21260	
	úplná	3	2	1,1	1	12156	44828	29310	24227	21751	20316	19400	
		4	2	1,25	2	15144	46778	31260	26177	23701	22266	21350	
		5	2	1,13	3	17930	49488	33970	28887	26411	24976	24060	
průměrná rodina	neúplná	2	1	0,98	1	16362	41528	26010	20927	18451	17016	16100	
		3	1	.	2	19651	44378	28860	23777	21301	19866	18950	
		4	1	.	3	20196	46688	31170	26087	23611	22176	21260	
	úplná	3	2	1	1	22773	44828	29310	24227	21751	20316	19400	
			2	2	1	29886	44828	29310	24227	21751	20316	19400	
			2	1,68	1	27615	44828	29310	24227	21751	20316	19400	
		4	2	1	2	23208	46778	31260	26177	23701	22266	21350	
			2	2	2	30992	46778	31260	26177	23701	22266	21350	
			2	1,7	2	28724	46778	31260	26177	23701	22266	21350	
		5	2	1,52	3	29175	49488	33970	28887	26411	24976	24060	
		Výše měsíční splátky v Kč						28306	15909	11861	9899	8768	8052

Zdroj: ČSÚ, vlastní propočty

Z porovnání disponibilních příjmů rodin s požadovaným minimálním příjmem, které domácnost musí mít, aby jí banka poskytla hypoteční úvěr s úrokem 5 %, vyplývá, že úplné rodiny s dětmi s průměrnými příjmy mohou dosáhnout na úvěr ve výši 1 milion

při splatnostech 10 let a většina těchto rodin je - při splatnosti 20 let - schopna splácet i úvěr ve výši 1,5 milionu. V případě úvěru do 700 tisíc toto platí také pro průměrné neúplné rodiny. Poněkud překvapí zjištění, že i některé chudé rodiny s dětmi (tj. s příjmem do 1,4násobku životního minima) vyhoví příjmovým požadavkům banky na poskytnutí hypotečního úvěru s úrokem 5 %, i když v zásadě jen ve výši omezené 300 tisíci a 10 a více letou splatností. Vyšší a krátkodobější úvěry chudé rodiny nejsou schopny splácet a banka jim je ani neposkytne. Nicméně existuje typ chudé rodiny, která by si teoreticky mohla vzít úvěr ve výši 500 tisíc se splatností 20 let (úplná rodina s vyšším počtem ekonomicky aktivních členů).

Dostupnost úvěru závisí nejen na samotném objemu úvěru, ale i na úrokové míře. Pokud bychom uvažovali hypoteční úvěry ve stejné výši a se stejnými lhůtami splatnosti, ale úroková sazba by činila jen 3% p.a., potom podmínce bank na minimální příjem vyhoví více rodin. Na příkladu úvěrů o výši 300 tisíc Kč a 500 tisíc Kč je vidět, že pokles úroku míry zvyšuje dostupnost úvěru pro širší okruh rodin s dětmi, neboť více rodin s minimálními příjmy splní příjmovou podmínku banky. Ve srovnání s úvěrem úročeným 5 % je měsíční splátka úvěru nižší a tudíž méně zatíží rozpočet rodiny .

Tabulka 47 Porovnání průměrných disponibilních měsíčních příjmů rodin s dětmi s minimálním příjmem požadovaným hypoteční bankou v Kč za měsíc k úvěru ve výši 300 tisíc Kč a úrokové míře 3 %

Typ rodiny	celkový počet členů rodiny	počet dospělých členů rodiny	z nich průměrně na domácnost ekonomicky aktivních členů	počet dětí	průměrný disponibilní měsíční příjem domácnosti v Kč	Minimální požadovaný příjem (v Kč) pro poskytnutí hypotečního úvěru ve výši 300 tis. Kč, 3% p.a., se splatností						
						5 let	10 let	15 let	20 let	25 let	30 let	
chudá rodina	neúplná	2	1	0,44	1	8466	13115	9994	8957	8442	8136	7934
		3	1	0,61	2	11796	15965	12844	11807	11292	10986	10784
		4	1	.	3	14719	18275	15154	14117	13602	13296	13094
	úplná	3	2	1,1	1	12156	16415	13294	12257	11742	11436	11234
		4	2	1,25	2	15144	18365	15244	14207	13692	13386	13184
		5	2	1,13	3	17930	21075	17954	16917	16402	16096	15894
průměrná rodina	neúplná	2	1	0,98	1	16362	13115	9994	8957	8442	8136	7934
		3	1	.	2	19651	15965	12844	11807	11292	10986	10784
		4	1	.	3	20196	18275	15154	14117	13602	13296	13094
	úplná	2	2	1	1	22773	16415	13294	12257	11742	11436	11234
		3	2	2	1	29886	16415	13294	12257	11742	11436	11234
		2	2	1,68	1	27615	16415	13294	12257	11742	11436	11234
		2	2	1	2	23208	18365	15244	14207	13692	13386	13184
		4	2	2	2	30992	18365	15244	14207	13692	13386	13184
		2	2	1,7	2	28724	18365	15244	14207	13692	13386	13184
		5	2	1,52	3	29175	21075	17954	16917	16402	16096	15894
Výše měsíční splátky v Kč						5390	2896	2071	1663	1422	1264	

Zdroj: ČSÚ, vlastní propočty

Tabulka 48 Porovnání průměrných disponibilních měsíčních příjmů rodin s dětmi s minimálním příjmem požadovaným hypoteční bankou v Kč za měsíc k úvěru ve výši 500 tisíc Kč a úrokové míře 3 %

Typ rodiny		celkový počet členů rodiny	počet dospělých členů rodiny	z nich průměrně na domácnost ekonomicky aktivních členů	počet dětí	průměrný disponibilní měsíční příjem domácností v Kč	Minimální požadovaný příjem (v Kč) pro poskytnutí hypotečního úvěru ve výši 500 tis. Kč, 3% p.a., se splatností																																																																																																										
						<table border="1"> <thead> <tr> <th>5 let</th> <th>10 let</th> <th>15 let</th> <th>20 let</th> <th>25 let</th> <th>30 let</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>17520</td><td>12318</td><td>10519</td><td>9731</td><td>9221</td><td>8885</td></tr> <tr><td>20370</td><td>15168</td><td>13440</td><td>12581</td><td>12071</td><td>11735</td></tr> <tr><td>22680</td><td>17478</td><td>15750</td><td>14891</td><td>14381</td><td>14045</td></tr> <tr><td>20820</td><td>15618</td><td>13890</td><td>13031</td><td>12521</td><td>12185</td></tr> <tr><td>22770</td><td>17568</td><td>15840</td><td>14981</td><td>14471</td><td>14135</td></tr> <tr><td>25480</td><td>20278</td><td>18550</td><td>17691</td><td>17181</td><td>16845</td></tr> <tr><td>17520</td><td>12318</td><td>10519</td><td>9731</td><td>9221</td><td>8885</td></tr> <tr><td>20370</td><td>15168</td><td>13440</td><td>12581</td><td>12071</td><td>11735</td></tr> <tr><td>22680</td><td>17478</td><td>15750</td><td>14891</td><td>14381</td><td>14045</td></tr> <tr><td>20820</td><td>15618</td><td>13890</td><td>13031</td><td>12521</td><td>12185</td></tr> <tr><td>20820</td><td>15618</td><td>13890</td><td>13031</td><td>12521</td><td>12185</td></tr> <tr><td>20820</td><td>15618</td><td>13890</td><td>13031</td><td>12521</td><td>12185</td></tr> <tr><td>22770</td><td>17568</td><td>15840</td><td>14981</td><td>14471</td><td>14135</td></tr> <tr><td>22770</td><td>17568</td><td>15840</td><td>14981</td><td>14471</td><td>14135</td></tr> <tr><td>22770</td><td>17568</td><td>15840</td><td>14981</td><td>14471</td><td>14135</td></tr> <tr><td>25480</td><td>20278</td><td>18550</td><td>17691</td><td>17181</td><td>16845</td></tr> </tbody> </table>						5 let	10 let	15 let	20 let	25 let	30 let	17520	12318	10519	9731	9221	8885	20370	15168	13440	12581	12071	11735	22680	17478	15750	14891	14381	14045	20820	15618	13890	13031	12521	12185	22770	17568	15840	14981	14471	14135	25480	20278	18550	17691	17181	16845	17520	12318	10519	9731	9221	8885	20370	15168	13440	12581	12071	11735	22680	17478	15750	14891	14381	14045	20820	15618	13890	13031	12521	12185	20820	15618	13890	13031	12521	12185	20820	15618	13890	13031	12521	12185	22770	17568	15840	14981	14471	14135	22770	17568	15840	14981	14471	14135	22770	17568	15840	14981	14471	14135	25480	20278	18550	17691	17181	16845
5 let	10 let	15 let	20 let	25 let	30 let																																																																																																												
17520	12318	10519	9731	9221	8885																																																																																																												
20370	15168	13440	12581	12071	11735																																																																																																												
22680	17478	15750	14891	14381	14045																																																																																																												
20820	15618	13890	13031	12521	12185																																																																																																												
22770	17568	15840	14981	14471	14135																																																																																																												
25480	20278	18550	17691	17181	16845																																																																																																												
17520	12318	10519	9731	9221	8885																																																																																																												
20370	15168	13440	12581	12071	11735																																																																																																												
22680	17478	15750	14891	14381	14045																																																																																																												
20820	15618	13890	13031	12521	12185																																																																																																												
20820	15618	13890	13031	12521	12185																																																																																																												
20820	15618	13890	13031	12521	12185																																																																																																												
22770	17568	15840	14981	14471	14135																																																																																																												
22770	17568	15840	14981	14471	14135																																																																																																												
22770	17568	15840	14981	14471	14135																																																																																																												
25480	20278	18550	17691	17181	16845																																																																																																												
chudá rodina	neúplná	2	1	0,44	1	8466																																																																																																											
		3	1	0,61	2	11796																																																																																																											
		4	1	.	3	14719																																																																																																											
	úplná	3	2	1,1	1	12156																																																																																																											
		4	2	1,25	2	15144																																																																																																											
		5	2	1,13	3	17930																																																																																																											
průměrná rodina	neúplná	2	1	0,98	1	16362																																																																																																											
		3	1	.	2	19651																																																																																																											
		4	1	.	3	20196																																																																																																											
	úplná	2	2	1	1	22773																																																																																																											
		3	2	2	1	29886																																																																																																											
			2	1,68	1	27615																																																																																																											
			2	1	2	23208																																																																																																											
		4	2	2	2	30992																																																																																																											
			2	1,7	2	28724																																																																																																											
		5	2	1,52	3	29175																																																																																																											
Výše měsíční splátky v Kč							8984	4828	3452	2772	2371	2108																																																																																																					

Zdroj: ČSÚ, vlastní propočty

K možnosti využít k pořízení bytu nebo domu hypoteční úvěr lze dodat, že existují i banky, které nabízejí úvěr bez doložení výše příjmů. Rozsah takového úvěru je omezen např. do 50 % hodnoty zastavované nemovitosti a omezena je i maximální výše úvěru.

Jestliže banky z důvodu nedostatečného příjmu odmítají rodině půjčit na koupi nemovitosti, může být pro některé z nich cestou, jak získat vlastnické bydlení, nižší úvěr na stavbu svépomocí, který některé banky také poskytují. V neposlední řadě lze drobnější hypoteční úvěry použít na opravy, modernizace a rekonstrukce staršího bytu nebo domu. V úvahu také přichází i pořízení družstevního bydlení, resp. nákup členského podílu v bytovém družstvu.

3.1.2 Nájemní bydlení

Nedisponuje-li rodina vlastními finančními prostředky na nákup bytu nebo domu a nesplní-li úvěrové podmínky banky, může bydlet v nájemním bytě. Analýza možností rodin s dětmi financovat nájemní bydlení, resp. hradit náklady na bydlení je založena rovněž na Statistice rodinných účtů. Výsledky zjištěné při zkoumání vývoje struktury výdajů domácností s dětmi v části 2.2.2 a 2.2.3 dokládají dlouhodobý trend růstu výdajů na bydlení v absolutním vyjádření a spíše stabilní nebo mírně rostoucí trend v relativním vyjádření, a to u všech typů rodin s dětmi. Absolutní a relativní spotřební výdaje na bydlení různých typů rodin v roce 2005 jsou uvedeny v tabulce 49. Na základě hodnot v ní uvedených lze konstatovat, že z rodin zahrnutých do analýzy nejvyšší absolutní částky na bydlení vydávají neúplné čisté rodiny s jedním dítětem, nejnižší absolutní částky úplné čisté rodiny se třemi dětmi, následovány

domácnostmi s dětmi a s minimálními příjmy. V relativním vyjádření vydávají nejvíce neúplné čisté rodiny s minimálním příjmem s jedním nebo dvěma dětmi, u nichž podíl výdajů na bydlení činí 30 až 34 % celkových spotřebních vydání. Naopak nejnižší, cca 14 % podíl mají úplné čisté rodiny s 1 až 3 dětmi.

Tabulka 49 Průměrná roční vydání rodin s dětmi na bydlení v roce 2005, v Kč a %

Typ rodiny	Spotřební vydání na bydlení v Kč	Podíl na celkových spotřebních vydáních v %
Domácnost s dětmi celkem	13642	14,9
Domácnost s dětmi a minimálními příjmy	11568	25,2
Úplné čisté rodiny celkem	12973	14,2
Úplné čisté rodiny s 1 dítětem	15365	13,9
Úplné čisté rodiny se 2 dětmi	12408	14,4
Úplné čisté rodiny s 3 dětmi	9801	14,0
Neúplné čisté rodiny celkem	18093	20,9
Neúplné čisté rodiny s 1 dítětem	20952	21,3
Neúplné čisté rodiny s minimálním příjmem	15030	31,3
Neúplné čisté rodiny s min příjmem a 1 dítětem	17405	34,3
Neúplné čisté rodiny s min příjmem a 2 dětmi	13812	29,3

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Tabulky 50 a 51 podrobněji charakterizují výši a strukturu výdajů na bydlení průměrných rodin s dětmi a rodin s dětmi s minimálními příjmy v členění podle právního důvodu užívání bytu, tedy podle toho, zda bydlí v nájemním nebo družstevním bytě nebo ve vlastním rodinném domě. Nejvyšší podíl v nákladech na bydlení tvoří položka elektrická a tepelná energie, plyn a paliva (od 43,2 % u průměrných rodin s dětmi bydlících v nájemním bytě do 83,2 % u chudých rodin s dětmi bydlících ve vlastním rodinném domku), následována nájemným, které u obou typů rodin s dětmi bydlících v nájemním bytě činí shodných 37 %. (Statistika rodinných účtů nerozlišuje mezi regulovaným a tržním nájemným.) Třetí nejvyšší složku výdajů za bydlení představují se svými 10,4 % až 14,4 % vodné a stočné a ostatní služby související s bydlením.

Tabulka 50 Spotřební vydání rodin s dětmi na bydlení podle druhu bytu v roce 2005 – rodiny zaměstnanců a rodiny s minimálními příjmy, průměry na osobu v Kč za rok

	Domácnosti zaměstnanců s dětmi						Domácnosti a dětmi a s minimálními příjmy					
	nájemní byt		družstevní byt		ve vlastním RD		nájemní byt		družstevní byt		ve vlastním RD	
	Kč	%	Kč	%	Kč	%	Kč	%	Kč	%	Kč	%
Spotřební vydání (CZ-COICOP)	83 446	100,0	79 127	100,0	73 461	100,0	45 755	100,0	46 822	100,0	43 974	100,0
04 Bydlení, voda, energie, paliva	16 871	20,2	14 674	18,5	10 493	14,3	14 395	31,5	13 147	28,1	8 096	18,4
04.1 Nájemné z bytu	6 240	37,0	4 472	30,5	13	0,1	5 328	37,0	3 869	29,4	0	0,0
04.3 Běžná údržba a drobné opravy bytu	953	5,6	873	5,9	2 069	19,7	117	0,8	212	1,6	386	4,8
04.4 Dodávka vody a ostatní služby	2 382	14,1	1 936	13,2	1 093	10,4	2 008	14,0	1 895	14,4	973	12,0
04.5 Elektrická a tepelná energie, plyn, paliva	7 296	43,2	7 393	50,4	7 318	69,7	6 941	48,2	7 171	54,5	6 737	83,2

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Tabulka 51 Celkové výdaje rodin s dětmi na bydlení v roce 2005 podle druhu bytu – rodiny zaměstnanců a rodiny s minimálními příjmy, průměry na domácnost v Kč a % za rok a měsíc

	Domácnosti zaměstnanců s dětmi						Domácnosti zaměstnanců s dětmi a s minimálními příjmy					
	nájemní byt		družstevní byt		ve vlastním RD		nájemní byt		družstevní byt		ve vlastním RD	
	Kč	%	Kč	%	Kč	%	Kč	%	Kč	%	Kč	%
VDÁNÍ NA BYDLENÍ CELKEM (roční)												
Čistá roční peněžní vydání celkem	297 364	100,0	293 607	100,0	294 969	100,0	146 622	100,0	157 925	100,0	166 423	100,0
Výdaje spojené s bydlením celkem	68 445	23,0	67 754	23,1	58 490	19,8	46 956	32,0	43 874	27,8	30 252	18,2
Bydlení, voda, energie, paliva	56 893	19,1	50 429	17,2	38 379	13,0	45 142	30,8	43 814	27,7	30 140	18,1
Pořízení a rekonstrukce domu/bytu	11 552	3,9	17 325	5,9	20 111	6,8	1 814	1,2	60	0,0	112	0,1
Výrobky pro stavbu/rekonstrukci	1 956	0,7	1 562	0,5	5 908	2,0	0	0,0	0	0,0	112	0,1
Služby pro stavbu/rekonstrukci	1 581	0,5	2 909	1,0	4 969	1,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Koupě nemovitosti (domu, bytu)	8 016	2,7	12 854	4,4	9 234	3,1	1 814	1,2	60	0,0	0	0,0
ZÁKLADNÍ VYDÁNÍ NA BYDLENÍ (měsíční)												
Bydlení, voda, energie, paliva	4 741	100,0	4 202	100,0	3 198	100,0	3 762	100,0	3 651	100,0	2 512	100,0
Nájemné z bytu	1 753	37,0	1 281	30,5	4	0,1	1 392	37,0	1 075	29,4	0	0,0
Běžná údržba a drobné opravy bytu	268	5,7	250	5,9	631	19,7	31	0,8	59	1,6	120	4,8
Výrobky pro běžnou údržbu bytu	165	3,5	166	4,0	438	13,7	25	0,7	48	1,3	96	3,8
Služby pro běžnou údržbu bytu	103	2,2	84	2,0	193	6,0	6	0,2	11	0,3	24	1,0
Dodávky vody a ostatní služby	669	14,1	555	13,2	333	10,4	525	14,0	526	14,4	302	12,0
Vodné a stočné	385	8,1	323	7,7	221	6,9	327	8,7	328	9,0	201	8,0
Sběr pevných odpadů	129	2,7	118	2,8	103	3,2	92	2,4	107	2,9	99	3,9
Ostatní související služby	155	3,3	114	2,7	9	0,3	105	2,8	92	2,5	1	0,0
Energie, plyn, paliva	2 050	43,2	2 117	50,4	2 230	69,7	1 814	48,2	1 991	54,5	2 090	83,2
Elektrická energie	788	16,6	700	16,7	1 121	35,1	637	16,9	675	18,5	1 071	42,6
Plynná paliva	344	7,3	145	3,5	903	28,2	296	7,9	194	5,3	884	35,2
Plyn ze sítě	340	7,2	140	3,3	888	27,8	292	7,8	194	5,3	873	34,8
Plyn v bombách	3	0,1	4	0,1	16	0,5	4	0,1	0	0,0	11	0,4

Kapalná paliva	0	0,0	0	0,0	4	0,1	0	0,0	0	0,0	1	0,0
Tuhá paliva	18	0,4	11	0,3	194	6,1	9	0,2	9	0,2	121	4,8
Tepelná energie	901	19,0	1 261	30,0	7	0,2	872	23,2	1 114	30,5	13	0,5

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

Při analýze a interpretaci výsledků založených na Statistice rodinných účtů je třeba mít stále na paměti, že vznikly zpracováním dat získaných z výběrového šetření, navíc omezeného rozsahu. To znamená, že všechny publikované údaje jsou v podstatě odhady zatížené určitou chybou a nikoli přesná čísla. Ošidnost úvah vycházejících z průměrných hodnot názorně ilustrují následující tabulky, které udávají výše nájemného ve vybraných městech. Data o nejnižším a nejvyšším tržním nájemném a regulovaném nájemném standardního bytu publikoval Institut regionálních informací v listopadu 2006. Za standardní byt je považován byt družstevní nebo v osobním vlastnictví, I. kategorie, s podlahovou plochou 68 m², opotřeбенý z cca 40%.

Tabulka 52 Tržní nájemné ve vybraných městech

Nejvyšší tržní nájemné			Nejnižší tržní nájemné		
Město	Nájemné v Kč/m ²	Nájemné standardního bytu v Kč	Město	Nájemné v Kč/m ²	Nájemné standardního bytu v Kč
Praha	138	9 384	Most	38	2 584
Brno	112	7 616	Chomutov	38	2 584
Beroun	107	7 276	Teplice	41	2 788
Kolín	98	6 664	Bruntál	44	2 992
Kladno	98	6 664	Haviřov	49	3 332
Mělník	96	6 528	Karviná	51	3 468
Zlín	95	6 460	Děčín	52	3 536
Benešov	94	6 392	Česká Lípa	53	3 604
Mladá Boleslav	92	6 256	Ústí nad Labem	55	3 740
Karlovy Vary	92	6 256	Ostrava	57	3 876

Zdroj: Institut regionálních informací

Tabulka 53 Regulované nájemné ve vybraných městech

Nejvyšší regulované nájemné			Nejnižší regulované nájemné		
Město	Nájemné v Kč/m ²	Nájemné standardního bytu v Kč	Město	Nájemné v Kč/m ²	Nájemné standardního bytu v Kč
Praha	37	2 521	Česká Lípa	13	883
Brno	27	1 865	Bruntál	13	901
Olomouc	26	1 744	Most	14	963
Plzeň	26	1 743	Chomutov	15	1 028
Ostrava	25	1 684	Příbram	15	1 034
Pardubice	20	1 387	Semily	15	1 036
Opava	20	1 384	Kutná Hora	16	1 062
Hradec Králové	20	1 384	Cheb	16	1 075
České Budějovice	20	1 384	Třebíč	16	1 085
Zlín	20	1 337	Karviná	16	1 095

Zdroj: Institut regionálních informací

Hodnocení zátěže domácností výdaji na bydlení v nájemních bytech vychází z tabulek 54 a 55. V nich jsou porovnány údaje o disponibilních příjmech vybraných typů rodin s dětmi, tak jak je v části 2.2.4 sumarizuje tabulka 21, s náklady těchto rodin na bydlení. Pro výpočet zátěže domácností výdaji na bydlení jsou užitá průměrná data získaná ze Statistiky rodinných účtů. Vypovídací hodnotu údajů

tabulky 54 zkrsluje skutečnost, že se jedná pouze o skutečná spotřební vydání, v nichž je spotřeba domácností bydlících ve vlastním bytě nebo domě poněkud podhodnocena, neboť rodinné účty neužívají žádný odhad „imputovaného nájemného“. Celkové průměrné výdaje domácností na bydlení jsou „rozředěny“ nulovými výdaji vlastníků na nájemné. Hlavním nedostatkem výdajů za bydlení ze Statistiky rodinných účtů je nereprezentativní zastoupení jednotlivých typů domácností z hlediska druhu bydlení (právního důvodu užívání bytu), čímž zmíněné „ředění“ neodpovídá realitě. Tento problém se pokouší odstranit konstrukce výdajů na bydlení použitá v tabulce 55. Zde se odvíjí výpočet zatížení rodinného rozpočtu náklady na bydlení pouze od výdajů rodin užívajících nájemní byt. Vzhledem k rozsahu šetření však tyto nejsou k dispozici v požadovaném členění podle počtu členů rodiny a jejich ekonomické aktivity.

Tabulka 54 Porovnání průměrných disponibilních měsíčních příjmů rodin s dětmi s výdaji na bydlení ve všech formách bydlení

Typ rodiny	Celkový počet členů rodiny	Počet dospělých členů rodiny	z nich ekonomicky aktivních členů	Počet dětí	Průměrný disponibilní měsíční příjem rodiny v Kč	Průměrné výdaje rodiny na bydlení		
						v Kč	% podíl na disponibilním příjmu	
Chudá rodina	neúplná	2	1	0,44	1	8466	2901	34,3
		3	1	0,61	2	11796	3453	29,3
		4	1	.	3	14719	.	.
	úplná	3	2	1,1	1	12156	2889	23,8
		4	2	1,25	2	15144	3135	20,7
		5	2	1,13	3	17930	3631	20,3
Průměrná rodina	neúplná	2	1	0,98	1	16362	3492	21,3
		3	1	.	2	19651	.	.
		4	1	.	3	20196	.	.
	úplná	3	2	1	1	22773	3437	15,1
			2	2	1	29886	4028	13,5
			2	1,68	1	27615	3841	13,9
		4	2	1	2	23208	3865	16,7
			2	2	2	30992	4248	13,7
			2	1,7	2	28724	4136	14,4
			5	2	1,52	3	29175	4084

Zdroj: ČSÚ, vlastní propočty

Poznámka: U těch typů rodin, kde byl průměrný disponibilní měsíční příjem založen na expertním odhadu, nejsou průměrné výdaje na bydlení uváděny.

Tabulka 55 Porovnání průměrných disponibilních měsíčních příjmů rodin s dětmi s výdaji na bydlení v nájemních bytech

Typ rodiny	Celkový počet členů rodiny	Počet dospělých členů rodiny	z nich ekonomicky aktivních členů	Počet dětí	Průměrný disponibilní měsíční příjem rodiny v Kč	Průměrné výdaje rodiny na bydlení v nájemním bytě		
						v Kč	% podíl na disponibilním příjmu	
Chudá rodina	neúplná	2	1	0,44	1	8466	3762	44,4
		3	1	0,61	2	11796		31,9
		4	1	.	3	14719		25,6
	úplná	3	2	1,1	1	12156		30,9
		4	2	1,25	2	15144		24,8
		5	2	1,13	3	17930		21,0
Průměrná rodina	neúplná	2	1	0,98	1	16362	4741	29,0
		3	1	.	2	19651		24,1
		4	1	.	3	20196		23,5
	úplná	3	2	1	1	22773		20,8
			2	2	1	29886		15,9
			2	1,68	1	27615		17,2
		4	2	1	2	23208		20,4
			2	2	2	30992		15,3
			2	1,7	2	28724		16,5
		5	2	1,52	3	29175		16,3

Zdroj: ČSÚ, vlastní propočty

Výdajové možnosti rodin s dětmi obecně jsou ovlivněny výší příjmů a složením domácnosti. Tabulky 54 a 55 dokládají, že totéž platí ve vztahu k bydlení. Nejlépe jsou na tom úplné rodiny s jedním nebo dvěma dětmi, kde oba rodiče pracují. Tyto rodiny vynakládají na bydlení relativně nejméně. Naopak nejvyššímu zatížení náklady na bydlení čelí neúplné rodiny s minimálními příjmy, úplné rodiny s minimálními příjmy s jedním aktivním členem a jedním dítětem a neúplné rodiny s průměrným příjmem a jedním dítětem. „Propočtené“ výdaje těchto rodin na bydlení v nájemním bytě převyšují nebo se blíží 30 % jejich disponibilního příjmu. Tyto rodiny se nacházejí v situaci, která je nad jejich finanční možnosti a kterou nejsou schopny bez pomoci vyřešit. Za sociálně únosné náklady na bydlení jsou v sociálním dávkovém systému považovány výdaje nepřekračující 30 % příjmu. Podíl výdajů za přiměřené bydlení na rozhodném příjmu rodiny vyšší než 30 % (v Praze 35 %) je v systému státní sociální podpory stanoven jako hranice pro nárok na příspěvek na bydlení.¹⁶

¹⁶ Jedná se o právní úpravu účinnou od 1. ledna 2007. Přiměřenost bydlení je posuzována na základě normativních nákladů na bydlení, které jsou stanoveny podle velikosti obce a počtu členů domácnosti.

3.1.3 Podpora bydlení za strany státu

Státní intervence při zajištění bydlení má podobu nabídky dostupného bydlení zejména pro ty, jejichž přístup k (adekvátnímu) bydlení je určitým způsobem omezen, dále pak sociálních dávek, z nichž nejvýznamnější je již zmínění příspěvek na bydlení ze státní sociální podpory, a rovněž sociálních služeb, které poskytují ubytování specifickým skupinám osob. Jedincům a rodinám, které si nemohou pořídit vlastní bydlení ani nemají přístup k nájemnímu bydlení, může pomoci řešit bytovou situaci některá z forem podpory bytové výstavby. Některé ze státních podpor může při výstavbě nájemních bytů využít obec, jiné jsou určeny na podporu výstavby družstevních bytů nebo přímo občanům.

Programy podpory bydlení ze strany státu poskytované prostřednictvím Ministerstva pro místní rozvoj a Státního fondu rozvoje bydlení lze rozdělit do tří okruhů z hlediska cílových skupin, kterými jsou:

- osoby mladší 36 let,
- osoby s nízkým příjmem,
- osoby znevýhodněné v přístupu k bydlení.

Konkrétními nástroji zvýšení dostupnosti vlastního bydlení mladým lidem v roce 2006 jsou zvýhodněný úvěr do výše 200 tisíc Kč na byt nebo dům postavený s pomocí tohoto úvěru, úrokové dotace po dobu až deseti let ve výši až 4 procentní body k hypotéčnímu úvěru do výše 800 tisíc Kč na pořízení bytu nebo do výše 1500 tisíc Kč na pořízení domu. Mladí manželé nebo osoby trvale pečující o dítě mohou využít k financování výstavby bytu, koupě bytu nebo úhrady bytovému družstvu úvěr v maximální výši 300 tisíc Kč s úrokem 2 % a se splatností 20 let. Tento nástroj je explicitně pro-rodinně orientován. Pokud je byt pořizován výstavbou, je v případě narození dítěte v době po uzavření úvěrové smlouvy nesplacená část jistiny úvěru snížena o 30000 Kč za každé narozené nebo osvojené dítě. Mladým rodinám – manželům nebo jednotlivcům vychovávajícím dítě, kteří chtějí modernizovat byt ve vlastnictví nebo družstevní byt, je určen úvěr ve výši do 150 tisíc Kč s úrokem 2 % a splatností do 10 let.

Na osoby s nízkým příjmem je zaměřena podpora výstavby nájemních bytů ve vlastnictví obcí. Dotace činí maximálně 550 tisíc Kč na jeden byt nebo 630 tisíc Kč, když se buduje technická infrastruktura. Podlahová plocha bytů a výše nájemného jsou limitovány. Byty lze pronajmout pouze příjmově vymezeným osobám, což jsou buď samostatně žijící osoby, jejichž průměrný měsíční příjem v předchozím roce nepřesáhl 0,8násobek průměrné měsíční mzdy nebo vícečlenné domácnosti s celkovým průměrným měsíčním příjmem pod 1,5násobek průměrné měsíční mzdy.

Program podpory výstavby podporovaných bytů pro osoby, které mají ztížený přístup k bydlení v důsledku zvláštních potřeb vyplývajících z věku, zdravotního stavu nebo sociálních okolností jejich života obsahuje tři dotační tituly: chráněné byty pro osoby se zdravotními problémy s dotací až 800 tisíc Kč a s povinností obce zajistit poskytování sociálních služeb, byty na půli cesty pro osoby se sociálními handicap, s dotací až 600 tisíc Kč a povinností obce zajistit poskytování sociálních služeb, vstupní byty pro osoby, které ani s využitím nástrojů sociální a bytové politiky nemají přístup k bydlení, ale jsou schopny plnit povinnosti vyplývající z nájemního vztahu.

Dalšími dotačními programy Ministerstva pro místní rozvoj a Státního fondu rozvoje bydlení pro rok 2006 jsou podporovány např. výstavba technické infrastruktury pro následnou výstavbu bytových a rodinných domů, dotacemi a zvýhodněným úvěrem bytovým družstvům je podporována výstavba družstevních nájemních bytů¹⁷.

3.1.4 Závěry

- Analýza možností dvou základních typů rodin s dětmi pořídit si vlastnické bydlení s pomocí hypotéky potvrdila, že v zásadě všechny domácnosti s průměrnými příjmy splní podmínky banky pro poskytnutí úvěru ve výši ceny standardního levného bytu a část z nich by si s využitím úvěru s nižším úrokem a delší splatností mohla koupit i byt dražší. Hypotéční úvěr, byť s výši omezenou 300 tisíci a dobou splatnosti nad 10 let, si mohou vzít i rodiny s dětmi s minimálním příjmem, především úplné rodiny s aktivním členem.
- Finanční zatížení domácností s dětmi výdaji na bydlení v nájemních bytech se podstatně liší v závislosti na typu, příjmu a složení rodiny. Relativně nejméně vydávají úplné rodiny s průměrnými příjmy, relativně nejvíce neúplné rodiny s minimálními příjmy. Tyto rodiny se svým podílem výdajů na bydlení nalézají v blízkosti kritické hranice 30 %, která je považována za mez sociální únosnosti výdajů za bydlení a od níž vzniká nárok na sociální dávky.
- Programy podpory bydlení ze strany státu, které mají v roce 2006 za cíl zvýšit dostupnost bydlení, vlastního, obecního nájemního i družstevního, sice nejsou explicitně určeny pro rodiny s dětmi, avšak většina z nich používá pro-rodinně zaměřená kritéria a nástroje.

---

¹⁷ Úplný výčet a podmínky všech programů podporujících bydlení viz www.mmr.cz.

3.2. Specifické rodinné situace

3.2.1 Identifikace a finanční situace neúplných rodin

Pro hodnocení finanční situace neúplných rodin je důležitá jejich identifikace. Neúplné rodiny mohou mít široké spektrum uspořádání a typů rodinného soužití. Neúplnou čistou rodinu tvoří jeden rodič žijící alespoň s jedním dítětem, v neúplné smíšené rodině jsou přítomny ještě další dospělé osoby, někdy jsou mezi neúplné rodiny řazeny i nesezdané páry s dětmi (tzv. faktická manželství). Identifikace neúplných rodin, jejich počet a složení, důvody neúplnosti vychází především z posledního Sčítání lidu, domů a bytů, které provedl Český statistický úřad v roce 2001. Šetření zachycuje stav rodin k určitému datu, který je důsledkem vývojových trendů, demografických procesů a předešlého rodinného chování. Doplňkovým zdrojem dat je Mikrocensus 2002, který rovněž postihuje základní sociálně ekonomické a demografické charakteristiky domácností a jejich členů.

Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2001, které se týkají složení rodin s dětmi, jsou v tabulce 56

Tabulka 56 Základní charakteristiky rodinných domácností s dětmi k 1. 3. 2001

Typ rodinné domácnosti	Počet dětí				Rodiny s dětmi celkem	Složení v %	Průměrný počet	
	1	2	3	4+			Dětí	členů
Úplná rodina	473680	516536	83726	16828	1090770	76,0	1,68	3,88
Neúplná rodina	221974	102369	15781	3281	343405	24,0	1,42	2,63
v čele muž	28818	12017	1711	374	42920	3,0	1,39	2,63
v čele žena	193156	90352	14070	2907	300485	21,0	1,43	2,62
Rodiny s dětmi celkem	695654	618905	99507	20109	1434175	100,0	1,62	

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2001, ČSÚ

V roce 2001 bylo v České republice 343405 neúplných rodin se závislými dětmi, což představuje čtvrtinu všech rodin s dětmi. Průměrná velikost neúplné rodiny byla 2,6 osob a žilo v ní průměrně 1,4 dítěte. V neúplných rodinách výrazně převažují domácnosti s jedním dítětem (64,6 %) a jen 5,6 % neúplných rodin mělo tři a více dětí. Celkem žilo v neúplných rodinách téměř 1,5 milionu osob, z toho 488 tisíc závislých dětí. V 88 % je v čele těchto rodin žena. Neúplné rodiny vznikají především rozvodem rodičů, a to ve více než polovině případů, narozením dítěte osamělé matce a úmrtím jednoho z rodičů¹⁸. Podle sociální příslušnosti je nejčastěji osobou v čele neúplné rodiny zaměstnanec. Typickou neúplnou rodinou je rodina s jedním závislým dítětem v čele s rozvedenou ženou zaměstnankyní.

¹⁸ Podle Sčítání lidí, bytů a domů může být v čele neúplné rodiny i vdaná žena nebo ženatý muž, jestliže v době sčítání žili odloučeně od partnera.

Skladba neúplných rodin podle ekonomické aktivity a sociální skupiny osoby v čele je popsána v tabulce 57. Ve vztahu k finanční situaci neúplných rodin z tabulky 57 vyplynul alarmující závěr: druhou nejpočetnější osobou v čele je nezaměstnaná, resp. ekonomicky neaktivní osoba. Přitom ekonomická aktivita osoby v čele neúplné rodiny je jednou z nejdůležitějších veličin při posuzování finanční situace. Ekonomicky aktivní osoba v čele je v čisté neúplné rodině jedinou osobou s pracovním příjmem, tedy zajišťovatelem zdroje obživy. Přitom 17,5 % neúplných rodin s dětmi má osobu v čele ekonomicky neaktivní. V absolutním vyjádření je to téměř 60 tisíc neúplných rodin, ve kterých žije více než 88 tisíc dětí. Nepříznivé postavení neúplných rodin vynikne při srovnání s úplnými. V 79 % neúplných rodin s dětmi jsou ekonomicky aktivní oba rodiče, v 19,5 % jeden z rodičů a jen v 0,8 % rodin nepracuje ani jeden z rodičů.

Tabulka 57 Ekonomická aktivita a sociální postavení osoby v čele neúplné rodiny s dětmi k 1. 3. 2001

Osoba v čele	Počet rodin	Podíl v %	Počet dětí
Ekonomicky aktivní celkem	278750	81,2	393139
zaměstnavatelé	7998		11216
Zaměstnanci	218933		306849
samostatně činní	25017		34815
Ostatní	26802		40259
Ekonomicky neaktivní	59988	17,5	88337
Nezjištěno	4667	1,3	6743
Úhrnem	343405	100,0	488219

Zdroj: Sčítání lidu, bytů a domů 2001, ČSÚ

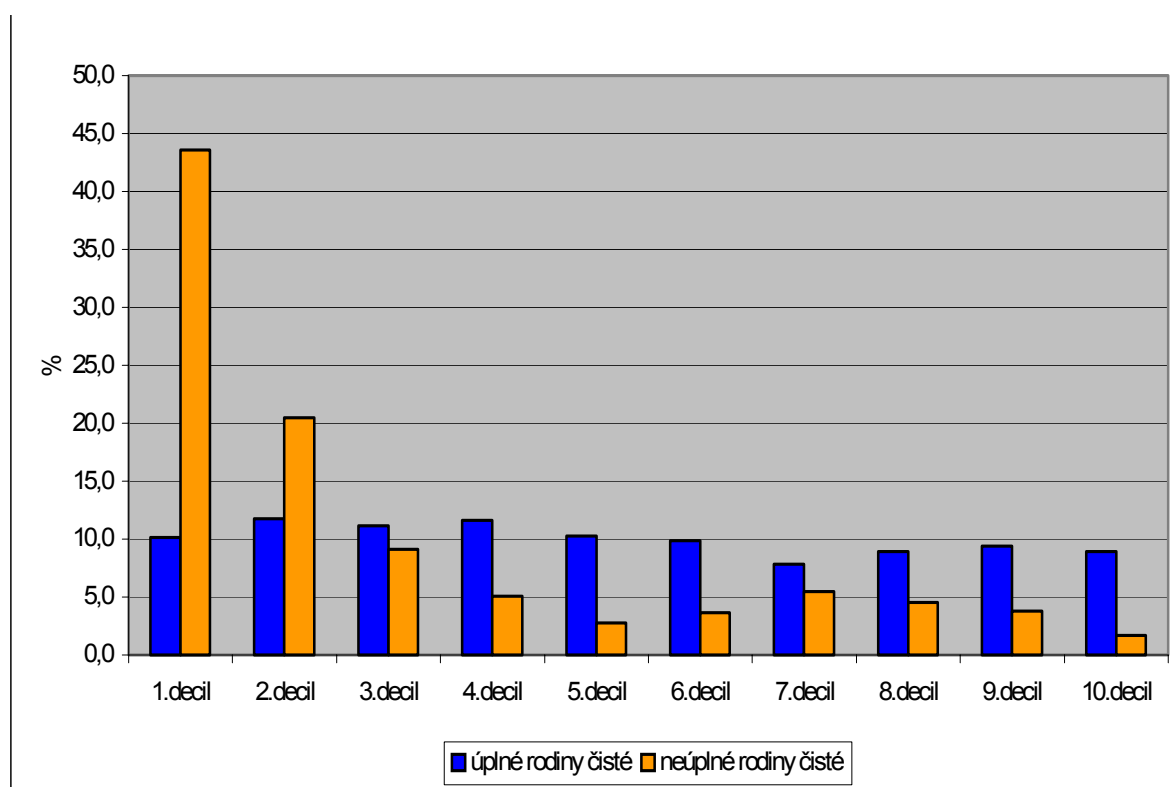
U téměř jedné pětiny rodin s dětmi dochází ke kumulaci znevýhodňujících faktorů – osamělosti a nezaměstnanosti. Z hlediska sociální soudržnosti a sociálního začleňování jsou neúplné rodiny s nezaměstnaným rodičem ohroženy sociálním vyloučením a chudobou víc než jiné a měly by se stát předmětem zvýšené ochrany ze strany sociálních systémů.

Finanční situaci neúplných rodin s dětmi, její příjmové i výdajové stránce byla věnována pozornost v předchozích částech studie. Součástí analýzy příjmové situace rodin s dětmi na základě Mikrocensu, analýzy příjmů a výdajů na základě Statistiky rodinných účtů, analýzy finanční situace z hlediska vytváření finančních rezerv a zadlužování i analýzy výdajů na základě Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte vždy bylo porovnání rodin úplných a neúplných. Proto je zde jen stručné shrnutí.

Základním zdrojem informací o příjmech domácností je Mikrocensus. Nejinak je tomu při hodnocení příjmů neúplných rodin, které je předmětem analýzy v části 2.1. Bylo zjištěno, že neúplné rodiny mají nižší příjmy celkové a na osobu než rodiny úplné, jsou mnohem více závislé na sociálních transferech, jejich daňové zatížení je menší a s počtem dětí prudce klesá. Názorně je vztah mezi čistými příjmy na osobu v úplných a neúplných rodinách zobrazen v grafu 11. Zatímco úplné čisté rodiny jsou rovnoměrně rozloženy ve všech příjmových pásmech, neúplné čisté rodiny jsou soustředěny v pásmech dolních. Téměř dvě třetiny neúplných rodin se nalézají ve dvou spodních decilech (43,6 % v prvním a 20,4 % ve druhém) a jen 5,5 % ve dvou nejvyšších decilech.

Graf 11 Srovnání úplných a neúplných rodin podle výše čistého peněžního příjmu na osobu v roce 2002 (decily)

Zdroj: Mikrocensus 2002, ČSÚ

V rámci hodnocení příjmů a výdajů rodin s dětmi a možností vytváření finančních rezerv a zadluženosti v části 2.2 a 2.3 byly porovnávány příslušné charakteristiky úplných a neúplných rodin zaměstnanců s dětmi na základě dat ze Statistiky rodinných účtů. Výsledky také potvrdily, že neúplné nedosahují příjmu rodin úplných a že se tento rozdíl odráží i ve výdajích. Vývoj hlavních příjmových a výdajových kategorií úplných a neúplných rodin s dětmi shrnuje tabulka 58. Kromě již dříve potvrzených trendů zaostávání příjmů neúplných rodin za úplnými, řádově vyššího podílu a objemu sociálních příjmů neúplných rodin a stabilního růstu příjmu a výdajů po celé zkoumané období, tabulka odhalila výjimku z růstového trendu v roce 2005. Hrubé příjmy neúplných rodin poklesly zejména v důsledku poklesu příjmů ze závislé činnosti. Tento propad nebyl kompenzován sociálními příjmy, které se rovněž snížily, právě tak jako příjmy ostatní. Růst vykázaly jen pro neúplné rodiny naprosto bezvýznamné příjmy z podnikání.

Tabulka 58 Vývoj peněžních příjmů a vydání úplných a neúplných rodin zaměstnanců s dětmi v letech 2001 až 2005, průměry v Kč na osobu za rok

	2001		2002		2003		2004		2005	
	Úplné čisté rodiny	Neúplné čisté rodiny	Úplné čisté rodiny	Neúplné čisté rodiny	Úplné čisté rodiny	Neúplné čisté rodiny	Úplné čisté rodiny	Neúplné čisté rodiny	Úplné čisté rodiny	Neúplné čisté rodiny
Hrubé peněžní příjmy celkem	96 637	94 366	98 986	93 393	105 351	98 027	110 775	103 966	112680	101577
Příjmy ze závislé činnosti	83 502	69 677	84 497	71 105	90 548	72 624	95 778	78 406	97069	76487
Příjmy z podnikání	716	41	789	75	728	61	1 182	53	1051	74
Sociální příjmy	8 234	11 950	9 546	11 801	8 983	11 589	9 263	11 733	9832	11670
Důchody	665	3613	896	2945	843	3072	668	3340	642	3152
Dávky nemocenské	2146	2317	2515	1931	2586	2297	1915	1855	2 762	1 715
Podpora v nezaměst.	336	224	472	228	257	232	366	335	331	445
Dávky SSP	4914	5643	5521	6461	5153	5917	6157	5974	5 826	5 900
Přídavek na dítě	2243	3481	2427	3877	2315	3779	2965	4459	2 152	3 684
Sociální příspěvek	479	1214	508	1447	432	1071	329	863	280	1 199
Rodičovský příspěvek	1698	14	1925	20	1833	52	2417	6	3 059	0
Jiné	495	934	660	1118	573	1014	446	650	336	1 017
Ostatní sociální příjmy	173	154	142	237	143	71	197	226	271	458
Ostatní příjmy	4185	12698	4154	10412	5092	13754	4552	13774	4728	13345
Čisté peněžní příjmy Celkem	78 952	80 602	80 907	79 390	85 691	83 760	89 819	88 167	91513	86538
Hrubá peněžní vydání Celkem	91996	90676	93308	93876	99277	95800	103162	98539	106053	97513
Spotřební vydání	68757	71722	70485	72750	73733	75939	76093	78999	77779	78950
Vydání ne- spotřební	23239	18954	22823	21127	25543	19861	27070	19540	28275	18567
z toho daň z příjmu	7605	5457	7808	5479	8803	5657	9389	6368	9471	5732
zdrav. a soc. pojištění	10080	8307	10272	8525	10857	8610	11567	9430	11696	9305
Čistá peněžní vydání Celkem	74310	76912	75229	79873	79616	81533	82206	82740	84887	82475

Zdroj: Statistika rodinných účtů, ČSÚ

S ohledem na původ dat by z této skutečnosti neměly být vyvozovány dalekosáhlé závěry. Avšak pokud by se nejednalo o výběrovou chybu, ale o krátkodobý výkyv trendu, mohl by být tento jev označen jako rozevírání nůžek mezi příjmy úplných a neúplných rodin. Tím by se ještě zhoršila již tak horší situace neúplných rodin a zvýšilo by se jejich riziko ohrožení chudobou a sociálním vyloučením. To by mohlo znehodnotit jeden z mála relativně pozitivních rysů finanční situace neúplných rodin, a sice neexistenci podstatných rozdílů v přímých výdajích na děti mezi úplnými a neúplnými rodinami. Z analýzy údajů ze Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte v části 2.4. vyplynulo, že náklady na děti představují v neúplných rodinách sice velkou zátěž, ale rodiče upřednostňují uspokojování potřeb dětí před ostatními hledisky.

3.2.2 Rodiny v nepříznivé sociální situaci

Vzhledem ke složení zpravodajského souboru, v němž jsou posíleny rodiny s dětmi, Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte poskytuje informace o skutečnostech, které nelze zjistit ze Statistiky rodinných účtů. Umožňuje postihnout i ojedinělé nepříznivé sociální situace, kterým čelí např. rodiny se zdravotně postiženým dítětem, nezaměstnaných členem nebo rodičem na rodičovské dovolené. Avšak při formulaci závěrů musíme být velmi opatrní a brát je pouze jako orientační. Kdykoli jsou interpretovány výsledky založené na analýze dat z výběrového šetření, musíme si být vědomi, že jejich vypovídací schopnost je omezená zejména v důsledku malé četnosti zastoupení okrajových jevů.

Základní příjmové a výdajové charakteristiky rodin s dětmi, které se nacházejí ve složité životní situaci obsahuje tabulka 59. Bez ohledu na to, koho z dospělých členů rodiny se vytipovaná situace týká, jsou mezi finančně znevýhodněnými rodinami nejčastěji zastoupeny osoby na rodičovské dovolené a s odstupem nezaměstnaní. Osoby pečující o závislou osobu se v souboru vyskytují velmi zřídka a jen v postavení manželky/manžela. Jako srovnávací etalon slouží příjmové a výdajové charakteristiky průměrné rodiny s jedním až třemi dětmi, v jejímž čele je osoba v postavení zaměstnanec.

Tabulka 59 Základní příjmové a výdajové charakteristiky rodin s jedním až třemi dětmi podle sociální příslušnosti osoby v čele domácnosti, průměry v Kč za měsíc

	Počet domácností	Průměrný počet dětí	Celkové příjmy domácnosti	Příjmy na hlavu	Celková vydání domácnosti	Vydání na hlavu	Celková vydání za děti	Vydání na jedno dítě	Celková vydání za 1. dítě	Celková vydání za 2. dítě	Celková vydání a 3. dítě
Sociální příslušnost přednosta domácnosti											
Zaměstnanec	1606	1,68	25112	7175	20362	5820	5405	3379	3561	2802	2226
Samostatně výdělečně činný	389	1,72	26750	7243	22679	6139	6061	3658	3854	3190	2376
Nezaměstnaný	6	1,5	21850	6575	17748	5478	4235	3008	3064	2342	
Na rodičovské dovolené	2	1	6408	3204	6276	3138	1107	1107	1107		
Celkem	2003	1,69	25402	7182	20790	5878	5525	3430	3614	2880	2256
Sociální příslušnost manželky/manžela přednosta domácnosti											
Zaměstnankyně	1104	1,72	28824	7779	23223	6242	6234	3794	3992	3207	2483
Samostatně výdělečně činná	75	1,72	30951	8030	25826	6694	6350	3780	3990	3320	3133
Nezaměstnaná	68	1,81	20432	5328	17848	4658	4854	2757	2943	2354	2397
Na rodičovské dovolené	376	1,72	21751	6003	17672	4873	3849	2306	2528	1912	1568
V domácnosti	34	2,2	21589	5164	20807	4986	6486	3030	3351	2831	2277
Pečuje o závislou osobu	10	2	24165	5836	19438	4735	4457	2389	2576	2110	998
Celkem	1667	1,73	26807	7224	21797	5854	5639	3392	3598	2882	2249

Zdroj: vlastní výpočet na základě Náklady na výživu a výchovu dítěte, ČSÚ

Finanční situace rodin s malými dětmi, v nichž je rodič nebo (teoreticky) rodiče na rodičovské dovolené, je ve srovnání s rodinami výdělečně činných zaměstnanců výrazně horší. V úplné rodině nástupem jednoho z rodičů na rodičovskou dovolenou poklesne celkový průměrný měsíční příjem domácnosti i příjem na osobu cca o čtvrtinu a stejně poklesnou vydání, celková i na osobu. Ještě citelnější je propad vydání na děti - ve srovnání s vydáním na děti průměrné rodiny zaměstnanců téměř o 40 %. Tento propad v celkových vydáních za děti i ve vydání na dítě je v první řadě důsledkem ztráty části pracovního příjmu. Možnost vykonávat výdělečnou činnost souběžně s rodičovským příspěvkem využila jen zhruba desetina příjemců rodičovského příspěvku z analyzovaného souboru. Ve výši výdajů na děti se projeví také to, že v rodině na rodičovské dovolené je alespoň jedno malé dítě, jehož náklady jsou podstatně nižší než náklady dítěte školního věku nebo studenta.

Je-li na rodičovské dovolené osoba v čele domácnosti, to znamená, že chybí jediný pracovní příjem rodiny, lze to označit za finanční katastrofu. Celkové příjmy v rodině se sníží o 75%, příjmy na osobu „jen“ o 55 %. Obdobně se vyvíjí strana vydání, kde jsou nejvíce postiženy celková vydání na děti, které dosahují jen cca 20 % vydání na děti v rodinách zaměstnanců.

Finanční dopady absence nebo omezení jednoho pracovního příjmu mírní rodičovský příspěvek. Poskytuje se rodiči dítěte do 4 let, u zdravotně postiženého dítěte do 7 let, za podmínky osobní, řádné a celodenní péče o dítě, která ale může být nahrazena péčí jiné osoby nebo institucionální péčí po omezenou dobu. Rodičovský příspěvek v době Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte v roce 2003 byl stanoven ve výši 1,1 násobku životního minima na osobní potřeby rodiče a činil 2552 Kč měsíčně, resp. 2695 Kč, byl-li rodič studentem (nezaopatřeným dítětem). Výdělečná činnost byla povolena, ale příjem nesměl přesáhnout 1,5násobek životního minima na osobní potřeby rodiče, tj. 3480 Kč měsíčně a dítě nesmělo využívat zařízení pro děti více než 5 dnů v měsíci. Dávka je určena kterémukoli z rodičů, nárok na ni vzniká z titulu rodičovství a péče o dítě, ale v naprosté většině rodičovský příspěvek pobírají ženy. V roce 2003 podíl mužů pobírajících rodičovský příspěvek nedosahoval ani 1 %, v letech následujících se podíl zvyšoval a nejvíce dosáhl 1,4 % v roce 2005.¹⁹

Rodičovský příspěvek sice částečně kompenzuje ztrátu nebo omezení příjmu rodiny kvůli péči o dítě, celkově neuspokojivou finanční situaci rodičů malých dětí ale nezvrátí. Dokazují to data tabulky 59. Výpadek příjmů, k němuž dochází především v rodinách s předností domácnosti na rodičovské dovolené, ale který se nevyhýbá ani rodinám, kde je na rodičovské dovolené manželka/manžel přednosti, se přenáší do oblasti výdajů a negativně ovlivňuje úroveň uspokojování potřeb rodin s malými dětmi. Zejména pod zorným úhlem zrovnoprávnění rodičů a sladění pracovních a rodinných rolí jsou průběžně měněny jak podmínky nároku na rodičovský příspěvek, tak jeho výše. Od roku 2004 není výdělečná činnost omezena, od roku 2006 mohou děti od 3 let chodit do školky každý den na 4 hodiny, od 1. 1. 2007 se dávka zvyšuje na 7582 Kč měsíčně. Všechna tato opatření se ve finanční situaci rodiny projevila

---

¹⁹ Podrobněji se genderovými aspekty péče o děti zabývá Kuchařová – Ettlrová – Nešporová – Svobodová 2006.

pozitivně, ale statistická data, která by umožnila přínos kvantifikovat, zatím nejsou k dispozici.

Nezaměstnanost ovlivní hlavně příjmovou stránku finanční situace úplné rodiny více než rodičovství, resp. rodič na rodičovské dovolené. Příjmy domácnosti s nezaměstnanou manželkou poklesnou až o třetinu. Výdaje se také sníží, ale v menší míře. Celkové výdaje domácnosti a výdaje na hlavu se sníží zhruba o čtvrtinu, z hlediska zajištění potřeb dětí je důležité, že u výdajů na děti nedojde k tak razantnímu snížení jako v případě rodiny pobírající rodičovský příspěvek. Celková vydání za děti a vydání na jedno dítě jsou ve srovnání s rodinou se zaměstnanou manželkou nižší o 22 a 27 %.

Malá četnost výskytu nezaměstnané osoby v čele rodiny ve zkoumaném vzorku domácností neumožňuje odpovědně vyhodnotit změny ve finanční situaci této rodiny. Z analýzy statistických dat totiž vyplývá závěr odporující empirickým poznatkům, že stane-li se nezaměstnaným přednosta domácnosti a jediný živitel rodiny, ovlivní to finanční situaci rodiny méně než nezaměstnanost jeho partnera a ve vydáních na osobu ani na dítě se tato skutečnost v zásadě neprojeví. Určitým vysvětlením by mohlo být, že nezaměstnanost v tomto případě představuje krátkodobý jev, jehož dopady se při přepočtu dat rozmělní, nebo odkaz na preferenci potřeb dětí před potřebami dospělých zjištěnou v části 2.4.

Podpora v nezaměstnanosti, která hmotně zabezpečuje osoby evidované na úřadě práce jako nezaměstnané, se vyplácí zpravidla po dobu 6 měsíců. Její výše se stanoví v prvních třech měsících ve výši 50 % a po zbývající dobu ve výši 40 % průměrného měsíčního čistého výdělku, který uchazeč o zaměstnání dosáhl v posledním zaměstnání²⁰. Průměrná výše podpory v nezaměstnanosti v roce 2003 činila 3324 Kč měsíčně.

Pokud jde o hodnocení situace rodin se zdravotně postiženým dítětem, oproti očekávání se finanční pozice rodin, v nichž manželka/manžel přednosty domácnosti nepracuje a pečuje o závislou osobu, nezdá být tak špatná, resp. je lepší než pozice rodin pečujících o dítě z titulu rodičovské dovolené. Avšak podoba dat o pečujících rodinách s dětmi, která je k dispozici, neumožňuje přesně identifikovat, kdo je osobou závislou na péči a rozlišit, zda se jedná o dítě se zdravotním postižením nebo zda se téměř výlučně matka v domácnosti stará o dospělou zdravotně postiženou osobu. Příjmy rodin pečujících o závislou osobu se podle zvoleného ukazatele pohybují na úrovni 75 až 85 % příjmu rodiny zaměstnané, vydání celé rodiny taktéž, nižší je pouze úroveň vydání za děti, která se pohybuje mírně nad 70 % průměru výdajů za děti zaměstnaných rodičů.

První důvod relativně ne tak špatné finanční situace zkoumaných rodin plyne z metodiky sestavování zpravodajského souboru, z toho, že ve výběru není zastoupen nejohroženější typ rodiny - osamělá pečující matka.

---

²⁰ Od roku 2004 je výše podpory v nezaměstnanosti ve druhé polovině podpůrčího období zvýšena na 45 % předchozího průměrného výdělku.

Druhým důvod souvisí s finanční podporou rodin ze strany státu v podobě sociálních dávek²¹. Z dávek státní sociální podpory zohledňuje zdravotní stav dítěte (i rodiče) sociální příplatek, vyplácený rodinám s dětmi s příjmem do 1,6násobku životního minima rodiny. Z dávek sociální péče má vedle dávek pro staré a zdravotně postižené občany, které reagují na specifické potřeby těchto lidí, význam zejména příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu. Tento příspěvek náleží rodiči, který osobně, celodenně a řádně pečuje o dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě nebo převážně nebo úplně bezmocnou osobu nebo částečně bezmocnou osobu starší 80 let²². Výše dávky je odvozena od životního minima pečující osoby, její souběh s výdělečnou činností je omezen výší příjmu. V době Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte v roce 2003 činil příspěvek 3712 Kč měsíčně při péči o jednu osobu a 6380 Kč při péči o více osob, měsíční příjem z výdělečné činnosti nesměl překročit 3480 Kč.

Sociální dávky z titulu zdravotního postižení člena rodiny a péče o něj pomáhají zlepšit alespoň finanční stránku celkově nepříznivé životní situace rodiny. Ačkoli se vyplácené částky dávek průběžně zvyšují, vzhledem ke své výši sice plně nekompensují neexistenci pracovního příjmu, ale hrají významnou úlohu v rozpočtu rodiny. Jejich do značné míry preventivní charakter brání, aby se tyto rodiny nepropadly do příjmové chudoby, se všemi důsledky z toho plynoucími.

3.2.3 Závěry

- Finanční situace typické neúplné rodiny s dětmi – osamělé zaměstnané matky s jedním dítětem – je v důsledku nižších pracovních příjmů, které sociální příjmy kompenzují jen částečně, horší než rodiny úplné. Vývoj v roce 2005 naznačil, že se rozdíl v příjmech a výdajích obou typů rodin nezmenšují.
- Téměř 20 % neúplných rodin je ohroženo chudobou a sociálním vyloučením v důsledku kumulace znevýhodňujících faktorů, především absence ekonomicky aktivních členů a přežívání na sociálních dávkách. Ke zjištění, že k nejvyššímu poklesu příjmu rodiny dochází v souvislosti s nezaměstnaností, dospěla také analýza zaměřená na rodiny s dětmi ve složité situaci.
- Mezi vytipovanými rodinami se ukázala jako relativně nejméně nepříznivá finanční situace rodin pečujících o závislou osobu, jejíž příjmy a výdaje nespady pod hranici 70 % průměru příjmu a výdajů rodin s dětmi v čele se zaměstnancem. Důvodem je zejména finanční podpora ze strany státu v podobě dávek

---

²¹ Nepřímá finanční podpora v podobě daňového zvýhodnění rodin se zdravotně postiženým členem v tomto případě nehraje roli, propočty jsou prováděny na čistých příjmech a výdajích rodin (po odpočtu daní a příspěvků na sociální a zdravotní pojištění).

²² Od 1. 1. 2007 je příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobou zrušen a nahrazen řádově vyšším příspěvkem na péči podle nového zákona o sociálních službách.

poskytovaných osobám se zdravotním postižením a rodinám, které se o ně starají.

- V neuspokojivé sociální situaci se nacházejí rodiny s dětmi po nástupu na rodičovskou dovolenou. Propad příjmů z výdělečné činnosti, byť zmírněný pobíráním rodičovského příspěvku, činí v úplných rodinách v průměru 25 % a únosnou mez 50 % překračuje především u osamělých rodičů, s konsekvencemi v oblasti výdajů stlačených stěží na úroveň přežití.

3.3 Finanční situace pěstounských rodin

3.3.1 Základní údaje o pěstounských rodinách

Zkoumání finanční situace pěstounských rodin je velmi problematické, zejména vzhledem k tomu, že počet těchto rodin je z pohledu celé populace velmi nízký. Při statistických šetřeních o příjmech či výdajích rodin s dětmi není informace o tom, zda děti jsou vlastní, adoptované či v pěstounské péči údajem relevantním a rodina se započítává do kategorie podle počtu všech dětí, které v rodině splňují zpravidla podmínku nezaopatřenosti. Pěstounských rodin bylo k 30. září 2006 v České republice celkem 5 853, což však představuje pouze cca 0,39 % všech rodin s dětmi. Takže již pravděpodobnost, že se takovéto rodiny dostanou do výběrového souboru rodin ve statistických šetřeních, je velmi malá a rozhodně se nedá ze žádného šetření Českého statistického úřadu udělat závěr pouze o příjmech pěstounských rodin.

Jediným zdrojem alespoň základních statistických údajů umožňujících hodnotit finanční situaci pěstounských rodin je informační systém státní sociální podpory, s jehož pomocí je možno vysledovat kombinaci pobírání dávek odměna pěstouna a přídatku na dítě. Odměna pěstouna jednak detekuje přítomnost dítěte nebo dětí v pěstounské péči a jednak podle její výše lze určit i počet dětí v pěstounské péči. Výše přídatku na dítě pak umožní zjistit alespoň přibližný rozhodný příjem rodiny ve vztahu k životnímu minimu rodiny, zda v rodině alespoň jeden z rodičů pracuje a jaký přibližný příjem má rodina před výpočtem dávek státní sociální podpory. Nejdůležitější složky rozhodného příjmu pro přídatku na dítě tvoří příjmy z výdělečné činnosti (ze závislé činnosti, z podnikání, z pronájmu), příjmy ze systému sociálního pojištění, podpora v nezaměstnanosti²³ a případně rodičovský příspěvek, pokud ho rodina pobírá.

Novelou zákona o státní sociální podpoře byla od 1. června 2005 zavedena vedle „klasické“ odměny pěstouna nová dávka, a to odměna pěstouna ve zvláštních případech. Ta náleží v případech, kdy pěstoun pečuje alespoň o 3 děti nebo alespoň o jedno dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči svěřené mu do pěstounské péče a zároveň platí podmínka, že pěstoun není po celý kalendářní měsíc výdělečně činný. Tím je dáno, že tyto pěstounské rodiny musí mít alespoň jednu z dospělých osob v rodině ekonomicky neaktivní.

Ze šetření dávek státní sociální podpory vyplacených za září 2006 vyplývá, že v České republice z celkového počtu 5 853 pěstounských rodin mělo v pěstounské péči:

- 4 500 rodin 1 dítě,
- 1 049 rodin 2 děti,
- 196 rodin 3 děti,
- 76 rodin 4 děti,
- 15 rodin 5 dětí,

---

²³ Příjem rozhodný pro přiznání dávky je vymezen v § 4 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.

- 10 rodin 6 dětí,
- 1 rodina 7 dětí,
- 3 rodiny 8 dětí,
- 2 rodiny 10 dětí,
- 1 rodina 11 dětí.

Přitom platí, že „klasickou“ odměnu pěstouna pobírá většina, tj. 5 448 pěstounských rodin a tyto rodiny mají maximálně 5 dětí v pěstounské péči. Menšina, tj. 405 pěstounských rodin pobírá odměnu pěstouna ve zvláštních případech. Klasickou odměnu pěstouna přitom pobírají nejen pěstounské rodiny, které mají v pěstounské péči jedno až dvě zdravé děti, ale jak vyplývá ze statistiky, i rodiny, kterým jsou svěřeny do pěstounské péče tři a více dětí nebo děti se zdravotním postižením. Důvodem je výdělečná činnost pěstouna, která není v případě nároku na zvláštní odměnu připuštěna. Podrobnější členění pěstounských rodin podle počtu dětí a jejich zdravotního stavu udávají následující tabulky.

Tabulka 60 Počet vyplacených odměn pěstouna za září 2006

Počet dětí v pěstounské péči	Počet dětí těžce zdravotně postižených				Celkem
	0	1	2	3	
1	4 390	3	-	-	4 393
2	999	2	1	-	1 002
3	42	1	0	0	43
4	8	0	0	0	8
5	2	0	0	0	2
Celkem	5 441	6	1	0	5 448

Zdroj: MPSV

Tabulka 61 Počet vyplacených odměn pěstouna ve zvláštních případech za září 2006

Počet dětí v pěstounské péči	Počet dětí těžce zdravotně postižených				Celkem
	0	1	2	3	
1	-	107	-	-	107
2	-	35	12	-	47
3	143	7	3	0	153
4	61	6	1	0	68
5	10	1	2	0	13
6	10	0	0	0	10
7	1	0	0	0	1
8	3	0	0	0	3
9	0	0	0	0	0
10	1	0	0	1	2
11	1	0	0	0	1
Celkem	230	156	18	1	405

Zdroj: MPSV

3.3.2 Příjemci odměny pěstouna

Odměna pěstouna je určitým způsobem společenské uznání osobě pečující o cizí dítě v pěstounské péči. V průběhu roku 2006 se výše „klasické“ odměny pěstouna zvýšila: do 31.května 2006 činila součin částky životního minima na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 0,50 za každé svěřené dítě, tj. 1200 Kč měsíčně, od 1. června 2006 součin částky životního minima na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 1,00 za každé svěřené dítě, tj. 2400 Kč měsíčně.

Tabulka 62 Výše odměny pěstouna od 1. června 2006, v Kč měsíčně

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna
1	2 400
2	4 800
3	7 200
4	9 600
5	12 000

Zdroj: MPSV

Porovnáním vyplacených odměn pěstouna s vyplacenými dávkami přídatků na dítě dostaneme následující přehled příjmového složení těchto pěstounských rodin.

Tabulka 63 Příjmové rozdělení pěstounských rodin v září 2006, v absolutním vyjádření

Počet dětí v PP	Příjem rodiny v násobcích životního minima								Bez nároku na PnD	Celkem
	Pod 1,0	1 - 1,2	1,2 -1,4	1,4-1,6	1,6-1,8	1,8-2,0	2,0-2,5	2,5-3,0		
1	1 084	435	481	432	374	306	450	192	639	4 393
2	327	146	108	98	77	65	60	21	100	1 002
3	13	2	5	8	4	1	6	0	4	43
4	2	4	0	0	0	1	0	0	1	8
5	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Celkem	1 427	588	594	538	455	373	516	213	744	5 448

Zdroj: MPSV

Poznámka: Rodina s příjmem přesahujícím 3,0násobek životního minima nemá nárok na přídatků na dítě.

Pro snadnější orientaci je možno v Tabulce 64 uvést relativní zastoupení těchto pěstounských rodin dle příjmu (pro zamezení zkreslení hodnot byly rodiny s 3 a více dětmi počítány společně).

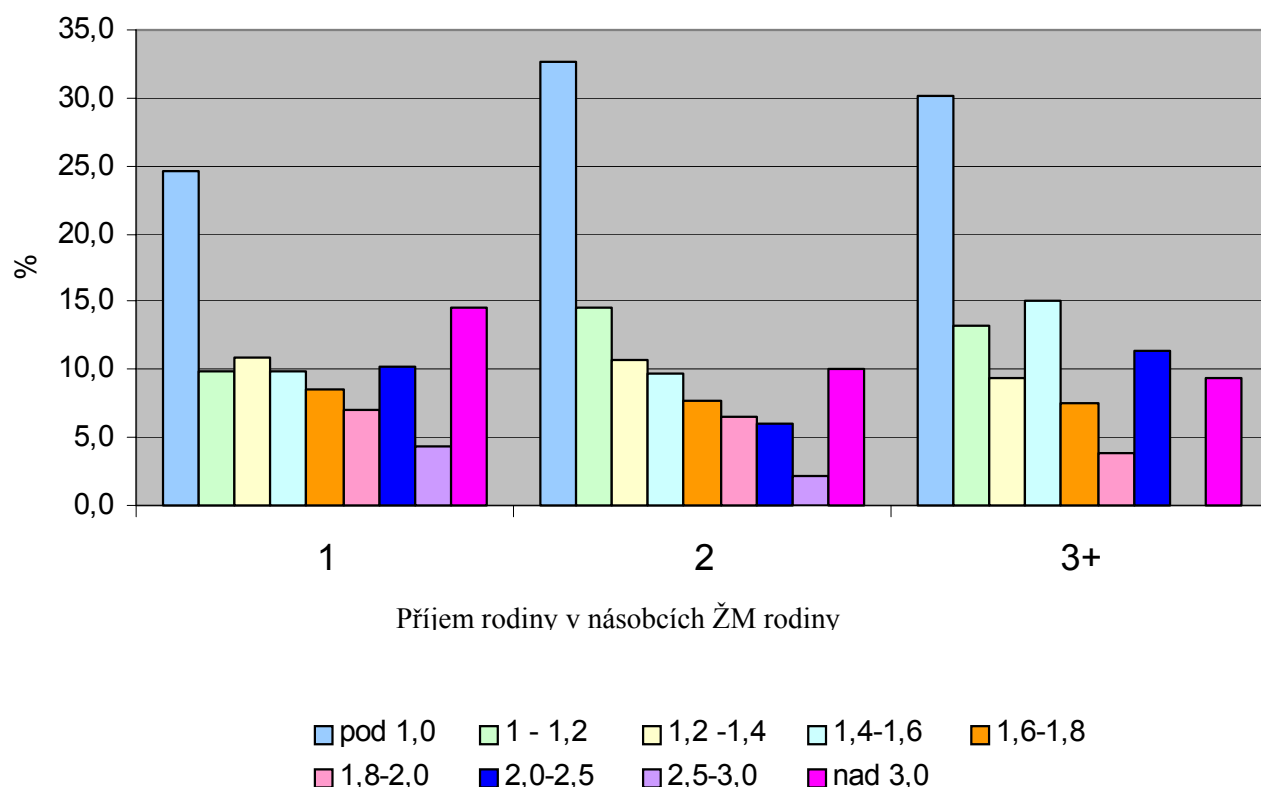
Tabulka 64 Příjmové rozdělení pěstounských rodin v září 2006, v relativním vyjádření

Počet dětí v pp	Příjem rodiny v násobcích životního minima								Bez nároku na PnD	Celkem
	pod 1,0	1 - 1,2	1,2 -1,4	1,4-1,6	1,6-1,8	1,8-2,0	2,0-2,5	2,5-3,0		
1	24,7	9,9	10,9	9,8	8,5	7,0	10,2	4,4	14,5	100,0
2	32,6	14,6	10,8	9,8	7,7	6,5	6,0	2,1	10,0	100,0
3+	30,2	13,2	9,4	15,1	7,5	3,8	11,3	0,0	9,4	100,0
celkem	26,2	10,8	10,9	9,9	8,4	6,8	9,5	3,9	13,7	100,0

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat MPSV

Poznámka: Rodina s příjmem přesahujícím 3,0násobek životního minima nemá nárok na přídavek na dítě.

Graf 12 Porovnání příjmu pěstounských rodin v násobcích životního minima dle počtu dětí v září 2006

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat MPSV

Z tabulek i grafického vyjádření vyplývá, že 4 021 pěstounských rodin (s nárokem na „klasickou“ odměnu pěstouna), což představuje 73,8 % těchto rodin, mělo příjmy z výdělečné činnosti. Minimální výši těchto příjmů obsahuje tabulka 65. Příjem je uváděn jako minimální, protože vychází z propočtu rodiny s dětmi v nejnižší věkové kategorii, a tedy s nejnižší částkou životního minima na výživu.

Tabulka 65 Minimální příjem pěstounské rodiny v září 2006, v Kč měsíčně

Počet dětí v rodině	Minimální příjem pěstounské rodiny								Bez nároku na PnD
	pod 1,0	1 - 1,2	1,2 -1,4	1,4-1,6	1,6-1,8	1,8-2,0	2,0-2,5	2,5-3,0	
1	do 9 810	9 810 – 11 772	11 772 – 13 734	13 734 – 15 696	15 696 – 17 658	17 658 – 19 620	19 620 – 24 525	24 525 – 29 430	nad 29 430
2	do 11 560	11 560 – 13 872	13 872 – 16 184	16 184 – 18 496	18 496 – 20 808	20 808 – 23 120	23 120 – 28 900	28 900 – 34 680	nad 34 680
3	do 13 710	13 710 – 16 452	16 452 – 19 194	19 194 – 21 936	21 936 – 24 678	24 678 – 27 420	27 420 – 34 275	34 275 – 41 130	nad 41 130
4	do 15 460	15 460 – 18 552	18 552 – 21 644	21 644 – 24 736	24 736 – 27 828	27 828 – 30 920	30 920 – 38 650	38 650 – 46 380	nad 46 380
5	do 17 210	17 210 – 20 652	20 652 – 24 094	24 094 – 27 536	27 536 – 30 978	30 978 – 34 420	34 420 – 43 025	43 025 – 54 630	nad 54 630

Zdroj: vlastní výpočet

Poznámka: Rodina s příjmem přesahujícím 3,0násobek životního minima nemá nárok na přídavek na dítě.

Z příjmového rozdělení můžeme udělat následný odhad počtu pěstounských rodin podle prvotního rozhodného příjmu, tzn. rozhodného příjmu, který se započítává pro přídavek na dítě. Odhad příjmů vychází z propočtu pro průměrné částky životního minima na osobní potřeby za všechny kategorie dětí.

Tabulka 66 Rozdělení rodin příjemců odměny pěstouna podle rozhodného příjmu v září 2006

Měsíční příjem rodiny v Kč	Počet rodin	Zastoupení rodin v %
Méně než 10 000	1 209	22,2
10 000 - 15 000	996	18,3
15 000 - 20 000	1 200	22,0
20 000 - 30 000	963	17,7
Nad 30 000	1 080	19,8
Celkem	5 448	100

Zdroj: vlastní výpočet

Je nutno upozornit na důležitý fakt, že velký počet pěstounských rodin má vedle dětí svěřených do pěstounské péče ještě děti vlastní, tzn. životní minimum rodiny neodpovídá pouze počtu dětí svěřených do pěstounské péče. Tuto skutečnost lze dokumentovat na následujících tabulkách pěstounských rodin majících svěřené jedno nebo dvě děti do pěstounské péče.

Tabulka 67 Počet dětí s nárokem na přídavek na dítě podle příjmu v pěstounských rodinách s jedním svěřeným dítětem v září 2006

Počet dětí v PP	Počet dětí s nárokem na PnD	Příjem rodiny v násobcích životního minima								Celkem rodiny s nárokem na PnD
		pod 1,0	1 - 1,2	1,2 -1,4	1,4-1,6	1,6-1,8	1,8-2,0	2,0-2,5	2,5-3,0	
1	1	603	297	323	311	260	213	317	143	2 467
	2	225	68	81	66	73	62	89	36	700
	3	143	46	49	36	29	24	37	9	373
	4	71	16	23	14	6	6	7	1	144
	5	42	8	5	5	6	1	0	3	70
celkem		1 084	435	481	432	374	306	450	192	3 754

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat MPSV

Tabulka 68 Počet dětí s nárokem na přídavek na dítě podle příjmu v pěstounských rodinách se dvěma svěřenými dětmi v září 2006

Počet dětí v PP	Počet dětí s nárokem na PnD	Příjem rodiny v násobcích životního minima								Celkem rodiny s nárokem na PnD
		pod 1,0	1 - 1,2	1,2 -1,4	1,4-1,6	1,6-1,8	1,8-2,0	2,0-2,5	2,5-3,0	
2	1	0	1	1	0	0	0	1	0	3
	2	222	116	83	70	58	50	50	20	669
	3	48	16	10	20	9	8	3	1	115
	4	31	7	10	5	8	6	5	0	72
	5	26	6	4	3	2	1	1	0	43
Celkem		327	146	108	98	77	65	60	21	902

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat MPSV

Z porovnání údajů tabulek 63 a 67 vyplývá, že z celkového počtu 4393 pěstounských rodin, které mají v pěstounské péči jedno dítě, jich pobírá přídavek na dítě 3754, z toho právě na jedno dítě 2467, 639 pěstounských rodin nemá na přídavek na dítě nárok. To znamená, že 56,2 % rodin jsou „čisté“ pěstounské rodiny pečující skutečně pouze o dítě svěřené do pěstounské péče a 43,8 % pěstounských rodin má kromě svěřených ještě další nezaopatřené děti.

Obdobný závěr pro dvě děti svěřené do pěstounské péče lze vyvodit z porovnání tabulek 63 a 68. Z celkového počtu 1002 pěstounských rodin majících v pěstounské péči dvě děti jich přídavek na dítě pobírá 902, z toho 669 na dvě děti, 100 pěstounských rodin nemá na přídavek na dítě nárok. V tomto případě již 66,8 % rodin je „čisté“ pěstounských a nemá vedle dětí svěřených do pěstounské péče žádné další nezaopatřené děti.

3.3.3 Příjemci odměny pěstouna ve zvláštních případech

Také výše odměny pěstouna ve zvláštních případech byla v průběhu roku 2006 zvýšena. Od 1. června 2006 platí, že pečuje-li pěstoun alespoň o 3 svěřené děti nebo alespoň o jedno svěřené dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči, náleží mu za to měsíční odměna ve výši součinu částky životního minima na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 6,50. Přičemž za každé další svěřené dítě se odměna zvyšuje o součin částky životního minima na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 0,60 nebo se zvyšuje o součin částky životního minima na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 0,90 za každé další svěřené dítě, jde-li o dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči.

Tabulka 69 Výše odměny pěstouna ve zvláštních případech od 1. června 2006,
v Kč měsíčně

Počet dětí v pěstounské péči	Počet dětí těžce zdravotně postižených			
	0	1	2	3
1	-	15 600	-	-
2	-	17040	17760	-
3	15600	18480	19200	19920
4	17040	19920	20640	21360
5	18480	21360	22080	22800
6	19920	22800	23520	24240
7	21360	24240	24960	25680
8	22800	25680	26400	27120
9	24240	27120	27840	28560
10	25680	28560	29280	30000
11	27120	30000	30720	31440

Zdroj: MPSV

Jak již bylo uvedeno, odměna pěstouna ve zvláštních případech náleží pěstounovi, který po celý měsíc nebyl výdělečně činný. To znamená, že tyto rodiny mají minimálně jednoho ekonomicky neaktivního dospělého člena rodiny, který je pěstounem. Vzhledem k tomu, že jsou mezi těmito pěstounskými rodinami zastoupeny i rodiny s více dětmi v pěstounské péči (maximální počet je 11 dětí v pěstounské péči) je možné předpokládat, že v těchto rodinách se budou oba manželé věnovat péči o svěřené děti. Rozdělení těchto rodin do příjmových kategorií udává následující tabulka.

Tabulka 70 Příjmové rozdělení rodin příjemců odměny pěstouna ve zvláštních případech v září 2006, v relativním vyjádření

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna	Příjem rodiny v násobcích životního minima								
		pod 1,0	1 - 1,2	1,2 -1,4	1,4-1,6	1,6-1,8	1,8-2,0	2,0-2,5	2,5-3,0	nad 3,0
3 zdravé děti nebo 1 dítě TZP	15600	113	33	32	11	17	13	15	2	14
4 zdravé děti nebo 2 děti a z toho 1 dítě TZP	17 040 nebo 17 760	56	10	20	7	8	4	2		1
2 děti a z toho 2 děti TZP	18480	14	1	1		1				
6 zdravých dětí nebo 4 děti a z toho 1 dítě TZP nebo 3 děti a z toho 2 děti TZP	19200	11	5		3					
Ostatní příjemci	nad 20 000	11								

Zdroj: MPSV

Z příjmového rozdělení můžeme opět udělat následný odhad počtu pěstounských rodin podle prvotního rozhodného příjmu, tzn. rozhodného příjmu, který se započítává u rodin pobírajících odměnu pěstouna ve zvláštních případech pro přídavek na dítě. Odhad příjmů vychází z propočtu pro průměrné částky životního minima na výživu za všechny kategorie dětí.

Tabulka 71 Pěstounské rodiny pobírající zvláštní odměnu pěstouna podle rozhodného příjmu v září 2006

Příjem rodiny v Kč měsíčně	Počet rodin	
		Zastoupení rodin v %
Méně než 10 000	129	31,9
10 000 - 15 000	69	17,0
15 000 - 20 000	67	16,5
20 000 - 30 000	101	24,9
Nad 30 000	39	9,6
Celkem	405	100,0

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat MPSV

I u příjemců odměny pěstouna ve zvláštních případech platí, i když již ne v takové míře jako u příjemců „klasické“ odměny pěstouna, že některé pěstounské rodiny mají vedle dětí svěřených do pěstounské péče ještě děti vlastní, tzn. životní minimum rodiny neodpovídá pouze počtu dětí svěřených do pěstounské péče. Tuto skutečnost lze opět dokumentovat na následujících tabulkách pěstounských rodin, které mají

svěřené tři zdravé děti nebo jedno dítě těžce zdravotně postižené , resp. čtyři zdravé děti nebo dvě děti a z toho jedno dítě těžce zdravotně postižené.

Zastoupení rodin majících v pěstounské péči tři zdravé děti nebo jedno dítě těžce zdravotně postižené (výše odměny pěstouna ve zvláštních případech je 15600 Kč měsíčně) mezi příjemci odměny pěstouna ve zvláštních případech charakterizuje tabulka 72.

Tabulka 72 Pěstounské rodiny se třemi zdravými dětmi nebo jedním těžce zdravotně postiženým dítětem v pěstounské péči v září 2006

Počet dětí s nárokem na PnD	Příjem rodiny v násobcích životního minima								
	pod 1,0	1 - 1,2	1,2 -1,4	1,4-1,6	1,6-1,8	1,8-2,0	2,0-2,5	2,5-3,0	nad 3,0
1	21	5	9	6	7	4	7		14
2	8	3	1	4	1	2	2		
3	50	14	12	1	8	6	5	1	
4	15	4	5		1	1	1	1	
5+	19	7	5						
Celkem	113	33	32	11	17	13	15	2	14

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat MPSV

Zastoupení rodin majících v pěstounské péči čtyř zdravé děti nebo dvě děti, z nichž jedno dítě je těžce zdravotně postižené, (výše odměny pěstouna ve zvláštních případech je 17040, resp. 17760 Kč měsíčně) mezi příjemci odměny pěstouna ve zvláštních případech charakterizuje tabulka 73.

Tabulka 73 Pěstounské rodiny se čtyřmi zdravými dětmi nebo s jedním zdravým dítětem a jedním těžce zdravotně postiženým dítětem v pěstounské péči v září 2006

Počet dětí s nárokem Na PnD	Příjem rodiny v násobcích životního minima								
	pod 1,0	1 - 1,2	1,2 -1,4	1,4-1,6	1,6-1,8	1,8-2,0	2,0-2,5	2,5-3,0	nad 3,0
2	11	4	5	2	5				1
3	8	5	3	2					
4	21	1	9	2	2	1	2		
5+	16		3	1	1	3			
Celkem	56	10	20	7	8	4	2		1

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat MPSV

Pro pěstounské rodiny celkem (pobírající jakoukoli formu odměny pěstouna) lze na základě tabulek 66 a 71 odhadnout, jaké mají příjmy rozhodné pro nárok přídatků na děti. Odhad příjmů vychází z propočtu pro průměrné částky životního minima na osobní potřeby za všechny kategorie dětí a je obsažen v Tabulce 74.

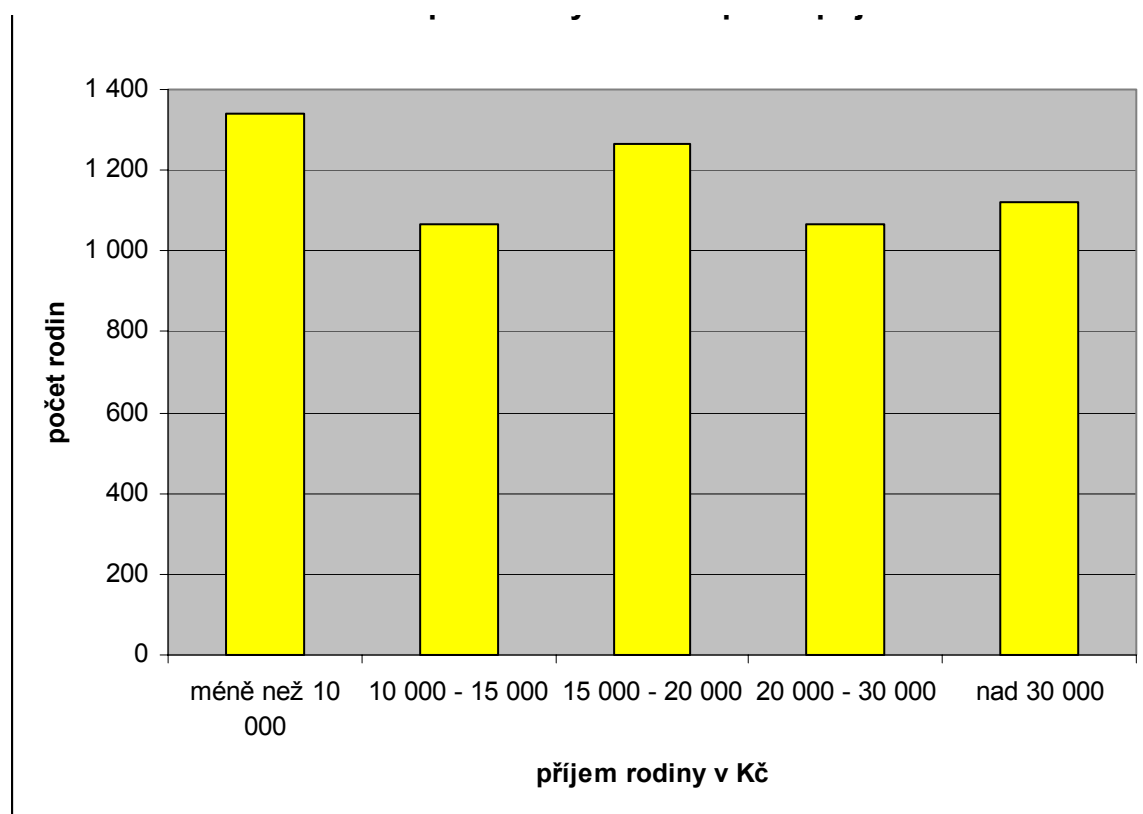
Tabulka 74 Rozdělení všech pěstounských podle rozhodného příjmu v září 2006

Příjem rodiny v Kč měsíčně	Počet rodin absolutně	Zastoupení rodin (v %)
Méně než 10 000	1 338	22,9
10 000 - 15 000	1 065	18,2
15 000 - 20 000	1 267	21,6
20 000 - 30 000	1 064	18,2
Nad 30 000	1 119	19,1
Celkem	5 853	100,0

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat MPSV

Z tohoto rozdělení můžeme udělat následný odhad počtu pěstounských rodin podle prvotního rozhodného příjmu, tzn. rozhodného příjmu který se započítává pro přídatky na dítě.

Graf 13 Rozdělení všech pěstounských rodin podle rozhodného příjmu rodiny v září 2006

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat MPSV

3.3.4 Modelové propočty příjmů pěstounských rodin

Pro názornost lze příjmovou stránku finanční situace pěstounských rodin charakterizovat na základě modelového propočtu. Jak již bylo uvedeno, příjem rozhodný pro nárok na přídávky na děti je především příjem z výdělečné činnosti nebo ze sociálního pojištění (a podpora v nezaměstnanosti) a případně rodičovský příspěvek, pokud některý rodič pečuje o dítě do 4 let věku, resp. do 7 let věku u zdravotně postiženého dítěte. Ze systému dávek státní sociální podpory může při splnění příjmových a dalších podmínek dostávat pěstounská rodina opakující se dávky přídavek na dítě a příspěvek na bydlení a jednorázově i příspěvek na školní pomůcky. Pěstounská rodina má vedle odměny pěstouna nárok na další opakující se dávku pěstounské péče - příspěvek na úhradu potřeb dítěte a jednorázový příspěvek při převzetí dítěte a případně na příspěvek na zakoupení motorového vozidla.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte se poskytuje nezaopatřenému dítěti v pěstounské péči měsíčně ve výši 2,0násobku částky životního minima na osobní potřeby tohoto dítěte. Při stanovení výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte se částka životního minima na osobní potřeby dítěte násobí v případě, že jde o dlouhodobě nemocné dítě koeficientem 2,10; jde-li o dítě dlouhodobě zdravotně postižené koeficientem 2,60 a v případě, že jde o dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené koeficientem 2,80. Výše příspěvku pro zaopatřené nezletilé dítě se stanoví jako součin částky na osobní potřeby zaopatřeného dítěte a koeficientu 1,20.

Tabulka 75 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte v roce 2006, v Kč měsíčně

Nezaopatřené dítě ve věku	Zdravé dítě	Dlouhodobě nemocné	Dlouhodobě zdravotně postižené	Dlouhodobě těžce zdravotně postižené
Do 6 let	3500	3675	4550	4900
6 - 10 let	3900	4095	5070	5460
10 - 15 let	4620	4851	6006	6468
15 - 26 let	5060	5313	6578	7084
Zaopatřené nezletilé dítě ve věku	Zdravé dítě	-	Dlouhodobě zdravotně postižené	Dlouhodobě těžce zdravotně postižené
15 – 18 let	2880	-	6240	6720

Zdroj: MPSV

Jednorázový příspěvek při převzetí dítěte v roce 2006 se rovná čtyřnásobku částky životního minima na osobní potřeby dítěte. Jeho účelem je přispět na nákup potřebných věcí pro dítě, přicházející do náhradní rodinné péče. Výši příspěvku při převzetí dítěte podle věku dítěte svěřeného do pěstounské péče udává tabulka 76.

Tabulka 76 Výše příspěvku při převzetí dítěte v roce 2006

Věk dítěte	Příspěvek v Kč
do 6 let	7000
6 - 10 let	7800
10 - 15 let	9240
15 - 26 let	10120

Zdroj: MPSV

Modelové propočty příjmů pěstounských rodin, využívající částky životního minima a dávek státní sociální podpory platné pro rok 2006, jsou provedeny pro dva základní typy pěstounských rodin.

Příklad 1: Pěstounská rodina pečuje o 1 zdravé dítě ve věku 9 let. Rodina má čistý příjem z výdělečné činnosti ve výši 14 000 Kč.

- Životní minimum rodiny 10 010 Kč
- Příjem z výdělečné činnosti 14 000 Kč
1,4násobek životního minima
- Dávky státní sociální podpory:
  - Přídavek na dítě 546 Kč
  - Příspěvek na bydlení 300 Kč
  - Příspěvek na úhradu potřeb dítěte 3 900 Kč
  - Odměna pěstouna 2 400 Kč
  - Celkem 7 146 Kč
- Celkový disponibilní příjem rodiny 21 146 Kč
2,11násobek životního minima

Příklad 2: Pěstounská rodina pečuje o 3 zdravé dítě ve věku 7,9 a 14 let. Otec má čistý příjem z výdělečné činnosti ve výši 14 000 Kč, matka – pěstounka nepracuje.

- Životní minimum rodiny 14 670 Kč
- Příjem z výdělečné činnosti 14 000 Kč
0,95násobek životního minima
- Dávky státní sociální podpory :
  - Přídavek na dítě 1 988 Kč
  - Příspěvek na bydlení 1 392 Kč
  - Příspěvek na úhradu potřeb dítěte 12 420 Kč
  - Odměna pěstouna ve zvláštních případech 15 600 Kč
  - Celkem 31 400 Kč
- Celkový disponibilní příjem rodiny 45 400 Kč
3,1násobek životního minima

Z příkladů je zřetelně vidět, že pěstounské rodiny v České republice svými příjmy (včetně příjmů ze systému státní sociální podpory a zejména díky nim) nepatří k rodinám chudým, ale k rodinám středně příjmovým, a to i v případě, že se starají o více dětí v pěstounské péči.

3.3.5 Závěry

- Pěstounské rodiny, které jsou pro statistická zjišťování brány jako obyčejné rodiny s dětmi, tvoří necelé 0,4 % všech rodin s dětmi. Naprostá většina rodin má v pěstounské péči jedno nebo dvě děti. Jen menší část pěstounských rodin má kromě dětí svěřených do péče i děti vlastní. Z pěstounských rodin s jedním svěřeným dítětem tvoří čisté pěstounské rodiny více než polovinu, u pěstounských rodin se dvěma svěřenými dětmi jsou to cca dvě třetiny a s rostoucím počtem dětí v pěstounské péči počet vlastních nezaopatřených dětí prudce klesá.
- Jediným zdrojem statistických informací pro posuzování příjmové stránky finanční situace je komparace nároků na dávky státní sociální podpory a jejich výše. Z analýzy je zřejmé, že pěstounské rodiny v České republice patří svým příjmem z výdělečné činnosti ke všem příjmovým pásmům. Zhruba 40 % pěstounských rodin má měsíční příjem z výdělečné činnosti v rozmezí 10 000 - 20 000 Kč, s tím, že relativní zastoupení rodin příjemců „klasické“ odměny pěstouna v nejvyšších příjmovém intervalu nad 30 000 činí 20 % a je dvojnásobné oproti rodinám příjemců odměny pěstouna ve zvláštních případech.
- Sociální příjmy pěstounských rodin, zejména dávky státní sociální podpory významným způsobem zlepšují finanční situaci a posouvají většinu pěstounských rodin mezi domácnosti s průměrnými příjmy. Chudobou nejsou ohroženy ani rodiny, které mají v pěstounské péči více dětí.

Příloha 1

Čistá peněžní vydání rodin s jedním až třemi dětmi v roce 2003 podle účelu použití - podrobné položky, průměry na domácnost a na příjemce v Kč/množství za rok

	Vydání domácnosti				Vydání			
	celkem	na dospělé členy	na děti		na osobu	na dospělého	na dítě	
			V Kč	v %				
ČISTÁ PENĚŽNÍ VYDÁNÍ CELKEM	288 013	165 844	122 169	42,4	82 184	87 213	76 218	
př.	160 784	95 555	65 229	40,6	45 879	50 250	40 695	
A. SPOTŘEBNÍ VYDÁNÍ (CZ-COICOP)	267 565	153 541	114 023	42,6	76 349	80 743	71 136	
př.	158 083	92 979	65 103	41,2	45 108	48 896	40 617	
01 POTRAVINY, NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE	př.	53 084	28 713	24 371	45,9	15 148	15 099	15 205
01.1 Potraviny	př.	46 891	25 201	21 690	46,3	13 380	13 252	13 532
01.1.1 Pekárenské výrobky, obiloviny		8 833	4 567	4 266	48,3	2 520	2 402	2 661
Chléb		1 850	1 178	672	36,3	528	619	419
	kg	101,59	64,46	37,12	36,5	28,99	33,90	23,16
Pečivo běžné		2 040	1 146	894	43,8	582	603	557
	kg	67,85	38,20	29,65	43,7	19,36	20,09	18,50
Pečivo jemné		1 062	532	530	49,9	303	280	331
	kg	14,56	7,29	7,27	50,0	4,15	3,83	4,54
Pečivo trvanlivé		1 956	745	1 211	61,9	558	392	755
	kg	20,03	7,69	12,34	61,6	5,72	4,04	7,70
Mouka pšeničná		279	157	122	43,6	80	83	76
	kg	33,12	18,86	14,26	43,1	9,45	9,92	8,90
Těstoviny		367	213	154	42,0	105	112	96
	kg	14,00	8,12	5,88	42,0	3,99	4,27	3,67
Ostatní výrobky z obilovin		1 069	473	596	55,7	305	249	372
Rýže		211	122	88	41,9	60	64	55
	kg	8,95	5,31	3,64	40,7	2,55	2,79	2,27
01.1.2 Maso		11 645	7 167	4 478	38,5	3 323	3 769	2 794
	kg	142,80	87,67	55,11	38,6	40,74	46,11	34,38
Maso vepřové		2 182	1 358	824	37,8	623	714	514
	kg	26,24	16,38	9,86	37,6	7,49	8,62	6,15
Maso hovězí		711	433	278	39,1	203	228	174
	kg	6,39	3,87	2,52	39,5	1,82	2,03	1,57
Ostatní masa a vnitřnosti		546	339	207	37,9	156	179	129
	kg	9,00	5,59	3,41	37,9	2,57	2,94	2,13
Uzenářské zboží		5 183	3 243	1 940	37,4	1 479	1 705	1 210
	kg	55,81	34,93	20,87	37,4	15,92	18,37	13,02
Konzervy, ostatní masné výrobky		646	410	236	36,6	184	215	147
	kg	7,86	4,98	2,87	36,6	2,24	2,62	1,79
Drůbež		2 377	1 383	993	41,8	678	728	620
	kg	37,50	21,92	15,58	41,5	10,70	11,53	9,72

01.1.3	Ryby		1 205	783	422	35,0	344	412	263
		kg	12,86	8,38	4,48	34,8	3,67	4,41	2,80
	Ryby čerstvé, chlazené a mražené		565	348	216	38,3	161	183	135
		kg	6,48	3,99	2,49	38,5	1,85	2,10	1,56
	Ostatní ryby a rybí výrobky		641	435	206	32,1	183	229	128
		kg	6,38	4,39	1,99	31,2	1,82	2,31	1,24
01.1.4	Mléko, sýry, vejce		10 388	5 088	5 300	51,0	2 964	2 676	3 306
	Mléko čerstvé, trvanlivé		1 993	872	1 122	56,3	569	458	700
		litry	171,29	74,83	96,46	56,3	48,88	39,35	60,18
	Mléko konzervované a sušené		334	180	154	46,2	95	95	96
	Sýry		3 347	1 951	1 396	41,7	955	1 026	871
		kg	25,95	15,17	10,78	41,6	7,40	7,98	6,73
	Jogurty		1 732	755	977	56,4	494	397	609
	Ostatní mléčné výrobky		2 279	919	1 360	59,7	650	483	849
	Vejce		683	401	283	41,4	195	211	176
		ks	302,96	177,24	125,72	41,5	86,45	93,20	78,43
	Vaječné výrobky		19	11	8	40,9	5	6	5
01.1.5	Oleje a tuky		2 068	1 201	867	41,9	590	632	541
		kg	41,00	23,82	17,18	41,9	11,70	12,53	10,72
	Máslo		808	462	346	42,8	231	243	216
		kg	9,68	5,51	4,17	43,1	2,76	2,90	2,60
	Vepřové sádlo a slanina		66	41	25	37,6	19	22	16
		kg	1,76	1,10	0,66	37,7	0,50	0,58	0,41
	Jedlé oleje		508	302	206	40,5	145	159	128
		kg	16,32	9,63	6,69	41,0	4,66	5,06	4,18
	Rostlinné a ostatní tuky		685	395	290	42,3	196	208	181
		kg	13,24	7,58	5,66	42,7	3,78	3,99	3,53
01.1.6	Ovoce		3 393	1 594	1 799	53,0	968	838	1 122
	Citrusy		713	337	377	52,8	204	177	235
		kg	26,91	12,83	14,08	52,3	7,68	6,75	8,79
	Banány		561	229	332	59,2	160	120	207
		kg	23,49	9,58	13,91	59,2	6,70	5,04	8,68
	Jádroviny (jablka, hrušky aj.)		488	250	238	48,8	139	132	148
		kg	27,60	14,31	13,29	48,1	7,88	7,53	8,29
	Peckoviny, bobuloviny (třešně, jahody, hrozny aj.)		618	310	308	49,9	176	163	192
		kg	15,97	8,13	7,84	49,1	4,56	4,28	4,89
	Ostatní ovoce (melouny, kiwi aj.)		341	166	175	51,2	97	87	109
		kg	23,59	12,66	10,93	46,4	6,73	6,66	6,82
	Ovocné výrobky		245	103	142	58,0	70	54	89
	Sušené ovoce, suché plody		427	200	227	53,2	122	105	142
01.1.7	Zelenina, brambory		3 771	2 232	1 539	40,8	1 076	1 173	960
	Plodová zelenina (rajčata, okurky aj.)		1 082	647	434	40,2	309	340	271
		kg	32,16	19,27	12,89	40,1	9,18	10,13	8,04
	Ostatní zelenina		1 005	596	409	40,7	287	314	255
		kg	44,80	26,61	18,19	40,6	12,78	13,99	11,35
	Zeleninové výrobky		413	252	160	38,9	118	133	100

Luštěniny		93	56	37	39,9	27	30	23
	kg	2,53	1,50	1,03	40,8	0,72	0,79	0,64
	Brambory	589	357	232	39,4	168	188	145
	kg	68,61	41,47	27,14	39,6	19,58	21,81	16,93
	Výrobky z brambor	589	322	267	45,3	168	169	166
01.1.8	Cukr, marmeláda, med, čokoláda, cukrovinky a cukrářské výrobky	3 588	1 355	2 233	62,2	1 024	713	1 393
	Marmelády a džemy	92	51	41	44,4	26	27	26
	Cukr	518	302	215	41,6	148	159	134
	kg	29,89	17,47	12,42	41,6	8,53	9,19	7,75
	Čokoláda a čokoládové výrobky	1 351	441	910	67,4	385	232	568
	kg	7,53	2,51	5,02	66,7	2,15	1,32	3,13
	Cukrovinky nečokoládové	884	158	726	82,1	252	83	453
	Cukrářské výrobky	614	327	286	46,6	175	172	179
	Med, ovocné cukry, umělá sladidla	129	75	54	42,0	37	39	34
01.1.9	Potravinářské výrobky a přípravky	1 999	1 213	786	39,3	570	638	490
	Polévky a omáčky	428	269	159	37,2	122	141	99
	Sůl, koření	302	176	126	41,7	86	93	79
	Přípravky k doplnění a dochucení jídel	704	407	297	42,2	201	214	186
	Ostatní potraviny a pochutiny	565	361	203	36,0	161	190	127
01.2	Nealkoholické nápoje	př. 6 194	3 512	2 681	43,3	1 767	1 847	1 673
01.2.1	Káva, čaj, kakao	1 834	1 376	458	25,0	523	723	286
	Káva	934	911	24	2,5	267	479	15
	Čaj	638	340	297	46,6	182	179	185
	Kávové náhražky a směsi	89	61	29	32,1	25	32	18
	Kakao	173	64	109	63,0	49	34	68
	kg	1,53	0,56	0,97	63,5	0,44	0,29	0,61
01.2.2	Minerální vody, nealko nápoje a šťávy	4 360	2 137	2 223	51,0	1 244	1 124	1 387
	Sirupy a koncentráty	363	154	209	57,5	104	81	130
	litry	14,42	6,05	8,38	58,1	4,12	3,18	5,23
	Ovocné a zeleninové šťávy	517	181	336	65,0	147	95	210
	litry	28,40	10,69	17,72	62,4	8,11	5,62	11,05
	Minerální a stolní vody	2 046	1 224	822	40,2	584	644	513
	litry	315,14	189,26	125,88	40,0	89,93	99,53	78,54
	Ostatní nealkoholické nápoje	1 434	578	856	59,7	409	304	534
	litry	177,04	75,85	101,18	57,2	50,52	39,89	63,13
02	ALKOHOLICKÉ NÁPOJE, TABÁK	př. 6 741	6 626	114	1,7	1 923	3 485	71
02.1	Alkoholické nápoje	př. 3 720	3 606	114	3,1	1 061	1 896	71
02.1.1	Lihoviny	1 088	1 063	25	2,3	311	559	16
	litry	5,78	5,62	0,16	2,8	1,65	2,95	0,10
02.1.2	Víno	1 226	1 178	47	3,9	350	620	30
	litry	20,25	19,48	0,77	3,8	5,78	10,25	0,48
02.1.3	Pivo	1 406	1 364	42	3,0	401	717	26
	litry	80,76	78,43	2,33	2,9	23,04	41,24	1,45
02.2	Tabák	př. 3 021	3 021	0	0,0	862	1 589	0
03.	ODÍVÁNÍ A OBUV	18 807	10 415	8 392	44,6	5 366	5 477	5 235
	př.	18 755	10 387	8 367	44,6	5 352	5 462	5 220

03.1	Odívání		13 973	7 992	5 982	42,8	3 987	4 203	3 732
		př.	13 924	7 966	5 959	42,8	3 973	4 189	3 717
03.1.1	Oděvní materiály	př.	156	107	49	31,3	44	56	30
		m	0,99	0,64	0,34	34,7	0,28	0,34	0,21
03.1.2	Oděvy	př.	13 012	7 509	5 503	42,3	3 713	3 949	3 433
	Prádlo a pletené ošacení pánské	ks	1 720	1 228	492	28,6	491	646	307
			9,15	6,48	2,67	29,2	2,61	3,41	1,67
	Prádlo a pletené ošacení dámské	ks	2 462	1 868	593	24,1	702	983	370
			13,60	10,23	3,38	24,8	3,88	5,38	2,11
	Prádlo a pletené ošacení dětské	ks	1 477	82	1 395	94,4	422	43	870
			13,82	0,77	13,05	94,4	3,94	0,40	8,14
	Konfekce pánská	ks	1 882	1 297	585	31,1	537	682	365
			2,49	1,69	0,80	32,1	0,71	0,89	0,50
	Konfekce dámská	ks	3 433	2 652	781	22,8	980	1 395	487
			6,35	4,96	1,39	22,0	1,81	2,61	0,87
	Konfekce dětská	ks	1 323	16	1 306	98,8	377	9	815
			4,50	0,07	4,43	98,4	1,28	0,04	2,76
	Punčochy a ponožky pánské	páry	216	157	59	27,2	62	83	37
			8,63	6,09	2,54	29,4	2,46	3,20	1,59
	Punčochy a ponožky dámské	páry	265	205	60	22,5	76	108	37
			11,77	9,31	2,47	21,0	3,36	4,89	1,54
	Punčochy a ponožky dětské	páry	236	3	233	98,8	67	2	145
			9,45	0,08	9,37	99,2	2,70	0,04	5,84
03.1.3	Oděvní doplňky a textilní galanterie	př.	709	316	393	55,5	202	166	245
			660	290	370	56,1	188	152	231
	Oděvní doplňky	př.	578	238	340	58,8	165	125	212
			558	228	330	59,2	159	120	206
	Textilní galanterie	př.	131	78	54	40,9	37	41	33
			102	62	40	39,4	29	33	25
03.1.4	Čištění, opravy a půjčování oděvů	př.	96	59	36	38,1	27	31	23
03.2	Obuv (vč. oprav a půjčování)		4 833	2 423	2 410	49,9	1 379	1 274	1 504
		př.	4 831	2 422	2 409	49,9	1 378	1 274	1 503
03.2.1	Obuv	př.	4 756	2 367	2 389	50,2	1 357	1 245	1 490
	Obuv pánská	páry	1 374	926	448	32,6	392	487	279
			2,23	1,53	0,70	31,2	0,64	0,81	0,43
	Obuv dámská	páry	1 878	1 437	441	23,5	536	755	275
			3,54	2,77	0,77	21,7	1,01	1,46	0,48
	Obuv dětská	páry	1 503	4	1 500	99,7	429	2	936
			5,21	0,02	5,19	99,6	1,49	0,01	3,24
03.2.2	Opravy a půjčování obuvi	př.	78	56	21	27,5	22	30	13
			75	55	20	26,7	21	29	12
04	BYDLENÍ, VODA, ENERGIE, PALIVA		46 114	25 456	20 659	44,8	13 159	13 386	12 888
		př.	203	134	69	34,1	58	70	43
04.1	Nájemné z bytu		9 635	5 294	4 341	45,1	2 749	2 784	2 708
		př.	34	4	31	89,8	10	2	19
04.1.1	Nájemné za hlavní bydliště	spol.	9 397	5 174	4 223	44,9	2 681	2 721	2 635

04.1.2	Ostatní nájemné		238	120	118	49,5	68	63	74
		př.	34	4	31	89,8	10	2	19
04.3	Běžná údržba a drobné opravy bytu		4 237	2 401	1 836	43,3	1 209	1 262	1 145
		př.	158	120	38	24,1	45	63	24
04.3.1	Výrobky pro běžnou údržbu bytu		2 802	1 583	1 219	43,5	799	832	761
		př.	131	99	31	23,8	37	52	19
04.3.2	Služby pro běžnou údržbu bytu		1 435	818	617	43,0	409	430	385
		př.	27	20	7	25,6	8	11	4
04.4	Dodávka vody a ostatní služby související s bydlením		5 861	3 213	2 648	45,2	1 673	1 690	1 652
		př.	1	1	0	0,0	0	0	0
04.4.1	Vodné a stočné		3 684	2 020	1 664	45,2	1 051	1 062	1 038
		př.	1	1	0	0,0	0	0	0
04.4.2	Sběr pevných odpadů	spol.	1 198	655	543	45,3	342	345	339
04.4.4	Ostatní služby související s bydlením	spol.	979	538	441	45,1	279	283	275
04.5	Elektřina, teplo, plyn, paliva		26 381	14 548	11 833	44,9	7 528	7 650	7 382
		př.	10	10	0	0,0	3	5	0
04.5.1	Elektrická energie		10 630	5 865	4 765	44,8	3 033	3 084	2 973
		př.	6	6	0	0,0	2	3	0
04.5.2	Plynná paliva		6 812	3 785	3 027	44,4	1 944	1 990	1 889
		př.	3	3	0	0,0	1	1	0
	Plyn ze sítě		6 713	3 730	2 984	44,4	1 916	1 961	1 861
		př.	2	2	0	0,0	1	1	0
	Plyn v bombách	spol.	98	55	43	44,3	28	29	27
04.5.3	Kapalná paliva	spol.	40	21	19	48,1	11	11	12
04.5.4	Tuhá paliva		813	453	360	44,3	232	238	225
		př.	1	1	0	0,0	0	0	0
04.5.5	Tepelná energie	spol.	8 086	4 424	3 662	45,3	2 307	2 326	2 285
05	BYTOVÉ VYBAVENÍ, ZAŘÍZENÍ DOMÁCNOSTI; OPRAVY		16 893	9 514	7 379	43,7	4 820	5 003	4 604
		př.	3 589	2 061	1 529	42,6	1 024	1 084	954
05.1	Nábytek, bytové zař. a výzdoba, koberce aj. podlahové krytiny		5 265	2 623	2 643	50,2	1 502	1 379	1 649
		př.	1 642	581	1 061	64,6	469	305	662
05.1.1	Nábytek a bytové zařízení		4 520	2 242	2 278	50,4	1 290	1 179	1 421
		př.	1 524	553	971	63,7	435	291	606
	Nábytek		3 645	1 753	1 892	51,9	1 040	922	1 181
		př.	1 276	412	864	67,7	364	217	539
	Bytové zařízení a doplňky		875	489	385	44,1	250	257	240
		př.	249	141	108	43,3	71	74	67
05.1.2	Koberce, ostatní podlahová krytina		685	343	342	50,0	196	180	214
		př.	111	22	88	79,9	32	12	55
05.1.3	Opravy nábytku, zařízení, podlah. Krytin		60	38	22	37,4	17	20	14
		př.	7	5	1	20,4	2	3	1
05.2	Bytový textil		1 282	720	562	43,8	366	379	350
		př.	548	306	242	44,2	156	161	151

	Dekorační tkaniny, přikrývky aj. byt. textil	581	324	257	44,2	166	170	160
	př.	214	119	95	44,5	61	62	59
	Ložní a stolní prádlo	701	396	305	43,5	200	208	190
	př.	334	187	147	44,0	95	98	92
05.3	Přístroje a spotřebiče pro domácnost	3 853	2 265	1 587	41,2	1 099	1 191	990
	př.	258	241	17	6,6	74	127	11
05.3.1	Velké přístroje pro domácnost	3 104	1 793	1 311	42,2	886	943	818
	př.	108	101	7	6,7	31	53	5
	Chladničky, mrazničky	555	311	244	44,0	158	164	152
	př.	6	5	1	9,6	2	3	0
	Pračky a sušičky, myčky nádobí	1 248	705	543	43,5	356	371	339
	př.	6	6	0	0,0	2	3	0
	Vařicí, vyhřívací a větrací zařízení	904	539	365	40,4	258	283	228
	př.	48	45	2	4,8	14	24	1
	Ostatní zařízení pro domácnost	397	238	158	39,9	113	125	99
	př.	49	44	4	9,1	14	23	3
05.3.2	Malé domácí elektrické spotřebiče	521	342	179	34,3	149	180	111
	př.	137	128	10	7,1	39	67	6
05.3.3	Opravy domácích přístrojů a spotřebičů	228	130	98	43,0	65	68	61
	př.	13	13	0	0,0	4	7	0
05.4	Nádobí a kuchyňské potřeby	1 316	871	445	33,8	375	458	277
	př.	463	393	70	15,1	132	207	44
	Skleněné, porcelán., keramické nádobí	472	336	136	28,9	135	177	85
	př.	243	207	36	14,7	69	109	22
	Kovové nádobí a přístroje	377	242	135	35,8	108	127	84
	př.	91	82	9	9,9	26	43	6
	Ostatní kuchyňské potřeby	467	293	174	37,2	133	154	108
	př.	129	104	25	19,6	37	55	16
05.5	Výrobky pro dům a zahradu	1 306	841	465	35,6	373	442	290
	př.	394	336	58	14,8	113	177	36
05.5.1	Motorové nářadí a nástroje	462	325	137	29,7	132	171	86
	př.	175	169	6	3,5	50	89	4
05.5.2	Ruční nářadí, nástroje aj. potřeby	844	517	327	38,8	241	272	204
	př.	219	167	52	23,7	63	88	32
05.6	Zboží a služby pro běžnou údržbu domácnosti	3 872	2 193	1 679	43,4	1 105	1 153	1 047
	př.	284	204	80	28,2	81	107	50
05.6.1	Spotřební zboží pro domácnost	3 818	2 168	1 650	43,2	1 089	1 140	1 030
	př.	268	200	68	25,4	76	105	42
	Prací prostředky	1 839	1 019	820	44,6	525	536	511
	př.	40	28	13	31,5	11	14	8
	Čistící a úklidové prostředky	1 329	772	558	42,0	379	406	348
	př.	113	94	19	16,6	32	50	12
	Ostatní domácí potřeby	650	377	273	42,0	185	198	170
	př.	115	78	37	31,9	33	41	23
05.6.2	Domácí a domovní služby	54	26	28	52,4	15	14	18
	př.	16	4	12	76,1	5	2	8

06	ZDRAVÍ		4 051	2 628	1 423	35,1	1 156	1 382	888
		př.	3 595	2 381	1 214	33,8	1 026	1 252	757
06.1	Léčiva a zdravotnické prostředky		3 239	2 051	1 187	36,7	924	1 079	741
		př.	2 789	1 808	981	35,2	796	951	612
06.1.1	Léčiva		2 398	1 513	885	36,9	684	796	552
		př.	2 010	1 303	707	35,2	573	685	441
	Léky předepsané lékařem		709	487	221	31,2	202	256	138
		př.	695	480	215	30,9	198	252	134
	Léky bez receptu a další léčiva		1 690	1 026	664	39,3	482	540	414
		př.	1 315	823	492	37,4	375	433	307
06.1.2	Ostatní zdravotnické výrobky		106	66	40	38,0	30	35	25
		př.	53	37	16	30,4	15	20	10
06.1.3	Léčebné a protetické prostředky		735	472	262	35,7	210	248	164
		př.	726	468	258	35,5	207	246	161
	Výrobky oční optiky		509	343	166	32,7	145	180	104
	Ortopedické a terapeutické pomůcky		225	130	96	42,6	64	68	60
		př.	217	125	92	42,3	62	66	57
06.2	Ambulantní zdravotní péče		745	547	198	26,6	213	287	124
		př.	745	547	198	26,6	213	287	124
06.2.1	Ambulantní lékařská péče		218	114	104	47,6	62	60	65
		př.	218	114	104	47,6	62	60	65
06.2.2	Ambulantní stomatologická péče		470	390	81	17,2	134	205	50
		př.	470	390	81	17,2	134	205	50
06.2.3	Ambulantní zdravotní péče ostatní		56	43	14	24,3	16	22	9
		př.	56	43	14	24,3	16	22	9
06.3	Ústavní zdravotní péče		68	30	38	55,7	19	16	23
		př.	61	27	34	56,3	17	14	21
07	DOPRAVA		31 442	18 425	13 017	41,4	8 972	9 689	8 121
		př.	9 463	6 204	3 259	34,4	2 700	3 263	2 033
07.1	Nákup osobních dopravních prostř.		10 077	5 531	4 547	45,1	2 876	2 908	2 837
		př.	1 378	748	630	45,7	393	393	393
07.1.1	Automobily		9 171	5 169	4 002	43,6	2 617	2 718	2 497
		př.	471	386	85	18,1	134	203	53
	Automobily nové		3 167	1 661	1 506	47,5	904	874	939
		př.	0	0	0	0,0	0	0	0
	Automobily ojeté		6 004	3 507	2 497	41,6	1 713	1 844	1 558
		př.	471	386	85	18,1	134	203	53
07.1.2	Motocykly		144	80	63	44,1	41	42	39
		př.	144	80	63	44,1	41	42	39
07.1.3	Jízdní kola		763	282	481	63,1	218	148	300
		př.	763	282	481	63,1	218	148	300
07.2	Provoz osobních dopravních prostř.		16 243	9 878	6 366	39,2	4 635	5 194	3 971
		př.	3 196	2 560	636	19,9	912	1 346	397
07.2.1	Náhradní díly a příslušenství pro osobní dopravní prostředky		1 670	989	681	40,8	476	520	425
		př.	399	277	122	30,7	114	146	76
07.2.2	Pohonné hmoty a oleje		11 619	7 268	4 351	37,5	3 316	3 822	2 715
		př.	2 118	1 947	171	8,1	604	1 024	107
07.2.3	Údržba a opravy osobních dopravních prostředků		1 964	1 161	803	40,9	560	611	501
		př.	249	192	57	23,0	71	101	36
07.2.4	Ostatní služby týkající se prostředků osobní dopravy		991	460	531	53,6	283	242	331
		př.	428	144	285	66,5	122	76	178

07.3	Dopravní služby		5 121	3 017	2 105	41,1	1 461	1 586	1 313
		př.	4 890	2 897	1 993	40,8	1 395	1 523	1 244
07.3.1	Kolejová osobní doprava		830	362	468	56,4	237	190	292
		př.	734	313	421	57,4	210	165	263
	Kolejová osobní doprava do školy	př.	290	0	290	100,0	83	0	181
	Kolejová osobní doprava ostatní		540	362	178	33,0	154	190	111
		př.	444	313	131	29,5	127	165	82
07.3.2	Silniční osobní doprava		2 662	1 504	1 158	43,5	760	791	722
		př.	2 653	1 499	1 153	43,5	757	788	720
	Silniční osob. doprava do školy - MHD	př.	152	0	152	100,0	43	0	95
	Silniční osob. doprava ostatní - MHD	př.	420	360	60	14,3	120	189	37
	Silniční osob. doprava do školy - BUS	př.	733	0	733	100,0	209	0	457
	Silniční osob. doprava ostatní - BUS	př.	1 312	1 116	196	15,0	374	587	123
	Silniční osobní doprava - taxi		45	28	16	36,5	13	15	10
		př.	36	24	12	33,6	10	12	7
07.3.3	Letecká osobní doprava		80	56	25	30,8	23	29	15
		př.	80	55	25	30,8	23	29	15
07.3.4	Námořní a říční osobní doprava		66	37	29	43,8	19	19	18
		př.	19	13	6	33,1	5	7	4
07.3.5	Kombinovaná osobní doprava - MHD	př.	1 387	1 004	383	27,6	396	528	239
	Kombin. os. doprava do školy - MHD		281	0	281	100,0	80	0	175
	Kombin. os. doprava ostatní - MHD		1 106	1 004	102	9,2	315	528	63
07.3.6	Ostatní placené služby v dopravě		97	54	43	44,1	28	28	27
		př.	17	12	5	30,1	5	6	3
08	POŠTY A TELEKOMUNIKACE		12 026	7 805	4 221	35,1	3 432	4 104	2 633
		př.	6 836	4 961	1 876	27,4	1 951	2 609	1 170
08.1	Poštovní služby		190	129	61	32,1	54	68	38
		př.	96	77	19	19,7	27	40	12
08.2	Telefonní a telefaxové přístroje		1 156	695	460	39,8	330	366	287
		př.	1 083	654	429	39,6	309	344	268
	Telefonní a telefaxová zařízení		256	160	97	37,7	73	84	60
		př.	238	149	89	37,4	68	78	56
	Mobilní telefony		900	536	364	40,5	257	282	227
		př.	845	505	340	40,2	241	266	212
08.3	Telefonické a telefaxové služby		10 680	6 980	3 699	34,6	3 047	3 671	2 308
		př.	5 658	4 230	1 428	25,2	1 614	2 224	891
	Telefonní a telefaxové služby		4 446	2 590	1 856	41,8	1 269	1 362	1 158
		př.	462	400	62	13,5	132	210	39
	Provoz mobilního telefonu		5 690	4 126	1 564	27,5	1 624	2 170	976
		př.	4 972	3 741	1 232	24,8	1 419	1 967	768
	Dálkový přenos dat		543	264	279	51,4	155	139	174
		př.	223	89	134	60,0	64	47	83
09	REKREACE A KULTURA		31 625	15 161	16 464	52,1	9 024	7 973	10 272
		př.	18 253	7 751	10 502	57,5	5 209	4 076	6 552
09.1	Zařízení a vybavení audiovizuální, fotografická a pro zpracování dat		6 119	2 964	3 156	51,6	1 746	1 559	1 969
		př.	2 319	822	1 497	64,6	662	432	934

09.1.1	Zařízení pro příjem, záznam a reprodukci obrazu a zvuku		2 084	1 032	1 052	50,5	595	543	657
	př.		648	213	435	67,1	185	112	272
	Televizní přijímače, videorekordéry		1 295	726	569	43,9	370	382	355
	př.		140	69	71	51,0	40	36	44
	Rozhlasové přijímače, audio-zařízení		789	305	484	61,3	225	161	302
	př.		509	145	364	71,6	145	76	227
09.1.2	Foto-kino zařízení, optické přístroje		706	395	311	44,0	202	208	194
	př.		207	116	92	44,2	59	61	57
09.1.3	Zařízení pro zpracování dat		2 093	903	1 190	56,9	597	475	742
	př.		866	218	648	74,8	247	115	404
09.1.4	Nosná média pro záznam obrazu/zvuku		1 014	510	504	49,7	289	268	314
	př.		563	256	307	54,5	161	135	191
09.1.5	Opravy zařiz. a vybavení audiovizuálního, fotografického, pro zprac. dat		223	124	98	44,1	63	65	61
	př.		34	19	16	46,0	10	10	10
09.2	Ostatní výrobky dlouhodobé spotřeby pro rekreaci a kulturu		405	182	223	55,1	116	96	139
	př.		231	86	145	62,7	66	45	91
09.2.1	Výrobky dlouhod. spotřeby pro rekreaci ve volné přírodě		169	100	68	40,6	48	53	43
	př.		22	19	3	12,8	6	10	2
09.2.2	Hudební nástroje a výrobky dlouhod. spotřeby pro rekreaci uvnitř		231	80	151	65,5	66	42	95
	př.		205	66	139	68,0	59	35	87
	Sportovní zařízení		22	16	6	28,9	6	8	4
	př.		18	13	5	26,1	5	7	3
	Hudební nástroje		209	64	145	69,4	60	34	91
	př.		187	53	135	71,9	53	28	84
09.2.3	Údržba a opravy ostat. výrobků dlouhod. spotřeby pro rekreaci a kulturu		5	2	3	59,8	2	1	2
	př.		5	2	3	63,4	1	1	2
09.3	Ostatní rekreace vč. vybavení; květiny, zahrady, domácí zvířata		6 722	2 934	3 788	56,4	1 918	1 543	2 364
	př.		4 588	1 751	2 837	61,8	1 309	921	1 770
09.3.1	Hry, hračky a sběratelské předměty		1 971	440	1 531	77,7	563	232	955
	př.		1 729	309	1 421	82,2	493	162	886
	Hry, hračky		1 627	213	1 415	86,9	464	112	883
	př.		1 547	169	1 378	89,1	441	89	860
	Sběratelské aj. drobné předměty pro rekreaci		344	228	116	33,8	98	120	72
	př.		183	140	43	23,4	52	74	27
09.3.2	Zařízení pro sport, kempink a rekreaci ve volné přírodě		1 970	726	1 244	63,2	562	382	776
	př.		1 746	608	1 137	65,2	498	320	710
	Sportovní výstroj, výzbroj, obuv		1 193	428	765	64,1	340	225	477
	př.		1 146	404	742	64,8	327	212	463
	Potřeby pro sport v přírodě		641	229	412	64,3	183	121	257
	př.		514	161	353	68,6	147	85	220

	Potřeby pro táboření a rybaření		136	69	68	49,7		39	36	42
		př.	86	43	43	49,8		25	23	27
09.3.3	Květiny a zahrady		1 252	926	326	26,0		357	487	203
		př.	622	571	51	8,2		177	300	32
	Květiny a výrobky z květin		780	607	173	22,1		222	319	108
		př.	491	444	47	9,5		140	234	29
	Potřeby pro pěstování okrasných rostlin		472	319	153	32,4		135	168	95
		př.	131	127	4	3,1		37	67	3
09.3.4	Domácí zvířata a potřeby pro jejich chov		1 339	732	607	45,3		382	385	379
		př.	447	237	210	47,0		128	125	131
09.3.5	Veterinární aj. služby pro domácí zvířata		189	109	81	42,6		54	57	50
		př.	44	26	18	40,4		13	14	11
09.4	Rekreační a kulturní služby		6 832	3 275	3 556	52,1		1 949	1 722	2 219
		př.	3 532	1 467	2 065	58,5		1 008	771	1 288
09.4.1	Služby pro sport a rekreaci		2 572	865	1 708	66,4		734	455	1 065
		př.	2 087	615	1 472	70,5		596	324	918
	Rekreační a sportovní služby		725	318	407	56,1		207	167	254
		př.	479	193	286	59,7		137	102	179
	Aktivní sportovní činnost		1 609	515	1 094	68,0		459	271	682
		př.	1 370	391	979	71,4		391	206	610
	Aktivní zájmová činnost		238	31	207	87,0		68	16	129
09.4.2	Kulturní služby		4 259	2 410	1 849	43,4		1 215	1 268	1 153
		př.	1 444	851	593	41,1		412	448	370
	Kulturní a zábavní služby		774	407	367	47,4		221	214	229
		př.	307	145	162	52,8		88	76	101
	Vstupné na kulturní a zábavní podniky		1 459	807	652	44,7		416	424	407
		př.	962	540	422	43,8		275	284	263
	Rozhlas a televize	spol.	1 787	993	794	44,4		510	522	495
	Herny, loterie		239	203	36	14,9		68	107	22
		př.	175	166	9	5,1		50	87	6
09.5	Noviny, knihy, papírenské zboží		4 262	2 071	2 191	51,4		1 216	1 089	1 367
		př.	3 286	1 524	1 762	53,6		938	801	1 100
09.5.1	Knihy a učebnice		1 622	696	926	57,1		463	366	577
		př.	1 495	625	870	58,2		427	329	542
	Knihy		1 220	664	556	45,6		348	349	347
		př.	1 095	594	501	45,8		313	312	313
	Učebnice		402	33	369	91,9		115	17	230
		př.	399	31	368	92,2		114	16	230
09.5.2	Noviny a periodické časopisy		1 720	1 145	575	33,4		491	602	359
		př.	1 008	744	264	26,2		288	391	165
09.5.3	Ostatní tiskoviny		203	126	76	37,6		58	66	48
		př.	111	76	36	32,0		32	40	22
09.5.4	Papírenské zboží, potřeby k psaní a kreslení		717	103	614	85,7		205	54	383
		př.	672	79	593	88,3		192	42	370
	Potřeby k psaní a kreslení		538	65	473	87,9		153	34	295
		př.	513	52	462	89,9		146	27	288

	Papírenské zboží		180	38	142	78,8	51	20	88
		př.	159	27	132	82,9	45	14	82
09.6	Dovolená s komplexními službami		7 284	3 735	3 549	48,7	2 078	1 964	2 214
		př.	4 297	2 101	2 196	51,1	1 226	1 105	1 370
	Rekreace tuzemská - dětská	př.	829	0	829	100,0	237	0	517
	Rekreace tuzemská - ostatní		1 361	721	640	47,0	388	379	399
		př.	641	337	305	47,5	183	177	190
	Rekreace zahraniční - dětská	př.	398	0	398	100,0	114	0	248
	Rekreace zahraniční - ostatní		4 696	3 013	1 682	35,8	1 340	1 585	1 050
		př.	2 429	1 765	664	27,3	693	928	414
10	VZDĚLÁVÁNÍ	př.	2 749	473	2 276	82,8	785	249	1 420
10.1	Předškolní a základní vzdělávání	př.	598	0	598	100,0	171	0	373
	Mateřská škola		464	0	464	100,0	132	0	290
	Základní škola 1. - 5. ročník		51	0	51	100,0	14	0	32
	Základní škola 6. - 9. ročník		83	0	83	100,0	24	0	52
10.2	Střední vzdělávání	př.	420	9	411	98,0	120	5	257
	Střední vzdělávání - školné		355	8	348	97,8	101	4	217
	Střední vzdělávání - ostatní		64	1	64	98,7	18	0	40
10.3	Pomaturitní nástavbové vzdělávání	př.	123	41	82	66,8	35	22	51
	Pomaturitní nástavbové vzděl. - školné		103	32	71	68,6	29	17	44
	Pomaturitní nástavbové vzděl. - ostatní		20	9	12	57,6	6	4	7
10.4	Vyšší a vysokoškolské vzdělávání	př.	377	107	270	71,7	108	56	169
	Vyšší a vysokoškolské vzděl. - školné		279	77	203	72,6	80	40	126
	Vyšší a vysokoškolské vzděl. - ostatní		98	30	68	69,4	28	16	42
10.5	Vzděl. nedefinované podle úrovně	př.	1 231	317	914	74,3	351	167	570
	Výuka jazyků		399	194	205	51,4	114	102	128
	Umělecké vzdělávání		466	20	446	95,8	133	10	278
	Poplatky za družinu		87	0	87	100,0	25	0	55
	Ostatní vzdělávání nedefin. stupněm		279	103	176	63,0	80	54	110
11	STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ		16 900	9 797	7 102	42,0	4 822	5 152	4 431
		př.	15 659	9 141	6 518	41,6	4 468	4 807	4 066
11.1	Stravovací služby	př.	14 092	8 747	5 344	37,9	4 021	4 600	3 334
11.1.1	Restaurace, kavárny a pod. zařízení		8 440	6 674	1 765	20,9	2 408	3 510	1 101
	Jídla v restauračním stravování		6 695	5 247	1 448	21,6	1 910	2 759	903
	Nealkohol. nápoje v restauračním strav.		539	286	253	46,9	153	149	158
	Alkoholické nápoje v restauračním strav.		1 206	1 142	64	5,3	344	601	41
11.1.2	Jídelny		5 652	2 073	3 579	63,3	1 613	1 090	2 233
	Závodní jídelny		2 079	2 073	6	0,3	593	1 090	3
		porce	113,87	113,59	0,28	0,2	32,49	59,74	0,17
	Školní jídelny		2 865	0	2 865	100,0	818	0	1 788
		porce	159,01	0,00	159,01	100,0	45,37	0,00	99,20
	Stravování v mateřské škole		708	0	708	100,0	202	0	442
11.2	Ubytovací služby		2 808	1 050	1 758	62,6	801	552	1 097
		př.	1 567	394	1 174	74,9	447	207	732
	Ubytování na internátě	př.	128	0	128	100,0	37	0	80
	Ubytování na koleji	př.	231	4	227	98,1	66	2	142

	Ubytování na akcích organiz. školou	př.	244	0	244	100,0	70	0	152
	Ostatní ubytovací služby		2 205	1 045	1 159	52,6	629	550	723
		př.	964	389	575	59,6	275	205	359
12	OSTATNÍ ZBOŽÍ A SLUŽBY		27 133	18 529	8 604	31,7	7 742	9 744	5 368
		př.	19 154	14 147	5 007	26,1	5 466	7 440	3 124
12.1	Osobní péče		8 711	5 807	2 904	33,3	2 486	3 054	1 812
		př.	6 551	4 642	1 909	29,1	1 869	2 441	1 191
12.1.1	Kadeřnické salóny, zařiz. osobní péče	př.	1 616	1 408	208	12,9	461	740	130
12.1.2	Elektrické přístroje pro osobní péči		196	142	54	27,5	56	75	34
		př.	154	120	34	22,1	44	63	21
12.1.3	Ostatní předměty a výr. pro osobní péči		6 899	4 258	2 642	38,3	1 969	2 239	1 648
		př.	4 781	3 115	1 666	34,9	1 364	1 638	1 040
	Základní zboží pro osobní hygienu		3 329	1 594	1 735	52,1	950	838	1 083
		př.	1 899	818	1 081	56,9	542	430	674
	Ostatní potřeby pro osobní hygienu		764	453	311	40,7	218	238	194
		př.	495	308	186	37,7	141	162	116
	Kosmetické zboží		2 806	2 210	596	21,2	801	1 162	372
		př.	2 388	1 988	399	16,7	681	1 046	249
12.3	Osobní potřeby a doplňky jinde neuvedené		2 220	1 323	897	40,4	634	696	560
		př.	2 083	1 248	835	40,1	594	656	521
12.3.1	Klenoty, hodiny a hodinky		972	659	313	32,2	277	347	195
		př.	926	634	292	31,6	264	333	182
12.3.2	Ostatní osobní potřeby a doplňky		1 248	664	584	46,8	356	349	364
		př.	1 157	614	543	46,9	330	323	339
	Cestovní potřeby, osobní doplňky		973	565	408	41,9	278	297	255
		př.	907	530	377	41,6	259	279	235
	Dětské bezpečnostní sedačky do aut	př.	33	1	32	96,5	10	1	20
	Dětské kočárky a nosítka	př.	166	36	129	78,0	47	19	81
	Ostatní průmyslové zboží		76	61	15	19,4	22	32	9
		př.	51	46	5	9,1	14	24	3
12.4	Sociální péče	př.	18	1	17	95,4	5	0	11
12.5	Pojištění		14 027	10 088	3 939	28,1	4 003	5 305	2 457
		př.	10 049	7 879	2 169	21,6	2 867	4 143	1 353
12.5.1	Životní pojištění		8 585	7 037	1 548	18,0	2 450	3 701	966
		př.	8 267	6 869	1 397	16,9	2 359	3 612	872
	Životní pojištění		5 450	3 927	1 523	27,9	1 555	2 065	950
		př.	5 132	3 759	1 373	26,8	1 464	1 977	856
	Penzijní připojištění	př.	3 134	3 110	25	0,8	894	1 635	15
12.5.2	Pojištění související s bydlením	spol.	850	471	379	44,6	242	248	236
12.5.3	Pojištění související se zdravím		1 622	788	833	51,4	463	415	520
		př.	1 394	667	727	52,2	398	351	454
12.5.4	Pojištění související s dopravou		2 876	1 724	1 152	40,1	821	907	719
		př.	308	284	24	7,8	88	149	15
12.5.5	Ostatní pojištění		95	68	27	28,7	27	36	17
		př.	80	59	21	25,8	23	31	13

12.6	Finanční služby jinde neuvedené		1 521	908	613	40,3	434	477	382
		př.	225	195	30	13,2	64	103	19
12.7	Ostatní služby jinde neuvedené		635	402	234	36,8	181	211	146
		př.	228	182	47	20,4	65	95	29
	Poradenské, administrativní aj. služby		394	246	148	37,5	112	130	92
		př.	113	97	16	14,4	32	51	10
	Správní a jiné poplatky		241	155	86	35,7	69	82	54
		př.	115	85	30	26,4	33	45	19
B.	VYDÁNÍ NEKLASIFIKOVANÁ JAKO SPOTŘEBNÍ		20 448	12 303	8 145	39,8	5 835	6 470	5 082
		př.	2 701	2 576	126	4,7	771	1 354	78
	Pořízení a rekonstrukce domu, bytu	spol.	16 110	8 820	7 290	45,3	4 597	4 638	4 548
	Výrobky pro výstavbu, rekonstr. domu, bytu		5 348	3 057	2 291	42,8	1 526	1 608	1 429
	Práce na výstavbě, rekonstrukci domu, bytu		3 762	2 150	1 612	42,9	1 073	1 131	1 005
	Koupě nemovitosti		7 001	3 613	3 387	48,4	1 998	1 900	2 113
	Vydání jinde neuvedená		4 338	3 483	855	19,7	1 238	1 832	534
		př.	2 701	2 576	126	4,7	771	1 354	78
	Hospodářské a pěstitelské potřeby, služby pro osobní hospodářství	spol.	417	232	184	44,3	119	122	115
	Nákup cenných papírů		31	18	14	43,8	9	9	9
		př.	4	4	0	0,0	1	2	0
	Daň z nemovitosti, dědická aj.		354	243	111	31,3	101	128	69
		př.	111	108	3	2,9	32	57	2
	Příspěvky organizacím		626	573	53	8,4	179	302	33
		př.	565	544	21	3,7	161	286	13
	Dary příbuzným		1 825	1 476	349	19,1	521	776	218
		př.	1 163	1 100	63	5,5	332	578	40
	Vydání na soukromé podnikání	př.	222	222	0	0,0	63	117	0
	Ostatní vydání		862	718	144	16,8	246	378	90
		př.	636	598	38	6,0	181	314	24

Zdroj: Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte, ČSÚ

Příloha 2

Čistá peněžní vydání na děti v rodinách s jedním až třemi dětmi v roce 2003 podle věkových skupin - podrobné položky, průměry na dítě v Kč/množství za rok

	Celkem	podle věkových skupin					
		0 - 2 roky	3 - 5 let	6 - 9 let	10 - 14 let	15 - 17 let	18+ let
Počet dětí - výběrový	3160	293	412	594	858	494	510
- přepočtený	2989	282	350	563	846	483	466
ČISTÁ PENĚŽNÍ VYDÁNÍ CELKEM	76 218	64 700	64 029	67 065	75 125	85 041	96 242
př.	40 695	27 366	27 642	33 083	40 599	50 406	57 865
A. SPOTŘEBNÍ VYDÁNÍ (CZ-COICOP)	71 136	55 704	56 156	62 620	70 932	82 037	91 085
př.	40 617	27 364	27 638	33 065	40 529	50 308	57 616
01 POTRAVINY, NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE	př. 15 205	10 267	11 212	12 687	15 904	18 864	19 170
01.1 Potraviny	př. 13 532	8 968	9 977	11 261	14 214	16 817	17 064
01.1.1 Pekárenské výrobky, obiloviny	2 661	1 320	1 726	2 257	2 919	3 434	3 396
Chléb	419	180	232	312	444	581	621
kg	23,16	9,52	12,48	17,01	25,27	32,32	33,54
Pečivo běžné	557	203	282	417	617	797	792
kg	18,50	6,77	9,33	14,01	20,39	26,24	26,45
Pečivo jemné	331	120	182	272	365	472	432
kg	4,54	1,68	2,61	3,70	5,00	6,69	5,64
Pečivo trvanlivé	755	365	583	705	827	935	864
kg	7,70	4,11	5,94	6,96	8,31	9,70	8,91
Mouka pšeničná	76	39	57	59	82	95	103
kg	8,90	4,27	5,97	6,85	9,68	11,50	12,24
Těstoviny	96	53	73	74	103	109	140
kg	3,67	2,11	2,95	2,97	3,74	4,22	5,30
Ostatní výrobky z obilovin	372	280	283	374	426	388	374
Rýže	55	79	34	43	55	55	70
kg	2,27	1,91	1,46	1,81	2,36	2,59	3,18
01.1.2 Maso	2 794	1 243	1 664	2 008	2 870	3 962	4 181
kg	34,38	15,90	21,60	25,43	35,61	47,31	50,36
Maso vepřové	514	194	331	391	497	700	831
kg	6,15	2,37	3,98	4,97	6,00	8,18	9,65
Maso hovězí	174	115	109	120	164	229	282
kg	1,57	0,98	1,04	1,08	1,52	2,07	2,52
Ostatní masa a vnitřnosti	129	62	83	90	131	182	193
kg	2,13	1,00	1,48	1,55	2,17	2,89	3,13
Uzenářské zboží	1 210	403	666	853	1 278	1 835	1 767
kg	13,02	4,52	7,53	9,41	13,84	19,41	18,55
Konzervy, ostatní masné výrobky	147	108	75	107	162	178	217
kg	1,79	1,13	0,89	1,33	2,02	2,12	2,67
Drůbež	620	361	401	447	637	840	891
kg	9,72	5,90	6,68	7,09	10,06	12,64	13,84
01.1.3 Ryby	263	126	163	179	263	346	437
kg	2,80	1,31	1,68	1,98	2,81	3,70	4,55

	Ryby čerstvé, chlazené a mražené	135	79	91	102	129	172	214
	kg	1,56	0,86	1,02	1,17	1,53	2,01	2,42
	Ostatní ryby a rybí výrobky	128	47	73	77	134	174	223
	kg	1,24	0,45	0,66	0,81	1,28	1,69	2,13
01.1.4	Mléko, sýry, vejce	3 306	3 189	2 850	2 905	3 350	3 713	3 704
	Mléko čerstvé, trvanlivé	700	428	671	654	763	768	757
	litry	60,18	36,12	58,28	56,16	65,48	65,94	65,39
	Mléko konzervované a sušené	96	395	140	86	54	37	34
	Sýry	871	396	523	660	927	1 179	1 253
	kg	6,73	3,03	4,02	5,01	7,11	9,18	9,83
	Jogurty	609	619	541	560	593	680	671
	Ostatní mléčné výrobky	849	1 278	877	813	812	787	740
	Vejce	176	70	94	127	196	255	244
	ks	78,43	30,27	41,70	56,04	86,81	113,91	110,23
	Vaječné výrobky	5	3	3	3	5	7	6
01.1.5	Oleje a tuky	541	252	340	422	580	730	742
	kg	10,72	4,78	6,76	8,55	11,56	14,85	14,09
	Máslo	216	122	143	153	223	293	310
	kg	2,60	1,47	1,70	1,85	2,68	3,57	3,71
	Vepřové sádlo a slanina	16	7	8	12	14	19	29
	kg	0,41	0,22	0,23	0,37	0,37	0,49	0,71
	Jedlé oleje	128	52	80	103	136	181	174
	kg	4,18	1,75	2,70	3,36	4,45	5,99	5,37
	Rostlinné a ostatní tuky	181	70	108	154	207	238	230
	kg	3,53	1,34	2,13	2,97	4,06	4,80	4,30
01.1.6	Ovoce	1 122	1 184	900	1 001	1 151	1 245	1 219
	Citrusy	235	126	200	201	271	265	272
	kg	8,79	4,51	7,21	7,46	10,05	10,20	10,41
	Banány	207	248	172	194	189	220	246
	kg	8,68	10,26	6,88	7,86	7,99	9,53	10,42
	Jádroviny (jablka, hrušky aj.)	148	107	106	134	163	175	170
	kg	8,29	6,05	5,74	7,34	9,00	9,78	9,87
	Peckoviny, bobuloviny (třešně, jahody, hrozny aj.)	192	140	146	164	213	235	210
	kg	4,89	3,28	3,43	4,10	5,39	6,02	5,83
	Ostatní ovoce (melouny, kiwi aj.)	109	79	116	103	112	116	116
	kg	6,82	4,54	6,02	6,25	7,31	8,37	7,00
	Ovocné výrobky	89	297	66	74	66	74	53
	Sušené ovoce, suché plody	142	187	94	130	138	160	154
01.1.7	Zelenina, brambory	960	549	610	757	999	1 257	1 341
	Plodová zelenina (rajčata, okurky aj.)	271	119	182	220	285	348	387
	kg	8,04	3,13	5,21	6,42	8,46	10,53	11,73
	Ostatní zelenina	255	182	165	196	262	317	361
	kg	11,35	8,17	7,23	8,38	11,58	14,50	16,27
	Zeleninové výrobky	100	109	67	76	95	120	138
	Luštěniny	23	15	14	15	23	28	39
	kg	0,64	0,34	0,37	0,45	0,66	0,80	1,06

	Brambory	145	82	95	107	143	199	213
	kg	16,93	9,83	10,76	12,97	16,46	23,27	24,94
	Výrobky z brambor	166	41	88	143	190	246	203
01.1.8	Cukr, marmeláda, med, čokoláda, cukrovinky a cukrářské výrobky	1 393	944	1 422	1 373	1 552	1 494	1 274
	Marmelády a džemy	26	13	16	22	28	32	33
	Cukr	134	83	93	118	157	161	149
	kg	7,75	4,59	5,34	6,66	9,02	9,48	8,69
	Čokoláda a čokoládové výrobky	568	364	593	519	624	633	562
	kg	3,13	1,74	2,84	2,77	3,44	3,82	3,35
	Cukrovinky nečokoládové	453	380	555	520	489	424	306
	Cukrářské výrobky	179	86	139	168	215	207	182
	Med, ovocné cukry, umělá sladidla	34	19	26	27	39	38	44
01.1.9	Potravinářské výrobky a přípravky	490	161	301	359	529	635	770
	Polévky a omáčky	99	44	54	69	121	125	139
	Sůl, koření	79	27	52	57	82	102	126
	Přípravky k doplnění a dochucení jídel	186	63	114	136	197	252	284
	Ostatní potraviny a pochutiny	127	27	81	97	130	156	221
01.2	Nealkoholické nápoje	př. 1 673	1 299	1 235	1 426	1 691	2 047	2 106
01.2.1	Káva, čaj, kakao	286	402	223	226	269	290	363
	Káva	15	0	0	0	0	11	84
	Čaj	185	374	153	155	163	174	185
	Kávové náhražky a směsi	18	1	6	6	20	29	36
	Kakao	68	27	64	64	86	77	58
	kg	0,61	0,25	0,58	0,58	0,76	0,67	0,53
01.2.2	Minerální vody, nealko nápoje a šťávy	1 387	897	1 012	1 200	1 422	1 757	1 743
	Sirupy a koncentráty	130	61	113	130	137	152	151
	litry	5,23	2,55	4,57	4,85	5,67	6,10	6,07
	Ovocné a zeleninové šťávy	210	331	247	184	177	202	207
	litry	11,05	11,56	13,18	9,84	9,88	11,70	12,06
	Minerální a stolní vody	513	266	266	413	522	723	734
	litry	78,54	47,26	40,04	63,86	79,28	109,85	110,29
	Ostatní nealkoholické nápoje	534	239	386	474	587	680	650
	litry	63,13	23,02	38,45	54,04	70,11	89,30	77,08
02	ALKOHOLICKÉ NÁPOJE, TABÁK	př. 71	0	0	0	0	107	346
02.1	Alkoholické nápoje	př. 71	0	0	0	0	107	346
02.1.1	Lihoviny	16	0	0	0	0	59	40
	litry	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,40	0,23
02.1.2	Víno	30	0	0	0	0	28	161
	litry	0,48	0,00	0,00	0,00	0,00	0,55	2,50
02.1.3	Pivo	26	0	0	0	0	21	146
	litry	1,45	0,00	0,00	0,00	0,00	1,17	8,10
02.2	Tabák	př. 0	0	0	0	0	0	0
03	ODÍVÁNÍ A OBUV	5 235	3 318	3 470	4 027	5 280	7 312	6 948
	př.	5 220	3 307	3 457	4 013	5 266	7 292	6 929
03.1	Odivání	3 732	2 441	2 259	2 635	3 670	5 430	5 295
	př.	3 717	2 430	2 247	2 623	3 657	5 411	5 278

03.1.1	Oděvní materiály	př. m	30 0,21	40 0,31	26 0,24	21 0,20	20 0,14	38 0,22	51 0,27
03.1.2	Oděvy	př.	3 433	2 042	1 960	2 357	3 408	5 117	4 982
	Prádlo a pletené ošacení pánské	ks	307 1,67	0 0,00	0 0,00	0 0,00	0 0,00	1 003 5,70	929 4,77
	Prádlo a pletené ošacení dámské	ks	370 2,11	0 0,00	0 0,00	0 0,00	0 0,00	1 145 6,98	1 188 6,28
	Prádlo a pletené ošacení dětské	ks	870 8,14	1 159 12,85	982 11,85	1 091 11,19	1 557 12,15	0 0,00	0 0,00
	Konfekce pánská	ks	365 0,50	0 0,00	0 0,00	0 0,00	0 0,00	1 167 1,78	1 132 1,36
	Konfekce dámská	ks	487 0,87	0 0,00	0 0,00	0 0,00	0 0,00	1 562 2,93	1 506 2,54
	Konfekce dětská	ks	815 2,76	673 3,34	747 3,60	1 041 4,02	1 653 4,48	0 0,00	0 0,00
	Punčochy a ponožky pánské	páry	37 1,59	0 0,00	0 0,00	0 0,00	0 0,00	125 5,69	105 4,27
	Punčochy a ponožky dámské	páry	37 1,54	0 0,00	0 0,00	0 0,00	0 0,00	114 4,93	122 4,76
	Punčochy a ponožky dětské	páry	145 5,84	210 5,87	230 7,60	225 8,99	198 9,56	0 0,00	0 0,00
03.1.3	Oděvní doplňky a textilní galanterie	př.	245 231	351 341	259 247	243 230	227 214	228 209	226 209
	Oděvní doplňky	př.	212 206	319 317	227 223	206 202	193 188	193 182	197 188
	Textilní galanterie	př.	33 25	33 23	32 23	37 28	34 26	35 27	29 20
03.1.4	Čištění, opravy a půjčování oděvů	př.	23	8	15	15	15	47	36
03.2	Obuv (vč. oprav a půjčování)		1 504	877	1 210	1 391	1 610	1 882	1 653
		př.	1 503	877	1 210	1 391	1 609	1 881	1 651
03.2.1	Obuv	př.	1 490	874	1 204	1 380	1 598	1 868	1 623
	Obuv pánská	páry	279 0,43	0 0,00	0 0,00	0 0,00	0 0,00	971 1,66	786 1,07
	Obuv dámská	páry	275 0,48	0 0,00	0 0,00	0 0,00	0 0,00	897 1,70	837 1,31
	Obuv dětská	páry	936 3,24	874 3,51	1 204 5,09	1 380 5,70	1 598 4,37	0 0,00	0 0,00
03.2.2	Opravy a půjčování obuvi	př.	13 12	4 3	6 5	11 11	11 10	14 13	31 29
04	BYDLENÍ, VODA, ENERGIE, PALIVA		12 888	12 014	12 044	12 046	12 522	13 500	15 101
		př.	43	40	13	21	31	18	141
04.1	Nájemné z bytu		2 708	2 788	2 524	2 652	2 459	2 661	3 368
		př.	19	0	0	0	0	0	124
04.1.1	Nájemné za hlavní bydliště	spol.	2 635	2 727	2 497	2 623	2 401	2 592	3 164
04.1.2	Ostatní nájemné	př.	74 19	61 0	27 0	29 0	58 0	68 0	205 124

04.3	Běžná údržba a drobné opravy bytu		1 145	1 218	1 514	1 004	1 064	1 080	1 211
		př.	24	40	13	21	31	18	17
04.3.1	Výrobky pro běžnou údržbu bytu		761	897	1 081	668	722	644	739
		př.	19	38	12	20	20	17	15
04.3.2	Služby pro běžnou údržbu bytu		385	321	434	336	341	436	473
		př.	4	2	1	2	11	2	2
04.4	Dodávka vody a ostatní služby související s bydlením		1 652	1 386	1 401	1 562	1 622	1 849	1 962
		př.	0	0	0	0	0	0	0
04.4.1	Vodné a stočné	spol.	1 038	867	854	966	1 039	1 177	1 221
04.4.2	Sběr pevných odpadů	spol.	339	289	324	334	340	357	364
04.4.4	Ostatní služby související s bydlením	spol.	275	229	224	261	242	315	377
04.5	Elektrina, teplo, plyn, paliva		7 382	6 622	6 603	6 828	7 377	7 910	8 560
		př.	0	0	0	0	0	0	0
04.5.1	Elektrická energie		2 973	2 759	2 656	2 796	3 067	3 153	3 194
		př.	0	0	0	0	0	0	0
04.5.2	Plynná paliva		1 889	1 802	1 821	1 705	1 881	1 847	2 270
		př.	0	0	0	0	0	0	0
	Plyn ze sítě		1 861	1 752	1 800	1 671	1 856	1 832	2 245
		př.	0	0	0	0	0	0	0
	Plyn v bombách	spol.	27	50	21	33	26	15	25
04.5.3	Kapalná paliva	spol.	12	32	45	16	1	1	2
04.5.4	Tuhá paliva		225	138	160	212	295	228	209
		př.	0	0	0	0	0	0	0
04.5.5	Tepelná energie	spol.	2 285	1 891	1 922	2 099	2 133	2 680	2 886
05	BYTOVÉ VYBAVENÍ, ZAŘÍZENÍ DOMÁCNOSTI; OPRAVY		4 604	5 058	4 877	4 510	4 359	4 602	4 685
		př.	954	1 397	1 170	1 104	831	767	758
05.1	Nábytek, bytové zař. a výzdoba, koberce aj. podlahové krytiny		1 649	1 961	1 932	1 908	1 480	1 581	1 309
		př.	662	858	882	871	607	505	387
05.1.1	Nábytek a bytové zařízení		1 421	1 678	1 746	1 682	1 263	1 287	1 133
		př.	606	768	839	811	550	434	366
	Nábytek		1 181	1 428	1 491	1 454	1 031	1 048	876
		př.	539	717	787	747	491	361	263
	Bytové zařízení a doplňky		240	250	255	228	232	239	257
		př.	67	50	51	64	58	73	103
05.1.2	Koberce, ostatní podlahová krytina		214	281	178	221	204	262	157
		př.	55	89	43	59	58	72	17
05.1.3	Opravy nábytku, zařízení, podlah. krytin		14	2	8	6	13	32	19
		př.	1	1	1	1	0	0	4
05.2	Bytový textil		350	383	332	301	315	359	460
		př.	151	240	175	126	120	141	178
	Dekorační tkaniny, příkrývky aj. byt. textil		160	181	167	154	152	141	184
		př.	59	92	80	46	51	47	68
	Ložní a stolní prádlo		190	202	165	147	163	218	275
		př.	92	147	95	79	69	94	110

05.3	Přístroje a spotřebiče pro domácnost		990	1 004	1 019	748	1 000	1 080	1 142
	př.		11	14	3	2	7	9	34
05.3.1	Velké přístroje pro domácnost		818	835	848	594	837	912	923
	př.		5	0	0	0	3	3	20
	Chladničky, mrazničky		152	147	125	102	134	212	209
	př.		0	0	0	0	0	0	2
	Pračky a sušičky, myčky nádobí		339	292	313	246	358	399	403
	př.		0	0	0	0	0	0	0
	Vařící, vyhřívací a větrací zařízení		228	274	311	167	253	184	210
	př.		1	0	0	0	0	0	9
	Ostatní zařízení pro domácnost		99	122	99	79	92	118	100
	př.		3	0	0	0	3	3	9
05.3.2	Malé domácí elektrické spotřebiče		111	112	91	96	110	109	151
	př.		6	14	3	2	3	7	14
05.3.3	Opravy domácích přístrojů a spotřebičů		61	57	81	58	53	60	68
	př.		0	0	0	0	0	0	0
05.4	Nádobí a kuchyňské potřeby		277	329	251	230	254	277	367
	př.		44	120	28	29	29	27	71
	Skleněné, porcelán., keramické nádobí		85	102	69	67	81	84	118
	př.		22	52	13	13	16	13	42
	Kovové nádobí a příbory		84	62	80	59	81	90	130
	př.		6	7	2	2	2	6	17
	Ostatní kuchyňské potřeby		108	165	102	105	91	103	119
	př.		16	60	13	13	11	9	12
05.5	Výrobky pro dům a zahradu		290	272	323	300	276	280	299
	př.		36	20	21	31	36	52	49
05.5.1	Motorové nářadí a nástroje		86	76	106	102	79	79	75
	př.		4	0	0	0	3	5	12
05.5.2	Ruční nářadí, nástroje aj. potřeby		204	196	217	198	196	202	224
	př.		32	20	21	31	32	47	36
05.6	Zboží a služby pro běžnou údržbu domácnosti		1 047	1 110	1 020	1 023	1 034	1 024	1 108
	př.		50	146	61	47	32	32	39
05.6.1	Spotřební zboží pro domácnost		1 030	1 052	992	1 013	1 024	1 012	1 092
	př.		42	104	40	41	32	32	39
	Prací prostředky		511	528	502	516	512	490	524
	př.		8	63	9	1	0	0	3
	Čistící a úklidové prostředky		348	332	327	334	353	350	379
	př.		12	8	7	11	12	14	16
	Ostatní domácí potřeby		170	192	164	164	159	172	190
	př.		23	34	24	29	20	17	20
05.6.2	Domácí a domovní služby		18	58	27	9	10	12	16
	př.		8	42	21	6	0	0	0
06	ZDRAVÍ		888	740	771	767	796	1 091	1 169
	př.		757	670	684	649	658	935	992
06.1	Léčiva a zdravotnické prostředky		741	673	659	657	629	859	1 025
	př.		612	613	582	539	491	703	848

06.1.1	Léčiva		552	632	622	531	441	559	671
		př.	441	585	557	438	323	417	511
	Léky předepsané lékařem		138	177	173	114	81	140	219
		př.	134	169	169	110	80	137	212
	Léky bez receptu a další léčiva		414	455	448	417	360	419	452
		př.	307	415	388	327	243	280	299
06.1.2	Ostatní zdravotnické výrobky		25	32	22	21	23	31	26
		př.	10	19	10	6	5	19	10
06.1.3	Léčebné a protetické prostředky		164	9	15	105	164	270	328
		př.	161	9	15	95	163	268	327
	Výrobky oční optiky		104	0	10	46	91	184	246
	Ortopedické a terapeutické pomůcky		60	9	5	59	73	86	82
		př.	57	9	5	49	71	84	82
06.2	Ambulantní zdravotní péče		124	36	91	67	154	193	142
		př.							
06.2.1	Ambulantní lékařská péče		65	34	79	35	57	112	74
06.2.2	Ambulantní stomatologická péče		50	0	1	23	91	63	64
06.2.3	Ambulantní zdravotní péče ostatní		9	2	12	9	6	18	4
06.3	Ústavní zdravotní péče		23	31	20	43	13	39	2
		př.	21	21	11	43	13	39	2
07	DOPRAVA		8 121	6 935	6 533	7 302	7 225	8 710	12 037
		př.	2 033	126	276	749	1 215	3 173	6 365
07.1	Nákup osobních dopravních prostř.		2 837	2 681	2 458	3 022	2 925	2 829	2 838
		př.	393	59	219	332	377	539	676
07.1.1	Automobily		2 497	2 622	2 239	2 690	2 549	2 290	2 502
		př.	53	0	0	0	0	0	341
	Automobily nové		939	573	681	1 088	1 056	1 229	663
		př.	0	0	0	0	0	0	0
	Automobily ojeté		1 558	2 049	1 558	1 602	1 492	1 061	1 840
		př.	53	0	0	0	0	0	341
07.1.2	Motocykly		39	0	0	0	0	223	22
07.1.3	Jízdní kola		300	59	219	332	377	316	313
07.2	Provoz osobních dopravních prostř.		3 971	4 185	4 014	3 909	3 523	3 536	5 152
		př.	397	56	37	101	127	396	1 721
07.2.1	Náhradní díly a příslušenství pro osobní dopravní prostředky		425	452	411	422	385	364	557
		př.	76	41	23	37	64	75	211
07.2.2	Pohonné hmoty a oleje		2 715	3 080	2 856	2 829	2 553	2 402	2 869
		př.	107	15	9	49	24	45	521
07.2.3	Údržba a opravy osobních dopravních prostředků		501	484	593	518	421	399	671
		př.	36	0	6	13	38	51	88
07.2.4	Ostatní služby týkající se prostředků osobní dopravy		331	169	155	141	164	371	1 054
		př.	178	0	1	2	1	224	902
07.3	Dopravní služby		1 313	69	61	371	777	2 346	4 047
		př.	1 244	11	19	316	711	2 238	3 967
07.3.1	Kolejová osobní doprava		292	7	9	36	70	459	1 215
		př.	263	0	0	18	43	405	1 167

	Kolejová osobní doprava do školy	př.	181	0	0	2	14	262	863
	Kolejová osobní doprava ostatní		111	7	9	35	56	197	352
		př.	82	0	0	16	29	143	304
07.3.2	Silniční osobní doprava		722	11	20	221	444	1 394	2 095
		př.	720	9	15	219	441	1 391	2 094
	Silniční osob. doprava do školy - MHD	př.	95	0	0	33	71	222	212
	Silniční osob. doprava ostatní - MHD	př.	37	0	0	24	41	59	76
	Silniční osob. doprava do školy - BUS	př.	457	0	5	105	231	921	1 430
	Silniční osob. doprava ostatní - BUS	př.	123	9	10	58	98	182	337
	Silniční osobní doprava - taxi		10	3	4	2	4	10	41
		př.	7	0	0	0	0	8	40
07.3.3	Letecká osobní doprava		15	0	2	1	39	16	8
		př.	15	0	1	1	39	16	8
07.3.4	Námořní a říční osobní doprava		18	11	12	13	25	21	17
		př.	4	0	1	4	4	1	11
07.3.5	Kombinovaná osobní doprava - MHD	př.	239	0	0	71	181	421	681
	Kombin. os. doprava do školy - MHD		175	0	0	36	112	327	539
	Kombin. os. doprava ostatní - MHD		63	0	0	35	69	93	142
07.3.6	Ostatní placené služby v dopravě		27	40	18	29	17	35	30
		př.	3	2	2	3	3	3	5
08	POŠTY A TELEKOMUNIKACE		2 633	992	1 039	1 500	2 662	3 953	4 775
		př.	1 170	12	6	180	1 236	2 273	2 678
08.1	Poštovní služby		38	22	21	30	43	37	63
		př.	12	2	1	8	17	10	23
08.2	Telefonní a telefaxové přístroje		287	37	11	96	439	559	319
		př.	268	0	0	76	422	547	293
	Telefonní a telefaxová zařízení		60	9	7	14	85	94	107
		př.	56	0	0	10	81	91	102
	Mobilní telefony		227	28	4	82	354	465	213
		př.	212	0	0	65	341	455	190
08.3	Telefonické a telefaxové služby		2 308	933	1 007	1 373	2 179	3 357	4 392
		př.	891	11	5	97	797	1 715	2 363
	Telefonní a telefaxové služby		1 158	755	814	1 067	1 106	1 358	1 657
		př.	39	7	1	12	39	55	103
	Provoz mobilního telefonu		976	162	164	240	940	1 768	2 212
		př.	768	4	4	83	727	1 540	1 908
	Dálkový přenos dat		174	16	30	66	133	231	523
		př.	83	0	0	2	31	120	352
09	REKREACE A KULTURA		10 272	5 311	6 766	9 539	12 305	12 505	10 782
		př.	6 552	2 731	3 764	6 036	8 114	8 280	6 954
09.1	Zařízení a vybavení audiovizuální, fotografická a pro zpracování dat		1 969	1 079	1 080	1 597	2 285	2 457	2 545
		př.	934	90	224	502	1 132	1 434	1 622
09.1.1	Zařízení pro příjem, záznam a reprodukci obrazu a zvuku		657	310	425	589	760	893	689
		př.	272	14	50	156	380	495	306
	Televizní přijímače, videorekordéry		355	234	307	376	338	428	391
		př.	44	0	11	29	40	79	87

	Rozhlasové přijímače, audio-zařízení	302	76	118	212	422	465	298
	př.	227	14	38	127	340	416	218
09.1.2	Foto-kino zařízení, optické přístroje	194	319	121	125	198	154	291
	př.	57	0	2	21	48	64	187
09.1.3	Zařízení pro zpracování dat	742	218	223	542	915	944	1 169
	př.	404	0	21	137	487	620	884
09.1.4	Nosná média pro záznam obrazu/zvuku	314	192	273	306	341	370	325
	př.	191	75	152	186	201	236	232
09.1.5	Opravy zařiz. a vybavení audiovizuálního, fotografického, pro zprac. dat	61	40	40	34	71	96	70
	př.	10	0	0	3	16	18	13
09.2	Ostatní výrobky dlouhodobé spotřeby pro rekreaci a kulturu	139	46	62	121	181	171	168
	př.	91	0	3	65	134	115	138
09.2.1	Výrobky dlouhod. spotřeby pro rekreaci ve volné přírodě	43	46	58	51	39	49	20
	př.	2	0	0	5	2	0	0
09.2.2	Hudební nástroje a výrobky dlouhod. spotřeby pro rekreaci uvnitř	95	0	3	70	139	120	142
	př.	87	0	3	60	129	114	132
	Sportovní zařízení	4	0	0	7	7	3	1
	př.	3	0	0	6	5	2	0
	Hudební nástroje	91	0	3	63	132	118	141
	př.	84	0	3	53	124	112	132
09.2.3	Údržba a opravy ostat. výrobků dlouhod. spotřeby pro rekreaci a kulturu	2	0	1	0	3	2	6
	př.	2	0	0	0	2	2	6
09.3	Ostatní rekreace vč. vybavení; květiny, zahrady, domácí zvířata	2 364	2 282	2 664	2 795	2 522	2 022	1 732
	př.	1 770	1 908	2 169	2 293	1 872	1 408	944
09.3.1	Hry, hračky a sběratelské předměty	955	1 816	1 942	1 561	710	203	185
	př.	886	1 751	1 886	1 492	632	142	115
	Hry, hračky	883	1 750	1 882	1 493	629	139	101
	př.	860	1 730	1 868	1 466	603	117	79
	Sběratelské aj. drobné předměty pro rekreaci	72	65	60	68	81	64	84
	př.	27	21	17	26	29	25	36
09.3.2	Zařízení pro sport, kempink a rekreaci ve volné přírodě	776	134	294	706	1 081	1 159	661
	př.	710	108	233	631	1 003	1 086	604
	Sportovní výstroj, výzbroj, obuv	477	26	168	409	690	791	352
	př.	463	22	157	398	678	765	332
	Potřeby pro sport v přírodě	257	90	99	249	333	328	273
	př.	220	77	66	208	285	293	243
	Potřeby pro táboření a rybaření	42	19	27	47	57	40	36
	př.	27	9	9	25	39	28	29
09.3.3	Květiny a zahrady	203	143	208	169	215	198	260
	př.	32	3	14	37	35	29	53

	Květiny a výrobky z květin		108	63	83	103	113	105	153
		př.	29	3	13	33	32	27	49
	Potřeby pro pěstování okrasných rostlin		95	80	125	67	102	94	107
		př.	3	0	1	4	2	3	3
09.3.4	Domácí zvířata a potřeby pro jejich chov		379	166	195	330	470	399	518
		př.	131	41	31	125	191	139	153
09.3.5	Veterinární aj. služby pro domácí zvířata		50	22	24	29	46	63	107
		př.	11	5	6	8	12	11	20
09.4	Rekreační a kulturní služby		2 219	1 079	1 378	2 004	2 678	2 800	2 363
		př.	1 288	344	595	1 046	1 731	1 796	1 343
09.4.1	Služby pro sport a rekreaci		1 065	367	444	986	1 593	1 452	691
		př.	918	300	365	779	1 414	1 280	601
	Rekreační a sportovní služby		254	122	181	270	301	350	183
		př.	179	85	118	161	210	278	142
	Aktivní sportovní činnost		682	245	203	571	1 126	855	456
		př.	610	215	186	473	1 039	755	407
	Aktivní zájmová činnost		129	0	60	145	166	247	52
		př.	129	0	60	145	166	247	52
09.4.2	Kulturní služby		1 153	712	934	1 018	1 085	1 348	1 671
		př.	370	44	230	267	316	516	742
	Kulturní a zábavní služby		229	225	258	215	209	220	271
		př.	101	25	93	88	90	119	171
	Vstupné na kulturní a zábavní podniky		407	58	234	322	378	566	737
		př.	263	19	135	176	223	395	548
	Rozhlas a televize	spol.	495	393	426	468	479	551	614
	Herny, loterie		22	36	15	13	18	11	49
		př.	6	0	2	3	3	1	24
09.5	Noviny, knihy, papírenské zboží		1 367	364	610	1 282	1 454	1 976	1 855
		př.	1 100	272	499	1 125	1 188	1 596	1 343
09.5.1	Knihy a učebnice		577	208	286	381	448	1 053	999
		př.	542	193	269	357	411	1 006	941
	Knihy		347	208	283	338	350	383	448
		př.	313	193	266	316	314	336	391
	Učebnice		230	0	4	42	98	671	551
		př.	230	0	4	41	97	670	551
09.5.2	Noviny a periodické časopisy		359	71	145	239	410	511	586
		př.	165	28	84	143	220	220	176
09.5.3	Ostatní tiskoviny		48	23	34	43	52	48	69
		př.	22	4	14	21	27	20	35
09.5.4	Papírenské zboží, potřeby k psaní a kreslení		383	61	146	619	544	364	201
		př.	370	48	131	604	531	350	191
	Potřeby k psaní a kreslení		295	43	112	471	414	289	162
		př.	288	35	104	463	408	281	157
	Papírenské zboží		88	18	33	148	130	75	39
		př.	82	12	27	141	123	69	34
09.6	Dovolená s komplexními službami		2 214	462	971	1 741	3 185	3 079	2 121
		př.	1 370	117	274	1 005	2 056	1 931	1 564
	Rekreace tuzemská - dětská		517	0	23	439	1 022	640	251
		př.	517	0	23	439	1 022	640	251

	Rekreace tuzemská - ostatní		399	182	305	346	500	417	465
		př.	190	53	64	105	247	205	351
	Rekreace zahraniční - dětská	př.	248	0	15	143	315	630	184
	Rekreace zahraniční - ostatní		1 050	280	629	813	1 347	1 392	1 222
		př.	414	64	172	317	472	456	778
10	VZDĚLÁVÁNÍ	př.	1 420	28	1 559	1 590	1 094	1 360	2 607
10.1	Předškolní a základní vzdělávání	př.	373	28	1 480	723	197	32	0
	Mateřská škola		290	28	1 480	603	0	0	0
	Základní škola 1. - 5. ročník		32	0	0	120	32	0	0
	Základní škola 6. - 9. ročník		52	0	0	0	165	32	0
10.2	Střední vzdělávání	př.	257	0	0	0	51	766	760
	Střední vzdělávání - školné		217	0	0	0	41	666	627
	Střední vzdělávání - ostatní		40	0	0	0	10	100	133
10.3	Pomaturitní nástavbové vzdělávání	př.	51	0	0	0	0	0	330
	Pomaturitní nástavbové vzděl. - školné		44	0	0	0	0	0	283
	Pomaturitní nástavbové vzděl. - ostatní		7	0	0	0	0	0	46
10.4	Vyšší a vysokoškolské vzdělávání	př.	169	0	0	0	0	10	1 072
	Vyšší a vysokoškolské vzděl. - školné		126	0	0	0	0	0	811
	Vyšší a vysokoškolské vzděl. - ostatní		42	0	0	0	0	10	262
10.5	Vzděl. nedefinované podle úrovně	př.	570	0	78	867	847	551	445
	Výuka jazyků		128	0	19	128	118	190	241
	Umělecké vzdělávání		278	0	46	431	539	183	63
	Poplatky za družinu		55	0	0	221	46	0	0
	Ostatní vzdělávání nedefin. stupněm		110	0	13	87	143	179	141
11	STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ		4 431	536	3 309	4 332	4 457	4 993	7 117
		př.	4 066	298	2 945	3 856	4 043	4 611	6 918
11.1	Stravovací služby	př.	3 334	261	2 835	3 470	3 507	3 878	4 525
11.1.1	Restaurace, kavárny a pod. zařízení		1 101	233	565	803	1 028	1 314	2 304
	Jídla v restauračním stravování		903	194	449	642	866	1 084	1 871
	Nealkohol. nápoje v restauračním strav.		158	38	116	161	162	210	197
	Alkoholické nápoje v restauračním strav.		41	0	0	0	0	19	237
11.1.2	Jídelny		2 233	29	2 270	2 667	2 479	2 565	2 221
	Závodní jídelny		3	0	0	0	0	6	16
		porce	0,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,29	0,80
	Školní jídelny		1 788	0	13	1 741	2 479	2 559	2 204
		porce	99,20	0,00	0,71	108,87	143,58	133,07	105,79
	Stravování v mateřské škole		442	29	2 257	926	0	0	0
11.2	Ubytovací služby		1 097	275	474	862	951	1 115	2 592
		př.	732	37	110	386	536	733	2 394
	Ubytování na internátě	př.	80	0	0	3	10	211	273
	Ubytování na koleji	př.	142	0	0	0	0	37	870
	Ubytování na akcích organiz. školou	př.	152	0	35	158	283	178	61
	Ostatní ubytovací služby		723	275	439	702	658	689	1 388
		př.	359	37	75	226	244	307	1 190
12	OSTATNÍ ZBOŽÍ A SLUŽBY		5 368	10 505	4 578	4 320	4 330	5 040	6 348
		př.	3 124	8 487	2 552	2 179	2 139	2 628	3 756

12.1	Osobní péče		1 812	6 234	911	794	1 111	1 862	2 267
		př.	1 191	5 952	554	322	472	968	1 378
12.1.1	Kadeřnické salóny a zařiz. osobní péče	př.	130	25	40	68	112	193	304
12.1.2	Elektrické přístroje pro osobní péči		34	12	14	19	29	59	61
		př.	21	2	1	10	17	42	49
12.1.3	Ostatní předměty a vyr. pro osobní péči		1 648	6 197	857	707	969	1 610	1 903
		př.	1 040	5 925	513	244	343	733	1 026
	Základní zboží pro osobní hygienu		1 083	5 492	565	423	550	813	852
		př.	674	5 308	331	109	120	226	284
	Ostatní potřeby pro osobní hygienu		194	491	144	135	140	194	221
		př.	116	438	89	67	64	97	116
	Kosmetické zboží		372	214	149	149	280	604	830
		př.	249	178	93	68	159	410	626
12.3	Osobní potřeby a doplňky jinde neuvedené		560	1 020	326	461	533	581	604
		př.	521	990	286	425	492	535	570
12.3.1	Klenoty, hodiny a hodinky		195	43	63	140	221	262	338
		př.	182	31	52	131	205	248	324
12.3.2	Ostatní osobní potřeby a doplňky		364	976	263	321	312	318	266
		př.	339	959	233	294	287	286	245
	Cestovní potřeby, osobní doplňky		255	59	124	304	308	311	257
		př.	235	44	110	288	285	283	241
	Dětské bezpečnostní sedačky do aut	př.	20	148	49	2	0	0	0
	Dětské kočárky a nosítka	př.	81	764	73	0	0	0	0
	Ostatní průmyslové zboží		9	5	17	15	5	7	9
		př.	3	2	1	5	1	3	4
12.4	Sociální péče	př.	11	22	61	0	6	0	0
12.5	Pojištění		2 457	2 607	2 778	2 545	2 192	2 087	2 885
		př.	1 353	1 494	1 637	1 408	1 133	1 072	1 683
12.5.1	Životní pojištění		966	1 073	1 237	1 031	820	704	1 154
		př.	872	1 011	1 143	894	710	650	1 080
	Životní pojištění		950	1 073	1 237	1 031	820	704	1 055
		př.	856	1 011	1 143	894	710	650	982
	Penzijní připojištění	př.	15	0	0	0	0	0	99
12.5.2	Pojištění související s bydlením	spol.	236	187	196	203	239	257	311
12.5.3	Pojištění související se zdravím		520	508	558	579	483	451	566
		př.	454	471	482	508	415	378	507
12.5.4	Pojištění související s dopravou		719	825	774	723	637	630	848
		př.	15	0	0	0	0	3	93
12.5.5	Ostatní pojištění		17	14	14	9	13	45	7
		př.	13	12	12	6	8	41	2
12.6	Finanční služby jinde neuvedené		382	380	364	368	386	394	397
		př.	19	26	11	12	22	9	33
12.7	Ostatní služby jinde neuvedené		146	242	138	153	102	116	195
		př.	29	4	4	12	16	44	93
	Poradenské, administrativní aj. služby		92	200	89	114	64	42	107
		př.	10	2	1	2	4	6	47

Správní a jiné poplatky		54	42	49	39	38	75	88
	př.	19	1	3	10	12	38	45
B. VYDÁNÍ NEKLASIFIKOVANÁ JAKO SPOTŘEBNÍ		5 082	8 996	7 873	4 445	4 193	3 004	5 156
	př.	78	2	4	18	70	98	249
Pořízení a rekonstrukce domu, bytu	spol.	4 548	8 652	7 456	3 984	3 658	2 539	4 262
Výrobky pro výstavbu, rekonstr. domu, bytu		1 429	3 618	2 655	1 294	850	769	1 086
Práce na výstavbě, rekonstrukci domu, bytu		1 005	1 885	1 003	1 025	673	593	1 481
Koupě nemovitosti		2 113	3 149	3 798	1 665	2 135	1 177	1 694
Vydání jinde neuvedená		534	344	417	461	534	465	894
	př.	78	2	4	18	70	98	249
Hospodářské a pěstitelské potřeby, služby pro osobní hospodářství	spol.	115	73	120	99	116	104	166
Nákup cenných papírů		9	0	3	9	6	0	30
	př.	0	0	0	0	0	0	0
Daň z nemovitosti, dědická aj.		69	62	83	92	43	56	97
	př.	2	0	0	0	1	1	10
Příspěvky organizacím		33	12	16	43	35	38	37
	př.	13	2	4	12	16	21	15
Dary příbuzným		218	140	125	153	192	217	460
	př.	40	0	0	0	17	53	167
Vydání na soukromé podnikání	př.	0	0	0	0	0	0	0
Ostatní vydání		90	57	70	64	141	50	105
	př.	24	0	0	6	36	23	57

Zdroj: Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte, ČSÚ

Literatura

Ettlerová, S., Kuchařová, V., Náklady na výživu a výchovu dětí v rodinách různé velikosti a sociálního statusu. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, Praha 2005.

Gelnarová, K., Plasová, B., Podkladová studie pro strategický rozvoj služby jeslí v Brně. Masarykova universita v Brně, Brno 2005.

Koncepce bytové politiky, Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha 2005.

Kuchařová, V., Ettlerová, S., Nešporová, O., Svobodová, K., Zaměstnání a péče o malé děti z perspektivy rodičů a zaměstnavatelů. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, Praha 2005.

Mikrocensus 2002. Český statistický úřad, Praha 2003.

Pavel, J., Víttek, L., Mezní efektivní daňové sazby zaměstnanců na českém a slovenském pracovním trhu v období transformace. Politická ekonomie, 2005, č. 4.

Sčítání lidu, domů a bytů 2001, Český statistický úřad 2002

Statistika rodinných účtů 2001, 2002, 2003, 2004, 2005. Český statistický úřad, Praha 2002, 2003, 2004, 2005, 2006.

Šetření o nákladech na výchovu a výživu dítěte v roce 2003. Český statistický úřad, Praha 2004.